

ΠΑΡΕΡΓΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ ΒΙΒΛΙΑ ΙΒ'.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ ΒΙΒΛΙΑ ΙΒ'.

Ὡν προτίθεται τὸ ὑπὸ Θωμᾶ τοῦ ῥήτορος Γαλλισί γεγραμμένον

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΜΑΡΚΟΥ.

Φιλοτίμῳ δαπάνῃ τῶν ὁμογενῶν Χίων.

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Ι. Μ. ΕΒΕΡΑΡΤΟΥ.

SE TROUVE,

CHEZ THÉOPHILE BARROIS, PÈRE, LIBRAIRE, RUE HAUTEFEUILLE, N° 28.

1816.

ΠΡΟΣ ΤΑ ΧΙΑ ΜΕΙΡΑΚΙΑ.

ΕΙΣ ἐσᾶς, εὐτυχῇ τῆς Χίου μεράκια, προσ-
φωνῶ τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς καὶ Αὐτοκράτορος τὸ
πολύτιμον τοῦτο σύγγραμμα. Σᾶς ἐπροτίμησα
παρὰ τοὺς συνηλικιώτας ἄλλους Ἕλληνας, ὅχι
ὡς ἀξιοτέρους ἐκείνων, ἀλλ' ὡς τρέχοντας μεγα-
λότερον κίνδυνον νὰ φανῇτε καταφρονηταὶ τῆς
προνοίας τοῦ Θεοῦ· ὅσις, ἐπειδὴ σᾶς ἐχάρισεν
ἀρετῆς μέσα πλειότερα, καὶ καρποὺς αὐτῆς δι-
καίως πλειότερους ζητεῖ καὶ προσμένει ἀπὸ σᾶς.
Βιβλιοθήκην δημόσιον, ΨΥΧῆΣ ἸΑΤΡΕΪΟΝ,
ὡς οἱ πρόγονοί μας τὴν ὠνόμασαν, οἱ γονεῖς σας
πρῶτοι ἐπεχείρησαν νὰ συναθροίσωσιν. Οἱ διδά-
σκαλοί σας, οὔτε τὴν σοφίαν, οὔτε τὴν ἀρε-
τὴν ὑποδέεσθαι τῶν εἰς ἄλλας πόλεις διδα-
σκάλων, εἶναι καὶ συμπολιταὶ σας. Οἱ πατέρες

β'

τῶν πατέρων σας, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς δυσυχε-
εῖρους τῶν παρόντων χρόνους τῆς Ἑλλάδος, ἔδει-
ξαν, πόσῃν ἔχει δύναμιν ἡ κοινωνικὴ διάθεσις
καὶ τὰς εὐτυχίας τῶν ἀνθρώπων ν' αὐξήσῃ, καὶ
τὰς συμφορὰς αὐτῶν νὰ ἐλαφρύνῃ. Τὴν κοινωνίαν
λοιπὸν ταύτην, τὴν ὁποίαν ὁ φιλάνθρωπος Αὐ-
τοκράτωρ ὀνομάζει Σύνδεσιν ἱερὰν, καὶ ὁ μέ-
γας Ἀπίσολος, Σύνδεσμον τῆς τελειότη-
τος, εἶναι χρέος σας κατὰ πάντας τρόπους νὰ
σφίγγετε, διὰ νὰ κατασταθῇτε παράδειγμα καὶ
φανὸς τῆς ἀρετῆς εἰς ὅλης τῆς Ἑλλάδος τοὺς
νέους, καὶ νὰ συναγωνισθῇτε μ' ἐκείνους τὸν ἱερώ-
τατον ἀγῶνα τῆς κοινῆς εὐνομίας. Τοῦτο δὲ νὰ
κατορθώσετε δὲν θέλετε δυνηθῆν, ἀν δὲν κατα-
πείσετε τὴν νεαρὰν καὶ ἀπαλὴν σας ψυχὴν, ὅτι
τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων μόνη βάσις, μόνον
ἰσχυρὸν θεμέλιον εἶναι ἡ δικαιοσύνη, ὅτι ὁ
Ἀκοινώνητος ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸν Ἄδικον,
καὶ ὁ Ἄδικος τὸ νόμα μόνον διαφέρει ἀπὸ τὸν
Ληστήν. Εἰς τοιοῦτον ὄντως Ἑλληνικὸν ἀγῶνα
σᾶς παρακαλεῖ θερμῶς ὁ θερμὸς σας φίλος καὶ
συμπατριώτης,

Α. ΚΟΡΑΪΣ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

ΜΑΡΚΟΣ Ἀντωνῖνος, ὁ ἐπονομασθεὶς Φιλόσοφος, ἐβασίλευσεν εἰς τὴν Ῥώμην, ὅτε ἡ Ῥώμη εὐρίσκετο εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν ἡθῶν διαφθοράν, γεννημένην εἰς τοὺς τελευταίους τῆς δημοκρατικῆς ἐλευθερίας χρόνους, καὶ αὐξημένην ἔπειτα μὲ τῆς αὐλῆς πολλῶν Αὐτοκρατόρων τὸ ὀλέθριον παράδειγμα. Ἦτον υἱὸς Θετὸς καὶ γαμβρὸς τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλεύσαντος Ἀντωνίνου, τοῦ ἐπονομασθέντος Εὐσεβοῦς, καὶ ἀξίου, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Παυσανίας (1), νὰ ἐπονομασθῇ Πατὴρ ἀνδρῶπων.

Ἐν ἀπὸ τὰ παράδοξα τῆς ἱστορίας εἶναι, δύο τοιούτων χρηστῶν Αὐτοκρατόρων ἡ ἀδιάκοπος διαδοχή. Ἐὰν ὁ πρὸ τοῦ Εὐσεβοῦς Ἀντωνίνου βασιλεύσας Ἀδριανὸς ἔδειξε τινὰς ἀρετάς εἰς τὸν θρόνον, αἱ λοιπαὶ του πράξεις τὸν κατέστησαν ἀνάξιον νὰ παραβῇ μὲ τὸν πρὸ αὐτοῦ Τραϊανόν· καὶ ὁ διαδεχθεὶς τὸν Μάρκον Ἀντωνῖνον (2) υἱὸς αὐτοῦ Κόμμοδος ἀπέξενώσῃ τόσον τῆς πατρικῆς ἀρετῆς, ὥστε νὰ δείξῃ τὸν Ἀδριανὸν Ἡγεμόνα χρηστότατον, καὶ νὰ ὑπερβάλῃ πολλῶν ἄλλων τυράννων τὴν μανίαν.

Τῶν δύο λοιπὸν Αὐτοκρατόρων τούτων τὴν ἀρετὴν, οὕτω περιωρισμένην ἀπὸ τὸν ἀνόμοιον τῶν προγενεσέρων καὶ μετα-

(1) Βιβλ. ἡ, κεφ. 43.

(2) Παρατρέχω τὸν Λούκιον Οὐῆρον τὸν συμβασιλεύσαντα ὀλίγους χρόνους μὲ τὸν Μάρκον (ἴδ. τὰ εἰς τὸν Πολύαιν. προλεγόμεν. σελ. α'), ἐπειδὴ ἐφάνη μόνῃς τῆς βασιλείας, ἀλλ' ὅχι καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ Μάρκου κοινωνός.

γενεσέρων βίον, προσφυῶς τὴν ἡθελέ τις παραβάlein μὲ τὰς ὁροσεράς καὶ καταφύτους ἐκείνας τῆς Ἀφρικῆς πεδιάδας, τὰς ὀνομαζομένας Αὐάσεις (1), περικυκλωμένας πανταχόθεν ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν ἔρημον καὶ ἄνυδρον γῆν. Ἡ ἀρετὴ ὁμῶς τοῦ Μάρκου ὑπερέβαλε τὴν ἀρετὴν τοῦ Εὐσεβοῦς Ἀντωνίνου τόσον, ὥστε νὰ γένη ἴσως μία ἀπὸ τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας ἡ κακία τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου του ἔφθασεν εἰς τόσῃν ὑπερβολῇ. Ἐχουσι τοῦτο ἴδιον αἱ κοιναὶ ψυχαὶ νὰ ρίπτωνται εἰς ἀπελπισίαν μιμήσεως τῶν μεγάλων ἀρετῶν, νομίζουσαι ἀδύνατον ὃ τι εἶναι δύσκολον εἰς αὐτάς (2). ἄλλ' ὅταν ἡ ἀπελπισμένη ψυχὴ τύχῃ καὶ ψυχὴ Ἡγεμόνος, ἡγοῦν ἀνθρώπου περικυκλωμένου τὸ πλεον ἀπὸ κόλακας, δυνατοὺς καὶ μεγάλας ψυχὰς νὰ φθείρωσι, δὲν εἶναι παράδοξον, ἂν ἡ ἀπελπισία μεταβαλθῇ εἰς ἀληθινὸν μῖσος τῆς ἀρετῆς.

Εἶχεν ἔτος ἡλικίας δέκατον ὄγδον (3) ὁ Μάρκος, ὅταν υἱοθετήσῃ ἀπὸ τὸν Ἀντωνῖνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον προσέλαβε καὶ τὸ δεύτερον ὄνομα, Ἀντωνῖνος, καὶ τρίτον τὸ, Αὐρήλιος· τὸ ἐπώνυμον Φιλόσοφος ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὴν κοινὴν ὑπόληψιν, ἥτις ἢ δὲν σφαλலை ποτὲ, ἢ δὲν ἀργεῖ νὰ διορθωθῇ, ἀνταμείβουσα καθενα κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ κοινὸν ὠφελείας ἢ βλάβης. Τὴν φύσει φιλάρετον τοῦ Μάρκου ψυχὴν

(1) Ἰδὲ Στράβωνα, Γεωγραφ. σελ. 130 καὶ 791.

(2) « Μὴ, εἴτι αὐτῷ σοι δυσκαταπόνητον, τοῦτο ἀνθρώπῳ ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν· ἀλλ' εἴ τι ἀνθρώπῳ δυνατὸν καὶ οἰκεῖον, τοῦτο καὶ σεαυτῷ ἐφικτὸν νόμιζε ». Μάρκ. Ἀντωνῖν. ζ', 19.

(3) Ἰδ. *Iul. Capitolin. M. Anton. Philosoph.* pag. 24.

ἐπροσκόλλησεν ἔτι πλέον εἰς τὴν ἀρετὴν ἢ φιλοσοφία, καρπὸς τῆς ὁποίας ἐφρόντισε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ὁ Εὐσεβὴς Ἀντωνῖνος χρηστῆς ἀνατροφῆς. Ποῖοι καὶ πόσοι ἦσαν οἱ διδάσκαλοί του, τοὺς ὀνομάζει αὐτὸς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ συγγράμματος, δείχνων καὶ μὲ τοῦτο τῆς καλῆς αὐτοῦ ψυχῆς τὴν εὐγνώμονα διάθεσιν, καὶ διδάσκων ἐνταυτῷ τοὺς γονεῖς, νὰ μὴ λυπῶνται ὅσα ἐξοδεύουν εἰς παιδεῖαν τῶν ἰδίων τέκνων· ἀλλὰ νὰ τὰ νομίζωσι δάνεισμα, τοῦ ὁποίου μέλλουν ν' ἀπολαύσωσιν εἰς τὸν πρέποντα καιρὸν πλουσίους τοὺς τόκους (1).

Καὶ ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν διδασκάλων, καὶ ἔτι πλέον ἀπ' αὐτὸ τὸ σύνταγμα, γραμμένον εἰς τῶν Ἑλλήνων τὴν γλῶσσαν, φαίνεται καθαρὰ, ὅτι τὴν Ἑλληνικὴν παιδεῖαν ἐπροτιμοῦσεν ὁ Μάρκος. Ἀπὸ τὸν ὁποῖον πρῶτον ὀνομάζει Διόγνητον, ἐδιδάχθη τὴν ζωγραφικὴν τέχνην, ὡς ἴσορεῖ ὁ Καπιτολῖνος (2). Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ Μάρκος λέγει (3), ὅτι ὁ Διόγνητος τὸν ἐδίδαξε νὰ μὴν ἀσχολῇται εἰς ματαιοπονίας, μηδὲ νὰ πιεσῇ τῶν γοήτων τὰς τερατουργίας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τῆς φιλοσοφίας πλέον παρὰ τῆς ζωγραφικῆς διδάγματα, ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν, ἂν δὲν ἐσύγχυσεν ὁ Καπιτολῖνος τὸν ὄνομα τοῦ φιλοσόφου μὲ τοῦ ζωγράφου, τὸν αὐτὸν ἄνδρα καὶ ζωγράφον καὶ φιλόσοφον, ἢ, ὡς νομίζει ὁ Σαλμάσιος, δύο διαφόρων ἐπαγγελημάτων δύο διδασκάλους ὁμωνύμους.

(1) « Καὶ τὸ ἀγαθοῖς διδασκάλοις κατ' οἶκον χρῆσασθαι, καὶ τὸ » γυνῶναι ὅτι εἰς τὰ τοιαῦτα θεῖ ἐκτενῶς ἀναλίσκειν». Μάρκ. Ἀντωνῖν. α', 4.

(2) *Iul. Capitolin. M. Anton. Philosoph. pag. 24.*

(3) Μάρκ. Ἀντωνῖν. α', 6.

Ὁ Ἀπολλώνιος (1) ἦτο Στωϊκὸς φιλόσοφος, τὴν πατρίδα Χαλκηδόνιος, ἢ κατ' ἄλλους, Χαλκιδεὺς, τὸν ὁποῖον ἐπροσκάλεσεν ὁ Εὐσεβῆς Ἀντωνῖνος διὰ νὰ παραδώσῃ εἰς χεῖράς του τὸν Μάρκον.

Ὁ Σέξτος (2), ὃν καὶ τὸνομα Ῥωμαῖος, ἦτον ὁμῶς Ἕλλην κατὰρὸς, ἀνεψιὸς ἀπὸ τὴν ἀδελφὴν τοῦ γνωστοῦ καλοῦ Πλουτάρχου τοῦ Χαιρωνέως.

Τοῦ γραμματικοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ πατρίς δὲν εἶναι γνωστὴ. Ὅτι ἦτον Ἕλλην, μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὸνομα, καὶ ἀπὸ τὸν Καπιτολῖνον αὐτόν· ὅστις ὀνομάζει καὶ ἄλλους διδασκάλους Ἕλληνας τοῦ Μάρκου, Εὐφορίωνα τὸν φιλολόγον, Ἀνδρῶνα μουσικόν καὶ γεωμέτρην, καὶ Ἡρώδην ῥήτορα, τὸν ἐπωνομαζόμενον Ἀττικόν (3). Ὁ Μάρκος ὑπῆγε πολλάκις εἰς ἀκρόασιν

(1) Εἶναι ὁ αὐτὸς Ἀπολλώνιος τὸν ὁποῖον ὁ Γάλλος Θωμᾶς πλάττει δημηγοροῦντα πλησίον τοῦ νεκροῦ Μάρκου (*Éloge de Marc-Aurel.*, pag. 1). Ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, τὸν ἐμήνυσεν ὁ Εὐσεβῆς Ἀντωνῖνος νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ παλάτιον καὶ ἔλαθεν ἀπόκρισιν, ὅτι οἱ μαθηταὶ πρέπει νὰ σέλλωνται πρὸς τοὺς διδασκάλους, ὅχι πρὸς τοὺς μαθητάς οἱ διδάσκαλοι. Μετὰ τὴν ἄκαιρον ταύτην παρῥήσιαν ἔδειξεν ὁ διδάσκαλος, ὅτι καὶ οἱ φιλόσοφοι κινδυνεύουσι νὰ γίνωνται σχολαστικαὶ, ὅταν ἀμελῶσι τὸ καίριον. Ὁ Ἀντωνῖνος ἐξευαντίας γελάσας, εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας, ὅτι Εὐκολώτερον ἔκρινεν ὁ Ἀπολλώνιος νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν πατρίδα του εἰς τὴν Ῥώμην, παρά ἀπὸ τὴν κατοικίαν του εἰς τὸ παλάτιον. *Id. Iul. Capitol. Antonin. P.*, pag. 21.

(2) *Iul. Capitol. M. Antonin. Philosoph.*, pag. 23.

(3) *Idem ibid.* Τὸν Ἡρώδην τοῦτον, διὰ τὰς κατ' αὐτοῦ τῶν Ἀθηναίων κατηγορίας, ὀργισθεὶς ὁ Μάρκος ἠθέλησε νὰ κολάσῃ καὶ

καὶ τοῦ περιδοήτου διδασκάλου τῆς Ῥητορικῆς Ἑρμογένους (1). Ὅποιοι ἦσαν οἱ διδάσκαλοι οὗτοι τὰ ἤθη δὲν ἐξεύρω· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μάρκου (2), ἐδιάφερεν ἀπὸ πολλοὺς γραμματικοὺς, ἐπειδὴ τὸν ἐδίδασκεν ἐνταυτῷ καὶ νοῦν καὶ γράμματα.

Τοῦ γραμματικοῦ τούτου ὁ ὁμώνυμος Πλατωνικὸς Ἀλέξανδρος (3) πιθανὸν ὅτι εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ἀπὸ τὸν Φιλόστρατον ἰσορούμενον Ἀλέξανδρον, τὸν ἐπονομασθέντα (σκωπτικῶς, ὡς φαίνεται) Πηλοπλάτωνα. Ἐκαλέσθη καὶ οὗτος ἀπὸ τὸν Εὐσεβῆ Ἀντωνῖνον, καὶ κατεσχάθη ἔπειτα Ἐπιστολογράφος τοῦ Μάρκου (4).

Παρά τοὺς Ἕλληνας τούτους διδασκάλους ὁ Μάρκος ἔλαβε αὐτὸν καὶ τοὺς δούλους του· ἀλλ' ἐδυσωπήθη ἀπὸ τὴν ἀπολογίαν του τόσον, ὥστε καὶ νὰ τοῦ ζητήσῃ συγχώρησιν. Ἄξιον εἶναι νὰ σημειωθῇ τὸ ὅποιον μᾶς ἐφύλαξεν ὁ Φιλόστρατος (Ἐν Βίοις Σοφισ. σελ. 562) μέρος τῆς πρὸς τὸν Ἡρώδην ἐπιστολῆς, διὰ νὰ φανῇ καὶ ἐκ τούτου ἡ ἀρετὴ τοῦ φιλοσόφου Ἠγεμόνος· « Σὲ δὲ ὑγιαίνειν τε εὖχομαι, καὶ περὶ » ἐμοῦ ὡς εὖνου σοὶ διανοεῖσθαι· μὴδὲ ἡγεῖσθαι ἀδικεῖσθαι, εἰ κατα- » φωράσας τινὰς τῶν σῶν πλημμελοῦντας, κολάσει ἐπ' αὐτοῖς ἐχρη- » σάμην, ὡς οἶόν τε, ἐπεικεῖ. Διὰ μὲν δὴ ταῦτα, μὴ μοι ὀργίζου· » εἰ δέ τι λελύπηκά σε, ἢ λυπῶ, ἀπαίτησον παρ' ἐμοῦ δίκας ἐν τῷ » ἱερῷ τῆς ἐν Ἄρει Ἀθηνᾶς, ἐν μυσηρίοις. Ἡὺξάμην γάρ, ὅποτε ὁ » πόλεμος μάλιστ' ἐφλέγγμαινε, καὶ μυηθῆναι· εἴη δὲ καὶ σοῦ μυσα- » γωγοῦντος! »

(1) Ἰδ. Δίων. Κασσ. Ῥώμ. ἰστορ. βιβλ. ξά, σελ. 1177.

(2) Τῶν εἰς ἐαντ. α', 10.

(3) Αὐτ. α', 12.

(4) Φιλοστράτ. Βίοι σοφισ. Ε, α'; σελ. 570.

καὶ Ῥωμαίους ὅχι ὀλίγους, τοὺς ὁποίους παρατρέχω, καὶ διότι
εὐκόλουν εἶναι νὰ τοὺς μάθῃ ὅστις ἐπιθυμεῖ ἀπ' αὐτὸν τὸν
Μάρκον, καὶ ἀπὸ τοὺς ἰσορήσαντας τὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι,
πρὸς Ἕλληνας γράφων, χρησιμωτέραν παρὰ τῶν ξένων κρίνω
εἰς αὐτοὺς τὴν περὶ Ἑλλήνων εἶδῃσιν, καὶ μάλιστα τῶν ὅσοι
ἐτίμησαν τὴν Ἑλλάδα ὡς ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν διδάσκαλοι (1).
Ὅποιαν δὲ ὠφέλειαν ἀπέλαυσεν ἀπὸ τόσους διδασκάλους ὁ
Μάρκος, τὸ ἐδείξεν ὁ βίος του ὅλος, τὸ δείχνει αὐτό του τὸ
βιβλίον· τὸ ὁποῖον ἤθελε πλανηθῇ μεγαλῶς, ἐάν τις, διὰ τὴν
ὁποιάν κάμνει καταρχὰς ἀπαρίσμησιν ὁ συγγραφεὺς τῶν ἀρε-
τῶν του, τὸ ἔκρινεν ὡς κομπασικὴν ἀλαζόνοσ ἀνδρὸς περιαιυτο-
λογίαν. Αὐτὴ του ἡ ἐπιγραφή, Εἰς ἑαυτὸν, τὴν ὁποιάν μετ'
ὀλίγον θέλομεν ἐξετάσειν, φανερόναι, ὅτι γράφων αὐτὸ, σκοποῦν
μόνον εἶχε νὰ παραστήσῃ τί κατ'ἡμέραν ἐσυμβούλευεν ὁ Μάρκος
αὐτὸν τὸν Μάρκον, διὰ νὰ φυλάξῃ ὅσας ἀπέκτησεν ἀπὸ τὴν
παιδείαν ἀρετάς. Ἐπειτα καὶ ἡ περὶ τῶν ἰδίων, ἀρετῶν σιωπὴ,
ἥτις ἀναμφιδόλως περιέχεται εἰς τὰ σεμνὰ τῆς Ἡθικῆς παραγ-
γέλματα, δέχεται, καθὼς ἄλλοι πολλοὶ κανόνες, καὶ ἐξαίρεσιν
καὶ ἐξήγησιν.

Ὡς εἰς ὅλας τὰς λογικὰς τέχνας θεωροῦνται δύο λογῶν
σοφοί, οἱ πρῶτοι καὶ πολυάριθμοι, ὅσοι σπουδάζουσι τὴν
τέχνην ἐπιπολαίως, εἰς τοῦτο μόνον ἀποβλέποντες, νὰ μὴν ἦναι

(1) « Συγγνώμην ἐχέτωσαν αἱ πάνυ θριμεῖς, ὅτι τῶν τοιούτων
» παραδειγμάτων ἀξίους ὑμᾶς κρίνω καὶ πρὸς Ἕλληνας διαλεγόμενος,
» οὐκ ἄλλων τινῶν μάλλον ἡγοῦμαι πρέπειν μνημονεύειν, ἢ τῶν ἄκρων
» Ἑλλήνων». Δίων ὁ Χρυσόστομος. λόγ. ν', σελ. 255.

παντάπασι ξένοι τῆς τέχνης· οἱ δεῦτεροι, οἱ τέλει τεχνῖται· παρόμοια καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν δύο εἶναι τὰ εἶδη τῶν ἀσχολουμένων εἰς αὐτήν· τοὺς πρώτους δύνασθαι νὰ ὀνομάσῃς φιλαρέτους, ὡς ὀνομάζουσιν οἱ Γάλλοι φιλοτέχνους (amateurs), τοὺς ἐπιπολῆς εἰδήμονας τέχνης τινός· οἱ δεῦτεροι, σπανιώτατοι τὸν ἀριθμὸν, εἶναι οἱ γνήσιοι τῆς ἀρετῆς ἑρασταί, ἔχοντες ὅχι μόνον τὴν ἀρετὴν αὐτοί, ἀλλὰ δυνατοὶ νὰ τὴν διδάξωσι καὶ ἄλλους. Εἰς ἐκείνους ἡ περιαιτολογία εἶναι ἀληθῆς ἀλαζονεία, καὶ τοὺς μεταβάλλει ἀπὸ φίλους εἰς κόλακας τῆς ἀρετῆς· ἐξεναντίας τῶν γνησίως ἐναρέτων τὴν περιαιτολογίαν δικαίως ἤθελέ τις παραβάλλειν μὲ τῶν διδασκόντων τὰς τέχνας περιαιτολογίαν. Τίς ἤθελε κρίνειν περιαιτολόγον τὸν λέγοντα ζωγράφον, ὅτι εἶναι ζωγράφος, τὸν μουσικόν, ὅτι μουσικός; Εἰς δὲ τὸν ἀλόγως κομπάζοντα τὴν ἀρετὴν, ἐμπορεῖ πᾶς ἕνας νὰ εἴπῃ, Γένου Μάρκος ἀληθῶς, καὶ λέγε μας, ὅτι εἶσαι ἑραστῆς τῆς ἀρετῆς· πρόσεχε μόνον μὴν ἀπατηθῆς, καὶ καταγινόμενος εἰς πράγματα ξένα τῆς ἀρετῆς, φαντασθῆς ὅτι ἀπέκτησας τὴν ἀρετήν. Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ αἰμνήσου τούτου Αὐτοκράτορος, ἡ Ῥώμη, ὡς εἶπα, ἦτο δοσμένη ὅλη εἰς τὴν τρυφήν, καὶ εἰς τὰς ἀπὸ τὴν τρυφὴν γεννωμένας πολλὰς καὶ παντοδαπὰς κακίας. Τί δρασιμώτερον ἄλλο φάρμακον ἐδύνατο νὰ δώσῃ ὁ φιλόσοφος καὶ φιλόσοργος Ἡγεμὼν εἰς τοὺς ὁποίους ἐσοχάζετο ὡς τέκνα τοῦ ὑπηκόους παρὰ τῆς ἰδίας του διαγωγῆς τὸ παράδειγμα; Εἰς παρομοίαν κατάστασιν ἦσαν αἱ Ἀθῆναι, ὅταν ὁ Σωκράτης εἰς τὸ δικαστήριον, μὴν ἀρκούμενος ν' ἀπολογῇται εἰς τοὺς ἀδίκους

κριτὰς περὶ ὧν δὲν ἔπραξε κακῶν, προσαρριμῆ καὶ ὅσα καλὰ ἐπροξένει εἰς τοὺς Ἀθηναίους μὲ τὸν λόγον, καὶ μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ βίου του, καὶ κρίνει ἀνυποσώλως ἄξιον τῆς ἀρετῆς του βραβεῖον νὰ τρέφεται εἰς τὸ Πρυτανεῖον.

Δὲν ἐξεύρω πόσον ὠφέλησαν τὰς Ἀθήνας αἱ ἀρεταὶ τοῦ Σωκράτους· τοῦτο καὶ, ζηριζόμενος εἰς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν σκέψιν, ἔμπορεῖ πᾶς ἓνας νὰ πισύσῃ ἀδιδάκτως, ὅτι εἰς ἔθνος φθαρμένον τοιούτων ἀνδρῶν γέννησις εἶναι τῆς Προνοίας ἔργον, διὰ νὰ βραδύνῃ τὴν προχώρησιν τῆς κακίας, καὶ τὴν ἀκόλουθον αὐτῆς καταστροφὴν τοῦ ἔθνους. Τούτου μάρτυρ' ἀναντιρρήτον ἔχομεν ὃ τι συνειδίζουσιν νὰ λέγωσιν εἰς τοιαύτας περιστάσεις οἱ κακοὶ πολῖται περὶ τοῦ χρηστοῦ, «Βαρύς » ἐστὶν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος (1)». Τὸν βαρύνονται, διότι χωρὶς αὐτὸν ἤθελαν κάμειν πλειοτέρας κακίας, ὅτι ἤθελαν ἀποκτᾶν πλειοτέρους τῆς μοχθηρίας των προσηλύτους, καὶ τελευταῖον, ὅτι ἀποσπᾷ μὲ τὴν διδασχὴν καὶ τιμὰς ἀπὸ τοὺς ἀποκτηθέντας. Ἄν δὲν ἐγίνετο ἐμπόδιον εἰς τὰς πράξεις των, τίς χρεῖα νὰ τὸν ὀνομάζωσι βαρύν; ἀρκοῦσε νὰ τὸν περιγελῶσιν, ὡς μωρόν.

Ἐάν ὁ Σωκράτης καὶ οἱ ὅμοιοι τὴν ἀρετὴν καὶ τάξιν τοῦ βίου ἄνδρες μὲ τὸν Σωκράτην, δὲν ἦναι ἀνωφελεῖς εἰς τὰς πατρίδας των, οἱ ἐνάρετοι Ἡγεμόνες γίνονται φυσικὰ τόσον ὠφελιμώτεροι, ὅσον πλειοτέραν ἄθειαν ἔχουν νὰ διδάξωσι τὴν ἀρετὴν,

(1) Σοφ. Σολομ. β', 15. Παρόμοιον τι λέγει καὶ ὁ Μάρκος περὶ τῶν χαιρόντων εἰς τὸν θάνατον τοῦ χρηστοῦ πολίτου· ἐπειδὴ ζῶντα τὸν σοχάζονται ὡς ἔλεγχον καθημερινὸν τῆς κακίας των, ὅταν ἐλευθερωθῶσιν ἀπ' αὐτὸν φησίζουσιν οἱ κακοδαίμονες μὲ ἀγαλλίασιν· «Ἄνα» πνεύσωμὲν ποτε ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ». Μαρκ. Ἀντων. ι', 36.

εὐκολίαν νὰ καταστήσωσι τοὺς ὑπηκόους μιμητὰς αὐτῶν, καὶ ἐξουσίαν νὰ κολάσωσι τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀρετῆς.

Ἰδामεν, ὅτι μεταξὺ τῶν διδασκάλων τοῦ Μάρκου ἦτον ὁ Πλατωνικὸς Ἀλέξανδρος, καὶ ὁ Στωϊκὸς Ἀπολλώνιος· Στωϊκὸς ὁμοίως ἦτο καὶ ὁ Σέξτος. Ὁ Καπιτολῖνος ὀνομάζει καὶ δύο Ῥωμαίους, οἱ ὅποιοι τὸν ἐδίδαξαν τῆς Ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας τὰ δόγματα (1). Αἱ τρεῖς αὗται φιλοσοφικαὶ αἵρέσεις ἐβασίλευσαν ἐκείνους τοὺς χρόνους, καὶ τετάρτη ἡ Ἐπικουρείος, ἥτις πλέον διὰ σφάλμα τῶν ὀνομαζομένων Ἐπικουρείων (καὶ μάλιστα τῶν Ῥωμαίων), παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Ἐπικούρου (2), ἐκατάντησε τότε νὰ γένη φιλοσοφία τῶν χοιροβίων, ἥγουν ἀνθρώπων ὀλότελα καὶ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ Μάρκου ἀλλοτριῶν. Ὁ Μάρκος ἐδιάλεξεν ἀπὸ τὰς τρεῖς ὃ τι ἔκρινε χρήσιμον· ἀλλὰ κατὰ τὸ ἡθικὸν τῆς φιλοσοφίας μέρος ἐπροσκολλήθη εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Στωϊκῶν.

(1) *I. Capitol. M. Anton. Philosoph.*, pag. 23.

(2) Μίαν φορὰν ὀνομάζεται ὁ Ἐπίκουρος ἀπὸ τὸν Μάρκον (9', 41), καὶ ὀνομάζεται μετὰ τιμῆς εἶναι πιθανόν, κατὰ τοὺς κριτικούς, ἢ μᾶλλον βέβαιον, ὅτι τὸν Ἐπίκουρον ὀνομάζει καὶ δεύτερον (ια', 26), ὅταν ἀναφέρῃ τὸ χρυσοῦν τῆς Ἠθικῆς παράγγελμα, νὰ σρέφωμεν πάντοτε εἰς τὴν μνήμην κἀνέν' ἀπὸ τοὺς παλαιούς ἐναρέτους ἀνδρας, ὡς μέσον καὶ βοήθημα τῆς χρηστῆς ἡμῶν διαγωγῆς· ἐπειδὴ ὁ Σενέκας, Στωϊκὸς φιλόσοφος, τὸ ἀποδίδει ῥητῶς εἰς τὸν Ἐπίκουρον, ὃ δὲ Μάρκος λέγει ὅτι εὐρέθη εἰς μάγων καὶ γοήτων γράμματα, ὅποια ἦσαν τὰ πολυθρύλλητα Ἐφέσια γράμματα (Ἰδ. Ἡσυχ. Σοιῖδ. καὶ Φώτ. λέξ. Ἐφέσια γράμματα). Εἶναι λοιπὸν σφάλμα γρῶφικόν εἰς τὸν Μάρκον τὸ, «Ἐν τοῖς Ἐφεσίων γράμμασι», ἀντὶ τοῦ, «Ἐν τοῖς τῶν Ἐπικουρείων γράμμασι».

Ἡ Ἠθικὴ τῶν Στωϊκῶν (κανεῖς δὲν τὸ ἀρνεῖται) ἔχει τι μεγαλοπρεπές καὶ καταπληκτικόν, ἐπειδὴ ἐπαγγέλλεται νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον θεόν, ἂν ἀκολουθῇ εἰς ὅλας τοὺς πράξεις καὶ σέβεται τὸν ὁρθὸν λόγον (1). Ἀλλ' ἡ βᾶσις αὐτῆς δὲν εἶναι ἑρεᾶ· διότι ὑποθέτει πρᾶγμα ἀδύνατον, νὰ τὸν κάμῃ καὶ ἀπαθῇ, ὥς τὸν θεόν, τὸ ὁποῖον σημαίνει τὸ αὐτὸ καὶ νὰ τὸν γυμνώσῃ ἀπὸ τὸ σῶμά του. Τῆς ἀληθινῆς Ἠθικῆς τὸ ὑποκείμενον δὲν εἶναι οὔτε ἡ ψυχὴ, οὔτε τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸ σύνθετον ἀπὸ ψυχὴν καὶ σῶμα ζῶον, ὁ ἄνθρωπος· καὶ ἡ σύνθεσις εἶναι τόσον σφικτὴ, ὥς διὰ νὰ ἐνεργῇ τὴν ἀρετὴν ἀνεμποδίστως, πρέπει νὰ ἔχῃ κοινὴν φροντίδα καὶ τῶν δύο, παιδεύων τὴν ψυχὴν μὲ τὰ καλὰ μαθήματα, καὶ προμηθεύων τοῦ σώματος τὰς χρεῖας τόσον, ὥστε νὰ μὴν ἐμποδίσῃ μὲ τὰς γεννωμένας ἀπὸ πλησμονῆς, ἢ ἐνδείας, ταραχάς, τὴν τελείωσιν τοῦ λογικοῦ του (2). Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀδιάφορα εἰς τὸν ἐργαζόμενον τὴν

(1) Μάρκ. Ἀντων. δ', 16.

(2) Αὐτὸς ὁ Μάρκος (ἀ, 16) ὁμολογεῖ τὴν ἀνάγκην τῆς τοιαύτης προνοίας τοῦ σώματος. Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐλέγχων τὴν ἀντίθετον αἵρεσιν τῶν Μαρκιωνιτῶν λέγει· «Ἐπεὶ δὲ οἱ ψευδώνυμοι οὔτοι τὸ
 » σῶμα διαβάλλουσι, μαθέτωσαν ὅτι καὶ ἡ τοῦ σώματος εὐαρμοσία
 » συμβάλλεται τῇ διανοίᾳ πρὸς τὴν εὐφυΐαν. Διὸ ἐν τῷ τρίτῳ τῆς
 » πολιτείας ὁ Πλάτων εἶπεν, ὅν μάλιστα ἐπιβοῶνται μάρτυρα, τὴν
 » γένεσιν καμίζοντα, ἐπιμελεῖσθαι σώματος θεῖν, ψυχῆς ἕνεκα ἀρ-
 » μονίας, δι' οὗ βιοῦν τέ ἐσι, καὶ ὁρθῶς βιοῦν, καταγγέλλοντα τῆς
 » ἀληθείας τὸ κήρυγμα· διὰ γὰρ τοῦ ζῆν καὶ τῆς ὑγιείας ὁδεύοντες,
 » ἐκμανθάνομεν τὴν γνῶσιν... Θανμάζειν δὲ ἄξιον καὶ τῶν Στωϊκῶν,
 » οἳ τινες φασί, μηδὲν τὴν ψυχὴν ὑπὸ τοῦ σώματος διατίθεσθαι,

ἀρετὴν ἢ πτωχείᾳ, ἢ νόσος, καὶ τᾶλλα σωματικὰ κακὰ, οὐδ' ὁ πλοῦτος ἢ ὑγείᾳ, καὶ τᾶλλα ἀγαθὰ, ὡς ἐνόμιζαν οἱ Στωϊκοί. Ἐάν ἡ κακὴ χρῆσις τοῦ πλούτου, τῆς ὑγείας καὶ τῶν ἄλλων τῆς τύχης ἀγαθῶν ἐγέννησαν πολλοὺς κακοὺς, δὲν εἶναι ὀλιγώτεροι οἱ ἀναγκαζόμενοι νὰ γίνωνται κακοὶ διὰ πτωχείαν, νόσον, ἢ ἄλλο τι τῆς τύχης σκληρόν. Ἐάν ὁ ὑγιής, διὰ κατὰ-χρησιν τῆς ὑγείας, γίνεται ἀκόλαστος, ὁ νοσερὸς δὲν ἀργεῖ νὰ μεταδώσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τὴν ἀδυναμίαν τοῦ σώματος, καὶ νὰ

» μῆτε πρὸς κακίαν ὑπὸ τῆς νόσου, μῆτε πρὸς ἀρετὴν ὑπὸ τῆς
» ὑγείας· ἀλλ' ἀμφοτέρωτα ταῦτα λέγουσιν ἀδιάφορα εἶναι » (Στρωματ.
δ', σελ. 481-482). Δὲν εἶναι μόνη τοῦ δόγματος ἡ ὁμοιότης, τῆς καταφρονήσεως λέγω τοῦ σώματος, ἣτις ἐκίνησε τὸν Κλήμεντα νὰ μεταβῇ ἀπὸ τοὺς Μαρκιωνίτας εἰς τοὺς Στωϊκοὺς· ἔχει καὶ ἄλλην αἰτίαν ἀξιοσημείωτον ταύτην. Ὁ μεταδόσας εἰς τοὺς Μαρκιωνίτας τὸ νομά του ἀρχηγὸς τῆς αἵρέσεως Μαρκίων, ἦτον ἄληθῶς καταρχὰς Στωϊκὸς φιλόσοφος· ἀλλ' ἐμεταμόρφωσε τὴν διδασκαλίαν τῆς Στοᾶς εἰς τὴν πλέον ἀλλόκοτον αἵρεσιν μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν. Δύο ἀρχάς, ἡ δὴ δύο Θεοὺς ἐπίστευε, ἀγαθὸν τὸν ἓνα, κακοποιὸν τὸν ἄλλον· ἀπὸ τῶν πρῶτον ἔλαβεν ὁ ἄνθρωπος τὴν ψυχὴν, καὶ διὰ τοῦτο περὶ αὐτῆς μόνης ἔπρεπε νὰ φροντίξῃ. Τὸ σῶμα ἦτο δημιούργημα τοῦ κακοποιοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἄξιον νὰ σκληραγωγῇται μὲ τὴν ἐσέρησιν καὶ αὐτῶν τῶν φυσικῶν, ἀδλαθῶν καὶ τιμίων ἡδονῶν. Κρεωφαγία, οἶνου χρῆσις, γάμος νόμιμος, ἦσαν ἁμαρτήματα βδελυκτά, κατὰ τὸν Μαρκίωνα (ἴδε *Moshem. Histor. Ecclesiastic.*, pag. 98, καὶ *Lampe, Synops. Histor. Sacr. et Ecclesiastic.*, pag. 105). Τοιαῦτα μαινομένης φαντασίας γεννήματα δὲν ἦσαν βέβαια δόγματα τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἄμεσα ἀκολουθήματα τοῦ περὶ τῆς ἀπαθείας δόγματος, ἀποδείχνουσι τὴν σαθρότητα τοῦ δόγματος.

πέση ἐπομένως εἰς ἀμέλειαν τῶν καθηκόντων (1). Ἐὰν ὁ πλούσιος, ἀντὶ τῆς μεταχειρισθῇ τὸν πλοῦτον ὡς ἀρετῆς ὄργανον, τὸν καταδαπανᾷ εἰς τροφήν κολάκων, ἢ τὸν δωροδοκῇ διὰ τὴν φθείρῃ τοὺς συμπολίτας του, ὅστις δὲν ἔχει μὲ αὐτάρκειαν τὰ χρειαζόμενα τοῦ βίου, καὶ τὸ σῶμα του μολύνει μὲ τὴν κολακείαν, καὶ τὰς χεῖρας ἀπλόνει εἰς τὰ φαρμακερὰ τοῦ πλουσίου δῶρα, διὰ τὴν προδῶσθαι τὴν πατρίδα του (2). Οἱ προτιμῶντες ν' ἀποθάνωσι τῆς πείνας παρά τὴν κλέψωσι πτωχοὶ εἶναι πολλὰ σπάνιοι, καὶ ἀκόμη σπανιώτεροι οἱ φοβούμενοι τὴν αἰσχύνην τῆς κλοπῆς πλεον παρά τὸν κίνδυνον τὴν σερηθῶσι, δι' ἑλλειψιν τροφῆς, τὰ τέκνα των. Τὰ πάθη, κυβερνώμενα ἀπὸ τὸν ὀρθὸν λόγον, τόσον ἀπέχουν τοῦ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἀρετὴν, ὥστε εἶναι ἀναγκαῖα εἰς αὐτήν, ὅχι ὀλιγώτερον ἀπ' ὅτι εἶναι ἀναγκαῖος εἰς κυβερνήτην πλοίου ὁ ἄνεμος. Ἐὰν διὰ τὴν σφοδρότητα αὐτῶν ἡ ψυχὴ ναυαγῇ καὶ πνίγεται, ὅταν παντάπασιν τὰ σερηθῇ, μένει ὡς εἰς θάλασσαν νεκρὴν, ἀκίνητος, οὐδ' εὐρίσκει

(1) Εἰς τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸν Δημόκριτον σύγγραμμα, Περὶ φύσεως ἀνθρώπου (Ἰδ. Ἱπποκράτ. τόμ. α', σελ. 281) λέγει ὁ συγγραφεὺς, ὅστις ἂν ᾖ « Ἀὔξεται δὲ νόος παρεούσης ὑγιείας, ἣν καλὸν » προνοεῖν τοὺς ἐσθλὰ φρονέοντας. Ἐξέως δὲ σωματικῆς ἀλγεούσης, » οὐδὲ προθυμίην ἄγει νόος ἐς μελέτην ἀρετῆς· νοῦσος γὰρ παρεούσα » δεινῶς ψυχὴν ἀμαυροῖ, φρόνησιν ἐς συμπαθίην ἄγρουσα ».

(2) Τοῦτο σημαίνει καὶ ἡ ὥραία τοῦ Σολομῶντος (Παροιμ. λ', 10) προσευχή· « Πλοῦτον δὲ καὶ πενίαν μὴ μοι δῶς, σύνταξον δὲ μοι τὰ » δέοντα καὶ τὰ αὐτάρκη· ἵνα μὴ πλησθεὶς ψευδὴς γένωμαι, καὶ » εἶπω, τίς με ὀρέξῃ; ἢ πενόμενος κλέψω, καὶ ὀμώσω τὸ ὄνομα τοῦ » Θεοῦ ».

πλέον ἀφορμὴν ἀρετῆς, ἐπειδὴ δὲν ἔχει πλέον τι νὰ κυβερνήσῃ. Καί τοιαύτη εἶναι τῶν ἡλιθίων ἡ κατὰσασις, ἀδυνάτων νὰ βλάψωσι μικρὸν ἢ μέγα τίποτε κἀνένα, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς ὁποίους οὐδ' ὠφέλειαν κάμμίαν ἔχει νὰ ἐλπίσῃ ἡ πολιτικὴ κοινωνία. Ἀς παρακαλέσωμεν λοιπὸν τοὺς Στωϊκοὺς νὰ μὴ μᾶς ἀναγκάζωσι νὰ γυμνώσωμεν τὴν φύσιν ἀπὸ τὰ ἀχώριστα τῆς φύσεως πάθῃ, ἀλλὰ νὰ τὰ μετριάζωμεν, νὰ μὴ μᾶς διδάσκωσι νὰ κρίνωμεν τὰ τῆς τύχης ἀγαθὰ ἢ κακὰ ἀδιάφορα (1), ἀλλὰ νὰ μᾶς δείξωσι πῶς νὰ ὑποφέρωμεν γενναίως ταῦτα, πῶς εἰς τὴν ἀπόλαυσιν ἐκείνων νὰ μὴν ὑπερβαίνωμεν τοῦ ὀρθοῦ λόγου τὰ ὅρια.

Τῶν Στωϊκῶν τὸ σφάλμα τοῦτο δὲν ἐμπόδισεν ὁμως νὰ γεννηθῶσι μεταξὺ των κατὰ καιροὺς μεγάλης ἀρετῆς ἄνδρες τινές, τῶν ὁποίων κορυφαῖος τόσον πλέον δίκαιον εἶναι νὰ ὀνομασθῇ ὁ Μάρκος, ὅσον εἶναι δυσκολωτέρα εἰς τοὺς Ἡγεμόνας, παρὰ εἰς τοὺς ἰδιώτας ἡ ἀρετή. Ἦθελέ τις ὁμως ἀπορήσειν, διὰ τί ἡ σφαλμένη περὶ ἀρετῆς ἔννοια τῶν Στωϊκῶν ἐγέννησεν ὁμως ἄνδρας ἀληθῶς ἐναρέτους. Δύο, νομίζω, εἶναι αἱ αἰτίαι τοῦ φαινομένου τούτου.

Ἡ πρώτη· συνέβη εἰς τῶν Στωϊκῶν τὴν Ἡθικὴν, ὅτι συμβαίνει καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐπιστήμας ἢ τέχνας, εἰς τῶν ὁποίων τὴν πράξιν δυνατὸν εἶναι νὰ εὐδοκιμήσῃ τις καὶ μὲ σφαλεράν θεωρίαν· διότι αὐτὸς ὁ καιρὸς τῆς πράξεως δείχνει πολλάκις τὴν ἀκολουθίαν τῆς, καὶ βάλλει εἰς τὴν πρέπουσαν τάξιν ὅσα

(1) «Τῷ μὲν οὖν σωματίῳ πάντα ἀδιάφορα κ. τ. λ.» Μάρκ. Ἀντων. 5, 32.

ἐσύγχυσεν ἡ θεωρία· καὶ ἂν δὲν καταπίσῃ, σύρει καὶ μὴ θέ-
λοντα τὸν τεχνίτην εἰς τὸ ὀρθόν. Εἰς ὅλον σχεδὸν τὸ πρῶτον
ἡμῖς τῆς περασμένης ἑκατονταετηρίδος ἡ θεωρία τῆς Ἰατρικῆς
ἦτο κακίστη, καὶ μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἔλειψαν ἱατροὶ πρακτικοὶ
ἄριστοι· διότι ἀρκεῖ νὰ ᾔναι ὁ πλησιάζων ἱατρὸς τὸν ἄρρώστον
φιλάνθρωπος, διὰ νὰ λησμονήσῃ τὴν ὥραν ἐκείνην τὰ δόγματα
τῆς θεωρίας του, καὶ νὰ παραδοθῇ ὅλος διόλου εἰς τὴν χειρα-
γωγίαν τῆς φύσεως.

Δευτέραν αἰτίαν σημειῶνω αὐτὴν τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας
τὴν κατὰ μικρὸν ἀλλοιώσιν. Εἰς τοὺς χρόνους καὶ ὀλίγον ἀρχή-
τερα τοῦ Μάρκου, οἱ Στωϊκοὶ δὲν ἦσαν πλέον ὃ τι ἐπαγγέλ-
λοντο εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ζήνωνος καὶ τοῦ Κλεάνθους· οἱ
πλειότεροι ἀπ' αὐτοὺς ἐκαθάρισαν τὸ σύστημά των ἀπὸ πολλὰς
αὐστηράς καὶ ἀνωφελεῖς λεπτολογίας τῆς παλαιᾶς θεωρίας, καὶ
ἀσχολήθησαν πλέον εἰς τὴν πράξιν, ὥστε νὰ καταστήσωσι τὴν
αἵρεσιν αὐτῶν ἀληθινὸν σχολεῖον ὅλων τῶν εὐγενῶν ψυχῶν,
καὶ καταφύγιον κοινὸν τῶν ὅσους δὲν εἶχ' ἀκόμη κατασύρειν
τῆς κοινῆς φθορᾶς ὁ χεῖμαρρος (1).

(1) Die Stoa war..... die Pflanzschule der edelsten Menschen
in jenen verdorbenen Zeiten, ein Vereinigungspunct für alle,
welche nicht von dem Strome der Sittenlosigkeit fortgerissen
wurden, und sie wirkte um so wohlthätiger für die Menschheit,
je mehr die meisten Stoiker beflissen waren, ihr philosophisches
System immer mehr von allen unnützen Speculationen und leeren
Subtilitäten zu säubern, sie dagegen ganz dem practischen Leben
anzupassen. Tennemann, Geschicht. der Philosoph. V.
Th. 25 S.

Καὶ

Καὶ μετὰ τὴν εἰς τὸ ὄρθον ὁμῶς ἀλλοίωσιν ταύτην, ἔμειναν ἀκόμῃ καὶ εἰς τῶν νεωτέρων Στωϊκῶν τὰ συγγράμματα λείψανα τῆς παλαιᾶς θεωρίας, τόσον πλέον παράξενον, ὅσον ἀντιφασκουσι μὲ ἄλλα μέρη τῶν συγγραμμάτων, καὶ μὲ τῶν συγγραφέων αὐτῶν τὴν ἀδιςάκτως ἐνάρετον διαγωγὴν. Ὁ μικρὸν πρὸ τοῦ Μάρκου ἀκμάσας Ἐπίκτητος ἔδειξεν ἐμπράκτως τὴν ὁποίαν συχνὰ παραγγέλλει ἀγάπην καὶ συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ὁμῶς αὐτὸς πάλιν μᾶς διδάσκει νὰ προσέχωμεν παρηγοροῦντες τοὺς λυπημένους, μὴ λυπηθῶμεν ἀληθῶς ἡμεῖς (1), ἡγουν τὸ αὐτὸ, ὡς νὰ μᾶς ἔλεγε νὰ δίδωμεν χεῖρα βοηθείας εἰς τὸν πεσόντα, χωρὶς νὰ σκύψωμεν τὸ σῶμα. Δὲν εἶναι σχεδὸν καμμία σελὶς τοῦ Μάρκου, ἣτις δὲν εἰκονίζει τὴν φιλάνθρωπον αὐτοῦ ψυχὴν· καὶ ὁμῶς φαίνεται ὅτι νομίζει δυνατόν νὰ γεννηθῇ εἰς ψυχὴν ἀνθρώπου τόση ἀγάπη τῶν ὁμοίων του χωρὶς πάθος (2), ὡς νὰ μὴν ἐγεννᾶτο ἀπὸ τὴν αὐτὴν παθητὴν ψυχὴν καὶ ἡ φιλανθρωπία, ὡς καὶ ἡ μισανθρωπία, εἰς τοῦτο μόνον διαφέρουσαι, ὅτι ἡ πρώτη θερμαίνει τὴν ψυχὴν ὡς ὁ ἥλιος, ἀπὸ τὴν δευτέραν φλογίζεται, ὡς ἀπὸ πυρὸς κάμινον.

Ὅπως ὂν ἦναι, τοῦ Μάρκου τὸ σύγγραμμα, θησαυρὸν ἀληθινὸν ἡθικῶν παραγγελμάτων, νύκτα καὶ ἡμέραν πρέπει νὰ μελετᾷ ὅσις ἐπιθυμεῖ νὰ χαλινώσῃ τὰ πάθη του. Τὸ μάλιστα προσοχῆς ἄξιον εἰς αὐτὸ εἶναι ἡ συχνὴ ἐπαναλήψις τοῦ, ὅτι ὁ

(1) « Κἂν οὕτω τύχη, καὶ συνεπισηνάξαι [τῷ πενθοῦντι]· πρόσσεχε ἢ μέντοι, μὴ καὶ ἔσωθεν σενάξῃς ». Ἐπίκτητ. Ἐγχειρίδ. § 16.

(2) Μάρκ. Ἀντωνίν. 4, 9.

ἄνθρωπος ἐγεννήθη φύσει Κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν ζῶον (1). ὀρίσμός, νομίζω, ἀκριβέστερος (εἰς τὴν Ἠθικὴν) παρὰ τὸν εἰς ὅλους γνωστὸν ὀρίσμον, Λογικὸν ζῶον, ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ κατ' ἐξοχὴν Λογικὸν ὕψιστον Ὄν, εἶναι ἀνεπίδεκτον φυσικῆς, ἢ πολιτικῆς κοινωνίας, καὶ σχέσιν ἄλλην μὲ ἡμᾶς δὲν ἔχει, παρὰ τὴν σχέσιν τοῦ Δημιουργοῦ καὶ Προνοητοῦ πρὸς τὰ κτίσματα.

Ἀπὸ τὸν γονιμώτατον τοῦτον ὀρίσμον συνάγει ὁ Μάρκος ἀξιόλογα πολλὰ πορίσματα, τὰ ὅποια συγκεφαλαιοῦνται εἰς τοῦτο. Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν ζῶον, κατὰ φύσιν ἐνεργεῖ, ὅσάκις σφίγγει τὸν δεσμὸν τῆς κοινωνίας ταύτης, παρὰ φύσιν, ὅταν τὸν διαλύῃ· τὸν σφίγγει μὲ τὰς ἀρετάς, τὸν διαλύει μὲ τὰς κακίας του. Ὁ ἐνάρτεος λοιπὸν φυλάσσει τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ εἶναι κοινωνικός· ὁ ἐργάτης τῆς κακίας ἀποσχίζεται ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν, καὶ μεταδίδει εἰς τὴν τάξιν τῶν θηρίων, ἐπειδὴ ἔπαυσε πλέον νὰ ᾔῃ κοινωνικός (2). Καὶ τοῦτο σημαίνει ὁ πολυθρύλλητος ὀρίσμός τῆς ἀρετῆς, ἥτις εἶναι, κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς « Τὸ ὁμο- » λογουμένως τῇ φύσει ζῆν ».

Ἀπὸ τὸν αὐτὸν ὀρίσμον συμπεραίνει, ὅτι σφάλλουσι μέγας ὡς οἱ ἀναχωρηταὶ φιλόσοφοι, ἡγοῦν ὅσοι, φεύγοντες τὰς πόλεις, ζητοῦσι τὰς ἐρημίας, ὡς πλέον συνεργοὺς εἰς ἀρετὴν· καὶ ὀνειδίζει ἀσεβῶς καὶ ἑαυτὸν, ὡς ἀπαίδευτον, ὅτι τοῦ ἡλθε

(1) Ἰδε τοῦ Πίνακος τὴν λέξιν Κοινωνία, καὶ τὰς συγγενεῖς αὐτῆς ἄλλας λέξεις.

(2) Μάρκ. Ἀντωνίου ια', 8.

ποτέ εἰς τὴν κεφαλὴν τοιοῦτος ἀφιλόσοφος λογισμός· « Ἀνα-
 » χωρήσεις ἑαυτοῖς ζητοῦσιν, ἀγροικίας καὶ αἰγιαλοὺς καὶ ὄρη·
 » εἰώσας δὲ καὶ σὺ τὰ τοιαῦτα μάλις ποιεῖν. Ὅλον δὲ τοῦτο
 » ἰδιωτικώτατόν ἐστιν, ἐξόν ἥς ἂν ὥρας ἐξελέγῃς εἰς ἑαυτὸν
 » ἀναχωρεῖν κ. τ. λ. (1) ». Καὶ βέβαια, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος
 χρεωσθῇ νὰ ἀγωνίζεται τὴν ἀρετὴν, ὡς φύσει κοινωνικὸν καὶ
 πολιτικὸν ζῶον, τὸ θέατρον τῶν ἀγώνων του πρέπει νὰ ᾔηται αἱ
 πόλεις, ὅχι τὰ βουνά, καὶ οἱ θεαταὶ του, κοινωνικὰ ζῶα ὡς
 αὐτοὺς, ὅχι τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ. Ἐὰν οὐδὲ τοὺς ἡγεμόνας
 (ἡγουν τοὺς πλέον παρὰ κανένα πολεμουμένους ἀπὸ πειρα-
 σμῶν) δὲν ἐμποδίσῃ ἡ αὐλὴ (2) νὰ ἐργάζωνται τὴν ἀρετὴν,
 εἶναι μωρία νὰ φαντάζεται ὁ ἰδιώτης, ὅτι ἡ μετὰ τῶν ὁμοίων
 του εἰς τὰς πόλεις συναναστροφὴ ἔχει νὰ τοῦ γένῃ ἐμπόδιον
 τῆς ἀρετῆς.

Ἀπὸ τὸν αὐτὸν ὁρισμὸν συνάγει ὁ δικαιοτάτος Αὐτοκράτωρ,
 καὶ ἐκφράζει μὲ τοῦ πράγματος ἀξίαν λέξιν, ὅτι διὰ νὰ ἐνεργῇ
 ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν φύσιν του, ἡγουν ὡς ζῶον κοινωνικόν,

(1) Μάρκ. Ἀντωνίν. δ', 3. Τὰ αὐτὰ ἔλεγε καὶ ἔκρινε περὶ τῶν τοιούτων
 ἀναχωρητῶν ὁ σχεδὸν ἐξήκοντα ἔτη προγενέστερος τοῦ Μάρκου Δίων
 ὁ Χρυσόστομος (λόγ. κ', σελ. 500), Στωϊκὸς ὁμοίως φιλόσοφος· « Δεῖ
 » τὴν ψυχὴν ἐπιζεσθαι τὰ θέοντα πράττειν καὶ διανοεῖσθαι πανταχοῦ
 » τε καὶ ἐν ἅπαντι θορύβῳ, καὶ ἐν ἀπάσῃ ἡσυχίᾳ. Εἰ δὲ μὴ, τὸ
 » τῆς ἐρημίας τε καὶ ἡσυχίας οὐδὲν μεῖζον καὶ ἀσφαλέστερον τοῖς
 » ἀνοήτοις τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ μὴ πολλὰ καὶ ἄτοπα διανοεῖσθαι
 » τε καὶ ἀμαρτάνειν ».

(2) « Ὅπου ζῆν ἐστιν, ἐκεῖ καὶ εὖ ζῆν. Ἐν αὐλῇ δὲ ζῆν ἐστὶν ἔστιν
 » ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ ». Μάρκ. Ἀντωνίν. ε', 16.

σκοπὸν ἔχων καὶ ὅλας τοῦ τὰς πράξεις τὴν κοινὴν τῶν συμβιούντων ὠφέλειαν, πρέπει νὰ ᾔῃ βαμμένος εἰς τὴν δικαιοσύνην, καὶ βαμμένος χρῶμα βαδύ (1). Ἡ ὠραία τῆς βαφῆς μεταφορὰ σημαίνει τοῦτο, ὅτι ἡ δικαιοσύνη περιέχει ὅλας τὰς ἀρετάς (2), ὅτι οὐδεμίαν ἀπ' αὐτὰς δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ, ἂν δὲν ἔχῃ τῆς δικαιοσύνης τὴν ἀνέκπλυτον βαφὴν. Αὐτὸς τῆς θρησκείας ὁ Δεκάλογος, ἂν τὸν ἐξετάσῃς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἄλλο δὲν εἶναι, παρὰ μόνον ἓν δικαιοσύνης δένδρον (νὰ τὸ ὀνομάσω οὕτως) εἰς δέκα κλάδους σχιζόμενον. Ἐγνώρισαν τὴν ἀλήθειαν ταύτην πρὸ τοῦ Μάρκου καὶ ἄλλοι τῆς Ἡθικῆς διδάσκαλοι. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐπεριλάμβανεν εἰς μόνην τὴν δικαιοσύνην ὅλας τὰς ἀρετάς (3)· καὶ ὁ Ξενοφῶν τὴν ἔκρινε τόσοῦν ἀναγκαῖον μάθημα τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν (4), ὥστε

(1) « Δικαιοσύνη βεβαμμένον εἰς βάθος.... μὴ πολλάκις δὲ, μηδὲ » χωρὶς μεγάλης καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης φανταζόμενον, τί ποτε » ἄλλος λέγει, ἢ πράσσει, ἢ διανοεῖται ». Μαρκ. Ἀντωνίν. γ', 4.

(2) « Ἀπὸ δὲ ταύτης [τῆς δικαιοσύνης] αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑφίστανται ». Ὁ αὐτ. ια', 10.

(3) « Κρατίστη τῶν ἀρετῶν εἶναι δοκεῖ ἡ δικαιοσύνη· καὶ οὗτ' ἔσπερος, οὗτ' ἑῶς οὕτω θαυμαστός· καὶ παροϊμιαζόμενοι φαμέν, Ἐν » δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετῇ 'στι. Καὶ τελεία μάλιστα ἀρετὴ, » ὅτι τῆς τελείας ἀρετῆς χρῆσις ἔστι. Τελεία δ' ἔστιν, ὅτι ὁ ἔχων αὐτὴν » καὶ πρὸς ἕτερον δύναται τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, ἀλλ' οὐ μόνον καὶ » αὐτόν ». Ἀριστοτέλ. Ἠθικ. Νικομαχ. ε', 3.

(4) « Παιδεύσεις γὰρ καλὴ διδάσκει χρῆσθαι νόμοις, καὶ λέγειν » περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀκούειν ». Ξενοφ. Κυνηγετικ. κεφ. ιθ', § 14. Ἐξεναντίως, « Ἡ ἀπαιδευσία πολλὴν ἐνδίδωσι βροτὴν εἰς ἀδικίαν » Κλήμ. Ἀλεξανδρ. Παιδαγωγ. γ', κεφ. ιι', σελ. 245.

καί ἰσόρησεν, ὅτι οἱ Πέρσαι εἶχαν ἰδιόζοντα σχολεῖα δικαιοσύνης, εἰς τὰ ὅποια ἐσύχναζαν οἱ παῖδες, καθὼς ἄλλα ἔθνη συνειθίζουσιν νὰ ἔχωσι σχολεῖα γραμμάτων (1).

Εὐλόγως λοιπὸν καὶ ὁ Μάρκος παραγγέλλει τὴν βαφὴν τῆς δικαιοσύνης βαθεῖαν, ἡγουν ὁποῖαν ἀδύνατον τὰ ἔχη τις, ἂν δὲν ἀρχίσῃ νὰ λαμβάνῃ ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἀλλεπάλληλον τὴν ἀλοιφὴν αὐτῆς. Μέγα μάθημα εἰς τὰ εὐνομούμενα ἔθνη, ἂν ἐπιθυμοῦν νὰ φυλάξωσι τὴν ὁποῖαν ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς ἡ φιλοσοφία εὐνομίαν· καὶ ἀσυγκρίτως μεγαλῆτερον εἰς τὰ κυβερώμενα ἀπὸ νόμους ἀνόμους, ἂν ἐπιθυμῶσι τὴν διόρθωσιν τῶν νόμων. Εἰς τοῦτα ὅμως ἡ διόρθωσις εἶναι τόσον πλεονόσκολος, ὅσον οὐδὲ χρειάν διορθώσεως νὰ ἔχωσι φαντάζονται. Ἡ ἀδικία τῶν νόμων βόσκεται κατὰ μικρὸν καὶ διαδίδεται εἰς τοὺς πολίτας ὡς γάγγραινα, ἕως νὰ φθείρῃ τὸ πλείοτερον μέρος τοῦ ἔθνους, καὶ νὰ τοῦ ἐξαλείψῃ τὴν αἴσθησιν τοῦ δικαίου. Εἰς τοιαύτην ἐλσεινὴν κατὰξασιν, ἐὰν μείνωσι τινὲς ἀμόλυντοι, ποῖαν ἀνατροφὴν δύνανται νὰ ἀναθρέψωσι τὰ τέκνα των; καὶ ποῖαν ἰσχὺν ἔχει τῆς δικαιοσύνης ἡ βαφὴ εἰς αὐτὰ, περικυκλωμένα πανταχόθεν ἀπὸ τὴν ἀδικίαν, ἣτις ἔχει καὶ αὐτὴ, καθὼς ἡ δικαιοσύνη, τὴν ἰδίαν τῆς βαφὴν; Τίς ἀμφιβάλλει, ὅτι τοιαύτη εἶναι τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις, ὥστε νὰ μεταβάλλεται καὶ νὰ βιάφεται, καθ' ὅσα βλέπει, ἀκούει καὶ

(1) «Οἱ μὲν δὴ παῖδες [τῶν Περσῶν], εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶντες, διάγουσι μανθάνοντες δικαιοσύνην· καὶ λέγουσιν, ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἔρχονται, ὥσπερ παρ' ἡμῖν οἱ τὰ γράμματα μαθησόμενοι». Ξενοφ. Κύρ. παιδ. Α, 2, § 6.

φαντάζεται συχνότερα (1); Δὲν εἶναι λοιπὸν Θεραπεία διὰ τὰ τοιαῦτα ἔστιν; ἤθελέ τις ἐρωτήσῃ· Εἶναι· ἀλλ' ἄς τὴν ζητήσωσιν, ὅθεν ἐλπίζεται νὰ τὴν λάβωσιν, ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν (2). Ἀς ἐμβάσωσιν εἰς τὰς πόλεις τῶν τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπισημας· αἱ ὁποῖαι, φωτίζουσαι τὴν ψυχὴν, καὶ εὐκολύνουσαι τὸν πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων εἰς τὸ σῶμα, διδάσκουσι τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ἡ εὐδαιμονία του, διὰ νὰ ᾔῃαι ῥαθερά, πρέπει νὰ ᾔῃαι μέρος τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας τῶν ὁμοίων του, καὶ τὸν ζηρίζουν εἰς τὴν θαυμαστὴν ἀλήθειαν τοῦ Μάρκου ταύτην, ὅτι, Ὁρθὸς λόγος καὶ Δικαιοσύνη (3), καθὼς ἐξεναντίας, Ἀλογία καὶ Ἀδικία, εἶναι λέξεις ἰσοδύναμοι, καὶ ὅτι μόνος λογικὸς καὶ μόνος φρόνιμος (4) εἶναι ὁ δίκαιος.

Τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὸ σύνταγμα τοῦτο περὶ Εἰμαρμένης, καὶ τὰς περὶ Θεοῦ καὶ περὶ ψυχῆς ἐννοίας, ὅχι πάντοτε ὁρθάς, εἶναι περιττὸν νὰ τὰς ἐλέγξω, ἐπειδὴ λαλῶ περὶ Στωϊκοῦ, καὶ

(1) «Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῆς, τοιαύτη σοι ἔσαι ἡ διάνοια· » βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχὴ». Μάρκ. Ἀντωνίν. ε', 16. Καθὼς τὸ σῶμα τοιαύτας σάρκας ἀποκτᾷ, ὁποῖα εἶναι ἡ τροφή του, οὕτως καὶ ἡ ψυχὴ ἐξομοιοῦται κατὰ μικρὸν με τοὺς νόμους τοῦ πολιτεύματος, εἰς τὸ ὅποῖον ζῇ· διὰ τοῦτο ἔλεγε καὶ ὁ Πλάτων (Μενεξ. σελ. 238), «Πολιτεία τροφή ἀνθρώπων ἐστὶ καλὴ μὲν, ἀγαθῶν, ἡ δὲ ἐναντία, κακῶν».

(2) «Τι οὖν τὸ παραπέμψαι δυνάμενον; ἐν καὶ μόνον, φιλοσοφία· » τοῦτο δὲ ἐν τῷ τηρεῖν τὸν ἐνδον θαίμονα.... μὴδ' ἐν εἰκῇ ποιούμετα, » μὴδ' διεψευσμένως καὶ μεθ' ὑποκρίσεως» Μάρκ. Ἀντωνίν. 6', 17.

(3) Μάρκ. Ἀντωνίν. ια', 1.

(4) Ὁ αὐτ. δ', 37.

ὅχι Χριστιανοῦ φιλοσόφου. Ἐάν ἡμεῖς δοξάζωμεν περὶ τῶν τοιούτων εὐσεβέστερα, χρεώσοῦμεν τὴν τοιαύτην γνῶσιν εἰς τὴν ἱεράν ἡμῶν Θρησκείαν.

Ἄς μὲ συγχωρηθῇ μόνον, πρὸς χάριν τῶν ὁμογενῶν νέων, εἰς τοὺς ὁποίους πολὺ συμφέρει νὰ συνειθίζωσι τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀνοχήν, ὡς μέρος καὶ αὐτὸ τῆς δικαιοσύνης (1), καὶ νὰ μάθωσιν ἐνταυτῷ νὰ διακρίνωσι τοὺς ὄντως ἀνεκτικούς ἀπὸ τοὺς διώκτας, τοὺς ὄντως χριστιανούς ἀπὸ τοὺς ὑποκρινομένους τὸν χριστιανισμόν, τοὺς ὄντως λογίους ἀπὸ τοὺς κακῶς ἀναθραμμένους σχολαστικούς· ἄς μὲ συγχωρηθῇ, λέγω, νὰ σημειώσω, ὅτι ὁ σπουδαῖος καὶ τίμιος ἄνθρωπος, ὅταν κρίνῃ τοὺς ἄλλους, προσέχει νὰ μὴ φανῇ μηδὲ σκιά πάθους εἰς τὴν κρίσιν του· ὅταν μάλιστα λαλῇ περὶ μεγάλων ἀνδρῶν γεννημένων καὶ θραμμένων εἰς ψευδῇ Θρησκείαν, λυπεῖται περὶ τῆς ἀπάτης των, ἀλλὰ δὲν τοὺς ὑβρίζει. Ἡ φιλοσοφία παραγγέλλει νὰ σεβώμεθα τοὺς ἐναρέτους ἄνδρας ὁποίας Θρησκείας καὶ ἂν ᾦναι· καὶ ἡ ἀληθῆς Θρησκεία, ὅχι μόνον μᾶς λέγει, ὅτι μεταξύ τῶν ἐθνῶν εὐρίσκονται ἄνδρες φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιοῦντες (2), ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνόμους των μᾶς προσάσσει ν' ἀφίνωμεν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ (3). Ἐξεναντίας ὁ διώκτης καὶ ὑποχονδριακὸς σχολαστικὸς, καὶ ὅταν λαλῇ περὶ ἄλλων, τῆς ψυχῆς του τὴν πικρίαν φανερόναι, καὶ ὅταν γράφῃ, εἰς τὴν χολὴν αὐτοῦ βαπτίζει τὸν κάλαμον. Ἐάν ὁ περὶ τοῦ ὁποίου λαλεῖ ἡ γράφει,

(1) Μάρκ. Ἀντωνῖν. δ', 3.

(2) Παῦλ. Πρὸς Ῥώμ. 6', 14.

(3) Ὁ αὐτ. Α. Πρὸς Κορινθ. ε', 13.

ἦναι τὶς ἀπὸ τοὺς ἀειμνήστους ἀνδρας, οὐτ' ἀπὸ τὴν ἰσορρομείην αὐτοῦ διαγωγὴν, οὐτ' ἀπὸ τοὺς σωζομένους λόγους δυσωπεῖται· ἀλλὰ διψᾷ νὰ τοῦ εὕρῃ τι σαθρόν, διὰ νὰ τὸν κλονήσῃ. Ἐδειξα ἄλλου ὁποῖος ἦτον ὁ περιβόητος σχολαστικὸς Τσέτσης (1), καὶ πῶς ἐλάλησε περὶ τοῦ Ἰπποκράτους (2). Ἰδοὺ τί λέγει καὶ περὶ τοῦ Μάρκου·

Καὶ τὴν ψυχὴν δὲ ὁ αὐτὸς, ΘΝΗΤΌΨΥΧΟΣ ὑπάρχων,

Ἀναδυμίᾳσιν φασὶν αἵματος πεφυκέναι.

Λέγει, ἤθελέ τις εἰπεῖν, ὃ τι ἐδόξαζε περὶ τῆς ψυχῆς ὁ Μάρκος. Δὲν κατηγορεῖται περὶ τοῦ πράγματος (3) ὁ Τσέτσης, ἀλλὰ περὶ τοῦ τρόπου εἰς τὸν ὅποιον ὀνομάζει τὸ πρᾶγμα. Τὸ, Θνητόψυχος, εἰς ἡμᾶς ἐκατάντησε πρὸ πολλοῦ νὰ γένη

(1) Ἰδ. Μύθ. Αἰσωπ. συναγωγ. σελ. λζ'.

(2) Ἰδ. Προλεγόμεν. Συγγραμμάτ. Ἰπποκράτ. καὶ Γαλην. σελ. κή.

(3) Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ πράγματος αὐτοῦ, μήπως εἶναι ἀναντιρρόητως βέβαιον, ὅτι οἱ Στωικοὶ, τοῦλάχιστον ὅλοι, εἶχαν τοιαύτην δόξαν περὶ ψυχῆς; Ὁ Μάρκος αὐτὸς εἰς τινὰ μέρη λαλεῖ μὲ δισταγμὸν, ὥς τὸ ἐσημείωσεν ὁ Τιεδεμάννος (System der Stoisch. philosoph. II, Theil. S. 155)· καὶ ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς ὁ Ὠριγένης καὶ ὁ Λακτάντιος ἐπρόσθεσαν εἰς τὰ δόγματα τῶν Στωικῶν καὶ τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς, εἴτε συγχύσαντες αὐτοὺς μὲ τοὺς Πλατωνικοὺς, εἴτε καὶ διὰ τὸ πρὸς αὐτοὺς σέβας. Ἐὰν οἱ σφοδροὶ τῆς ἀρετῆς σπουδασαί, οἱ Στωικοὶ, ἔπεσαν εἰς τοιαύτην πλάνην, ἔδειξαν μὲ τοῦτο, ὥς λέγει ὁ αὐτὸς Τιεδεμάννος (S. 158), ὅτι αἱ κακαὶ περὶ ψυχῆς δόξαι δὲν γεννῶνται πάντοτε ἀπὸ διαστροφὴν τῆς ψυχῆς, Ein beweis, daß man nicht allemahl aus Verderbnis des Herzens an unsterblichkeit der Seele zweifelt, oder sie leugnet.

λέξεις ὑβριστική· καὶ ὅστις ἀμφιβάλλει περὶ τούτου, ἅς τὴν παραβάλη μὲ ἄλλας λέξεις σημαντικὰς ὁμοίως ψευδῶν δογμάτων, μὲ τὸ Ἀνθρωπομορφίτης, φερειπεῖν, Μονοφυσίτης, καὶ ἄλλα παρόμοια· καὶ ἅς παρατηρήσῃ ποίαν ἐντύπωσιν ἐνεργοῦν εἰς τὸν ἀκούοντα. Καὶ αὐταὶ αἰρέσεις καὶ πλάνας σημαίνουσιν· ἀλλὰ δὲν εἰκονίζουσιν ἐνταυτῷ καὶ τὸν προφέροντα αὐτὰς ὡς ὑβριστήν. Αὐτὸ τὸ Θνητόψυχος, ἂν τὸ διαλύσῃς εἰς τὸ, Ἐδόξαζε τὴν ψυχὴν θνητήν, σημαίνει ὁμοίως τὴν πλάνην τοῦ Μάρκου, ἀλλὰ δὲν ὑβρίζεις τὸν Μάρκον· τόσῃν ἔχει δύναμιν ἡ συνήθεια νὰ εἰδοποιῇ διαφόρως τὴν σημασίαν τοῦ προφορικοῦ λόγου. Ἀλλ' ὁ Τσέτσης ὀλίγον ἐφρόντισε περὶ τούτου, οὐδ' ἐσυλλογίσθη, ὅτι ἔδιδεν εἰς ἄλλης θρησκείας ἄνδρα τοιοῦτον ἐπίθετον, ὅποιον οὐδ' εἰς ὁμόθησκον νὰ δοθῇ συγχωρημένον εἶναι, πλὴν ἀφοῦ, νουθετηθεὶς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπιμεῖνῃ ἰσχυρογνώμων εἰς τὴν δόξαν του. Πόσον διαφόρως ἐλάλησε περὶ τοῦ Μάρκου ὁ σύγχρονος τοῦ Τσέτσου Κωνσταντῖνος ὁ Μανασσῆς!

Οὗτος ἐν πάσῃ τέτρραπτο σοφία καὶ παιδεύσει,
Καὶ χάρισι τῆς ἀρετῆς κατάκομος ὑπῆρχε,
Καὶ πάσαις κατηγλάϊστο τῶν ἀρετῶν ἰδέαις.
Διὸ καὶ προσεφέρετο πᾶσι σοφοῖς ἐντίμως,
Καὶ συνεχέσιν ἤρδενε ταῖς μεγαλοδωρίαις.

Τοῦ Μανασσῆ οἱ σίχοι, ἂν ὅχι κομψότεροι τῶν σίχων τοῦ Τσέτσου, εἶναι καὶ φιλανθρωπότεροι καὶ χριστιανικώτεροι. Δὲν θαυμάζει ὀλιγώτερον τὸν Μάρκον ὁ Ζωναράς, τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος, τῆς δωδεκάτης, συγγραφεύς (1).

(1) Ἰδ. τὰ Προλεγόμενα τῆς πρὸ ἐμοῦ ἐκδόσεως, pag. cxxxiv-cxxxv.

Ἀφίνων λοιπὸν τὰς μεταφυσικὰς πλάνας τοῦ Μάρκου, λέγω, ὅτι ἀρκεῖ εἰς ἔπαινον αὐτοῦ ἡ περὶ τῆς Θείας προνοίας πίσις, καὶ ἡ συχνὴ παραγγελία νὰ ὑποτασσώμεθα ἀγογγύσως εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ (1). Ἀρκεῖ, ὅτι ἀφιέρωσεν ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν εἰς τὴν ἀσκησιν τῆς ἀρετῆς. Ἀρκεῖ εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ μαζοῦ Ἡγεμόνος, ὅτι χρηματίσας Αὐτοκράτωρ ἀνυπεύθυνος, ἔκρινεν ὅμως ἑαυτὸν, ὅχι ὡς ποιμένα κτηνῶν, ἀλλ' ὡς ζῶον λογικὸν προπορευόμενον ζώων ἄλλων τῆς αὐτῆς φύσεως (2). καὶ ὅτι ἐφρόντισε τὴν ἰσόνομον ἐλευθερίαν αὐτῶν, διὰ νὰ μὴ φοβῆται κανεὶς κανέν ἄλλο τίποτε παρὰ τοὺς νόμους. Τί πλέον ἄλλο δυνατόν νὰ κινήσῃ εἰς εὐγνωμοσύνης δάκρυα τοὺς τότε Ῥωμαίους, καὶ εἰς ἀνυπερβλήτους εὐλογίας ὅλους ὅλων τῶν ἐφεξῆς αἰώνων τοὺς ἀνθρώπους παρὰ τὰ ἀξιωμακρόνευτα ταῦτα λόγια! «Φαντασίαν λαβεῖν πολιτείας ἰσονόμου, » κατὰ ἰΣΟΤΗΤΑ καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένης, καὶ βασιλείας » τιμώσης τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων (3). Λαλοῦν, ἡ πράττουν ἄλλο τι παρὰ ταῦτα οἱ Χριστιανοὶ Ἡγεμόνες; ἡ διαφέρουσιν οἱ λόγοι τοῦ Μάρκου πολὺ ἀπ' ὅτι παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος λέγων· «Οἱ κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰΣΟΤΗΤΑ τοῖς » δούλοις παρέχετε (4);»

Ἀλλ' εὐρίσκεται ἐν ἄλλο κεφάλαιον εἰς τὸ συνταγματικὸν τοῦτο, τόσον πλέον ἄξιον νὰ σημειωθῇ, ὅσον φαίνεται ὅτι ἐγεννήθη

(1) Μάρκ. Ἀντωνῖν. β', 3.

(2) Ὁ αὐτ. ια', 18.

(3) Ὁ αὐτ. α', 14.

(4) Πρὸς Κολοσσα δ', 1.

ἀπὸ τὴν κατὰ τῶν Χριστιανῶν πρόληψιν τοῦ Μάρκου. Παραγέλλων νὰ καταφρονῶμεν τὸν Θάνατον, λέγει, ὅτι ἡ τοιαύτη καταφρόνησις πρέπει ὁμῶς νὰ προέρχεται ἀπὸ λογισμὸν καὶ κρίσιν τοῦ πράγματος, καὶ ὄχι ἀπὸ ἄλογον πείσμα, ὡς κάμνουσιν οἱ Χριστιανοί (1). Ἐδῶ βέβαια ἐννοεῖ τοὺς ἱεροὺς μάρτυρας, τοὺς ὁποίους ἀδίκως ψέγει, ὅτι ἐκαταφρόνουν τὸν Θάνατον διὰ πείσμα πλέον, παρὰ δι' ἀγάπην Θεοῦ. Ἄν ὁ Μάρκος, βιαζόμενος μὲ θανάτου ἀπειλὴν νὰ μεταπηδήσῃ ἀπὸ τῶν Στωϊκῶν τὴν ἡθικὴν εἰς τῶν Ἐπικουρείων τὸν βίον, ἐκαταφρόνει τὴν ἀπειλὴν, τοιαύτην εὐγενῆ καταφρόνησιν τίς ἤθελε τολμήσειν νὰ κατηγορήσῃ; Διὰ τί λοιπὸν τῶν Χριστιανῶν τὸ ἀμετάθετον ἀπὸ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ τὴν λατρείαν ὀνομάζεται πείσμα; Ἄλλο τί ν' ἀπολογηθῇ τις περὶ τῆς προλήψεως ταύτης δὲν ἔχει, πλὴν ὅτι, ὡς ἐσημείωσεν ὁ Γατακῆρος (2), ἦτο κοινὴ πολλῶν ἄλλων συγχρόνων καὶ συμπολιτῶν τοῦ Μάρκου προλήψις. Ὁ μικρὸν προγενέστερος αὐτοῦ Ἐπίκτητος τὴν αὐτὴν κρίσιν ἔκαμνε περὶ τῶν Γαλιλαίων, οὕτως ὀνομάζων ἐκεῖνος τοὺς Χριστιανούς (3). Δυνατὸν νὰ προβάλῃ τις καὶ τοῦτο εἰς ἀπολογίαν τοῦ Μάρκου, ὅτι ἐσύγχυσε τοὺς νομίμους μάρτυρας, μὲ τοὺς ὅσοι, ἔχοντες πλέον ζῆλον παρὰ γνώσιν ἀκριδοῦ τῆς θρησκείας, ἔτρεχαν χωρὶς ἀνάγκην εἰς τὴν σφαγὴν. Ἀλλὰ τοὺς τοιούτους Ἀμαρτύρους μάρτυρας, ὡς προσφυῶς τοὺς ὀνομάζει

(1) Μάρκ. Ἀντωνῖν. ια', 3.

(2) Σημείωσ. εἰς τὸν Μάρκ. Ἀντωνῖν. ια', 3, σελ. 319.

(3) Ἀδόριαν. τῶν Ἐπικτήτ. διατριβ. δ', 7, § 6.

Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς (1), οἱ φρόνιμοι Χριστιανοὶ τοὺς ἔκριναν, καὶ τοὺς κρίνουν πάντοτε, καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστιανικοῦ ὀνόματος ἀναξίους.

Προβαίνει εἰς τὸ μέσον μετὰ τὴν Θρησκείαν καὶ ἡ Ἰατρικὴ, ἐγκαλοῦσα καὶ αὐτὴ τὸν Μάρκον, ὅτι τὴν ἐσυναρίθμησε μὲ τὰς βαναύσους τέχνας (2). Ἡ κατὰ τῶν ἱατρῶν ὕβρις αὕτη εἶναι τόσον πλέον παράξενος, ὅσον τὴν μὲν Χριστιανικὴν Θρησκείαν ἐνδεχόμενον δὲν τὴν ἐρεῦνησεν ἱκανῶς, ὥστε νὰ διακρίνῃ τοὺς ὄνομα καὶ πράγμα Χριστιανούς ἀπὸ τοὺς ἔχοντας μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἡρνημένους, καθὼς εὐμορφα τοὺς χαρακτηρίζει ὁ Ἀπόστολος. Ἀλλὰ τὴν Ἰατρικὴν, τίς ἐκίνησε τὸν Μάρκον νὰ τὴν δυσφημήσῃ; ἔχει ναὶ καὶ αὐτὴ ψευδοῖατροὺς, καθὼς ἡ Θρησκεία τοὺς ψευδοχριστιαν-

(1) Μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν ἦσαν αἵρετικοί, οἱ ὅποιοι ἀπέβαλαν ὅλους χωρὶς ἐξαίρεσιν τοὺς μάρτυρας, ὡς φονέας ἑαυτῶν· ὁθεν δὲν πρέπει πλέον νὰ φαίνεται παράξενος ἡ κρίσις τῶν ἔξω τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὁ Ἀλεξανδρεὺς Κλήμης, ἀποκρινόμενος εἰς τοὺς τοιοῦτους κριτὰς, διακρίνει τοὺς ἀληθεῖς ἀπὸ τοὺς ψευθεῖς μάρτυρας· «Ψέγομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τοὺς ἐπιπηδήσαντας τῷ θανάτῳ· εἰσὶ
» γὰρ τινες οὐχ ἡμέτεροι, μόνου τοῦ ὀνόματος κοινωνοὶ, οἱ δὲ
» ἑαυτοὺς παραδιδόντες σπεύδουσι, τῇ πρὸς τὸν δημιουργὸν ἀπεχ-
» θεία οἱ ἄθλιοι θανατῶντες· Τούτους ἐξάγειν ἑαυτοὺς ἈΜΑΡΤΥΡΩΣ
» λέγομεν, καὶ δημοσίᾳ κολάζονται. Οὐ γὰρ τὸν χαρακτηῖρα σώζουσι
» τοῦ μαρτυρίου τοῦ πιτοῦ, τὸν ὄντως θεὸν μὴ γνωρίσαντες· θανάτῳ
» δὲ ἑαυτοὺς ἀποδιδόασιν (γρ. ἐπιδιδόασιν) κενῶ, καθάπερ καὶ οἱ τῶν
» Ἰνδῶν Γυμνοσοφισταὶ ματαίῳ πυρί.» Κλήμ. Ἀλεξανδρ. Στρωμάτ. δ',
σελ. 481.

(2) Μάρκ. Ἀντωνῖν. ζ', 35.

νούς της· καὶ ἀπὸ τοιούτους ἰατροὺς ἔγεμεν ἡ Ῥώμη. Ἀλλὰ τὴν βανανυσίαν τῶν ἀναισχύντων τούτων ἰατρῶν εἶχε τόσον πλεον ἄδικον ὁ Μάρκος νὰ τὴν προσκολλήσῃ εἰς τὴν Ἱατρικὴν, ὅσον ἦτο πληροφορημένος ἀπὸ τὴν σοφίαν καὶ ἀπὸ τὴν διαγωγὴν τοῦ συγχρόνου, φίλου, καὶ ἱατροῦ αὐτοῦ, τοῦ περιφήμου Γαληνοῦ (1), ὅτι εἶναι εἰς τὸν κόσμον ἰατροί, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουσι τί ποτε κοινὸν μὲ τοὺς βαναύσους τεχνίτας.

Ἐπειδὴ ὁμως εἶναι ἀδύνατος τοιαύτη σύγχυσις, πρέπει νὰ ζητήσωμεν ἄλλου τὴν αἰτίαν τῆς πλάνης τοῦ Μάρκου. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους τῆς Ῥώμης νόμους, δύο μόνον ἐπαγγέλματα ἐκρίνοντο ἑλευθέρια καὶ ἴδια τῶν Ῥωμαίων πολιτῶν, ἡ γεωργία, καὶ ἡ πολεμικὴ τέχνη· ὅλων τῶν λοιπῶν, χωρὶς ἐξαίρεσιν, ὡς βανανυσικῶν, ἀφίνετο ἡ ἐργασία εἰς τοὺς ξένους καὶ εἰς τοὺς δούλους (2). Τοιαύτη διαταγὴ, οὗτ' εἰς τοῦ διατάξαντος Ῥω-

(1) Ὃταν ἐκστράτευσεν ἀπὸ τὴν Ῥώμην κατὰ τῶν Γερμανῶν, ἀφήσας ἔτι παιδάριον τὸν υἱὸν τοῦ Κόμμοδον ὁ Μάρκος, ἐπαράγγειλε τοὺς τροφίας, ἐὰν ἀρρώσῃ, νὰ μὴ καλέσωσιν ἄλλον παρὰ τὸν Γαληνόν, ὡς λέγει αὐτὸς ὁ Γαληνὸς (Περὶ τῶν ἰδίων βιβλ. σελ. 563). «Καταλι-
» πῶν δὲ τὸν υἱὸν Κόμμοδον, παιδίον ἔτι ὄντα κομιδῇ νέον, ἐνετεί-
» λατο τοῖς τρέφουσιν αὐτὸ πειρᾶσθαι μὲν ὑγιαῖνον φυλάττειν· εἰ
» δὲ ποτε νοσήσειε, καλεῖν ἐπὶ τὴν Θεραπείαν ἐμέ». Προστίτει ὁ Γαληνὸς καὶ τοῦτο, σημεῖον τῆς ἡμερότητος τοῦ Μάρκου, ὅτι ἐπιθυμήσας νὰ τὸν ἔχῃ σιμά του εἰς τὴν ἐκστρατείαν, κατεπεῖσθη ὁμως νὰ τὸν ἀφήσῃ εἰς τὴν Ῥώμην. Οὗτ' ὁ Γαληνὸς, ἐναντιούμενος εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Αὐτοκράτορος, ἔδειξε βανανυσικὴν ὑπόκλησιν, οὗτ' ὁ Αὐτοκράτωρ πειθόμενος εἰς τὸν Γαληνόν, τὸν ἐμεταχειρίζετο ὡς βάνανυσον.

(2) Ἰδε Διονυσ. Ἀλικαρνασ. Ῥωμαϊκ. ἀρχαιολογ. β', 28.

μύλου τοὺς χρόνους ἦτο παράξενος, ἐπειδὴ ἱατροὶ ἀληθινοὶ οὐδ' εἰς αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα τότε εὐρίσκοντο ἀκόμη· καὶ μετέπειτα ἐδικαιώθη τρόπον τινὰ ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐλθόντας εἰς τὴν Ῥώμην αἰχμαλώτους Ἕλληνας. Ἀπὸ τούτους πολλοί, γνωσικώτεροι παρὰ τὸ πρέπον, θέλουντες νὰ μετριάσωσιν οἱ ταλαίπωροι τὴν δυσυχίαν των, ἐπαγγέλλοντο τὴν ἱατρικὴν, καὶ ὡς ἱατροὶ ἐπισεύοντο ἀπὸ τοὺς παρὰ τὸ πρέπον ἀπλουςέρους Ῥωμαίους. Οὗτοι ἐδίδαν τὸ ὄνομα τοῦ ἱατροῦ, χωρὶς διάκρισιν, καὶ εἰς τὸν ἐπιτήδειον μόνον νὰ φλεβοτομῇ (1), νὰ ἐκριζόνῃ ὀδόντας, ἢ νὰ ἐνεργῇ καμμίαν ἄλλην παχυλὴν τῆς χειρουργίας ἐργασίαν· καὶ ὅστις ἀγόραζε τοιοῦτον ἱατρὸν, τὸν ἐμεταχειρίζετο, ὃχι μόνον εἰς τὰς ἰδίας, ἀλλὰ τὸν ἐμίσθουνεν καὶ εἰς τῶν ἄλλων τὰς χρείας, ὡς ἐμίσθονε τὸν οἶκον, τὸν ἄγρον, ἢ καὶ τὸ κτῆνός του. Τοιοῦτοι ἱατροὶ ἦσαν βέβαια τῶν βαναύσων βανανυσότεροι· ἐπειδὴ σιμὰ τῆς ἀπάτης νὰ ἐπαγγέλλωνται ἀλόγως τέχνην, ἥτις ἔχει μάλιστα χρείαν λόγου, ἦσαν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ, ὁποίους φυσικὰ κατασένει τοὺς ἀνθρώπους ἢ κατάρατος δουλεία (2)· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι δικαίως τοὺς ἐκαταφρόνουν (ἂν ᾦναι δίκαιον νὰ καταφρονῇ τὸν ἀξιοκαταφρόνητον ὅστις τὸν ἔκαμε τοιοῦτον),

(1) Sprengel, *Geschicht. der Arzneif.* I. Th. S. 241.

(2) Οἱ ἄσπλαγχνοι δεσπότες ἐμεταχειρίζοντο κάποτε καὶ ἀντὶ θημίων τοὺς δούλους αὐτῶν ἱατρούς. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κικέρωνος (*Orat. in L. Pison. cap. 34*), ὁ Ὑπατος Πείσων, καταδικάσας τινὰ εἰς θάνατον, ἐπρόσβαξε τὸν ἱατρὸν τοῦ ν' ἀνοίξῃ τὰς φλέβας τοῦ καταδικασθέντος.

συναριθμοῦντες αὐτοὺς μὲ τοὺς μαγείρους, ἵπποκόμους, καὶ ἀπλῶς μὲ τοὺς λοιποὺς ἀγοραστοὺς ὑπηρέτας των (3).

Ἡ τοιαύτη καταφρόνησις ὅμως ἔπρεπε νὰ παύσῃ, ἢ καὶ νὰ ἐλαττωθῇ, καθόσον ἤρχοντο εἰς τὴν Ῥώμην ἰατροί, καὶ τὴν τέχνην σοφώτεροι, καὶ τὰ ἥδη χρηστέτεροι παρὰ τοὺς πρώτους. Ὁθεν Ἰούλιος ὁ Καῖσαρ ἐλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν ἀτιμον κατάσασιν τοὺς ἰατροὺς, καὶ τοὺς ἔκαμε πολίτας Ῥωμαίους, θελῶν, ὡς λέγει ὁ Σουετώνιος, καὶ αὐτοὺς νὰ προσκολλήσῃ, καὶ ἄλλους νὰ παρακινήσῃ νὰ ἐλθῶσιν εἰς τὴν Ῥώμην (2).

Ἐὰν διακόσια σχεδὸν ἔτη μετὰ τὸ δόγμα τοῦ Καίσαρος, συγχέῃ ἀκόμη ὁ Μάρκος τοὺς ἰατροὺς μὲ τοὺς βαναύσους τεχνίτας, εὐκόλα δύναταί τις νὰ τὸν ἀθώωσῃ, συλλογιζόμενος, πρῶτον, ὅτι καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Μάρκου εὐρίσκοντο ἀκόμη ἰατροὶ πολλοὶ τοιοῦτοι, ἀτιμότεροι τῶν βαναύσων· δεύτερον καὶ τοῦ πρώτου ἀληθέστερον, ὅτι εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀνθρώπων ὀνομάζονται πολλάκις τὰ πράγματα, ὅχι ὅ τι κατὰ τὸ παρὸν ἀληθῶς εἶναι, ἀλλὰ μ' ὅ τι πρὸ πολλοῦ ἐγνωρίζοντο ὄνομα. Οἱ Παρίσιοι τὴν σήμερον ἀκόμη βλέπουσι καὶ ἀκούουσι μὲ ἡδονὴν

(1) Ὁ Οὐάργων, εἰς τὸ Περὶ γεωργίας, συγκαταριθμεῖ τοὺς ἰατροὺς μὲ τοὺς γναφεάς καὶ μὲ τοὺς τέκτονας, δούλους καὶ αὐτοὺς, ἐργαζομένους εἰς τοὺς ἀγροὺς τῶν Ῥωμαίων : *Coloni potius anniversarios habent vicinos, quibus imperant, medicos, ful-lones, fabros, quam in villa suos habeant. Varro, de re rustic. lib. I, cap. 16, §. 4.*

(2) *Omnesque medicinam Romæ professos et liberalium artium doctores, quo libentius et ipsi urbem incoherent, et ceteri adpeterent, civitate donavit. Sueton. in Iul. Caesar. cap. 42.*

τούς δικαίως κωμωδηθέντας ἀπὸ τὸν Μολιέρην γελοίους ἰατρούς, μ' ὅλον ὅτι εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν κἀνεῖς κἀνένα δὲν ἔχει πλέον νὰ δείξῃ ὁμοίον ἐκείνων ἰατρόν. Πρὸ τοῦ Μολιέρου αὐστηρότερος κριτὴς τῶν ἰατρῶν ἐχημάτισεν ὁ Μονταίγνης (Montaigne), ἐπειδὴ καὶ χειρότεροι ἦσαν οἱ σύγχρονοι τοῦ φιλοσόφου τούτου ἰατροὶ παρὰ τοὺς συγχρόνους τοῦ κωμικοῦ· καὶ ὁμῶς τὰς αὐτὰς σχεδὸν λοιδορίας τοῦ Μονταίγνου ἀνανέωσε μετὰ διακόσια ἔτη ὁ Ρουσσῶς (Rousseau), εἰς τοὺς χρόνους τοῦ ὁποίου δὲν ἦσαν πλέον τοιοῦτοι ἰατροί. Τὸ αὐτὸ συνέβη εἰς τοὺς Δικολόγους, τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς Μοναχοὺς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔπαυσαν νὰ κωμωδοῦνται ὡς αἰσχροκερδεῖς, ἂν καὶ τοιοῦτοι Δικολόγοι εἰς τὰ φωτισμένα ἔθνη δὲν εὐρίσκωνται πλέον, καὶ οἱ Μοναχοὶ ἐκατάλαβαν, ὅτι τιμιώτερον εἶναι νὰ ἐργάζωνται τὴν τροφὴν αὐτῶν αὐτοί, παρὰ νὰ ζῶσιν ἀπὸ κόπους ἀνοήτων. Ἡ τοιαύτη κρίσις, ἂν καὶ ἄδικος, μᾶς διδάσκει ὁμῶς τὸ μεγάλης προσοχῆς ἄξιον μάθημα τοῦτο· ὅτι εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, ὅποιον τάγμα ἢ ἐπάγγελμα βίου, ἢ δὲν συνεργεῖ, ἢ ἀντενεργεῖ εἰς τὴν κοινὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἔθνους, σύρει κατεπάνω του, ὡς κατάραν, τὴν ἀποσροφὴν ὅλου τοῦ ἔθνους τόσον σφοδράν, ὥστε διαμένει τὸ δύσφημον ὄνομα καὶ εἰς τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς τοὺς ὁμοτέχνους πολὺν καιρὸν ἀφοῦ παύσωσι τὰ αἷτια τῆς δυσφημίας.

Ἀφοῦ ἐξησεν ἔτη πεντήκοντα ἐννέα (1) ὁ Θαυμάσιος οὗτος Αὐτοκράτωρ, ἐκ τῶν ὁποίων ἐβασίλευσε τὰ δεκαεννέα, ἀπέθανε

(1) Κατ' ἄλλους, ἐν καὶ ἐξήκοντα. Ἰδ. τὴν Βιβλιοθήκ. τοῦ Φαερικ. τόμ. Ε, σελ. 501, τῆς νέας ἐκδ.

κατὰ τὸ 180 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, εἰς τὸν Οὐϊνδοβόνναν (τὴν σήμερον Βιένναν τῆς Αὐστρίας), κατ' ἄλλους μὲν, ἀπὸ φυσικὸν θάνατον, κατ' ἄλλους δὲ (φρικτὸν καὶ νὰ τὸ προφέρῃ τις!), ἀπὸ φαρμάκου πόσιν κερασμένην διὰ προσαγῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Κορμόδου. Ἐνδέχεται νὰ μὴν ἔγινε τοιοῦτου ἀνομήματος ἔνοχος ὁ Κόρμόδος· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ βασιλεία του ἐφάνη ἕως τέλους ἄνομος, δὲν εἶναι ἀπίθανον, νὰ ἡθέλησε νὰ τὴν ἀρχίσῃ καὶ ἄνομως. Τῶν κακῶν ἀνθρώπων ἀμαρτίαι δίκαιον εἶναι νὰ λογίζωνται καὶ αὐταὶ αἱ περὶ τῶν ὁποίων δὲν ἔπραξαν διαβολαί, ἐπειδὴ τοιαῦται διαβολαὶ τοξεύονται τὸ πλέον κατὰ τῶν ἀξίων νὰ τὰς ἀληθεύσωσι καὶ τοιοῦτος ἦτο χωρὶς ἀμφιβολίαν ὁ Κόρμόδος, ὥς τε καὶ νὰ δώσῃ ὑποψίαν, ὅτι ἦτο μητρικῆς μοιχείας (1) γέννημα, καὶ ὅχι γνήσιος υἱὸς τοιοῦτου θαυμαστοῦ ἀνδρὸς καὶ Ἡγεμόνος.

Τοῦ Μάρκου τῆς ζωῆς τὸ τέλος ἐφάνέρωσε μάλιστα τὸ μέγεθος καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, καὶ τῆς συμφορᾶς τῆς Ρώμης. Κάνενός ἀπ' αἰῶνος βασιλέως δὲν ἐπροξένησε τόσην λύπην εἰς

(1) Εἶχε καὶ τοῦτο κοινὸν μὲ τὸν Σωκράτην ὁ Μάρκος, ὅτι ἦτον ἐνωμένος μὲ γυναῖκα ἀναξίαν ἑαυτοῦ, διαφέρουσιν εἰς τοῦτο ἀπὸ τὴν Ξανθίππην, ὅτι ἐκείνη ἦτο δυσκολὸς γυνή, ἡ δὲ τοῦ Μάρκου ἐκατηγορεῖτο ὡς μοιχαλὶς. Τὴν ἐπαινεῖ ὁμως ὁ πρῶτος Ἡγεμὼν, ὡς γυναῖκα πειθύνεον, φιλόστοργον καὶ ἀφελῆ (ἀ, 17), ἥ διότι δὲν ἐγνώριζεν ἀκόμη τὸν βίον τῆς, ἥ ὅτι ἐδιάλεξεν ἀπ' αὐτὸν τὰ ῥόδα, ἀφήσας τὰς ἀκάνθας. Ἀφοῦ ἔγινε καταφανεὴς ἡ διαγωγὴ τῆς Φαυστίνας, ἐσυμβούλευσαν τινὲς τὸν Μάρκον νὰ τὴν χωρίσῃ πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπεκρίθη, ὅτι χωριζόμενος ἀπ' αὐτὴν ἦτο δίκαιον νὰ τῆς ἀποδώσῃ καὶ τὴν προῖκα, *Si uxorem dimittimus, reddamus et dotem* (*Capitolin. M. Antonin. Philosoph. pag. 30*). Προῖκα ἐνοῦσε αὐτὴν τὴν Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁμοῦ μὲ τὴν θυγατέρα ἀπὸ τὸν Εὐσεβῆ Ἀντωνίνου.

τοὺς ὑπηκόους ὁ θάνατος, καὶ κἀνὲν ἔθνος ποτὲ δὲν ἔδειξε πόσῃν χρείαν εἶχε τοιοῦτου Ἡγεμόνος καὶ διδασκάλου, διὰ τὰ μὴ κυλισθῇ πάλιν εἰς τὴν προτέραν τοῦ φθοράν. Ἡ διαγωγή τοῦ Κομμόδου, ἀντὶ τὰ παρηγορήσῃ τοὺς Ρωμαίους, ἐμάκρυνε τὸν καιρὸν τοῦ πένθους, καὶ αἱ κακίαι τοῦ υἱοῦ τοὺς ἐμπόδιζαν τὰ λησμονήσωσι τὰς ἀρετὰς τοῦ πατρός. Μὲ τὴν σωφροσύνην τούτου ἐπαράβαλλαν τὴν ἀσωτίαν ἐκείνου· μὲ τὴν σεμνότητα τοῦ βίου, τὴν βωμολόχον ἐκείνου διαγωγὴν· μὲ τὴν ἰσύνομον πρὸς τοὺς ὑπηκόους ἀναστροφὴν (1), τὴν φονικὴν ἐκείνου ψυχὴν· μὲ τὰς φιλανθρωποὺς δωρεὰς (2), τὰς καθημερινὰς ἐκείνου ἀρπαγὰς· εἰς ἓνα λόγον, πᾶσα μία κακία τοῦ Κομμόδου τῶν ἑφερ' εἰς τὴν μνήμην τὴν ἐναντίαν ἀρετὴν τοῦ Μάρκου, καὶ ἡ ἀνάμνησις ἔδειχνε τὸν Κόμμωδον ἐξωλέεσθαι. Ὁ γελοῖος οὗτος τύραννος, ἀφοῦ ἔζησεν ἔτη ἐν καὶ τριάκοντα, ἐκ τῶν ὁποίων

(1) Οἱ ὑπῆκοι τὸν ὠνόμαζαν υἱὸν, ἀδελφὸν, πατέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἕκαστος εἶχε πρεσβυτέραν, ἴσθην, ἢ νεωτέραν ἡλικίαν τῆς ἡλικίας τοῦ Μάρκου, atque ab aliis modo frater, modo pater, modo filius, ut cujusque ætas sinebat, et diceretur et amaretur, etc. *Capitol. M. Anton. Philosoph.*, pag. 29-30.

(2) Ἐπειδὴ ἐξεκινώθη ὁ βασιλικὸς θησαυρὸς ἀπὸ χρήματα διὰ τὸν κατὰ τῶν Μαρκομάνων πόλεμον, ἀποσπρεφόμενος ὁ Μάρκος τὰ βαρύνη τοὺς ὑπηκόους μὲ νέους φόρους, ἀναγκάστους τὰ τελειώσῃ τὸν πόλεμον, ἐπώλησε δημοσίᾳ τοῦ παλατίου ὅλα τὰ πολύτιμα σκεῦη καὶ κειμήλια· καὶ ἡ πώλησις ἐκράτησε οὐο μῆνας, κατὰ τὸν Καπιτολίον (pag. 29). Τοῦτο διηγούμενος ὁ Ῥήτωρ Θωμᾶς, εἰς τὸ Ἐγκώμιον τοῦ Αὐτοκράτορος, λέγει, ὅτι τὸ παλάτιον τοῦ Μάρκου, ἀφοῦ ἐγυμνώθη ἀπὸ τὰ πολύτιμά του σκεῦη, ὡμοιάζε ναὸν, ὅστις ἄλλον σολισμόν δὲν ἔχει παρά τὸν κατοικοῦντα εἰς αὐτὸν θεόν. La maison de Marc-Aurèle, dans cet état, ressembloit à un temple qui n'a d'autre ornement que la Divinité qui l'habite. *Eloge de Marc-Aurèle*, pag. xxiii.

σχεδὸν δεκατρία ἐμόλυνε τὸν πατρικὸν θρόνον, ἐπνίγη ἀπὸ τοὺς οἰκείους του (1)· καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἔγινεν ἑορτὴ εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Αἱ κατάραι καὶ αἱ ὕβρεις, ὅσας ἀλαλάζοντες ἐξεφώνησαν κατ' αὐτοῦ, προξενούσι φρίκην εἰς τὸν ἀναγνώστην· δὲν ἠκούετο πλέον Κομμόδου, ἢ Λύτοκράτορος ὄνομα· ἀλλὰ μίζαντες τῆς ψυχῆς του τὰς κακίας μὲ τὰ φυσικὰ τοῦ σώματος ἐλαττώματα ἢ ἀρρώγηματα, ἐσύρθησαν αἰσχροτάτον, ἄξιον ὁμῶς τοιοῦτου τυράννου, ἐπιτάφιον λόγον (2).

Καιρὸς εἶναι τώρα νὰ λαλήσω περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ συγγράμματος τοῦ Σωκρατικοῦ (3) Μάρκου. Ἀπὸ τὰς φερομένας ἐκδόσεις ἡ τελευταία εἶναι τοῦ Σχύλτσου (Schulz), εἰς τόμους τρεῖς· ἐκ τῶν ὁποίων ὁμῶς δὲν ἐτυπώθη, πλην μόνος ὁ πρῶτος

(1) Δίων Κάστ. ὁβ', 22, σελ. 1223.

(2) «Κόμμοδον μὲν γὰρ οὐδεὶς, οὐδ' αὐτοκράτορα αὐτὸν ὠνόμαζεν· αλιτῆριον δὲ τινα καὶ τύραννον ἀποκαλοῦντες, πρόσετιθισαν ἐπισκώπτοντες, τὸν μονομάχον, τὸν ἀρματηλάτην, τὸν ἀριστερόν, τὸν κηλήτην κ. τ. λ.» Ταῦτα λέγει Δίων ὁ Κάσσιος (ὁγ', 2, σελ. 1226), ὅστις ἦτο τότε εἰς ἀπὸ τοὺς Συγκλητικούς. Ἀσυγκροίτως χειρότερα διηγεῖται ὁ Λαμπρίδιος (*El. Lamprid. Commodus*, pag. 52) περὶ τῆς ὕβρεως ταύτης τῶν Ῥωμαίων κατὰ τοῦ νεκροῦ τυράννου.

(3) «Κατηγορούμενος ὁ Σωκράτης ἀπὸ τὸν Ἄνυτον, εἰς τὸν Μάρκον ἤθελε καταφύγειν, ἂν ἦτο σύγχρονος τοῦ Μάρκου», *Socrate, accusé par Anytus, se fût réfugié auprès de Marc-Aurèle, s'il eût vécu de son temps*, λέγει ὁ Δαλαμβέρτης, (*d'Alembert, Mémoir. et réflex. sur Christine, rein. de Suède*). Λαμβάνεται ὁ Γάλλος φιλόσοφος. Οὐτ' εἰς τὸν Μάρκον, οὐτ' εἰς ἄλλον τινα, διὰ νὰ φύγῃ τὸν θάνατον, ἤθελε καταφύγειν ὁ Σωκράτης. Ὁ Μάρκος μᾶλλον, ὅταν πολλὰς ἐκατονταετηρίδας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους ὑπῆγεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἂν εὖοισκεν ἐκεῖ τότε ἄνδρα ὅμοιον τοῦ Σωκράτους, ἤθελε σπουδάσειν νὰ τὸν σύρῃ εἰς τὴν Ῥώμην, διὰ νὰ τὸν καταξήτῃ φύλκῃ τῆς ἀρετῆς του.

εἰς τὸ Σλεσουϊκίον (Sleswid), πόλιν τῆς Δανίας, κατὰ τὸ 1802 ἔτος, περιέχων τὸ κείμενον μὲ τὴν Λατινικὴν μετάφρασιν, καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τῶν διαφόρων γραφῶν καὶ διορθώσεων· οἱ λοιποὶ δύο, οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ ἐκδότου, ἔπρεπε νὰ περιέχωσι τὰς διαφόρους σημειώσεις καὶ ἐξηγήσεις τῶν κριτικῶν, προσμένονταί ἀκόμη. Ἡ προ ταύτης ἑκδόσις, περιέχουσα τὸ κείμενον, τὴν μετάφρασιν, καὶ εἰς τὸ τέλος πολλὰ ὀλίγας σημειώσεις διαφόρων γραφῶν καὶ διορθώσεων, καὶ μικρὸν λέξεων πῖνακα, ἐτυπώθη εἰς τὴν Λειψίαν κατὰ τὸ 1775 ἔτος. Ὁ ἀνώνυμος αὐτῆς ἐκδότης (ὅστις εἶναι ὁ Μόρος) ἀρκέσθη εἰς τὴν χωρὶς ἐξηγήσεων ἑκδοσιν ταύτην, ἐπειδὴ μόνον σκοπὸν εἶχε νὰ τὴν καταστήσῃ κοινὴν εἰς τοὺς σχολάζοντας μαθητάς, ὅσοι ἔμελλαν ν' ἀκουσῶσι τὴν ἐξήγησιν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου τὸ ζόμα.

Ἀρχαιότεραι τοῦ Μόρου ἐφάνησαν ἑννέα ἢ δέκα ἐκδόσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μάλιστα σημειώσεως ἀξία εἶναι ἡ περίφημος τοῦ Ἀγγλοῦ Θεολόγου καὶ ἱεροκλήρυκος Γατακήρου ἑκδόσις. Τεσσαράκοντα ἔτη ἀσχολήθη ὁ ἐκδότης νὰ συναθροίσῃ πανταχόθεν ὅχι μόνον τῶν φιλοσόφων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἱερᾶς γραφῆς, καὶ αὐτῶν τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας τοὺς παραλλήλους τόπους, διὰ νὰ εὐρίσκῃ μὲ τοιοῦτον σχολιασμόν τοῦ Μάρκου τὴν ἑκδοσιν· τὴν ὁποίαν ἐτελείωσεν «ἔχων
» ἔτος ἡλικίας ἐβδομηκοσὸν ὄγδοον, χωρὶς γραμματέως βοή-
» θειαν, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀσθενεῖς, μὲ χεῖρα καὶ διὰ τὸ γῆρας
» καὶ διὰ τὸ κρῦος τρέμουσαν, τὸν Ἰανουάριον μῆνα τοῦ 1651
» ἔτους ἀπὸ Χριστοῦ», ὥς αὐτὸς ὁ σεβάσμιος γέρων ὁμολογεῖ εἰς τὰ Προλεγόμενά του.

Μεταφράσεις τοῦ Μάρκου ἀριθμοῦνται τόσαι, ὅσαι εἶναι τῆς φωτισμένης Εὐρώπης αἱ γλῶσσαι· εἰς μόνην τὴν Γερμανικὴν εὐρίσκονται τρεῖς. Ἡ πολυθρύλλητος Χριστίνα, Βασιλίσσα τῆς Σουηκίας, τὸν ἀνεγίνωσκε συχνὰ χωρὶς μετάφρασιν. Ἐὰν ἡ ἀνάγνωσις αὕτη τὴν ἐπαρακίνησε ν' ἀφήσῃ βασιλείαν, πατρίδα καὶ πάτριον θρησκείαν, διὰ νὰ περάσῃ τὸν ἐπίλοιπον αὐτῆς βίον εἰς τὴν Ῥώμην, φαίνεται ὅτι δὲν ἐκατάλαβε τὸ πνεῦμα τοῦ φιλοσόφου βασιλέως ἢ σοφῆ βασιλίσσα. Ὅσιν ζητεῖ τὴν ἀρετὴν ἄλλοῦ παρὰ εἰς τὸ ἐπάγγελμά του, τὴν ζητεῖ ὅπου ποτὲ δὲν θέλει τὴν εὐρεῖν (1).

Τῆς ἰδικῆς μου παρούσης ἐκδόσεως βάσιν ἔδωκα τὴν ἀνωτέρω σημειωθεῖσαν τοῦ Μόρου ἔκδοσιν, ἐπειδὴ δὲν εἶχ' ἀκόμη τότε πρόχειρον τὴν ἔκδοσιν τῆς Δανίας. Ὅπου τὸ κείμενόν μου δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸν Μόρον, ἡ μεταβολὴ ἔγινε πρῶτον ἀπὸ διαφοροῦς γραφᾶς, ἐρανισμένας τὸ πλεόν ἀπὸ τὴν τελευταίαν τοῦ Δάνου ἔκδοσιν, τῶν ὁποίων αἱ ὀρθαί (κατὰ τὴν κρίσιν μου) ἐγράφησαν εἰς αὐτὸ τὸ κείμενον, αἱ ἐναντία εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς σελίδος· δεύτερον ἀπὸ διορθώσεως ἢ εἰκασίας ἄλλων κριτικῶν· καὶ τελευταῖον ἀπὸ ἰδικᾶς μου τινάς, τὰς ὁποίας ἐσημείωσα μὲ ἀσερίσκον, διὰ νὰ διακρίνωνται ἀπὸ τὰς ξένας. Παρὰ ταύτας μετέγραψα καὶ τὸν Λεξικὸν Πίνακα τοῦ Μόρου, αὐξημένον ὅμως μὲ μεγάλον ἀριθμὸν λέξεων.

Ἦθελε τις ἴσως ἀπορήσειν, διὰ τί ἡ ἐκδοσίς μου δὲν ἔχει σημειώσεις ἐξηγητικὰς· διὰ τί δὲν ἐδιαλέξα καὶ ὀλίγας τινάς

(1) « Τὸ τεχνίον, ὃ ἔμαθες, φίλει· τούτῳ προσαναπαύου κ. τ. λ. » Μάρκ. Ἀντωνίν. θ', 31. « Μηκέτι σου μηθεὶς ἀκούσῃ καταμεμφομένου τὸν ἐν αὐλῇ βίον, μηδὲ τὸν σεαυτοῦ ». Ὁ Αὐτ. ἡ, 9.

ἀπὸ τὰς διεξοδικωτάτας τοῦ Γατακῆρου, διὰ τὰ κάμω τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Μάρκου σαφεσέραν. Καὶ σύντομος καὶ δικαία ἤθελ' εἶσθαι ἡ ἀπολογία μου, ἂν ἔλεγα μόνον, ὅτι τοιαύτην, καὶ ὅχι διάφορον ἔκδοσιν μ' ἐσυγχώρει ὁ καιρὸς τὰ κάμω. Ἀλλὰ προσθέτω, ὅτι καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν σημειώσεων τοῦ Γατακῆρου ἦτο περιττὴ εἰς τὸν σκοπὸν μου, τὸν αὐτὸν μὲ τοῦ μακαρίτου Μόρου τὸν σκοπὸν. Λέγω τρίτον, ὅτι παρὰ τὰς σημειώσεις τοῦ Γατακῆρου, ἐχρειάζοντο ἄλλαι, ἐρανισμέναι ἀπὸ τῆς φιλοσοφικῆς Ἱστορίας τὴν πρόοδον, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς Ἡθικῆς τῶν Στωϊκῶν τὴν ὠριμωτέραν ἔρευναν καὶ κρίσιν, τὴν ὁποίαν ἔφερε τὸ μεταξὺ τοῦ Γατακῆρου καὶ τῶν σημερινῶν κριτικῶν χρονικὸν διάστημα. Ὅλα ταῦτα ἐχρειάζοντο μακρὰν καὶ κοπώδη, ὅχι πάρεργον ἔκδοσιν, ὡς ἐπιγράφεται ἡ παρούσα. Ἐπειδὴ τὰ ἐπισημονικὰ τῆς Ἑλλάδος γυμνάσια εὐτύχησαν τὰ ἔχουσι καὶ Ἡθικῆς φιλοσοφίας παράδοσιν, εἰς τοὺς διδάσκοντας αὐτὴν ἀνήκει τὰ ἐξηγῶσι καὶ τὰ σχολιάζουσι διὰ ζώσης φωνῆς τὸν Μάρκον. Ἡ ἔκδοσίς μου θέλει χρησιμεύειν τοῦτο εἰς τοὺς μαθητάς, ὅτι τοὺς ἐλευθερὸναι ἀπὸ τὸν κόπον τὰ μεταγράψαι τὰ τυπωμένα.

Οἱ διδάσκαλοι, παρὰ τὴν γραμματικὴν κρίσιν τοῦ κειμένου, τὴν ὁποίαν εὐκολον εἶναι τὰ κάμωσιν ἔχοντες ὅλας, ἢ καὶ τὰς ἐπισημοτέρας ἐκδόσεις τοῦ βιβλίου, χρεωσθῶν τὰ συμβουλευνται τὴν φιλοσοφικὴν γενικὴν Ἱστορίαν, καὶ τὰ μερικῶς περὶ τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας γραμμένα ἀπὸ τοὺς νεωτέρους. Τῶν Στωϊκῶν τὰ συγγράμματα, παρὰ τὰς κοινὰς μὲ ἄλλα Ἑλληνικὰ βιβλία, ἔχουσιν ἰδίᾳς δυσκολίας. Διὰ τὰ ἐκφράσωσι τὰς περὶ τῆς Ἡθικῆς ἰδέας των, ἐμεταχειρίσθησαν πολλάκις νέας λέ-

ξεις (1), ἡ ἔτρεψαν εἰς νέαν σημασίαν τὰς παλαιάς· διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Κικέρων τοὺς ὠνόμαζεν, Ἀρχιτέκτονας λέξεων (2). Ἄλλ' οὐδὲ τούτων ἡ ἐξήγησις εἶναι δύσκολος, εἰς ἐκείνους καὶ τοὺς διδασκάλους, ὅσοι εὐτύχησαν νὰ διδάσκωσιν εἰς πόλεις σολισμένας μὲ βιβλιοθήκας, καὶ μεταξὺ πολιτῶν σολισμένων μὲ φρόνησιν. Διότι (πάλιν τὸ λέγω) μὴν ἐλπίση ποτὲ καμμία πόλις νὰ προχωρήσῃ μακρὰν εἰς τὴν σοφίαν, καὶ ἂν ἤθελ' ἔχειν Ἀριστοτέλεις καὶ Πλάτωνα παραδότας τῆς σοφίας, ἂν δὲν ἔχῃ βιβλιοθήκην πολύβιβλον. Ἐάν ὅλοι μας οἱ πλούσιοι ἀφίεροναν εἰς παιδείαν τῶν ἰδίων τέκνων μόνον τὸ δεκατημόριον ὅσης ἔχουσι φροντίδος ν' ἀφήσωσιν εἰς αὐτὰ πολὺ μέταλλον ἀργύρου, ἤθελ' ἀπολαύσειν πρὸ πολλοῦ ἡ Ἑλλὰς, ὃ τι μὲ πολλοὺς ἰδρῶτας πάσχει σήμερον νὰ ἀποκτήσῃ. Καλὰ καὶ τίμια εἶναι ὅσα συμβουλεύουσι τοὺς πλουσίους οἱ πνευματικοὶ πατέρες καὶ οἱ ἱεροκλήρυκες· ὅχι ὀλιγώτερον ὅμως θέλουσι τοὺς ὠφελήσειν ἐνθυμίζοντες αὐτοὺς καθεμέραν, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐξω τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τοὺς οἴκους, εἰς τοὺς δρόμους, ὅπου καὶ ὁπόταν τοὺς ἀπαντῶσι, τὸ χρυσοῦν τοῦτο τοῦ Σολομῶντος

(1) Τοιαῦται εἶναι τὰ Προηγμένα, ἢ Πραηγούμενα, τὰ Ἀποπροηγμένα, ἢ Ὑπεξαίρεσις, τὸ Ἀνυπεξαίρετον, οἱ Σπερματικοὶ λόγοι, καὶ ἄλλαι πολλαί, αἱ ὁποῖαι ἐξηγοῦνται ἀπὸ τὸν Διογένην τὸν Λαέρτιον, ἀπὸ τὸν Στοβαῖον, καὶ ἀκριβέστερον ἀπὸ τοὺς νεωτέρους συγγραφεῖς τῆς φιλοσοφικῆς ἱστορίας. Αὐτὴ ἡ λέξις, Ἐνάρετος, εἶναι τῶν Στωϊκῶν εὐρημα· καὶ τῆς φυλάττουσιν ἀκόμη μέχρι σήμερον τὴν σημασίαν, ὅσοι δὲν τὴν χαρίζουσιν ἀσώτως καὶ εἰς τοὺς Ταρτούφους. Παρὰ ταύτας ἔπλασεν ὁ Μάρκος ἰδίᾳς του, τὸ Ὁμοθαμενεῖν, τὴν Κοινονοημοσύνην, καὶ ἄλλας τινάς.

(2) Architecti verborum. *Cicer. in Brut. cap. 31.*

παράγγελμα· « Λάβετε παιδείαν, καὶ μὴ ἀργύριον, καὶ γνῶσιν » ὑπὲρ χρυσίου δοκιμασμένον » (1). Ὅλοι βέβαια, καὶ ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί, τὴν παιδείαν ταύτην προθυμούμεθα ν' ἀποκαταστήσωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἀλλὰ τῶν λαϊκῶν ἡ προθυμία ὀλίγον ἰσχύει, παραβαλλομένη μ' ὅτι δύνανται νὰ κατορθώσωσιν οἱ ἱερωμένοι, κρατοῦντες εἰς χεῖρας δύο παντοδύναμα ὄργανα, τὸν ἱερὸν ἄμβωνα καὶ τὸ ἐξαγορευτήριον. Δός με, ἐμπορεῖ χωρὶς ἀλαζονείαν νὰ εἶπῃ, ἂν εὐρίσκεται που κοσμικὸς ἐνθουσιασθῆς τῆς προγονικῆς δόξης, δὺς με τὰ δύο ταῦτα ὄργανα, καὶ εἴκοσι μόνων ἐτῶν διάστημα· καὶ ἂν δὲν καταπλήξω τὸ φωτισμένον μέρος τῆς Εὐρώπης μὲ τὰ θαύματα τῆς Ἑλλάδος, ἀντὶ θαυματουργοῦ ὀνόμασέ με τερατολόγον ἀναίσχυντον.

Ἐπιγράφει τὸ βιβλίον τοῦ ὁ Μάρκος, Τῶν εἰς ἑαυτὸν, τὸ ὁποῖον, ὡς τὸ ἐσημείωσαν καὶ ἄλλοι πρὸ ἐμοῦ, εἶναι ἐλλειπτικὸν ἀντὶ τοῦ, Τῶν εἰς ἑαυτὸν ὑποθήκων. Πιθανὸν ὅτι καὶ τὸ σύγγραμμα καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ἔγιναν κατὰ μίμησιν τοῦ Σόλωνος, ὅς τις, παρὰ τᾶλλα πεζὰ καὶ σιχηρὰ συντάγματα, ἔγραψεν, ὡς μαρτυρεῖ Διογένης ὁ Λαέρτιος (2), καὶ Εἰς ἑαυτὸν ὑποθήκας. Ἄξιον καὶ τοῦτο νὰ σημειωθῇ, ἀπὸ τοὺς νέους μάλιστα· διότι εἰς ἡμᾶς τοὺς γέροντας οὔτε τὰ κακὰ ν' ἀπομάθωμεν εἶναι δυνατόν, καὶ εἰς τὰ καλὰ νὰ προσθέσωμέν τι καλλήτερον καιρὸς πλέον δὲν μᾶς ἔμεινεν· ἄξιον εἶναι (λέγω) νὰ σημειωθῇ, ὅτι δύο φιλόσοφοι ἄνδρες, ὁ Σόλων καὶ ὁ Μάρκος, ἐπιστάται, νομοθέται, καὶ διδάσκαλοι δύο διαφορῶν

(1) Περαιμ. ἡ, 10.

(2) Βιβλ. α', τμημ. 61.

ἔθνων, ἔκριναν συμφώνως, ὅτι, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ μὴ παρα-
σαλεύεται ἀπὸ τὸν ὀρθὸν λόγον, ἐξανάγκης πρέπει νὰ λαλῇ
καὶ νὰ συμβουλευέται συχνὰ μὲ τὴν ἰδίαν του ψυχὴν, νὰ ἐρωτᾷ
καθημέραν αὐτὸς ἑαυτὸν τί κατῴκει τοῦ κοινωνικοῦ ζώου
ἔπραξεν, ἢ ἐπαράβη, καὶ νὰ ἐρευνᾷ τὰ μέσα νὰ ἐνισχύεται
εἰς τὴν πράξιν, καὶ νὰ φυλάσσεται τὴν παράδοσιν.

Τοῦτο σημαίνουν αἱ Εἰς ἑαυτὸν ὑποθήκαι· καὶ εἰς
τοιαύτας ὑποθήκας χρεωσθῶν νὰ ἀσχολῶνται οἱ νέοι, ὅσοι
μάλιστα εἶναι διασπαρμένοι εἰς τὰ σπουδαστήρια τῆς φωτισμένης
Εὐρώπης. Αὐτοὶ ἐταξείδευσαν, καθὼς ὁ Σόλων καὶ ἄλλοι τῆς
παιδείας Ἑλλάδος φιλόσοφοι, μὲ σκοπὸν νὰ φωτίσωσιν ὅχι μό-
νους ἑαυτοὺς, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταδώσωσι τὸν φωτισμὸν εἰς τοὺς
ὁμογενεῖς, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πατρίδα, τῆς ὁποίας παιδευταί,
καὶ τρόπον τινὰ νομοθέται δίκαιον εἶναι νὰ λογίζωνται. Διὰ
τὴν κατόρθωσιν τοσούτου καὶ τοιούτου καλοῦ, ἐξανάγκης πρέπει
νὰ κάμνωσιν Εἰς ἑαυτοὺς ὑποθήκας, ἡγουν νὰ προσέχω-
σιν ἀγρύπνως εἰς ὅλα τὰ κινήματα τῆς διανοίας, καὶ νὰ τὰ
κρίνωσιν αὐστηρῶς, ἂν ἀληθῶς κατευθύνωνται εἰς πράξεις οἰ-
κειάς κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ ζώου· ἂν τῶν ἡδονῶν τὸ θέ-
λεον δὲν τοὺς ἀπέσχισεν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, δὲν τοὺς ἔκαμεν
ἔμπυον καὶ βρωμερὸν ἀπόσχημα τοῦ πολιτικοῦ σώματος (1).

Τοῦτο λέγων, δὲν νοῶ νὰ σφερεύωνται τὰς ἡδονὰς ἀπλῶς,
ἀλλὰ νὰ διακρίνωσι τὰς βλαβεράς ἀπὸ τὰς ἀβλαβεῖς· καὶ ἡ δια-
κρισις δὲν εἶναι δύσκολος. Ἐπειδὴ ἀσχολοῦνται εἰς τῶν ὁμογε-

(1) « Ἀπόσχημα κόσμου, ὃ ἀφιστάμενος καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τοῦ τῆς
» κοινῆς φύσεως λόγου..... Ἀπόσχιμα πόλεως, ὃ τὴν ἰδίαν ψυχὴν
» τῆς τῶν λογικῶν ἀποσχίζων, μιᾶς οὔσης ». Μάρκ. Ἀντωνῖν. δ', 29.

νῶν τὸν φωτισμὸν, ἤγουν εἰς πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ζώου ἔργον, ὅσαι ἡδοναὶ ἐμποδίζουσι τὸ ἱερὸν τοῦτο ἔργον εἶναι ὀλέθρια· συγχωρημέναι, καὶ πολλάκις ἀναγκαῖαι, ὅσαι, διὰ κόπτουσαι καὶ ἀναπαύουσαι πρὸς μικρὸν τοὺς μακροὺς κόπους, δίδουν εἰς τὸν κοπιᾶζοντα δύναμιν ν' ἀναλάβῃ προθυμότερον τὸ ἔργον του. Ἀρετῆς προγονικὰ παραδείγματα ἔχουσι πολλὰ· Αὐτὸς ὁ Μάρκος δικαιοτέρον ἀνήκει εἰς τοὺς προγόνους ἡμῶν παρὰ εἰς τοὺς Ῥωμαίους· ἡ ἀνατροφή καὶ παιδεία του ἔγινεν Ἑλληνικὴ (1)· ἡ αἵρεσις τῆς φιλοσοφίας του ἦτον Ἑλληνική· οἱ διδάσκαλοί του ἦσαν Ἕλληνες· αὐτό του, τελευταῖον, τὸ πόνημα, ἐπρόκρινε νὰ τὸ γράψῃ Ἑλληνιστὶ μὲ σκοπὸν, ὅχι νὰ δείξῃ, ὡς ἔκαμαν ἄλλοι, ὅτι ἐγνώριζε τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ νὰ φανερώσῃ τρόπον τινὰ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς ψυχῆς του, γράφων, ὡς ἔγραφαν ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐχρεώνει τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἀρετὴν του.

Εἰς τὰ παραδείγματα ταῦτα ἂς βλέπουν καθημέραν οἱ νέοι μας, καὶ κατ' αὐτὰ ἂς σπουδάζουν νὰ μορφώνωσι τὰ ἥθη των, ἂν ἐπιθυμῶσι καὶ ζῶντες νὰ τιμηθῶσιν ἀπὸ τὴν πατρίδα, καὶ ἀποθανόντες ν' ἀφήσωσιν ἔντιμον τὴν μνήμην αὐτῶν, ὡς ἐκεῖνοι. Πολλαὶ ἑκατονταετηρίδες ἐπέρασαν ἀποῦ ἔπαυσαν νὰ ζῶσι· καὶ ὅμως τὰ ὀνόματά των εὐφημοῦνται καθημέραν εἰς τῶν φωτισμένων ἔθνων τὰς Ἀκαδημίας, εἰς τὰ συγγράμματα, εἰς τὰς καθημερινὰς μετ' ἀλλήλων ὁμιλίαις. Πόσος πλοῦτος, παῖον ἀξίωμα ἢ τιμὴ ἀρχοντικὴ δύναται νὰ παραβαλῇ μὲ τοιοῦτην

(1) Εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τοῦ συγγράμματος (ἀ, 6) τὸ καυχᾶται αὐτὸς ὁ Μάρκος, ὡς εὐτύχημα παρὰ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν Ἑλληνικὴν ἀνατροφήν καὶ παιδείαν.

τύχην! Ὁ Μάρκος ἐγκωμιάζεται, ὅχι διότι ἐχρημάτισεν Αὐτοκράτωρ τῆς μεγάλης βασιλείας τῶν Ρωμαίων, ἀλλ' ὅτι δὲν τὸν ἐπλάνησαν ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, οὐτ' αἱ ἡδοναί, τῶν ὁποίων πλειοτέραν ἐξουσίαν ἔχουσιν οἱ βασιλεῖς παρὰ τοὺς ἰδιώτας, οὐτ' οἱ κόλακες, οἱ ὅποιοι πλέον τὰς βασιλικὰς αὐλὰς παρὰ τῶν ἰδιωτῶν τοὺς οἴκους συνεισίδουν νὰ πολιορκῶσι.

Σκοπὸν εἶχα νὰ προσθέσω εἰς τὴν ἐκδοσίν μου τὴν μετάφρασιν τοῦ Ἐγκωμίου τοῦ Μάρκου, γραμμένου Γαλλισί ἀπὸ τὸν περίφημον Ἀκαδημικὸν Θωμᾶν, ῥήτορα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος· ἀλλὰ μόλις ἐμετάφρασα δύο σελίδας, καὶ ἐπληροφορήθην, ὅτι, διὰ νὰ τὸ μεταφράσω ἀκριβῶς, ἔπρεπε νὰ ἦμαι καὶ νεώτερος τὴν ἡλικίαν, καὶ ὀλιγώτερον ἀσχολημένος εἰς ἀπαραιτήτους ἄλλους κόπους. Ἐπειδὴ ὁμως τὸ κρίνω ἄξιον νὰ γνωρισθῇ εἰς ὅλους ἡμῶν τοὺς σπουδαίους, ἐκ τῶν ὁποίων κάνεις σχεδὸν δὲν εἶναι σήμερον ἄπειρος τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, τὸ ἔβαλα, ὡς ἐγράφη ἀπὸ τὸν Θωμᾶν, Γαλλισί· καὶ ἐπιθυμῶ νὰ τὸ μεταφράσῃ κάνεις ἀπ' αὐτοὺς, διὰ νὰ γένῃ κοινὴ ἡ ἀνάγνωσις καὶ γνώσις αὐτοῦ εἰς ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς.

Ἐπεθύμουν ἀκόμη καὶ αὐτὸ τὸ σύγγραμμα τοῦ Μάρκου, ὡς εἶναι εἰς ὅλας τῆς φωτισμένης Εὐρώπης τὰς γλώσσας μεταφρασμένον, νὰ μεταφρασθῇ καὶ εἰς τὴν ἰδικήν μας. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη μετάφρασις ἀπαιτεῖ πολλῶν ἄλλων πραγμάτων γνώσιν, καὶ ἐξαιρέτως τὴν ἱστορίαν τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας, καὶ μεγάλην προσοχὴν νὰ γένῃ νοητῶν εἰς τοὺς ἀπαιδευτούς, χωρὶς ὁμως ἀπαίδευτον ὕφος. Ὁ χαρακτήρ τοῦ λόγου πρέπει βέβαια νὰ ᾖ κοινός, ἐπειδὴ ἡ μετάφρασις γίνεται πρὸς χάριν τῶν κοινῶν· ἀλλ' ὅχι τόσο κοινός, ὥστε νὰ ἐξετελείξῃ τὴν σεμνό-

τητα τῆς ὕλης. Οἱ λόγοι τοῦ Μάρκου, ἂν καὶ ἀφελέσαιοι, ἔχουσι τί μεγαλοπρεπὲς καὶ καταπεισικὸν ἐνταυτῷ, ἀδύνατον νὰ ἐξηγηθῇ εἰς τὸν ἀναγινώσκοντα, ἂν δὲν τὸ αἰσθάνθῃ αὐτός. Ὅστις μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐπιθυμεῖ ἀκόμη νὰ μάθῃ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ἂν ὁ Μάρκος ἦτον ἀληθῶς τοιοῦτος, ὅποιον τὸν εἰκονίζουσιν αἱ νοθεσίαι του, μὴν ἐλπίσῃ ποτὲ νὰ διακρίνῃ τοὺς ἀληθῶς ἐναρέτους ἀπὸ τοὺς ὑποκριτάς. Ἄλλη εἶναι τῆς ἀρετῆς, ἄλλη τῆς ὑποκρίσεως ἡ γλῶσσα· καὶ, διὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὴν παραβολὴν τοῦ Μάρκου (1), καθὼς αἱ πράξεις, οὕτω καὶ οἱ λόγοι τοῦ ἐναρέτου, ἔχουσιν ἰδίαν ὁσμὴν, τὴν ὁποίαν διακρίνει πάραυτα ἀπὸ τὰς ἄλλας ὁσμὰς ὅστις ἔχει ὑγιῇ τὴν αἴσθησιν. Ἀπ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου ὁδηγούμενος ὁ μεταφραστὴς, ἂς ἐξηγήσῃ τὸν Μάρκον κοινῶς, ἀλλ' ὄχι χαμερπῶς. Τῶν γλωσσῶν ἡ τελειοποίησις γεννᾶται μάλισα ἀπὸ τὴν προσοχὴν τῶν γραφόντων νὰ προσαρμόζωσιν εἰς πᾶσαν μίαν ὕλην τὸν οἰκῆιον τῆς ὕλης χαρακτῆρα. Νὰ μεταφράσῃ τις τὸν Μάρκον εἰς ὕφος λόγου ταπεινὸν, εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ νὰ μεταφράσῃ εἰς τὸ ὕφος τοῦ Χρονογράφου τὸν Πολύδιον, ἢ τῆς Ἀμαρτωλῶν σωτηρίας τὸν Χρυσόσομον.

(1) Τῶν εἰς ἑαυτ. ια', 15.

ÉLOGE DE MARC-AURÈLE.

PAR M. THOMAS,

DE L'ACADÉMIE FRANÇAISE.

APRÈS un règne de vingt ans, MARC-AURÈLE mourut à Vienne. Il étoit alors occupé à faire la guerre aux Germains. Son corps fut rapporté à Rome, où il entra au milieu des larmes et de la désolation publique. Le Sénat en deuil avoit été au-devant du char funèbre. Le Peuple et l'Armée l'accompagnoient. Le fils de Marc-Aurèle suivoit le char. La pompe marchoit lentement et en silence. Tout à coup un vieillard s'avança dans la foule. Sa taille étoit haute, et son air vénérable. Tout le monde le reconnut : c'étoit Apollonius, philosophe stoïcien, estimé dans Rome, et plus respecté encore par son caractère que pour son grand âge. Il avoit toutes les vertus rigides de sa secte, et de plus avoit été le maître et l'ami de Marc-Aurèle. Il s'arrêta près du cercueil, le regarda tristement; et tout à coup élevant sa voix :

ROMAINS, dit-il, vous avez perdu un grand homme, et moi j'ai perdu un ami. Je ne viens pas pleurer sur sa cendre; il ne faut pleurer que sur celle des méchans, car ils ont fait le mal et ne peuvent plus le réparer. Mais celui qui a été soixante ans vertueux, et qui, vingt ans de suite, a été utile aux hommes; celui qui, dans le cours

de sa vie, n'a point eu d'erreur, et qui, sur le trône, n'a point eu de foiblesse; celui qui a toujours été bon, juste, bienfaisant, généreux, pourquoi le plaindre? Romains, la pompe funèbre de l'homme juste est le triomphe de la vertu qui retourne à l'Être-Suprême. Consacrons cette fête par nos éloges. Je sais que la vertu n'en a pas besoin; mais ils seront l'hommage de notre reconnaissance. Il en est des grands hommes comme des Dieux. Comblés de leurs bienfaits, nous n'avons pas pour eux des récompenses, mais nous avons des hymnes. Puissé-je, au bout de ma carrière, en parcourant la vie de Marc-Aurèle, honorer à vos yeux les derniers momens de la mienne! Et toi qui es ici présent, toi son successeur et son fils, écoute les vertus et les actions de ton père: tu vas régner; la flatterie t'attend pour te corrompre. Une voix libre, pour la dernière fois peut-être, se fait entendre à toi. Ton père, tu le sais, ne m'a point accoutumé à parler en esclave. Il aimait la vérité: la vérité va faire son éloge. Puisse-t-elle de même un jour faire le tien!

Toutes les fois qu'on loue les morts, on commence par louer leurs ancêtres, comme si le grand homme avoit besoin d'une origine, comme si celui qui ne l'est pas, étoit relevé par un mérite qui n'est point à lui. Gardons-nous, Romains, d'outrager la vertu jusqu'à croire qu'elle ait besoin de la naissance. Votre famille des Césars vous a donné quatre tyrans de suite; et Vespasien, qui le premier

releva votre empire , étoit le petit-fils d'un Centurion.

Le bisaïeul de Marc-Aurèle naquit aux bords du Tage. Il apporta pour distinction dans Rome , des vertus que l'on ne trouve plus que loin de Rome , la simplicité et les mœurs antiques. Cet héritage se conserva dans sa maison. Voilà quelle fut la vraie noblesse de Marc-Aurèle. Je sais qu'il fut le parent d'Adrien ; mais il regarda cet honneur , si c'en est un , comme un danger. Je sais qu'on voulut le faire descendre de Numa ; mais il fut assez grand pour dédaigner cette chimère de l'orgueil ; il mit sa gloire à être juste.

Remercions les Dieux , de ce qu'il ne fut point d'abord désigné pour le trône. Le rang suprême a plus corrompu d'âmes qu'il n'en a élevé. Né pour être un simple citoyen , il devint grand. Peut-être, s'il fût né prince, n'eût-il été qu'un homme vulgaire.

Tout concourut à le former. Il reçut d'abord cette première éducation , à laquelle vos ancêtres ont toujours mis un si grand prix , et qui prépare à l'âme un corps robuste et sain. Il ne fut donc point amolli, en naissant, par le luxe ; on ne l'entoura point d'une foule d'esclaves qui , observant ses moindres signes , se seroient honorés d'obéir à ses caprices. On lui laissa sentir qu'il étoit homme ; et l'habitude de souffrir fut la première leçon qu'il reçut. La course , la lutte , les danses militaires achevèrent de développer ses forces : il

se couvroit de poussière sur ce même Champ-de-Mars où s'étoient exercés vos Scipions, vos Marius et vos Pompées. Je vous rappelle cette partie de son éducation, Romains, parce que cette mâle institution commence à se perdre parmi vous. Déjà vous imitez ces peuples de l'Orient chez qui la mollesse dégrade l'homme dès sa naissance; et vos âmes se trouvent presque énérvées avant de se connoître. Romains, on vous outrage en vous flattant; c'est en vous disant la vérité que je vous témoigne mon respect.

Cette première éducation n'eût fait de Marc-Aurèle qu'un soldat : on y joignit celle des connoissances. La langue de Platon lui devint familière comme la sienne : l'éloquence lui apprit à parler aux hommes : l'histoire lui apprit à les juger : l'étude des lois lui montra la base et le fondement des Etats. Il parcourut toutes les législations, et compara ensemble les lois de tous les peuples. Il ne fut donc pas élevé, comme ceux que l'on flatte déjà lorsqu'ils sont encore ignorans et foibles. Un lâche respect ne craignit pas de le fatiguer par des efforts. Une discipline sévère assujettit son enfance au travail; et parent du maître du monde, il fut forcé à s'éclairer comme le dernier citoyen.

Ainsi commençoit à se former le prince qui devoit vous gouverner; mais c'est l'éducation morale qui achève l'homme et constitue sa grandeur; c'est elle qui a fait Marc-Aurèle. Cette éducation

commença avec sa naissance : la frugalité, la douceur, la tendre amitié, voilà les objets qu'il aperçut en sortant du berceau. Que dis-je ? on l'arracha de Rome et de la Cour. On craignit pour lui un spectacle funeste. Eh ! comment dans Rome, où tous les vices se rassemblent des extrémités de l'univers, auroit pu se former une âme qui devoit être austère et pure ? Eût-il appris à dédaigner le faste, où le luxe corrompt jusqu'à la pauvreté ? A mépriser la richesse, où la richesse est la mesure de l'honneur ? A devenir humain, où tout ce qui est puissant écrase tout ce qui est foible ? A avoir des mœurs, où le vice a même perdu la honte ? Les Dieux, protecteurs de votre Empire, déroberent Marc-Aurèle à ce danger. Son père le transporta à trois ans dans une retraite où il fut mis en dépôt sous la garde des mœurs. Loin de Rome, il apprit à faire un jour le bonheur de Rome. Loin de la Cour, il mérita d'y revenir pour commander.

L'héritier avare compte avec plaisir tous ceux qui lui ont transmis des richesses. Marc-Aurèle, plus avancé en âge, comptoit tous ceux à qui, dans son enfance, il avoit dû l'exemple d'une vertu. Mon père, nous disoit-il, m'apprit à n'avoir rien de lâche ni d'efféminé : ma mère, à éviter jusqu'à la pensée du mal : mon aïeul, à être bien-faisant : mon frère, à préférer la vérité à tout. Voilà de quoi, Romains, il rend grâces aux Dieux à la tête de l'ouvrage où il a déposé tous les sentimens de son cœur. Bientôt des maîtres lui ensei-

gnèrent tous les devoirs de l'homme, mais en les pratiquant. On ne lui disoit pas : aime les malheureux ; mais on soulageoit devant lui ceux qui l'étoient. Personne ne lui dit : mérite d'avoir des amis ; mais il vit l'un de ses maîtres sacrifier sa fortune à un ami opprimé. J'ai vu un guerrier qui, pour lui donner des leçons de valeur, lui montra son sein tout couvert de blessures. C'est ainsi qu'on lui parloit de douceur, de magnanimité, de justice, de fermeté dans ses desseins. J'eus moi-même la gloire d'être associé à ses maîtres illustres. Appelé à Rome du fond de la Grèce, et chargé de l'instruire, on m'ordonna de me rendre au palais. S'il n'eût été qu'un simple citoyen, je me serois rendu chez lui ; mais je crus que la première leçon que je devois à un prince, étoit celle de la dépendance et de l'égalité ; j'attendis qu'il vînt chez moi. Pardonne, ô Marc-Aurèle, je pensois alors que tu n'étois qu'un prince ordinaire : je te connus bientôt ; et tandis que tu me demandois des leçons, je m'instruisois souvent auprès de toi.

Il n'étoit pas encore sorti de l'enfance, que déjà l'enthousiasme de la vertu étoit dans son cœur. A douze ans, il s'étoit consacré au genre de vie le plus austère : à quinze, il avoit cédé à sa sœur unique tout le bien de son père : à dix-sept, il fut adopté par Antonin ; et (je ne vous rapporte que ce que j'ai vu moi-même) il pleura sur sa grandeur. O jour qui, après quarante années, m'est encore présent ! Il se promenoit dans les jardins

de sa mère ; j'étois auprès de lui ; nous parlions ensemble des devoirs de l'homme, lorsqu'on vint lui annoncer son élévation : je le vis changer de couleur ; et il parut long-temps inquiet et triste. Sa maison cependant l'environnoit avec des transports de joie. Etonnés de sa douleur , nous lui en demandâmes la cause. *Pouvez-vous me la demander, dit-il ? je vais régner.*

Antonin dès-lors devint pour lui un nouveau maître qui l'instruisoit à de plus grandes vertus. Le sang des hommes respecté, les lois florissantes, Rome tranquille, l'univers heureux, telles furent les nouvelles leçons que Marc-Aurèle reçut pendant vingt ans.

Elles suffisoient pour former un grand homme, mais ce grand homme devoit avoir un caractère qui le distinguât de tous vos Empereurs ; et c'est la philosophie seule qui le lui a donné. A ce mot de philosophie, je m'arrête. Quel est ce nom sacré dans certains siècles, et abhorré dans d'autres ; objet tour à tour et du respect et de la haine ; que quelques princes ont persécuté avec fureur, que d'autres ont placé à côté d'eux sur le trône ? Romains, oserai-je louer la philosophie dans Rome, où tant de fois les philosophes ont été calomniés, d'où ils ont été bannis tant de fois ? C'est d'ici, c'est de ces murs sacrés, que nous avons été relégués sur des rochers et dans des îles désertes. C'est ici que nos livres ont été consumés par les flammes. C'est ici que notre sang a coulé sous les

poignards. L'Europe, l'Asie et l'Afrique nous ont vus errans et proscrits chercher un asile dans les antres des bêtes féroces, ou condamnés à travailler chargés de chaînes, parmi les assassins et les brigands *. Quoi donc ! la philosophie seroit-elle l'ennemie des hommes et le fléau des Etats ? Romains, croyez-en un vieillard qui depuis quarantevingts ans étudie la vertu , et cherche à la pratiquer. La philosophie est l'art d'éclairer les hommes pour les rendre meilleurs. C'est la morale universelle des Peuples et des Rois, fondée sur la nature et sur l'ordre éternel. Regardez ce tombeau : celui que vous pleurez étoit un sage : la philosophie sur le trône a fait vingt ans le bonheur du monde. C'est en essuyant les larmes des nations qu'elle a réfuté les calomnies des tyrans.

Votre Empereur , dès son enfance , fut passionné pour elle. Il ne chercha point à s'égarer dans les connoissances inutiles à l'homme. Il vit bientôt que l'étude de la nature étoit un abîme, et rapporta la philosophie toute entière aux mœurs. D'abord il promena ses regards sur différentes

* Musonius Rufus , Stoïcien célèbre et Chevalier Romain , banni de Rome sous Néron , et relégué dans l'île de Gyare , fut tiré ensuite de l'île pour travailler parmi les forçats à percer l'isthme de Corinthe. Un de ses amis qui le reconnut , lui témoignoit sa douleur. *Tu t'affliges*, lui dit le philosophe, *de me voir travailler à percer l'isthme pour l'utilité de la Grèce ; aimerois-tu mieux me voir chanter et jouer de la flûte sur un théâtre, comme Néron ?* Les persécutions que la philosophie avoit essuyées sous Néron , recommencèrent sous Domitien.

sectes qui étoient autour de lui ; il en distingua une qui apprenoit à l'homme à s'élever au-dessus de lui-même ; elle lui découvrit , pour ainsi dire , un monde nouveau , où le plaisir et la douleur sont anéantis , où les sens ont perdu tout leur pouvoir sur l'âme , où la pauvreté , les richesses , la vie , la mort ne sont rien , où la vertu existe seule. Romains , c'est cette philosophie qui vous a donné Caton et Brutus ; c'est elle qui les soutint au milieu des ruines de la liberté. Elle s'étendit ensuite et se multiplia sous vos tyrans. Il semble qu'elle étoit devenue comme un besoin pour vos ancêtres opprimés , dont la vie incertaine étoit sans cesse sous la hache du despotisme. Dans ce temps d'opprobre , seule elle conserva la dignité de la nature humaine. Elle apprenoit à vivre ; elle apprenoit à mourir : et tandis que la tyrannie dégradoit les âmes , elle les relevoit avec plus de force et de grandeur. Cette mâle philosophie fut faite de tout temps pour les âmes fortes. Marc-Aurèle s'y livra avec transport : dès ce moment il n'eut qu'une passion , celle de se former aux vertus les plus pénibles. Tout ce qui pouvoit l'aider dans ce dessein , étoit pour lui un bienfait du ciel. Il remarqua comme un des jours les plus heureux de sa vie celui de son enfance où il entendit , pour la première fois , parler de Caton. Il garda avec reconnoissance les noms de ceux qui lui avoient fait connoître Brutus et Thraséas. Il remercia les Dieux d'avoir pu lire les maximes d'Epictète. Son

âme s'unissoit à ces âmes extraordinaires qui avoient existé avant lui. *Recevez-moi*, disoit-il, *parmi vous, éclairez mon esprit; élevez mes sentimens; que j'apprenne à n'aimer que ce qui est vrai, à ne faire que ce qui est juste.* Pour mieux affermir la vertu dans son cœur, il voulut pénétrer lui-même jusqu'à la source de ses devoirs; il voulut découvrir, s'il étoit possible, le vrai dessein de la nature sur l'homme. Ici, Romains, va s'offrir à vous tout le développement de l'âme de Marc-Aurèle, l'enchaînement de ses idées, les principes sur lesquels il appuya sa vie morale. Ce n'est pas moi qui vous offrirai ce tableau, c'est Marc-Aurèle lui-même. Je vais vous lire un écrit qu'il a tracé de ses mains, il y a plus de trente ans. Il n'étoit pas encore Empereur. *Tiens*, me dit-il, *Apollonius, prends cet écrit; et si jamais je m'écarte des sentimens que ma main a tracés, fais-moi rougir aux yeux de l'univers.* Romains, et toi, son successeur et son fils, vous allez juger si Marc-Aurèle a conformé sa conduite à ces grandes idées, et s'il s'est écarté une seule fois du plan qu'il a cru lire dans la nature.

Ici le Philosophe s'arrêta un moment. La foule innombrable des citoyens qui l'écoutoient, se serra pour l'entendre de près. A un grand mouvement succéda un grand silence. Seul entre le Peuple et le Philosophe, le nouvel Empereur étoit inquiet et pensif. Apollonius avoit une main appuyée sur la tombe; de l'autre il tenoit un papier écrit de la main de Marc-Aurèle. Il reprit la parole, et lut ce qui suit :

Entretien de MARC-AURÈLE avec lui-même.*

« JE méditois pendant la nuit ; je cherchois en quoi consiste ce qui est bon ; sur quoi est fondé ce qui est juste. Marc-Aurèle , me disois-je, jusqu'à présent tu as été vertueux, ou du moins tu as voulu l'être ; mais qui te garantit que tu le voudras toujours ? Qui t'a dit même que ce que tu nommes vertu l'est en effet ? Je fus effrayé de ce doute , et résolu de remonter, s'il étoit possible, jusqu'aux premiers principes, pour m'assurer de moi-même et connoître la route que l'homme doit suivre. Le lieu et le temps favorisoient mes réflexions. La nuit étoit profonde et calme. Tout reposoit autour de moi. J'entendois seulement près de mon Palais les eaux du Tibre un peu agitées : mais ce bruit continu et sourd étoit lui-même favorable à la pensée, et je me livrai aux méditations suivantes. »

« Pour savoir ce que c'est que la vertu, il faut savoir d'abord ce que c'est que l'homme. Je me demandai : Qui suis-je ? Je reconnus en moi des sens, une intelligence et une volonté ; et je me vis jeté comme au hasard, et par une main in-

* On sait que Marc-Aurèle a laissé un ouvrage intitulé : *De lui-même à lui-même* ; ouvrage qui respire la philosophie la plus élevée et la morale la plus pure. On a tâché ici d'en prendre l'esprit général.

connue, sur la surface de la terre. Mais d'où viens-je ? et qui m'a placé ici ? Pour me répondre , je fus obligé de sortir de moi-même , et d'interroger la Nature. Alors mes yeux se promenèrent autour de moi , et je contemplai l'univers. En voyant cet assemblage d'êtres qui le composent , ces mondes ajoutés à des mondes , et moi , si petit et si foible , relégué dans un coin de la terre , et comme perdu dans l'immensité , je fus découragé un moment. Quoi donc ! me disois-je à moi-même , suis-je quelque chose dans la nature ? Le souvenir de mon intelligence se ranima tout à coup : Marc-Aurèle , ce qui pense ne peut être perdu dans la foule. Alors je continuai mes recherches ; et observant tout , j'examinai la marche de l'univers. Je fus frappé de l'harmonie que j'apercevois partout. Je vis que dans les cieux , sur la terre , tous les êtres se prêtent mutuellement des secours. L'univers , me dis-je , est donc un tout immense dont toutes les parties se correspondent. La grandeur et la simplicité de cette idée éleva mon âme. Bientôt cette harmonie me fit naître l'idée nécessaire d'une cause. Pour combiner tant de moyens , et de tant d'êtres séparés , ne former , pour ainsi dire , qu'un être unique , il faut une âme intelligente. J'appelai cette âme , l'âme universelle * ; je l'appelai Dieu. A ce nom , j'éprouvai une émotion religieuse ,

* On fait ici parler Marc-Aurèle d'après le système des Stoïciens. Il avoit adopté les principes de cette secte , et ces principes se trouvent dans tout son ouvrage.

et l'univers me parut quelque chose de sacré. J'avois trouvé un point d'appui, je m'y arrêtai. J'attribuai à cette cause tous les effets. Je vis que c'est elle qui a imprimé un caractère d'unité à tout ce qui existe. C'est elle qui a donné à cette foule innombrable d'êtres, ou inanimés ou sensibles, la loi qui les unit, pour les faire servir à la fois, et au bien l'un de l'autre, et à l'harmonie de l'ensemble. Mais c'est surtout dans les êtres intelligens que cette loi primitive me parut agir avec plus de force. Les hommes, par un instinct secret, se cherchent et s'attirent. En vain l'intérêt des passions les divise, une force plus impérieuse les rapproche. Il semble que l'être qui pense, soit abandonné et solitaire au milieu de l'univers physique, et la pensée a besoin du commerce de la pensée. Une seconde chaîne vint s'offrir à moi, ce fut celle des besoins. Enfin, je vis les hommes réunis d'une manière plus étroite encore. Il n'y a pour toutes les âmes qu'une même raison, comme pour tous les êtres physiques qu'une même lumière. S'il n'y a qu'une raison, il n'y a qu'une loi. Les hommes de tous les pays et de tous les siècles sont donc soumis à la même législation; ils sont tous concitoyens de la même ville; cette ville est l'univers. Alors je crus voir tomber autour de moi toutes les barrières qui séparent les nations; et je ne vis plus qu'une famille et qu'un peuple. »

« J'étois parvenu à voir que par l'ordre même de la nature, il y a société entre tous les hommes.

Dès ce moment je me considérai sous un double rapport. Je me vis comme une foible partie de l'univers, englouti dans le tout, entraîné par le mouvement général qui entraîne tous les êtres : je me regardai ensuite comme détaché de ce tout immense, et lié par un rapport particulier avec les hommes. Comme partie de tout, Marc-Aurèle, tu dois recevoir sans murmure ce qui est une suite de l'ordre général : de là naît la constance dans les maux, et le courage qui n'est que la soumission d'une âme forte. Comme partie de la société, tu dois faire tout ce qui est utile à l'homme : de là tous les devoirs d'ami, d'époux, de père, de citoyen. Souffrir ce que la nature de l'univers t'impose, faire ce que ta nature d'homme exige; voilà tes deux règles. Je conçus alors ce que c'étoit que la vertu, et je ne craignis plus de m'égarer. »

Ici Apollonius s'interrompant, s'adressa au fils de Marc-Aurèle. Empereur, s'écria-t-il, ce que tu viens d'entendre, convient à tous les hommes, et pouvoit être la philosophie d'Epictète, comme celle de ton père : mais ce qui suit t'appartient. C'est la philosophie du Prince; c'est celle de tous les hommes qui seront dignes de régner : puisse-t-elle devenir la tienne ! Ecoute ton prédécesseur et ton père. Alors il reprit ainsi :

« Bientôt ramenant toutes mes idées à moi-même, je voulus appliquer ces principes à ma conduite. J'avois reconnu quelle étoit ma place dans l'univers ; je regardai quelle étoit ma place dans la société; je vis avec effroi que j'y occupois le rang

de prince. Marc-Aurèle, si tu étois confondu dans la foule, tu n'aurois à répondre à la nature que de toi; mais des millions d'hommes t'obéiront un jour : le degré de bonheur dont chacun peut jouir est marqué; tout ce qui manquera par ta faute à ce bonheur, sera ton crime. Si dans le monde entier il coule une larme que tu aies pu prévenir, tu es coupable. La nature indignée te dira : Je t'ai confié mes enfans pour les rendre heureux ; qu'en as-tu fait? Pourquoi ai-je entendu des gémissemens sur la terre ? Pourquoi les hommes ont-ils levé leurs mains vers moi, pour me prier d'abréger leurs jours ? Pourquoi la mère a-t-elle pleuré sur son fils qui venoit de naître ? Pourquoi la moisson que j'avois destinée à nourrir le pauvre, a-t-elle été arrachée de sa cabane ? Que répondras-tu ? Les maux des hommes déposeront contre toi, et la justice qui t'observe, gravera ton nom parmi les noms des mauvais princes. »

Ici le peuple se mit à crier : *Jamais, jamais*. Mille voix s'élevèrent ensemble. L'un disoit : *tu as été notre père* ; un autre, *tu ne souffris jamais d'opresseurs* ; d'autres, *tu as soulagé tous nos maux* ; et des milliers d'hommes à la fois, *nous t'avons béni, nous te bénissons. O sage, ô clément, ô juste Empereur, que ta mémoire soit sainte, qu'elle soit adorée à jamais !* Elle le sera, reprit Apollonius, et le sera dans tous les siècles : mais c'est en s'effrayant lui-même des maux qu'il auroit pu causer, qu'il est parvenu à vous rendre heureux, et à mériter ces acclamations qui retentissent sur sa tombe. Ecoutez ce qu'il ajoute.

« Pour empêcher que ton nom ne soit flétri, connois tes devoirs ; ils embrassent toutes les nations ; ils renaissent à chaque heure et à chaque instant. La mort seule d'un citoyen finit tes obligations envers lui ; mais la naissance de chaque citoyen t'impose un nouveau devoir. Tu dois travailler le jour , parce que le jour est destiné à l'action pour l'homme ; souvent tu dois veiller la nuit , parce que le crime veille , tandis que le prince dort. Il faut protéger la foiblesse ; il faut enchaîner la force. Marc-Aurèle , ne parle pas de délassemens ; il n'y en a plus pour toi , que lorsqu'il n'y aura plus sur la terre de malheureux ni de coupables.

« Epouvanté de mes devoirs , je voulus connoître les moyens que j'avois pour les remplir ; et mon effroi redoubla. Je vis que mes obligations étoient au-dessus d'un homme , et que mes facultés n'étoient que celles d'un homme. Il faudroit que l'œil du Prince pût embrasser ce qui est à des distances immenses de lui , et que tous les lieux de son empire fussent rassemblés , en un seul point , sous son regard. Il faudroit que son oreille pût être frappée à la fois de tous les gémissemens , de toutes les plaintes , de tous les cris de ses sujets. Il faudroit que sa force fût aussi prompte que sa volonté pour détruire et combattre sans cesse toutes les forces qui luttent contre le bien général. Mais le Prince a des organes aussi foibles que le dernier de ses sujets. Marc-Aurèle , entre la vérité et toi , il y aura continuellement des fleuves , des montagnes ,

montagnes, des mers; souvent tu n'en seras séparé que par les murs de ton palais, et elle ne parviendra point jusqu'à toi. Tu emprunteras des secours; mais ces secours ne seront qu'un remède imparfait à ta foiblesse. L'action confiée à des bras étrangers, ou se ralentit, ou se précipite, ou change d'objet. Rien ne s'exécute comme le prince l'a conçu; rien ne lui est dit comme il l'auroit vu lui-même. On exagère le bien, on diminue le mal, on justifie le crime; et le prince, toujours foible ou trompé, exposé à l'infidélité ou à l'erreur de tous ceux qu'il a chargés de voir et d'entendre, se trouve continuellement placé entre l'impuissance de connoître et la nécessité d'agir. »

« De l'examen de mes sens, je passai à celui de ma raison, et je la comparai encore à mes devoirs. Je vis que, pour bien gouverner, j'aurois besoin d'une intelligence presque divine, qui aperçût d'un coup-d'œil tous les principes et leur application, qui ne fût dominée ni par son pays, ni par son siècle, ni par son rang, qui jugeât tout d'après la vérité, rien d'après les conventions. Est-ce donc là la raison d'un homme? Est-ce la mienne? »

« Enfin, je me demandai si j'étois sûr de ma volonté. Demande-toi donc si tout ce qui t'environne n'a pas de prise sur ton âme pour la corrompre ou l'égarer? Marc-Aurèle (et ici Apollonius fixa un moment les yeux sur le nouvel empereur), tremble, surtout quand tu seras sur le trône. Des milliers d'hommes chercheront à t'ar-

racher ta volonté pour te donner la leur ; ils mettront leurs passions viles à la place de tes passions généreuses. Que seras-tu alors ? le jouet de tout. Tu obéiras en croyant commander : tu auras le faste d'un empereur , et l'âme d'un esclave. Oui , ton âme ne sera plus à toi , elle sera à l'homme méprisable et hardi qui voudra s'en saisir. »

« Ces réflexions me jetèrent presque dans le désespoir. O Dieu ! m'écriai-je , puisque la race des hommes que tu as jetée sur la terre , avoit besoin d'être gouvernée , pourquoi ne leur as-tu donné que des hommes pour régner sur eux ? Être bien-faisant , je réclame ici ta pitié pour les princes : ils sont peut-être plus à plaindre que les peuples ; car il est plus affreux sans doute de faire le mal que de le souffrir. Dans ce moment , je délibérerai si je ne renoncerois pas à ce pouvoir dangereux et terrible ; et je fus un instant résolu : oui , je fus résolu d'abdiquer l'empire. . . . »

A ces mots , les Romains qui écoutoient dans un profond silence , parurent effrayés comme s'ils étoient menacés de perdre leur empereur ; ils oublioient que ce grand homme n'étoit plus. Bientôt cette illusion se dissipa. On eût dit qu'alors ils le perdoient une seconde fois. Dans un mouvement tumultueux , ils s'inclinèrent tous vers sa tombe ; femmes , enfans , vieillards , tout se précipita de ce côté : tous les cœurs étoient émus , tous les yeux versaient des larmes ; un bruit confus de douleur erroit sur cette immense assemblée. Apollonius lui-même se troubla ; le papier qu'il tenoit , tomba de sa main ; il embrassa le cercueil. La vue de ce vieillard

désolé parut augmenter le trouble général. Peu à peu le murmure se ralentit. Apollonius se releva comme un homme qui sortoit d'un songe, et l'œil encore à demi égaré par la douleur, il reprit le papier sur la tombe, et continua ainsi d'une voix altérée.

« Je ne m'arrêtai pas long-temps à ce projet de renoncer à l'empire. Je vis que l'ordre des Dieux m'appeloit à servir la patrie, et que je devois obéir. Eh quoi ! me dis-je, on punit de mort un soldat qui quitte son poste, et toi, tu quitterois le tien ? Est-ce la nécessité d'être vertueux sur le trône, qui t'épouvante ? Alors je crus entendre une voix secrète qui me dit : quoi que tu fasses, tu seras toujours un homme : mais conçois-tu bien à quel degré de perfection un homme peut s'élever ? Vois la distance qui est d'Antonin à Néron. Je pris courage ; et ne pouvant agrandir mes sens, je résolus de chercher tous les moyens d'agrandir mon âme, c'est-à-dire de perfectionner ma raison et d'affermir ma volonté. Je trouvai ces moyens dans l'idée même de mes devoirs. Marc-Aurèle, quand Dieu te met à la tête du genre humain, il t'associe pour une partie au gouvernement du monde. Pour bien gouverner, tu dois donc prendre l'esprit de Dieu même. Elève-toi jusqu'à lui ; médite ce grand Être ; va puiser dans son sein l'amour de l'ordre et du bien général ; que l'harmonie de l'univers t'apprenne quelle doit être l'harmonie de ton empire. Les préjugés et les passions qui dominent tant d'hommes et de princes, s'anéantiront pour toi. Tu ne verras

plus que tes devoirs et Dieu , cette raison suprême qui doit être ton modèle et ta loi. »

« Mais la volonté de la suivre en tout , ne te suffit pas ; il faut que l'erreur ne puisse t'égarer. Alors je commençai à faire la revue de toutes mes opinions , et je comparai chacune de mes idées avec l'idée éternelle du vrai et du juste. Je vis qu'il n'y avoit de bien , que ce qui étoit utile à la société et conforme à l'ordre ; de mal , que ce qui leur étoit contraire. J'examinai les maux physiques ; je n'y aperçus que l'effet inévitable des lois de l'univers. Bientôt je voulus méditer sur la douleur. La nuit étoit déjà avancée ; le besoin du sommeil fatiguoit ma paupière ; je luttai quelque temps ; enfin je fus obligé de céder , et je m'assoupis : mais dans cet intervalle , je crus avoir un songe. Il me sembla voir dans un vaste portique une multitude d'hommes rassemblés ; ils avoient tous quelque chose d'auguste et de grand. Quoique je n'eusse jamais vécu avec eux , leurs traits pourtant ne m'étoient pas étrangers ; je crus me rappeler que j'avois souvent contemplé leurs statues dans Rome. Je les regardois tous , quand une voix terrible et forte retentit sous le portique : *Mortels, apprenez à souffrir*. Au même instant, devant l'un je vis s'allumer des flammes , et il y posa la main. On apporta à l'autre du poison , il but , et fit une libation aux Dieux. Le troisième étoit debout auprès d'une statue de la Liberté brisée ; il tenoit d'une main un livre ; de l'autre il prit une épée

dont il regardoit la pointe. Plus loin , je distinguai un homme tout sanglant , mais calme , et plus tranquille que ses bourreaux ; je courus à lui en m'écriant : O Régulus, est-ce toi ? Je ne pus soutenir le spectacle de ses maux , et je détournai mes regards. Alors j'aperçus Fabrice dans la pauvreté, Scipion mourant dans l'exil, Epictète écrivant dans les chaînes, Sénèque et Thraséas les veines ouvertes, et regardant d'un œil tranquille leur sang couler. Environné de tous ces grands hommes malheureux , je versois des larmes ; ils parurent étonnés. L'un d'eux, ce fut Caton, approcha de moi, et me dit : Ne nous plains pas , mais imite-nous ; et toi aussi, apprends à vaincre la douleur. Cependant il me parut prêt à tourner contre lui le fer qu'il tenoit à la main ; je voulus l'arrêter ; je frémis , et je m'éveillai. Je réfléchis sur ce songe, et je conçus que ces prétendus maux n'avoient pas le droit d'ébranler mon courage ; je résolus d'être homme, de souffrir et de faire le bien. »

Mais il est , dit Apollonius , des maux plus sensibles , et qui touchent à l'âme de plus près : c'est l'ingratitude, c'est l'offense, c'est la calomnie, ce sont tous les vices des méchans qui nous tourmentent et nous fatiguent. Marc-Aurèle se demande si tous ces hommes vils ou cruels méritent qu'on leur fasse du bien.

Philosophe , dit brusquement le jeune Empereur, et moi aussi , je te fais la même demande.

Empereur , dit Apollonius , je vais te lire la réponse de ton prédécesseur et de ton père. Il pèse en silence

tous les maux que l'homme fait à l'homme , et se dit à lui-même :

« La source de tes actions doit être dans ton âme , et non dans l'âme des autres. On t'offense ; qu'importe ? Dieu est ton législateur et ton juge. Il y a des méchans ! Ils te sont utiles ; sans eux qu'aurais-tu besoin de vertu ? Tu te plains des ingrats ! Imite la nature ; elle donne tout aux hommes , et n'en attend rien. Mais l'outrage ? L'outrage avilit celui qui le fait , et non celui qui le reçoit. Et la calomnie ? Remercie les Dieux de ce que tes ennemis , pour dire du mal de toi , ont recours au mensonge. Mais la honte ! Est-il de la honte pour l'homme juste ? »

Il résolut donc , s'il le falloit , de déplaire aux hommes pour les servir ; il consentit à leur être odieux pour leur être utile.

Il avoit pesé les maux ; il voulut peser les biens.

« Je me demandai , dit-il , ce que c'étoit que la réputation ; un cri qui s'élève et qui meurt dans un coin de la terre. Et les louanges des cours ? Un tribut de l'intérêt au pouvoir , ou de la bassesse à l'orgueil. Et l'autorité ? Le plus grand des malheurs pour qui n'est pas le plus vertueux des hommes. Et la vie ? ... En ce moment , j'aperçus dans le lieu où je méditois , un de ces instrumens de sable qui mesurent le temps. Mon œil s'y fixa ; je regardai ces grains de poussière , qui , en tom-

bant, marquoient les portions de la durée. Marc-Aurèle, me dis-je, le temps t'a été donné pour être utile aux hommes : qu'as-tu déjà fait pour eux ? La vie s'enfuit, les années se précipitent, elles tombent les unes sur les autres comme ces grains de sable. Hâte-toi : tu es placé entre deux abîmes ; celui du temps qui t'a précédé, et celui du temps qui doit te suivre. Entre ces deux abîmes ta vie est un point : qu'elle soit marquée par tes vertus. Sois bienfaisant, aie l'âme libre, méprise la mort. »

En prononçant ce mot (il me l'a dit souvent lui-même), il sentit son âme étonnée. Il réfléchit un moment, et continua.

« Quoi ! la mort t'épouvante ! Va, mourir n'est qu'une action de la vie, et la plus aisée peut-être. La mort est la fin des combats ; elle est le moment où tu pourras dire : enfin ma vertu m'appartient ; c'est elle qui t'affranchira du plus grand des dangers, celui de devenir méchant. Marc-Aurèle, tu es embarqué, suis ta route ; et quand tu verras approcher le terme, sors du vaisseau, et remercie les Dieux sur le rivage. »

C'est ainsi qu'il parcourut successivement presque tous les objets qui agitent et troublent l'homme, pour apprendre à les juger, et conformer en tout ses vues aux vues de la Nature.

Il s'étoit mis en garde contre les opinions ; il voulut se

mettre en garde contre ses sens. Prince, il semble en effet que l'homme se combatte et soit opposé à lui-même. Ma raison fait ma force ; mes sens font ma faiblesse. C'est ma raison qui m'élève jusqu'aux idées de l'ordre et du bien général ; ce sont mes sens qui me rabaissent aux vues personnelles, et me font descendre jusqu'à moi. Ainsi ma raison m'ennoblit, et mes sens m'avilissent. Ton père, pour se rendre libre, voulut donc les rendre esclaves. Dès ce moment il se dévoua à un genre de vie austère, et il se dit :

« Je dompterai mes passions, et de toutes la plus terrible, parce qu'elle est la plus douce, l'amour des voluptés. La vie est un combat ; il faut lutter sans cesse. Je fuirai le luxe, parce que le luxe énerve l'âme par tous les sens : je le fuirai, parce que chez un Prince le luxe épuise les trésors pour satisfaire à des caprices. Je vivrai de peu, comme si j'étois pauvre : quoique Prince, je n'ai que les besoins d'un homme. Je ne donnerai au sommeil que le temps que je ne pourrai lui ravir. Je me dirai tous les matins : Voici l'heure où les crimes assoupis s'éveillent, où les passions et les vices s'emparent de l'univers, où le malheureux renaît au sentiment de ses maux, où l'opprimé, en s'agitant dans sa prison, retrouve le poids de ses chaînes. C'est à la vertu, c'est à la bienfaisance, c'est à l'autorité sacrée des lois à s'éveiller au même instant. Que les travaux seuls soient le délassement de mes travaux. Si l'étude et les affaires remplissent toutes mes heures, le plaisir n'en trouvera aucune de vide pour s'en emparer. »

Ici Commode, d'une voix émue, interrompit encore Apollonius. Eh quoi! tous les plaisirs sont-ils interdits à un Prince?

Ton père s'est dit la même chose, reprit le philosophe; et voici ce qu'il s'est répondu.

« Non, Marc-Aurèle, tu ne seras pas privé de tous les plaisirs; et les Dieux t'ont réservé les plus touchans et les plus purs. Tes plaisirs seront de consoler la douleur, d'adoucir l'infortune. Tes plaisirs seront de soulager d'un mot une province, de pouvoir tous les jours rendre deux cents nations heureuses. Dis-moi, préférerois-tu, ou les langueurs des voluptés, ou les spectacles des gladiateurs, ou l'amusement barbare de voir combattre dans l'arène des hommes contre des bêtes féroces? Chaque instant est marqué par un devoir; chaque devoir doit être pour toi la source d'un plaisir. »

Prince, telle fut la réponse de ton père à la question que tu m'as faite.

Il s'arrêta. Il avoit vu ce que la nature exigeoit de lui; il avoit connu Dieu, son âme, sa raison, sa place dans l'univers, sa place dans la société, ses devoirs d'homme, ses devoirs de prince. Il avoit tâché de fortifier son âme contre tous les obstacles qui pourroient un jour la retarder dans sa marche. Alors il éleva ses mains vers le ciel, et dit (et toi aussi, jeune Empereur, dis avec lui):

« O Dieu! tu n'as pas fait les Rois pour être oppresseurs, ni les peuples pour être opprimés. Je

ne te demande pas que tu me rendes meilleur : n'ai-je pas une volonté active pour me perfectionner, me combattre et me vaincre ? Mais je te demande ce que je ne puis me donner à moi-même, de connoître et d'entendre la vérité. Je te demande le bien le plus nécessaire aux Rois, des amis. Fais que Marc-Aurèle meure avant de cesser d'être juste. »

Il revint à lui-même ; il s'aperçut que la nuit étoit écoulée, et que le soleil s'élevait sur l'horizon. Déjà le peuple en foule remplissoit les rues de Rome. Déjà il entendoit les acclamations qui annonçoient qu'Antonin marchait vers la place publique.

« Je sortis, ajoute-t-il, pour m'aller joindre à mon père. Dans tout le cours de ses actions, je vis qu'il pratiquoit ce que j'avois résolu de faire, et je me sentis encore plus encouragé à la vertu. »

Les Romains avoient écouté dans un profond silence. Pendant cette lecture, leurs cœurs étoient remplis tour à tour de regrets, d'admiration et de tendresse. Ils avoient vu agir ce grand homme, ils avoient été pendant quarante ans témoins de ses vertus ; mais ils ignoroient ses principes. Leurs yeux, avec plus de douleur, se fixèrent sur sa cendre, et bientôt, comme par un mouvement involontaire, se portèrent presque en même temps sur le fils de Marc-Aurèle, qui devoit être trop indigne de ce nom, et qui baissa la vue.

Fils de Marc-Aurèle, s'écria Apollonius, ces regards tournés sur toi, te demandent si tu seras

semblable à ton père; n'oublie pas les larmes que tu vois couler. (Et se tournant vers le peuple) : Suspendons nos regrets pour achever de rendre hommage à ses vertus. Je ne vous ai offert que la moitié de lui-même : il faut le voir fidèle à ses principes, suivre le plan qu'il s'est tracé, et appliquer pendant vingt ans au bonheur du monde, les idées de morale que la philosophie lui avoit suggérées loin du trône.

MARC-AURÈLE a vu que la nature a mis un esprit général de société entre les hommes ; il en voit naître l'idée de liberté, parce qu'il n'y a point de société où il n'y a qu'un maître et des esclaves ; de propriété, parce que, sans l'assurance des possessions , il n'est plus d'ordre social ; de justice , parce que la justice seule peut rétablir l'équilibre que les passions tendent à rompre ; enfin de bienveillance universelle , parce que les hommes étant tous associés , il n'y a point d'homme vil aux yeux de la nature ; et que si tous n'ont pas droit au même rang , ils ont tous droit au même bonheur : tel a été le plan général de son règne.

Je commence par la liberté, Romains , parce que la liberté est le premier droit de l'homme , le droit de n'obéir qu'aux lois et de ne craindre qu'elles. Malheur à l'esclave qui craindrait de prononcer son nom ! malheur au pays où le prononcer seroit un crime ! C'en étoit un sous vos tyrans.

Mais qu'ont produit leurs vaines fureurs ? Ont-elles étouffé dans le cœur de vos pères ce sentiment généreux ? On pourra le combattre , on ne peut le détruire ; il subsiste partout où il y a des âmes fortes ; il se conserve dans les chaînes ; il vit dans les prisons , renaît sous les haches des licteurs. Tant que vous l'aurez , ô Romains ! vous aurez le courage et les vertus. Marc-Aurèle , en montant sur le trône , connut ce droit sacré : il vit que l'homme né libre , mais avec le besoin d'être gouverné , s'étoit soumis à des lois , jamais aux caprices d'un maître ; que nul homme n'a le droit de commander arbitrairement à un autre ; que qui usurpe ce pouvoir , détruit son pouvoir même. Il avoit vu dans vos annales les maux de vos ancêtres sous les Tibères et les Nérons , le despotisme de ces monstres , sous lesquels il n'y avoit d'autre vertu que de savoir mourir ; le despotisme aussi odieux , et plus lâche encore , des affranchis ; l'oppression dans l'empire ; l'univers esclave ; un homme , sous le nom d'empereur , qui anéantissoit tout , parce qu'il se faisoit le centre de tout , et qui sembloit dire aux nations : Vos biens et votre sang , tout est à moi ; souffrez , et mourez.

Je sais, Romains , que jamais vous n'avez ni pu donner ces droits odieux à vos empereurs ; mais puisqu'ils sont à la fois princes , magistrats , pontifes et généraux , qui mettra des barrières à leur pouvoir , s'ils n'en mettent pas eux-mêmes ? O

Dieux ! faut-il que deux cents nations puissent être malheureuses , s'il arrive qu'un seul homme ne soit pas vertueux ? Marc-Aurèle , armé de toute la force du despotisme , s'en dépouille librement. Pour ne pas abuser de sa puissance , il la limite de toutes parts. Il augmente l'autorité des lois , que trop d'empereurs avoient voulu anéantir : il fait valoir celle des magistrats , qui trop souvent n'avoient été que des fantômes ou des esclaves. Jamais , sous son empire , un sénateur , jamais un lâche citoyen osa-t-il avancer que le prince n'étoit pas soumis aux lois ? « Malheureux ! lui auroit dit » Marc-Aurèle , que t'ai-je fait pour que tu m'a- » vilisses ? Apprends que cette soumission m'honore ; apprends que le pouvoir de faire ce qui » est injuste , est foiblesse. » Romains , je ne crains pas de le dire , jamais dans les plus beaux temps de Rome , jamais sous vos consuls même , vos ancêtres n'ont été plus libres que vous. Qu'importe d'être gouverné ou par un seul ou par plusieurs ? Rois , dictateurs , consuls , décemvirs , empereurs , tous ces noms différens n'expriment qu'une même chose , les ministres de la loi. La loi est tout : la constitution des États peut changer , les droits du citoyen sont toujours les mêmes : ils sont indépendans , et de l'ambitieux qui usurpe , et du lâche qui se vend ; fondés sur la nature , ils sont inaltérables comme elle.

Je puis donc vous attester tous , et vous demander si Marc-Aurèle a jamais opprimé un

citoyen? S'il y en a un seul, qu'il se lève, et qu'il me démente.

Tout le peuple se mit à crier : *aucun, aucun.*

Je puis vous demander encore si, sous son règne, jamais un seul d'entre vous a été opprimé par ces affranchis du palais qui se font esclaves pour être tyrans, commandent avec d'autant plus d'orgueil qu'ils obéissent; et armés d'un pouvoir qui n'est point à eux, avides d'en jouir, incertains de sa durée, en forcent tous les ressorts et précipitent la servitude publique? Dites, Romains, en a-t-il existé un seul sous son règne?

Il crièrent encore tous ensemble : *aucun, aucun.* Il continua :

Grâce aux Dieux immortels, vous eûtes un prince, et ce prince n'eut pas de maîtres. Pour que vous fussiez toujours libres, il ne se laissa ni asservir ni commander : il défendit votre liberté contre lui-même; il la défendit contre tous ceux qui environnoient le trône.

Mais que vous eût servi cette liberté, si, dans le même temps, la propriété de vos biens ne vous eût été assurée? Que dis-je? Où l'une manque, l'autre n'est qu'un fantôme. Hélas! il a été un temps où Rome et l'empire étoient en proie au brigandage; un temps où les confiscations arbitraires, les exactions odieuses, les prodigalités sans cause

et sans but , les rapines sans cesse renaissantes désoloient les familles , épuisoient les provinces , appauvrissoient le pauvre , et faisoient dévorer presque toutes les richesses de l'empire par un maître avide , ou par quelques favoris qui daignoient partager ces richesses avec leur maître : voilà une foible partie des maux que vos ancêtres ont soufferts. Eh quoi ! si de tels maux subsistoient toujours sur la terre , ne vaudroit-il pas mieux aller errans dans les bois , et partager les retraites des bêtes sauvages ? Du moins une main avide n'y viendrait pas arracher à l'homme affamé sa nourriture. L'autre qu'il auroit choisi lui servirait d'asile , et il pourroit dire : ici le rocher qui me couvre , et l'eau qui me désaltère , sont à moi ; ici je ne paie point l'air que je respire. Nul de vous , Romains , sous l'empire de Marc-Aurèle , n'a été réduit à former de pareils vœux. Il commence par réprimer la tyrannie sourde du fisc envers les citoyens , espèce de guerre , où souvent l'on fait combattre la loi contre la justice , et le souverain contre les sujets. Toute accusation qui ne peut tendre qu'à grossir ses revenus , est écartée ; tout droit de son trésor qui peut être équivoque , est décidé contre lui. Il rejette les confiscations , comme un abus barbare qui punit le fils innocent des crimes du père , comme un abus dangereux qui fait désirer de trouver des coupables partout où il y a des riches. Il ne veut pas que les crimes des citoyens soient le patrimoine du prince , et que

celui qui est le chef de la patrie , trouve un profit honteux dans ce qui afflige la patrie.

Cette modération s'étend jusqu'au trésor public. Vous l'avez vu dans des besoins pressans remettre tout ce qui étoit dû , quand il en crut la levée trop onéreuse. C'est dans les temps où se multiplioient les besoins , qu'il multiplie les bienfaits envers les peuples. Mais je rougis d'employer, en parlant de Marc-Aurèle, le langage que la flatterie a consacré pour les princes. Ce que j'appelle des bienfaits, il l'appeloit une justice. Non , l'Etat n'a point de droit sur la misère ; il seroit aussi honteux que barbare de vouloir s'enrichir de la pauvreté même , et de ravir à celui qui a peu , pour donner à celui qui a tout. Sous lui , le laboureur fut respecté ; l'homme qui n'avoit que ses bras , put jouir du nécessaire que ses bras lui avoient donné ; la mollesse et le luxe payèrent en richesses ce que la pauvreté payoit en travaux. Il donne un plus grand exemple. Placé entre des ennemis et des peuples accablés , c'est sur lui-même , Romains , qu'il lève les impositions que vous n'auriez pu payer sans vous appauvrir. On lui demande où sont les trésors pour la guerre : les voici , dit-il , en montrant les meubles de son palais : dépouillez ces murs ; enlevez ces statues et ces tableaux ; portez ces vases d'or sur la place publique ; que tout soit vendu au nom de l'Etat ; et que ces vains ornemens , qui servoient de décoration au palais des empereurs , servent à la défense

fense de l'empire. J'étois auprès de lui dans le temps qu'il donnoit et qu'on exécutoit ses ordres ; je parus étonné. Il se tourna vers moi : « Apollonius , me dit-il , eh quoi ! tu admires aussi » comme le peuple ! Faudroit-il donc , au lieu de » ces vases d'or , faire vendre l'argile du pauvre , » et le bled qui nourrit ses enfans ? Mon ami , me » dit-il un moment après , peut-être toutes ces » richesses ont-elles coûté des larmes à vingt nations : cette vente sera une foible expiation des » maux faits à l'humanité. » Romains , ces appartemens dépouillés , ces murailles presque nues avoient pour vous plus d'éclat et de grandeur que les palais d'or de vos tyrans. La maison de Marc-Aurèle , dans cet état , ressembloit à un temple auguste qui n'a d'autre ornement que la Divinité qui l'habite.

C'est peu de se dépouiller lui-même ; il eut le courage de refuser aux autres ce qu'il n'avoit point le droit de donner. Il apprit à se défendre de cette générosité , qui est quelquefois la maladie des grandes âmes ; séduction d'autant plus dangereuse qu'elle ressemble à la vertu , mais qui , pour le bonheur d'un homme , fait quelquefois le malheur de deux mille.

Les mauvais empereurs corrompoient les camps pour s'en faire un appui contre Rome ; et l'or , prodigué dans les armées , servoit à forger les chaînes que le despotisme étendoit sur l'univers. Marc-Aurèle eût rougi d'acheter les armées de

l'empire contre l'empire même. Il leur accorde, au nom de l'Etat, tout ce que l'Etat leur doit, mais il ne leur donne rien au nom du prince; il ne veut pas qu'enrichis par ses mains, ils s'accoutument à séparer la qualité de citoyens de celle de soldats.

Apollonius alloit poursuivre, lorsqu'un Centurion, qui étoit près de lui, l'interrompit tout à coup.

Philosophe, dit-il, permets à un soldat de citer, sur notre grand empereur, un trait que tu ignores peut-être. Nous étions en Germanie, et il venoit de remporter une victoire. Nous lui demandâmes une distribution d'argent. Voici ce qu'il nous répondit; je m'en souviens, c'étoit sur le champ de bataille, et il tenoit à la main son casque percé de javelots: « Mes amis, nous dit-il, » nous avons vaincu; mais s'il faut vous donner » la dépouille des citoyens, qu'importe à l'Etat » votre victoire? Tout ce que je vous donnerai » au-delà de ce qui vous est dû, sera tiré du sang » de vos proches et de vos pères.» Nous rougîmes, et nous ne demandâmes plus rien.

Je savois cette réponse de Marc-Aurèle, dit le vieillard au soldat; mais j'aime mieux que ce soit toi qui l'aies apprise au peuple romain. Alors Apollonius reprit son discours: il parla de la justice, et de la manière dont Marc-Aurèle la faisoit exécuter dans Rome. Qu'importe, dit-il, que le chef ne soit

ni oppresseur, ni tyran, si les citoyens oppriment les citoyens ? Le despotisme de chaque particulier, s'il étoit sans frein, ne seroit pas moins terrible que le despotisme du prince. Partout, l'intérêt personnel attaque l'intérêt de tous ; toutes les fortunes se nuisent ; toutes les passions se choquent : c'est la justice qui combat et qui prévient cette anarchie.

Romains , s'écria-t-il , pourquoi faut-il que chez les hommes , tout ce qui est la source d'un bien , puisse être la source d'un mal ? Cette justice sainte , l'appui et le garant de la société , étoit devenue , sous vos tyrans , le principe même de sa destruction. Il s'étoit élevé dans vos murs une race d'hommes qui , sous prétexte de venger les lois , trahissoient toutes les lois ; vivant d'accusations , et trafiquant de calomnies , et toujours près de vendre l'innocence à la haine , ou la richesse à l'avarice. Alors , tout étoit crime d'Etat. C'étoit un crime de réclamer les droits des hommes , de louer la vertu , de plaindre les malheureux , de cultiver les arts qui élèvent l'âme ; c'étoit un crime d'invoquer le nom sacré des lois. Les actions , les paroles , le silence même , tout étoit accusé. Que dis-je ? on interprétoit jusqu'à la pensée ; on la dénaturait pour la trouver coupable. Ainsi l'art des délations empoisonnoit tout ; et les délateurs étoient comblés des richesses de l'empire ; et l'on proportionnoit l'excès de leurs dignités à l'excès même de leur honte. Quelle ressource dans un

État , lorsqu'on y égorge l'innocence au nom des lois , qui doivent la défendre ? Souvent même on ne daignoit pas recourir à la vaine formalité des lois : la puissance arbitraire emprisonnoit, exiloit, ou faisoit mourir à son gré. Romains , vous savez si Marc-Aurèle eut en horreur cette justice tyrannique , qui met la volonté d'un homme à la place de la décision de la loi , qui fait dépendre ou d'une surprise , ou d'une erreur , la vie et la fortune d'un citoyen , dont les coups sont d'autant plus terribles , que souvent ils sont sourds et cachés , qui ne laisse que sentir au malheureux le trait qui le perce , sans qu'il puisse voir la main d'où il part , ou qui , le séparant de l'univers entier , et ne le condamnant à vivre que pour mourir sans cesse , l'abandonne sous le poids des chaînes , ignorant à la fois son accusateur et son crime , loin de la liberté dont l'auguste image est pour jamais voilée à ses yeux ; loin de la loi , qui , dans la prison ou dans l'exil , doit toujours répondre au cri du malheureux qui l'invoque. Marc-Aurèle regardoit toutes les formalités des lois comme autant de barrières que la prudence a élevées contre l'injustice. Sous lui disparurent ces crimes de lèse-majesté , qui ne se multiplient que sous les mauvais princes. Toute délation étoit renvoyée à l'accusé avec le nom du délateur : c'étoit un frein pour les hommes vils ; c'étoit un rempart pour ceux qui n'ont rien à redouter , dès qu'ils peuvent se défendre.

Citoyens, le malheureux que l'on poursuit, va se réfugier dans les temples, où il embrasse les autels des Dieux. Sous Marc-Aurèle, vos asiles et vos temples ont été les tribunaux de vos magistrats. Que tous ceux, disoit-il, qui redoutent l'oppression, se retirent sous cet abri sacré : là, et j'en atteste les Dieux, si jamais je vous opprime, je veux, Romains, que vous trouviez un asile contre moi-même.

Et avec quelle dignité ce grand homme parloit aux magistrats et aux juges de leurs devoirs ! « Si » vous avez à juger vos ennemis, félicitez-vous, vous » avez en même temps et une passion à vaincre, et » une grande action à faire. Si la faveur veut vous » corrompre, mettez d'un côté le prix qu'on vous » offre, de l'autre, la vertu et le droit de vous estimer vous-mêmes. Si on vous intimide... Mais » qui pourriez-vous craindre ? Est-ce à moi que vous » craignez de déplaire en faisant le bien ? Hais de » votre Empereur, parce que vous auriez été justes, » c'est vous qui seriez grands, c'est moi qui serois » malheureux et coupable. » Ainsi l'esprit de Marc-Aurèle animoit tous les tribunaux de l'empire.

Sous lui la justice ne fut donc ni vénale, ni corrompue, ni trop précipitée, ni trop lente ; il ne fallut point l'acheter par des présents ; il ne fallut l'arracher par des importunités. Un abus funeste avoit multiplié les jours où les tribunaux étoient fermés ; comme si, dans ces jours-là, on avoit défendu au riche d'usurper, au puissant

de nuire , au malheureux d'avoir le sentiment de ses peines. Romains , le temps couloit pour les divisions et pour les crimes , et son cours étoit suspendu pour le rétablissement de l'ordre. Marc-Aurèle réforma cet abus : il crut que dans des jours même sacrés , la justice rendue aux hommes ne pouvoit offenser les Dieux , et le plus saint des trésors , le temps , fut rendu à la patrie.

Occupé de l'administration générale , il savoit encore trouver des momens pour juger lui-même les affaires des citoyens. Philosophe , dit tout à coup un homme qui étoit dans la foule , je respecte et j'admire Marc-Aurèle comme toi ; mais crois-tu que la puissance de juger puisse n'être jamais redoutable dans le prince ? Je le sais , reprit Apollonius , on doit craindre qu'accoutumé à la marche du pouvoir , il ne veuille être en même temps et le magistrat et la loi ; que s'il prononce seul , il ne soit trompé ; que s'il préside dans les tribunaux , son autorité , malgré lui , ne corrompe les juges , et que la flatterie n'immole la loi à celui qui peut tout. Mais ces abus qui se sont fait sentir plus d'une fois sous nos tyrans , tiennent à l'homme qui les souffre ou qui les fait naître. Le pouvoir de juger , dans le prince , a aussi ses avantages , quand le prince a des vertus. J'oserai le dire , il est alors plus près du peuple : il voit les détails du malheur des hommes ; il apprend à plier sa pensée sous la loi ; et la volonté absolue , toujours impérieuse , s'accoutume à sentir une chaîne qui la retient. Tel

étoit l'esprit de Marc-Aurèle dans ses jugemens. Je ne me lasse pas de parler de la justice de ce grand homme. Je l'ai vu passer plusieurs nuits de suite à étudier une affaire importante qu'il devoit décider. Nous travaillions ensemble ; je voulus l'engager à prendre du repos : « Apollonius, me dit-il, donnons un exemple à tous ces hommes » avides de plaisirs, et fatigués d'affaires, qui pré- » tendent séparer les honneurs et les travaux. » Ne vous étonnez pas de ce langage, il est conforme au système d'un prince qui étoit juste par principes, et qui, par devoir aimant tous les hommes, s'occupoit également des intérêts de tous.

Ici le philosophe s'arrêta : il parut rempli d'un sentiment douloureux et profond.

Romains, je vous l'avouerai, dit-il; il y a une idée qui m'accable et qui m'a fait gémir plus d'une fois : c'est l'inégalité immense que l'orgueil a mise entre les hommes. La nature, toujours bienfaisante, avoit créé des êtres égaux et libres ; la tyrannie est venue qui a créé des foibles et des malheureux. Alors un petit nombre s'est emparé de tout ; il a envahi l'univers, et le genre humain s'est trouvé déshérité. De là est né le mépris insultant, et le dédain altier, et la domination féroce, et la pitié de l'orgueil, plus cruelle encore que le mépris. C'étoit à la philosophie sur le trône à venger ces insultes faites au genre humain. O vous ! qui

n'êtes ni patriciens, ni sénateurs, ni riches, mais qui êtes des citoyens et des hommes, je ne crains pas que vos imprécations secrètes se mêlent aux louanges dont j'honore la mémoire de votre empereur ! Sa bonté compatissante ne voyoit, dans tous les ordres de l'État, qu'une société nombreuse de frères, de parens et d'amis. Que de fois vous l'avez vu s'attendrir sur vos besoins, les adoucir par ses largesses, pénétrer pour les connoître, jusques dans l'enceinte de vos familles ! Pour vous consoler de vos travaux, il vous prodiguoit les divertissemens et les fêtes ; et par l'attrait des spectacles, arrachant le pauvre à lui-même, il suspendoit le sentiment de ses maux, ou lui faisoit oublier, quelques instans du moins, les biens dont ils ne jouissoit pas. Sous lui, le nom le plus obscur ne fut point une exclusion aux charges et aux dignités de l'empire. Pour distinguer les rangs, Marc-Aurèle consulte les préjugés ; pour apprécier les hommes, il ne juge que les hommes. Des mains qui avoient conduit le soc de la charrue, ont guidé sous lui les gardes prétoriennes ; et pour choisir un époux à sa fille, il jeta les yeux sur Pompéien, qui, au lieu d'ancêtres, n'avoit que du mérite : l'alliance avec la vertu, disoit-il, ne peut déshonorer le maître du monde.

Dans ce moment Apollonius, en promenant ses regards sur l'assemblée du peuple Romain, aperçut Pertinax ; c'étoit un guerrier célèbre par des victoires ; et son mé-

rite devoit l'élever un jour à l'empire. Il venoit de rentrer dans Rome avec une partie de l'armée , accompagnant le corps de Marc-Aurèle. Il étoit un peu éloigné de la foule , les mains appuyées sur sa lance et adossé tristement contre une colonne. Tout à coup Apollonius lui adressant la parole :

C'est toi que j'atteste encore , ô Pertinax ! dit-il ; tu as le courage d'avouer que ton père avoit été esclave , et mourut affranchi ; tu n'en as que plus de droits à nos respects. J'ose te rappeler ici une disgrâce qui ne t'honore pas moins que ton empereur. Tu fus accusé : il fut surpris , et tu parus coupable. Bientôt ton innocence éclata ; Marc-Aurèle fut assez grand pour te pardonner l'outrage qu'il t'avoit fait. Il te nomma sénateur et consul ; des hommes , qui se croyoient tes rivaux , osèrent dire que la gloire du consulat étoit avilie par ta naissance. « Et quoi ! s'écria Marc-Aurèle , la place » des Scipions avilie par un guerrier qui leur ressemble ! »

Celui qui élevoit ainsi les plébéiens illustres , ne pouvoit oublier la noblesse de l'empire ; mais il veut qu'elle appuie ses titres par ses actions. Si elle n'est que fastueuse , il la dédaigne ; si elle a des vertus , il l'honore ; si elle est pauvre , il la soutient : il ne veut point que dans une ville corrompue par le luxe , des âmes , dont le devoir est d'être généreuses , descendent à des moyens honteux de s'enrichir.

En parlant de la protection que Marc-Aurèle

accorda aux hommes utiles de tous les rangs, puis-je oublier, Romains, celle qu'il nous accordoit à nous-mêmes et à tous ceux qui, comme lui, cultivoient leur raison par l'étude? Je prends les Dieux à témoins que ce n'est point le souvenir d'un lâche intérêt qui, dans ce moment, me fait louer mon empereur. Si, pendant soixante ans, je n'ai ni aspiré à des honneurs, ni brigué des richesses; si, aimé de Marc-Aurèle, j'ai justifié mon pouvoir par ma conduite; si, outragé quelquefois, je n'ai jamais répondu à la haine que par des bienfaits, et à la calomnie que par mes actions, j'ai peut-être le droit de parler de tout ce que ce grand homme a fait pour la philosophie et pour les lettres. Je ne sais si elles auront encore un jour des ennemis dans Rome; je ne sais si la proscription et l'exil deviendront encore notre partage: mais, dans aucun temps, on ne pourra étouffer en nous le cri de la nature, qui nous avertit que les peuples ont le droit d'être heureux. Nous pleurerons sur les maux du genre humain; et lorsqu'en quelque partie du monde il s'élèvera un prince comme Marc-Aurèle, qui annoncera qu'il veut placer avec lui sur le trône la morale et les lumières, du fond de nos retraites nous lèverons tous ensemble nos mains pour remercier les Dieux. Ici je voudrois pouvoir ranimer ma voix tremblante. Marc-Aurèle, du haut du Capitole, donne le signal. Tous ceux qui, dans toutes les parties de l'empire, aiment et cherchent la vérité,

accourent autour de lui. Il les encourage , il les protège. Vous l'avez vu même , étant empereur , se rendre plus d'une fois dans les écoles publiques , pour s'y instruire : on eût dit qu'il venoit dans la foule chercher la vérité , qui fuit les rois. Sous son règne , nous étions utiles. Cette gloire nous eût suffi ; ce grand homme voulut y ajouter les honneurs. Il a élevé plusieurs de nous aux premières places de l'empire , et leur a fait ériger des statues à côté des Catons et des Socrates. Romains , si vos tyrans pouvoient sortir de leurs tombeaux , et reparoître dans vos murs , combien ils seroient étonnés en voyant leurs propres statues mutilées et abattues dans Rome , et à leur place les successeurs de ces mêmes hommes , qu'ils faisoient traîner dans les prisons , et dont ils faisoient couler le sang sous les haches ?

MARC-AURÈLE , en parcourant toutes les classes des citoyens , abaisse ses regards sur ceux qui sont assez malheureux pour méconnoître la vertu. Des lois sages arrêtent les déréglemens ; mais la première loi fut son exemple : son austérité étonna la mollesse ; les âmes foibles eurent le courage de la vertu ; les âmes ambitieuses eurent des mœurs par intérêt. Ceux qu'il ne peut corriger , il les plaint , il les blâme ; mais il ne peut se résoudre à les haïr. Austère pour lui seul , il avoit cette douce humanité si propre à notre faiblesse. Des hommes lâches osèrent l'offenser : il dédaignoit une ven-

geance qui lui eût été facile ; et le philosophe oublioit l'injure faite au prince.

Ici Commode fit un mouvement ; on vit de l'altération sur son visage , et ses yeux s'enflammèrent. Il parut prêt à rompre le silence ; mais il s'arrêta ; et le philosophe poursuivit.

La bonté faisoit le caractère de ce grand homme ; elle étoit dans ses discours , dans ses actions ; elle étoit peinte sur tous les traits de son visage. Que dis-je ? elle fut l'objet de son culte. Voyez ce Capitole où sa main lui a élevé un temple ! O Dieu de l'univers ! dans presque tous les pays du monde on t'a outragé , même en t'adorant ! Partout la superstition barbare a eu ses autels où elle t'offroit , pour t'apaiser , les gémissemens et les cris des victimes humaines. Marc-Aurèle t'invoquoit sous l'idée d'un être bon ; il te peignoit aux hommes , comme tu étois peint dans son cœur. Non , je ne l'oublierai jamais ce jour , ce moment solennel , où un prince , souverain pontife comme empereur de son pays , entra , pour la première fois , dans ce temple dédié à *la Bonté* , te brûla le premier encens sur l'autel , au milieu des acclamations et de la joie d'un peuple , qui sembloit le prendre lui-même pour la divinité du temple. Romains , il fut impossible à vos ancêtres de condamner Manlius coupable , tant qu'ils eurent sous les yeux le Capitole que ce guerrier célèbre avoit

sauvé : et moi, je fais ici des vœux pour que la vue de ce nouveau temple , dans ce même Capitole , arrête vos empereurs , toutes les fois qu'ils voudront faire une action cruelle ou tyrannique. Peuples , que tous ceux qui régneront sur vous , viennent jurer à cet autel d'être bons comme Marc-Aurèle ; qu'ils s'accoutument à penser , comme lui , que tout bienfait accordé aux hommes , est un acte de religion envers la Divinité.

Dans cette assemblée du peuple Romain , étoit une foule d'étrangers et de citoyens de toutes les parties de l'empire. Les uns se trouvoient depuis long-temps à Rome , les autres avoient suivi des différentes provinces le char funèbre , et l'avoient accompagné par honneur. Tout à coup l'un d'eux (c'étoit le premier magistrat d'une ville située au pied des Alpes) éleva sa voix.

Orateur , dit-il , tu nous as parlé du bien que Marc-Aurèle a fait à des particuliers malheureux ; parle-nous de celui qu'il a fait à des villes et à des nations entières. Souviens-toi de la famine qui a désolé l'Italie. Nous entendions les cris de nos femmes et de nos enfans qui nous demandoient du pain. Nos campagnes stériles et nos marchés déserts ne nous offroient plus de ressource. Nous avons invoqué Marc-Aurèle , et la famine a cessé. — Alors il approcha , il toucha la tombe , et dit : J'apporte à la cendre de Marc-Aurèle les hommages de toute l'Italie.

Un autre homme parut. Son visage étoit brûlé par

un soleil ardent ; ses traits avoient je ne sais quoi de fier , et sa tête dominoit sur toute l'assemblée. C'étoit un Africain. Il éleva sa voix , et dit :

Je suis né à Carthage. J'ai vu un embrasement général dévorer nos maisons et nos temples. Echappés de ces flammes , et couchés plusieurs jours sur des ruines et des monceaux de cendres , nous avons invoqué Marc-Aurèle : Marc-Aurèle a réparé nos malheurs. Carthage a remercié une fois les Dieux d'être romaine. — Il approcha , toucha la tombe , et dit : J'apporte à la cendre de Marc-Aurèle les hommages de l'Afrique.

Trois des habitans de l'Asie s'avancèrent. Ils tenoient d'une main de l'encens , et de l'autre des couronnes de fleurs. L'un d'eux prit la parole :

Nous avons vu dans l'Asie le sol qui nous portoit s'écrouler sous nos pas , et nos trois villes renversées par un tremblement de terre. Du milieu de ces débris , nous avons invoqué Marc-Aurèle , et nos villes sont sorties de leurs ruines. — Ils posèrent sur la tombe l'encens et les couronnes , et dirent : Nous apportons à la cendre de Marc-Aurèle les hommages de l'Asie.

Enfin , il parut un homme des rives du Danube. Il portoit l'habillement des barbares , et tenoit une massue à la main. Son visage cicatrisé étoit mâle et terrible ; mais ses traits à demi sauvages sembloient adoucis dans ce moment par la douleur. Il s'avança , et dit :

Romains , la peste a désolé nos climats. On dit qu'elle avoit parcouru l'univers , et qu'elle étoit venue des frontières des Parthes jusqu'à nous. La mort étoit dans nos cabanes ; elle nous poursuivoit dans nos forêts. Nous ne pouvions plus ni chasser ni combattre : tout périssoit. J'éprouvai moi-même ce fléau terrible , et je ne soutenois plus le poids de mes armes. Dans cette désolation , nous avons invoqué Marc-Aurèle : Marc-Aurèle a été notre dieu conservateur. — Il approcha , posa sa massue sur la tombe , et dit : J'apporte à ta cendre l'hommage de vingt nations que tu as sauvées.

Vous entendez , Romains , reprit Apollonius ; ses soins s'étendoient sur toutes les parties du monde. Dans l'espace de vingt ans la terre éprouva tous les fléaux : mais la nature avoit donné Marc-Aurèle à la terre.

Et ce grand homme a eu des ennemis ! Faut-il donc , est-ce un arrêt éternel que la vertu jamais ne puisse désarmer la haine ? Romains , vos meilleurs empereurs ont vu les poignards aiguisés contre eux. Nerva s'est vu attaquer dans son palais. On a conspiré contre Titus. Antonin et Trajan ont été obligés de pardonner à des conjurés ; et Marc-Aurèle , oui , Marc-Aurèle a combattu pour sa vie. Déjà vous pensez à la révolte de Cassius , à cet homme fier , audacieux , austère avec fureur , voluptueux avec emportement , voulant tantôt être Catilina , et tantôt Caton , extrême dans ses vertus comme dans ses vices : et le barbare , en se révol-

tant, prononçoit les mots de vertu et de patrie , et il parloit d'abus , de réforme , de mœurs ; car , dans tous les temps , le bien public a servi de prétexte au crime ; et en opprimant les hommes , on les a entretenus du bonheur de l'Etat.

Je voudrois pouvoir mettre ici sous vos yeux ces temps de vos annales où vos tyrans découvroient une conspiration , ou triomphoient d'une révolte. Vous vous en souvenez : la proscription étoit un droit ; la raison d'État justifioit le meurtre ; nul citoyen n'étoit innocent dès qu'il avoit connu un coupable ; les plus doux sentimens de la nature passoient pour crime : on épioit la larme secrète qui s'échappoit de l'œil d'un ami sur le cadavre de son ami ; et la mère étoit traînée au supplice pour avoir pleuré la mort de son fils. Il faut rappeler de temps en temps ces crimes à la terre , pour que les princes , par l'excès de leurs vengeances , apprennent à redouter l'excès de leur pouvoir.

Voici maintenant la conduite de Marc-Aurèle : On lui porte la tête de l'usurpateur , qui a péri par la main de ses complices ; il détourne les yeux , et ordonne que ses tristes restes soient inhumés avec honneur. Maître des révoltés , il leur pardonne ; il sauve la vie à tous ceux qui avoient voulu lui ravir l'empire. Que dis-je ? il devient leur protecteur : le sénat veut venger son prince ; il implore auprès du sénat la grâce de ses ennemis. « Je vous » conjure , au nom des Dieux , de ne pas verser

» de

» de sang ; que les exilés reviennent ; qu'on rende
» les biens à ceux qu'on a dépouillés ; et plût au
» Ciel, ajouta-t-il, que je pusse ouvrir les tom-
» beaux » ! Vous ne vous étonnez donc pas, Ro-
mains, si la famille même de Cassius, qui, dans
d'autres temps, n'eût attendu que la proscription
et la mort, a recouvré tout l'éclat de son ancienne
fortune. Tournez les yeux de ce côté.

Le peuple regarda. Il vit à la porte d'un palais une
femme d'une figure noble, et dont la beauté n'étoit point
encore effacée par l'âge. Elle étoit près d'un portique,
un peu élevée au-dessus de la foule, la tête à demi cou-
verte d'un voile. Autour d'elle on voyoit des enfans de
différens âges ; c'étoient la femme et les enfans de Cassius.
Trop loin de la foule, ils ne pouvoient entendre ce que
disoit le philosophe ; mais ils regardoient ce grand spec-
tacle. Quelquefois la mère fixoit des yeux attendris sur
ses enfans ; puis tout à coup tendant les bras vers la tombe,
sembloit remercier Marc-Aurèle de les lui avoir con-
servés.

Peuple, dit Apollonius, voilà les témoins de sa
clémence. Après avoir tout pacifié dans Rome,
il marche en Asie pour raffermir les provinces
ébranlées ; il va montrer partout ce maître bien-
faisant, ce prince philosophe, dont quelques villes
coupables avoient osé méconnoître l'empire. On
lui présente les papiers des rebelles ; il les brûle
sans les lire : Je ne veux pas, dit-il, être forcé de
haïr. Tout tombe à ses pieds ; il pardonne aux
villes et aux provinces ; les rois de l'Orient viennent

lui rendre hommage ; il maintient ou rétablit la paix, et fait partout admirer cette philosophie digne du trône. Enfin, après huit ans, il reparut sur les bords du Tibre : avec quels transports il fut reçu ! Jamais tant de vertus ensemble n'avoient paru dans Rome : il unissoit aux lumières d'Adrien l'ame de Titus ; il avoit gouverné comme Auguste ; combattu comme Trajan , pardonné comme Antonin ; le peuple étoit heureux, le sénat étoit grand ; ses ennemis même l'adoroient ; les guerres étrangères étoient terminées par la victoire, la guerre civile par la clémence ; du Danube à l'Euphrate, et du Nil à la Grande-Bretagne, les troubles avoient cessé ; tout étoit calme ; l'Europe, l'Asie et l'Afrique reposoient en paix : alors il triompha pour la seconde fois. Les hommes de toutes les nations, et les ambassadeurs de tous les rois relevoient cette pompe ; le sang des victimes couloit dans tous les temples ; l'encens fumoit sur tous les autels ; le peuple entouroit à grands cris ses statues et les ornoit de fleurs ; tout retentissoit d'acclamations ; et lui, au milieu de tant d'éclat, dans la marche du triomphe, tranquille et sans faste, jouissoit en silence de la félicité de Rome et de l'empire, et du haut du Capitole sembloit jeter un œil serein sur l'univers. Qui de vous, Romains, ne faisoit alors des vœux pour que ce grand homme fût immortel, ou que les Dieux lui accordassent du moins une longue vieillesse ? Quoi ! les âmes bienfaisantes sont si rares, et la terre en

jouit peu ! Quoi ! les maux nous environnent, ils nous assiègent, et lorsqu'il s'élève un prince dont l'unique soin est de les adoucir ; quand le genre humain, flétri par l'infortune, se relève et commence à retrouver le bonheur, l'appui qui le soutenoit lui échappe, et avec un homme périt la félicité d'un siècle ! Marc-Aurèle resta encore deux ans parmi nous ; quand les ennemis éternels de cet empire le rappelèrent pour la troisième fois au fond de la Germanie. Alors, malgré une santé languissante, il retourna aux rives du Danube. C'est au milieu de ces travaux que nous l'avons perdu. Ses derniers momens (j'en ai été témoin, et je puis vous en rendre compte) ont été ceux d'un grand homme et d'un sage. La maladie dont il fut attaqué ne le troubla point. Accoutumé depuis cinquante ans à méditer sur la nature, il avoit appris à connoître ses lois et à s'y soumettre. Je me souviens qu'un jour, il me disoit : « Apollonius, tout change » autour de moi ; l'univers d'aujourd'hui n'est plus » celui d'hier, et celui de demain ne sera point le » même. Parmi tous ces mouvemens, puis-je seul » rester immobile ? Il faut aussi que le torrent » m'entraîne. Tout m'avertit que je cesserai d'être. » Le sol où je marche a été foulé par des milliers » d'hommes qui ont disparu. Les annales des em- » pires, les ruines des villes, les urnes, les statues, » qu'est-ce que tout cela que des images de ce qui » n'est plus ? Ce soleil que tu vois ne luit que sur » des tombeaux.... ». Ainsi ce prince philosophe

exerçoit d'avance et affermissoit son âme. Quand le dernier terme approcha , il ne fut donc point étonné. Je me sentois élevé par ses discours. Romains, le grand homme mourant a je ne sais quoi d'imposant et d'auguste; il me semble qu'à mesure qu'il se détache de la terre, il prend quelque chose de cette nature divine et inconnue qu'il va rejoindre. Je ne touchois ses mains défaillantes qu'avec respect; et le lit funèbre où il attendoit la mort, me sembloit une espèce de sanctuaire. Cependant l'armée étoit consternée; le soldat gémissoit sous ses tentes; la nature elle-même sembloit en deuil: le ciel de la Germanie étoit plus obscur; des tempêtes agitoient la cime des forêts qui environnoient le camp; et ces objets lugubres sembloient ajouter encore à notre désolation. Il voulut quelque temps être seul, soit pour repasser sa vie en présence de l'Être-Suprême, soit pour méditer encore une fois avant que de mourir. Enfin, il nous fit appeler. Tous les amis de ce grand homme, et les principaux de l'armée, vinrent se ranger autour de lui. Il étoit pâle, ses yeux presque éteints et ses lèvres à demi glacées. Cependant nous remarquâmes tous une tendre inquiétude sur son visage. Prince, il parut se ranimer pour toi: sa main mourante se présenta à tous ces vieillards qui avoient servi sous lui; il leur recommanda ta jeunesse. *Servez-lui de père*, leur dit-il: *ah! servez-lui de père*. Alors il te donna des conseils tels que Marc-Aurèle mourant devoit les donner à son

fil : et bientôt après Rome et l'univers le perdirent.

A ces mots tout le peuple Romain demeura morne et immobile. Apollonius se tut ; ses larmes coulèrent. Il se laissa tomber sur le corps de Marc-Aurèle ; il le serra longtemps entre ses bras ; et se relevant tout à coup :

Mais toi , qui vas succéder à ce grand homme , ô fils de Marc-Aurèle ! ô mon fils ! permets ce nom à un vieillard qui t'a vu naître et qui t'a tenu enfant dans ses bras ; songe au fardeau que t'ont imposé les Dieux ; songe aux devoirs de celui qui commande , aux droits de ceux qui obéissent. Destiné à régner , il faut que tu sois ou le plus juste ou le plus coupable des hommes : le fils de Marc-Aurèle auroit-il à choisir ? On te dira bientôt que tu es tout-puissant : on te trompera ; les bornes de ton autorité sont dans la loi. On te dira encore que tu es grand , que tu es adoré de tes peuples. Écoute : quand Néron eut empoisonné son frère , on lui dit qu'il avoit sauvé Rome ; quand il eut fait égorger sa femme , on loua devant lui sa justice ; quand il eut assassiné sa mère , on baisa sa main parricide , et l'on courut aux temples remercier les Dieux. Ne te laisse pas non plus éblouir par les respects. Si tu n'as des vertus , on te rendra des hommages , et l'on te haïra. Crois-moi , on n'abuse point les peuples ; la justice outragée veille dans tous les cœurs. Maître du monde , tu peux m'ordonner de mourir , mais non de t'estimer. O fils

de Marc-Aurèle ! pardonne ; je te parle au nom des Dieux , au nom de l'univers qui t'est confié ; je te parle pour le bonheur des hommes et pour le tien. Non , tu ne seras point insensible à une gloire si pure. Je touche au terme de ma vie ; bientôt j'irai rejoindre ton père. Si tu dois être juste , puissé-je vivre encore assez pour contempler tes vertus ! Si tu devois un jour.....

Tout à coup Commode , qui étoit en habit de guerrier , agita sa lance d'une manière terrible. Tous les Romains pâlirent. Apollonius fut frappé des malheurs qui menaçoient Rome. Il ne put achever. Ce vénérable vieillard se voila le visage. La pompe funèbre , qui avoit été suspendue , reprit sa marche. Le peuple suivit consterné , et dans un profond silence ; il venoit d'apprendre que Marc-Aurèle étoit tout entier dans le tombeau.

Mouquet Sculp.

ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ .

ΕΚ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΩΙ ΚΑΠΙΤΩΛΙΩΙ

ΤΩΙ ΕΝ ΡΩΜΗΙ ΠΛΑΤΕΙΑΣ .

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ

BIBΛION A.

ΠΑΡΑ τοῦ πάππου Οὐήρου, τὸ καλὸήθες, καὶ ἀόργητον.

β'. Παρὰ τῆς δόξης, καὶ μνήμης, τῆς περὶ τοῦ γεννήσαντος, τὸ αἰδῆμον, καὶ ἀρρένικόν.

γ'. Παρὰ τῆς μητρὸς, τὸ θεοσεβές, καὶ μεταδοτικόν· καὶ ἐφεκτικόν οὐ μόνον τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπὶ ἐννοίας γίνεσθαι τοιαύτης. ἔτι δὲ τὸ λιτὸν κατὰ τὴν δίαιταν, καὶ πόρρω τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς.

δ'. Παρὰ τοῦ προπάππου, τὸ μὴ εἰς δημοσίας διατριβάς φοιτῆσαι, καὶ τὸ ἀγαθοῖς διδασκάλοις κατ' οἶκον χρήσασθαι, καὶ τὸ γυνῶναι, ὅτι εἰς τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐκτενῶς ἀναλίσκειν.

ε'. Παρὰ τοῦ τροφέως, τὸ μῆτε Πρασιανὸς, μῆτε Βενετιανὸς, μῆτε παλμουλάριος, ἢ σκουτάριος γενέσθαι· καὶ τὸ φερέπονον, καὶ ὀλιγοδεές, καὶ αὐτουργικόν· καὶ τὸ ἀπολύπραχμον, καὶ τὸ δυσπρόσδεκτον διαβολῆς.

ς'. Παρὰ Διογνήτου, τὸ ἀκενόσπουδον· καὶ τὸ ἀπιστητικόν τοῖς ὑπὸ τῶν τερατευομένων καὶ γοήτων περὶ ἐπωθῶν, καὶ περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς, καὶ τῶν τοιούτων, λεγομένοις· καὶ τὸ μὴ ὀρτυγοτροφεῖν, μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπτοῆσθαι· καὶ τὸ

ἀνέχεσθαι παρρησίας· καὶ τὸ οἰκειωθῆναι φιλοσοφία· καὶ τὸ ἀκοῦσαι, πρῶτον μὲν Βακχίου ¹, εἶτα Τανδάσιδος ², καὶ Μαρκιανοῦ ³. καὶ τὸ γράψαι διαλόγους ἐν παιδί· καὶ τὸ σκίμπος καὶ δορᾶς ἐπιθυμῆσαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἐχόμενα.

ζ' Παρὰ Ρουσίου, τὸ λαβεῖν φαντασίαν τοῦ χρήζειν διορθώσεως καὶ θεραπείας τοῦ ἡθους· καὶ τὸ μὴ ἐκτραπῆναι εἰς ζήλον σοφιστικόν, μηδὲ τὸ συγγράφειν ⁴ περὶ τῶν θεωρημάτων, ἢ προτρεπτικὰ λογάρια διαλέγεσθαι, ἢ φαντασιοπλήκτως τὸν ἀσκητικόν, ἢ τὸν ἐνεργητικόν ⁵ ἄνδρα ἐπιδείκνυσθαι· καὶ τὸ ἀποσιῆναι ῥητορικῆς καὶ ποιητικῆς, καὶ ἀσειολογίας· καὶ τὸ μὴ ἐν σολῇ κατ' οἶκον περιπατεῖν, μηδὲ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν· καὶ τὸ τὰ ἐπισόγια ἀφελῶς γράφειν, οἷον τὸ ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἀπὸ Σινοέσσης τῇ μητρί μου γραφέν· καὶ τὸ πρὸς τοὺς χαλεπήνοντας καὶ πλημμελήσαντας εὐανακλήτως καὶ εὐδιαλλάκτως ⁶, ἐπειδὴν τάχις αὐτοὶ ἐπανελθεῖν ἐθέλῃσιν, διακεῖσθαι· καὶ τὸ ἀκριδῶς ἀναγινώσκειν, καὶ μὴ ἀρκεῖσθαι περινοοῦντα ὁλοσχερῶς· μηδὲ τοῖς περιλαλοῦσι ταχέως συγκατατίθεσθαι· καὶ τὸ ἐντυχεῖν τοῖς Ἐπικτητείοις ὑπομνήμασιν, ὧν οἶκοθεν μετέδωκε.

η'. Παρὰ Ἀπολλωνίου, τὸ ἐλεύθερον ⁷ καὶ ἀναμφιδόλως ἀκύβευτον· καὶ πρὸς μηδὲν ἄλλο ἀποβλέπειν, μηδὲ ἐπ' ὀλίγον, ἢ πρὸς τὸν λόγον· καὶ τὸ αἰεὶ ὁμοιον, ἐν ἀληθοσίᾳ ὀξείαις, ἐν ἀποβολῇ τέκνου, ἐν μακραῖς νόσοις· καὶ τὸ ἐπὶ παραδείγματος ζῶντος ἰδεῖν ἐναργῶς, ὅτι δύναται ὁ αὐτὸς σφοδρότατος εἶναι καὶ ἀνειμένος· καὶ τὸ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχεραντικόν· καὶ τὸ ἰδεῖν ἄνθρωπον σαφῶς ἐλάχιστον τῶν ἑαυτοῦ καλῶν ἡγούμενον τὴν ἐμπειρίαν, καὶ τὴν ἐντρέχειαν τὴν περὶ τὸ παραδιδόναι

¹ Ἰσ. γρ. Εὐτυχίου. ² Ἰσ. γρ. Ἀνδρωνος. ³ Ἰσ. γρ. Μαικιανοῦ.

⁴ μηδὲ τοῦ συγγράφειν. ⁵ ἐνεργητικόν. ⁶ εὐδιαλέκτως. ⁷ Ἰσ. γρ. ἐλευθέριον.

τὰ θεωρήματα· καὶ τὸ μαθεῖν, πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰς δοκούσας χάριτας παρὰ φίλων, μήτε ἐξηττώμενον διὰ ταύτας ¹, μήτε ἀναισθήτως παραπέμποντα.

δ'. Παρὰ Σέξτου, τὸ εὐμενές· καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ οἴκου τοῦ πατρονομουμένου· καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ κατὰ φύσιν ζῆν· καὶ τὸ σεμνὸν ἀπλάσως· καὶ τὸ σοχαστικὸν τῶν φίλων κηδεμονικῶς· καὶ τὸ ἀνεκτικὸν τῶν ἰδιωτῶν, καὶ τὸ ὁθεώρητον τῶν οἰομένων· ² καὶ τὸ πρὸς πάντας εὐάρμοσον, ὥστε κολακείας μὲν πάσης προσηνεσέραν εἶναι τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ, αἰδεσιμώτατον δὲ αὐτοῖς ἐκείνοις παρ' αὐτὸν ἐκείνους τὸν καιρὸν εἶναι· καὶ τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῶ ἐξευρετικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων· καὶ τὸ μηδὲ ἔμφασιν ποτε ὀργῆς, ἢ ἄλλου τινὸς πάθους παρασχεῖν, ἀλλὰ ἅμα μὲν ἀπαθές· αὐτὸν εἶναι, ἅμα δὲ φιλοσοργότατον· καὶ τὸ εὐφημον, καὶ τοῦτο ἀφορητί· καὶ τὸ πολυμαθὲς ἀνεπιφάντως.

ι'. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ, τὸ ἀνεπίπληκτον· καὶ τὸ μὴ ὀνειδιστικῶς ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν ἐαυτοῦ ἐκείνου, ἢ σόλοικόν τι, ἢ ἀπηχὲς προενεγκαμένων, ἀλλ' ἐπιδεξιῶς αὐτὸ μόνον ἐκείνο, ὃ ἔδει εἰρησθαι, προφέρεσθαι, ἐν τρόπῳ ἀποκρίσεως, ἢ συνεπιμαρτυρήσεως, ἢ συνδιαλήψεως περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, οὐχὶ περὶ τοῦ ῥήματος, ἢ δι' ἐτέρας τινὲς τοιαύτης ἐμμελοῦς παρυπομνήσεως.

ια. Παρὰ Φρόντωνος, τὸ ἐπισηῆσαι, οἷα ἡ τυραννικὴ βασιτανία, καὶ ποικιλία, καὶ ὑπόκρισις, καὶ ὅτι ὡς ἐπίπαν οἱ καλούμενοι οὗτοι παρ' ἡμῖν εὐπατρίδαι, ἀσοργότεροί πως εἰσὶ.

ιβ'. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πλατωνικοῦ, τὸ μὴ πολλάκις, μηδὲ χωρὶς ἀνάγκης λέγειν πρὸς τινα, ἢ ἐν ἐπιστολῇ γράφειν, ὅτι ἄσυχολός εἰμι· μηδὲ διὰ τούτου τοῦ τρόπου ³ συνεχῶς παρ-

¹ ταῦτα. ² Ἰσ. γρ. καὶ τῶν ἀθεωρήτως οἰομένων, ἢ, τοῦ ἀθεωρήτου τῶν οἰομένων. ³ διὰ τοιούτου τρόπου.

αιτείθαι τὰ κατὰ τὰς πρὸς τοὺς συμβιούντας σχέσεις καθήκοντα, προβαλλόμενον τὰ περιεσώτα πράγματα.

ιγ' Παρὰ Κατούλου, τὸ μὴ ὀλιγώρως ἔχειν φίλου αἰτιώμενου τι, καὶ τύχῃ ἀλόγως αἰτιώμενος, ἀλλὰ πειράσθαι ἀποκαθιστάναι ¹ ἐπὶ τὸ συνηθές· καὶ τὸ περὶ τῶν διδασκάλων ἐκθύμως εὐφημον, οἷα τὰ περὶ Δομιτίου καὶ Ἀθηνοδότου ἀπομνημονευόμενα· καὶ τὸ περὶ τὰ τέκνα ἀληθινῶς ἀγαπητικόν.

ιδ'. Παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Σεουήρου, τὸ φιλοῖκειον, καὶ φιλάληθες, καὶ φιλοδίκαιον· καὶ τὸ δι' αὐτὸν γινῶναι Θραπέαν, Ἐλίδιον, Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον, καὶ φαντασίαν λαβεῖν πόλιτείας ἰσονόμου, κατὰ ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένης, καὶ βασιλείας τιμώσης πάντων μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων· καὶ ἔτι παρ' αὐτοῦ τὸ ὁμαλές ² καὶ ὁμότονον ἐν τῇ τιμῇ τῆς φιλοσοφίας· καὶ τὸ εὐποιοητικόν, καὶ τὸ εὐμετάδοτον ἐκτενῶς, καὶ τὸ εὐελπι, καὶ τὸ πισευτικόν περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν φίλων φιλεῖσθαι· καὶ τὸ ἀνεπίκρυπτον πρὸς τοὺς καταγνώσεως ὑπ' αὐτοῦ τυγχάνοντας· καὶ τὸ μὴ θεῖσθαι σοχασμοῦ τοὺς φίλους αὐτοῦ περὶ τοῦ τί θέλει, ἢ τί οὐ θέλει, ἀλλὰ ὁῦλον εἶναι.

ιε'. Παρὰ Μαξίμου ³, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ, καὶ κατὰ μηδὲν εὐπαράφορον ⁴ εἶναι· καὶ τὸ εὐθυμον ἐν τε ταῖς ἄλλαις περιζήσεσι, καὶ ἐν ταῖς νόσοις· καὶ τὸ εὐκρατον τοῦ ἡθους, καὶ μειλίχιον, καὶ γεραρόν· καὶ τὸ οὐ ⁵ σχετλίως κατεργασικόν τῶν προκειμένων· καὶ τὸ πάντα αὐτῷ πισεύειν, περὶ ὧν λέγοι, ὅτι οὕτως φρονεῖ, καὶ περὶ ὧν πράττει, ὅτι οὐ κακῶς πράττει ⁶· καὶ τὸ ἀθαύμαστον, καὶ ἀνέκπληκτον, καὶ μηδαμοῦ ἐπειγόμενον, ἢ ὀκνοῦν, ἢ ἀμηχανοῦν, ἢ κατηφές, ἢ προσεσηρὸς ⁷, ἢ πάλιν θυμούμενον, ἢ ὑφορώμενον· καὶ τὸ εὐεργετικόν, καὶ τὸ συγγνω-

¹ πειράσθαι καὶ ἀποκαθιστάναι. ² ΑΤ, ἀμελές*. ³ Παράκλησις Μαξίμου. ⁴ ΑΤ, περίφορον*. ⁵ καὶ οὐ. ⁶ πράττη. ⁷ προσεσηρόν.

μονικόν, καὶ τὸ ἀψευδές, καὶ τὸ ἀδιατρόφου ¹ μάλλον, ἢ διορ-
 ρουμένου φαντασίαν παρέχειν· καὶ ὅτι οὕτε ὥγήθη ἂν ποτέ τις
 ὑπερορᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ, οὕτε ὑπέμεινεν ἂν κρείττονα αὐτοῦ αὐτὸν
 ὑπολαβεῖν· καὶ τὸ εὐχαριεντίζεσθαι ².

ις'. Παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ ἡμερον, καὶ μενετικὸν ἀσαλεύτως
 ἐπὶ τῶν ἐξητασμένως κριθέντων· καὶ τὸ ἀκενοδοξον περὶ τὰς δο-
 κούσας τιμὰς· καὶ τὸ φιλόπονον καὶ ἐνδελεχές· καὶ τὸ ἀκουσικὸν
 τῶν ἐχόντων τι κοινωφελές εἰσφέρειν· καὶ τὸ ἀπαρatreπτως
 τοῦ κατ' ἀξίαν ³ ἀπονεμετικὸν ἐκάσῳ· καὶ τὸ ἔμπειρον, ποῦ
 μὲν χρεῖα ἐντάσεως, ποῦ δὲ ἀνέσεως· καὶ τὸ παῦσαι τὰ περὶ
 τοὺς ἔρωτας τῶν μεираκίων· καὶ ἡ κοινονοημοσύνη· καὶ τὸ ἐφεῖ-
 σθαι τοῖς φίλοις· μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως, μήτε συναπο-
 δημεῖν ἐπάναγκες· αἰεὶ δὲ ὅμοιον αὐτὸν καταλαμβάνεσθαι ὑπὸ
 τῶν διὰ χρεῖας τινὰς ἀπολειφθέντων· καὶ τὸ ζητητικὸν ἀκριβῶς
 ἐν τοῖς συμβουλίοις, καὶ ἐπίμονον, καὶ ὅτι οὐ ποτε προαπέστη
 τῆς ἐρεύνης ⁴, ἀρκεσθεῖς ταῖς προχείροις φαντασίαις· καὶ τὸ
 διατηρητικὸν τῶν φίλων, καὶ μηδαμοῦ ἀψίκορον, μηδὲ ἐπιμανές·
 καὶ τὸ αὐτάρκες ἐν παντί, καὶ τὸ φαιδρόν· καὶ τὸ πόρρωθεν
 προνοητικὸν, καὶ τῶν ἐλαχίστων προδιοικητικὸν ἀτραγῶδως· καὶ
 τὸ τὰς ἐπιβολήσεις, καὶ πᾶσαν κολακείαν, ἐπ' αὐτοῦ σαλῆναι· ⁵
 καὶ τὸ φυλακτικὸν αἰεὶ τῶν ἀναγκαίων τῇ ἀρχῇ, καὶ ταμειυτικὸν
 τῆς χορηγίας, καὶ ὑπομενετικὸν τῆς ἐπὶ τῶν τοιούτων τινῶν ⁶
 κατατιτάσεως· καὶ τὸ μήτε περὶ τοὺς Θεοὺς δεισιδαῖμον, μήτε
 περὶ ἀνθρώπους δημοκοπικόν, ἢ ἀρεσκευτικόν, ἢ ὀχλοχαρές,
 ἀλλὰ νῆφον ἐν πᾶσι, καὶ βέβαιον, καὶ μηδαμοῦ ἀπειρόκαλον,
 μηδὲ καινοτόμον. Καὶ τὸ τοῖς εἰς εὐμάρειαν βίου φέρουσί τι, ὧν

¹ καὶ ἀδιατρόφου. ² Ἰσ. γρ. τὸ μὴ χριεντίζεσθαι, ἢ, καὶ τὸ εὐ
 χριεντίζεσθαι. ³ ἀπαρatreπτως εἰς τὸ κατ' ἀξίαν. ⁴ ἀλλ' οὐ τὸ
 προαπέστη τῆς ἐρεύνης. ⁵ Ἰσ. γρ. ὑπ' αὐτοῦ συσαλῆναι. ⁶ τοιού-
 των τουῶν.

ἡ τύχη παρείχε ¹ θαψίλειαν, χρησικὸν ἀτύφως ἅμα καὶ ἀπροφασίσως, ὥς παρόντων μὲν ἀνεπιτηδεύτως ἄπτεθαι, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι καὶ τὸ μὴδὲ ἄν τινα ² εἰπεῖν, μήτε ὅτι σοφιστῆς, μήτε ὅτι οὐερνάκλος ³ μήτε ὅτι σχολαστικός, ἀλλ' ὅτι ἀνὴρ πέπειρος, τέλειος, ἀκολάκευτος, προεσάναι θυνάμενος καὶ τῶν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ τιμητικὸν τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων, τοῖς δὲ ἄλλοις οὐκ ἐξουειδιστικόν, οὐδὲ μὴν εὐπαράγωγον ὑπ' αὐτῶν· ἔτι δὲ ⁴ τὸ εὐόμιλον, καὶ εὐχαρί οὐ κατακόρως· καὶ τὸ τοῦ ἰδίου σώματος ἐπιμελητικὸν ἐμμέτρως, οὔτε ὥς ἄν τις φιλόζωος, οὔτε πρὸς καλλωπισμὸν, οὔτε μὴν ὀλιγώρως· ἀλλ' ὥς διὰ τὴν ἰδίαν προσοχὴν, εἰς ὀλίγιστα ἱατρικῶν χρήξειν, ἢ φαρμάκων, ἢ ἐπιθεμάτων ⁵ ἐκτός· Μάλιστα δὲ τὸ παραχωρητικὸν ἀβασκάνως τοῖς θυναμὶν τινα κεκτημένοις, οἷον τὴν φραστικὴν, ἢ τὴν ἐξ ἰσορίας ⁶ νόμων, ἢ ἐθῶν, ἢ ἄλλων τινῶν πραγμάτων· καὶ συσπουδασικὸν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστοι κατὰ τὰ ἴδια προτερήματα εὐδοκιμῶσι· πάντα δὲ κατὰ τὰ πάτρια πράσσων, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐπιτηδεύων φαίνεσθαι, τὸ τὰ πάτρια φυλάσσειν. Ἔτι δὲ τὸ μὴ εὐμετακίνητον καὶ ῥιπτασικόν, ἀλλὰ καὶ τόποις, καὶ πράγμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατριπτικόν· καὶ τὸ μετὰ τοὺς παροξυσμοὺς τῆς κεφαλαλγίας, νεαρὸν εὐθύς ⁷ καὶ ἀκμαῖον πρὸς τὰ συνήθη ἔργα· καὶ τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ πολλὰ τὰ ἀπόρρητα, ἀλλὰ ὀλίγιστα καὶ σπανιώτατα, καὶ ταῦτα ὑπὲρ τῶν κοινῶν μόνων ⁸· καὶ τὸ ἔμφρον καὶ μεμετρημένον ἐν τε θεωριῶν ἐπιτελέσει, καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς, καὶ τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις, πρὸς αὐτὸ δὲ τὸ θεόν ⁹ παρχθῆναι δε-

¹ παρέχει. ² μήτε ἄν τινα. Ἰσ. γρ. μὴδέποτ' ἄν τινα. ³ ὅτι οἰογενῆς οὐερνάκλος. ⁴ ἐξουειδιστικόν· ἔτι δέ. ⁵ καὶ ἐπιθεμάτων.

⁶ ἢ τῶν τὴν ἐξ ἰσορίας. ⁷ Ἰσ. γρ. αὐθις*. ⁸ μόνων. ⁹ Ἰσ. γρ. τοιούτοις, ὃ ἐστὶν ἀνθρώπου αὐτὸ τὸ θεόν· ἢ, τοιουτοτρόποις, πρὸς αὐτὸ τὸ θεόν. Ἰσως μέντοι γρ. τοιούτοις ἄλλοις, πρὸς αὐτὸ τὸ θεόν*.

δορκότης, οὐ πρὸς τὴν ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσιν εὐδοξίαν· Οὐκ ἄωρί ¹ λούσης, οὐχὶ φιλοικοδόμος, οὐ περὶ τὰς ἐδωδὰς ἐπινοη-
 τής, οὐ περὶ ἐσθῆτων ὕφας καὶ χρώας, οὐ περὶ σωματίων ὥρας. Ἡ ἀπὸ Λωρίου ζολή ², ἀνάγουσα ³ ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλειος,
 καὶ τῶν ἐν ⁴ Λανουβίῳ τὰ πολλὰ· τῷ φελώνῃ ⁵ ἐν Τούσκλοις
 παραιτουμένῳ ὡς ⁶ ἐχρήσατο, καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος τρόπος 7. Οὐδὲν ἀπηνές, οὐδὲ μὴν ἀδυσώπητον, οὐδὲ λάβρον, οὐδὲ, ὡς ἂν
 τινα εἰπεῖν ποτε, ἕως ἰδρῶτος· ἀλλὰ πάντα διειλημμένα λελο-
 γίσθαι, ὡς ἐπὶ σχολῆς, ἀταράχως, τεταγμένως, ἐρρώμένως, συμ-
 φώνως ἑαυτοῖς. Ἐφαρμόσειε δ' ἂν αὐτῷ τὸ περὶ τοῦ Σωκράτους
 μνημονευόμενον, ὅτι καὶ ἀπέχεσθαι καὶ ἀπολαύειν ἐδύνατο τού-
 των, ὧν πολλοὶ πρὸς τε τὰς ἀποχὰς ἀσθενῶς, καὶ πρὸς τὰς
 ἀπολαύσεις ἐνδοτικῶς ἔχουσι. Τὸ δὲ ἰσχύειν καὶ ἔτι καρτερεῖν ⁸
 καὶ ἐννήφειν ἑκατέρῳ, ἀνδρός ἐστιν ἄρτιον καὶ ἀήττητον ψυχὴν
 ἔχοντος, οἷον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμου.

ιζ'. Παρὰ τῶν Θεῶν, τὸ ἀγαθοῦς πάππους, ἀγαθοῦς γονέας,
 ἀγαθὴν ἀδελφὴν, ἀγαθοῦς διδασκάλους, ἀγαθοῦς οἰκείους,
 συγγενεῖς, φίλους, σχεδὸν [ἀγαθὰ] πάντα σχεῖν. Καὶ ὅτι περὶ
 οὐδένα αὐτῶν προέπεσον πλημμελῆσαι τι, καίτοι διάθεσιν ἔχων
 τοιαύτην, ἀφ' ἧς, εἰ ἔτυχε, καὶ ἔπραξά τι τοιοῦτο· τῶν Θεῶν
 δὲ εὐποιΐα ⁹ τὸ μηδεμίαν συνδρομὴν πραγμάτων γενέσθαι,
 ἧτις ἔμελλέ με ἐλέγξειν. Καὶ τὸ μὴ ἐπὶ πλέον ¹⁰ ἐκτραφῆναι
 παρὰ τῇ παλλακῇ τοῦ πάππου· καὶ τὸ τὴν ὥραν διασῶσαι· καὶ
 τὸ μὴ ¹¹ πρὸ ὥρας ἀνδρωθῆναι, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐπιλαβεῖν τοῦ

¹ οὐκ ἐν ἡλικίᾳ. ² χωρίου ζολή. Ἰσ.γρ. ἡ ἐπιχώριος ζολή.
³ Ἰσ.γρ. καὶ ἡ κατ' ἀγρούς. ⁴ Ἰσ.γρ. χιτῶν ἐν, ἡ ἀχίτων ἐν.
⁵ τελώνῃ. ⁶ Ἰσ.γρ. παραιτουμένως, ἢ παραιτούμενος. ⁷ Ἰσ.γρ. πᾶς
 τοιοῦτος ὁ τρόπος, ἢ, πᾶς ὁ τρόπος τοιοῦτος. ⁸ Ἰσ.γρ. καὶ ἐπικαρ-
 τερεῖν, ἢ, καὶ ἐγκαρτερεῖν. ⁹ εὐποιΐα. ¹⁰ μὴ πλέον. ¹¹ διασῶ-
 σαι τὸ μὴ.

χρόνου. Τὸ ἄρχοντι καὶ πατρὶ ὑποταχθῆναι, ὃς ἔμελλε πάντα τὸν τύφον ἀφαιρήσειν μου, καὶ εἰς ἔννοιαν ἄξειν τοῦ, ὅτι δυνατόν ἐστιν ἐν αὐτῇ βιοῦντα, μήτε δορυφορήσεων χρῆζειν, μήτε ἐσθῆτων σημειωτῶν, μήτε λαμπάδων, καὶ ἀνδριάντων* τοιῶνδ' ἐτινων*, καὶ τοῦ ὁμοίου κόμπου· ἀλλ' ἔξεσιν ἐγγυτάτῳ ἰδιώτῳ συσέλλειν ἑαυτὸν, καὶ μὴ διὰ τοῦτο ¹ ταπεινότερον, ἢ ῥαθυμότερον ἔχειν πρὸς τὰ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἡγεμονικῶς πραχθῆναι δεόντα. Τὸ ἀδελφοῦ τοιοῦτου τυχεῖν, δυναμένου μὲν διὰ ἡθους ἐπεγεῖραί με πρὸς ἐπιμέλειαν ἑμαυτοῦ, ἅμα δὲ καὶ τιμῇ καὶ σοργῇ εὐφραίνοντός με· τὸ παιδίᾳ μοι ἀφυῇ μὴ γενέσθαι, μηδὲ κατὰ τὸ σωματίον διάστροφα· τὸ μὴ ἐπὶ πλεον με προκόψαι ἐν ῥητορικῇ, καὶ ποιητικῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἐν οἷς ἴσως ἂν κατεσχέθην, εἰ ἡσδύμην ἑμαυτὸν εὐδῶς προϊόντα. Τὸ φθᾶσαι τοὺς τροφείας ἐν ἀξιώματι καταστῆσαι, οὗ δὴ ἐδόκουν μοι ἐπιθυμεῖν, καὶ μὴ ἀναδελῆσθαι ἐλπίδι τοῦ, ἐπεὶ ² νέοι ἔτι ἦσαν, ὕστερον αὐτὸ πράξειν. Τὸ γυνῶναι Ἀπολλώνιον, Ρούρικον, Μάξιμον. Τὸ φαντασθῆναι περὶ τοῦ κατὰ φύσιν βίου ἐναργῶς καὶ πολλάκις, οἷός τις ἔστι· ὥς, ὅσον ἐπὶ τοῖς Θεοῖς, καὶ ταῖς ἐκείθεν δόσεσι ³ καὶ συλλήψεσι, καὶ ἐπιπνοαῖς, ⁴ μηδὲν κωλύειν ἤδη κατὰ φύσιν ζῆν με, ἀπολείπεσθαι δὲ ἔτι ⁵ τούτου παρὰ τὴν ἐμὴν αἰτίαν, καὶ παρὰ τὸ μὴ διατηρεῖν τὰς ἐκ Θεῶν ὑπομνήσεις, καὶ μονονουχί διδασκαλίας· τὸ ἀντισχεῖν μοι τὸ σῶμα ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τοιούτῳ βίῳ· τὸ μήτε Βενεδίκτης ἄψασθαι, μήτε Θεοδότου, ἀλλὰ καὶ ὕστερον ἐν ἐρωτικοῖς πάθεσι γενόμενον ὑγιαίνει· τὸ χαλεπήναντα πολλάκις Ρουσίκῳ, μηδὲν πλεον πράξαι, ἐφ' ᾧ ἂν μετέγων· τὸ μέλλουσιν νέαν τελευτᾶν τὴν τεκοῦσαν, ὅμως οἰκῆσαι μετ' ἐμοῦ τὰ τελευταῖα

¹ Καὶ νῦν διὰ τοῦτο. Ἰσ. γρ. καὶ νῦν Δία μὴ διὰ τοῦτο. ² Τοῦ μὴ, ἐπεὶ. Ἰσ. γρ. τοῦ με, ἐπεὶ. ³ ΑΤ, διαδόσεσι*. ⁴ ἐπιπνοαῖς. ⁵ ζῆν με, ἢ ἀπολείπεσθαι ἔτι.

ἔτη. Τὸ ὅσάκις ἐβουλήθη ἐπικουρῆσαί τινι πενομένῳ, ἢ εἰς ἄλλο τι χρῆζοντι, μηδέποτε ἀκοῦσαί με, ὅτι οὐκ ἔστι μοι χρήματα, ὅθεν γένηται· καὶ τὸ αὐτῷ ἐμοὶ χρεῖαν ὁμοίαν, ὡς παρ' ἐτέρου μεταλαβεῖν, μὴ συμπεσεῖν τὸ τὴν γυναῖκα τοιαύτην εἶναι, οὕτωςί μὲν πειθύνιον, οὕτω δὲ φιλόσοργον, οὕτω δὲ ἀφελῇ· τὸ ἐπιτηδείων τροφῶν εἰς τὰ παιδία εὐπορῆσαι. Τὸ δὲ ὀνειράτων βοηθήματα δοθῆναι μοι, ἄλλα τε, ¹ καὶ ὡς μὴ πτύειν αἷμα καὶ μὴ ἰλιγγιᾶν, καὶ τοῦτο ² ἐν Καιήτῃ ὥσπερ χρῆσις ³ [τὸ], ὅπως τε ἐπεθύμησα φιλοσοφίας, μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τινα σοφιστήν, μηδὲ ἀποκαθίσαι ἐπὶ τὸ συγγράφειν ⁴, ἢ συλλογισμοὺς ἀναλύειν, ἢ περὶ τὰ μετεωρολογικὰ καταγίνεσθαι. Πάντα γὰρ ταῦτα θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης δεῖται.

Τὰ ἐν Κουάδοις πρὸς τῷ Γρανούῳ.

BIBLION B.

ἘΘΘΕΝ προλέγειν ἑαυτῷ· Συντεύξομαι περιέρῳ, ἀχαρίζω, ὑβριστῇ, δολερῷ, βασκάνῳ, ἀκοινωνήτῳ. Πάντα ταῦτα συμβέβηκεν ἐκείνοις παρὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Ἐγὼ δὲ, θεωρητικῶς τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καλόν, καὶ τοῦ κακοῦ, ὅτι αἰσχρὸν, καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ ἁμαρτάνοντος φύσιν, ὅτι μοι συγγενὴς, οὐχὶ αἵματος, ἢ σπέρματος τοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ νοῦ, καὶ θείας ἀπομοίρας μέτοχος, οὔτε βλαθῆναι ὑπὸ τινος αὐτῶν δύναμαι· αἰσχρῷ γάρ με οὐδεὶς περιβαλεῖ ⁵. οὔτε ὀργίζεσθαι τῷ συγγενεῖ δύναμαι, οὔτε ἀπέχθεσθαι αὐτῷ. Γεγόναμεν γὰρ πρὸς συνεργίαν, ὡς πόδες, ὡς χεῖρες, ὡς βλέφαρα, ὡς οἱ σῶχοι τῶν ἄνθρωπων καὶ τῶν κάτω ὀδόντων. Τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις,

¹ ΑΤ, δοθῆναι, ἄλλα τε*. ² τούτου. ³ Ἰσ. γρ. χρησμών.
⁴ ἀποκαθίσαι ἐπὶ τοὺς συγγραφεῖς. ⁵ ΑΤ, περιβάλλει*.

παρὰ φύσιν· ἀντιπρακτικὸν δὲ τὸ ἀγανακτεῖν καὶ ἀποσρέφεσθαι.

β'. Ὁ τί ποτε τοῦτό εἰμι, σαρκία ἐς καὶ πνευμάτιον, καὶ τὸ ἡγεμονικόν. Ἄφες τὰ βιβλία· μηκέτι σπῶ. Οὐ δέδοται· ἀλλ' ὡς ἡδὴ ἀποθνήσκων, τῶν μὲν σαρκίων καταφρόνησον· λύθρος καὶ ὀσάρια, καὶ κροκύφαντος ¹, ἐκ νεύρων, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλεγματίον· Θεάσαι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα, ὁποῖον τί ἐστίν· ἄνεμος· οὐδὲ αἰεὶ τὸ αὐτό, ἀλλὰ πάσης ὥρας ἐξεμύμενον, καὶ πάλιν ῥοφούμενον. Τρίτον οὖν ἐς τὸ ἡγεμονικόν. Ὡδὲ ἐπινοήθητι· γέρων εἰ· μηκέτι ² τοῦτο ἐάσης δουλεῦσαι· μηκέτι κατ' ὁρμὴν ἀκροινώνητον νευροσπασηθῆναι· μηκέτι τὸ εἰμαρμένον, ἢ παρὸν δυσχερᾶναι, ἢ μέλλον ὑποδύεσθαι ³.

γ'. Τὰ τῶν Θεῶν προνοίας μεσά. Τὰ τῆς τύχης οὐκ ἄνευ φύσεως, ἢ συγκλώσεως, καὶ ἐπιπλοκῆς τῶν προνοία διοικουμένων· Πάντα ἐκείθεν ῥεῖ· πρόσεσι δὲ τὸ ἀναγκαῖον, καὶ τὸ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον, οὗ μέρος εἶ. Παντὶ δὲ φύσεως μέρος ἀγαθόν, ὃ φέρει ἢ τοῦ ὅλου φύσις, καὶ ὃ ἐκείνης ἐς σωτικόν. Σώζουσι δὲ κόσμον, ὥσπερ αἱ τῶν στοιχείων, οὕτως καὶ αἱ τῶν συγκριμάτων μεταβολαί. Ταῦτά σοι ἀρκεῖτω, ταῦτ' αἰεὶ ⁴ δόγματα ἔσω. Τὴν δὲ βιβλίων δίψαν ῥίψον, ἵνα μὴ γογγύζων ἀποθάνης, ἀλλὰ ἱλαως, ἀληθῶς καὶ ἀπὸ καρδίας εὐχάριστος τοῖς Θεοῖς.

δ'. Μέμνησο, ἐκ πόσου ταῦτα ἀναδύλλῃ ⁵, καὶ ὅποσάκις προθεσμίαν λαβὼν παρὰ τῶν Θεῶν, οὐ χρᾶ αὐτοῖς ⁶. Δεῖ δὲ ἤδη ποτὲ αἰσθῆσθαι, τίνας κόσμου μέρος εἶ, καὶ τίνας διοικούντος τὸν κόσμον ἀπόρροια ὑπέσης· καὶ ὅτι ὅρος ἐς σοι περιγεγραμμένος τοῦ χρόνου, ᾧ ἂν εἰς τὸ ἀπαιθριάσαι μὴ χρῆσις ⁷, οἰχῆσεται, καὶ οἰχήσῃ, καὶ αὐτίς οὐχ ἤξεται ⁸.

¹ κροκύφαντον. ² ἡγεμονικόν. Ὡδὲ ἀπονοήθητι κ. τ. λ. ΔΓ, ἡγεμονικόν· ὡ δὴ ἀπονοήθητι κ. τ. λ. Ισ.γρ. ἡγεμονικόν, ᾧ δὴ ἐπινοήσας, ὅτι γέρων εἶ, μηκέτι*. ³ Ισ.γρ. ὑποδεῖσαι*. ⁴ ἀρκεῖτω, αἰεὶ. ⁵ ἀναδύλλῃ. ⁶ αὐταῖς. ⁷ εἰς τὸ μὴ ἀπαιθριάσαι χρῆσις. ⁸ Ισ.γρ. οὐχ ἤξει, ἢ, οὐχ ἔξεται*. ΔΓ, οὐκ ἐξέσαι.

ε. Πάσης ὥρας φρόντιζε σιχαρῶς, ὡς Ρωμαῖος, καὶ ἄρῶν, τὸ ἐν χερσὶ μετὰ τῆς ἀκριβοῦς καὶ ἀπλάστου σεμνότητος, καὶ φιλοσοργίας, καὶ ἐλευθερίας, καὶ δικαιοσύνης πράττειν· καὶ σχολὴν σαυτῷ ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων φαντασιῶν πορίζειν. Ποριεῖς δὲ, ἂν, ὡς ἐσχάτην τοῦ βίου, ἐκάστην πράξιν ἐνεργῆς, ἀπηλλαγμένην πάσης εἰκαιότητος, καὶ ἐμπαθοῦς ἀποστροφῆς ἀπὸ τοῦ αἰροῦντος λόγου, καὶ ὑποκρίσεως, καὶ φιλαυτίας, καὶ δυσαρεσέσεως πρὸς τὰ συμμεμοιραμένα ¹. Ὅρας, πῶς ὀλίγα ἐστὶν, ὧν κρατήσας τις δύναται εὖρουσι καὶ Θεοῦ βιῶσαι βίον; καὶ γὰρ οἱ Θεοὶ πλέον οὐδὲν ἀπαιτήσουσι παρὰ τοῦ ταῦτα φυλάσσοντος.

ζ'. Ὑβριζε, ὕβριζε σεαυτὴν ², ὧ ψυχῇ· τοῦ δὲ τιμῆσαι σεαυτὴν οὐκέτι καιρὸν ἔξεις· εὖ γὰρ ³ ὁ βίος ἐκάστω. Οὗτος δὲ σοι σχεδὸν διήνυσται, μὴ αἰδομένην σεαυτὴν, ἀλλ' ἐν ταῖς ἄλλων ψυχαῖς τιθεμένη τὴν σὴν εὐμοιρίαν.

ζ'. Μὴ περισπᾶτω σε ⁴ τὰ ἔξωθεν ἐμπίπτοντα· καὶ σχολὴν παρέχε σεαυτῷ τοῦ προσμανθάνειν ἀγαθόν τι, καὶ παῦσαι ῥεμβόμενος. ἤδη δὲ καὶ τὴν ἑτέραν περιφορὰν ⁵ φυλακτέον. Ληροῦσι γὰρ καὶ διὰ πράξεων οἱ κεκμηκότες ἐν τῷ βίῳ ⁶, καὶ μὴ ἔχοντες σκοπὸν, ἐφ' ὃν πᾶσαν ὁρμὴν καὶ κατὰπαξ φαντασίαν ἀπευθύνουσιν ⁷.

η. Παρὰ μὲν τὸ μὴ ἐφιστάνειν, τί ἐν τῇ ἄλλου ⁸ ψυχῇ γίνεται, οὐ ῥαδίως τις ὥφθη κακοδαίμονων· τοὺς δὲ τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ παρακολουθοῦντας ἀνάγκη κακοδαίμονεῖν.

θ'. Τούτων ἀεὶ δεῖ μεμνηθαι, τίς ἢ τῶν ὅλων φύσις, καὶ τίς ἢ ἐμὴ, καὶ πῶς αὕτη πρὸς ἐκείνην ἔχουσα, καὶ ὁποῖόν τι

¹ Ἰσ. γρ. συμμεμνημένα*. ² ΑΤ, αὐτήν*. ³ Ἰσ. γρ. εἰς γὰρ, ἡ, βραχύς γὰρ, ἡ, φεύγει γὰρ. ⁴ Περισπᾶ τί σε. ⁵ Ἰσ. γρ. παραφορὰν. ⁶ κεκμηκότες τῷ βίῳ. ⁷ ἀπευθύνουσιν. ⁸ ἐν ἄλλου.

μέρος ὁποίου τοῦ ὅλου οὔσα, καὶ ὅτι οὐδεὶς ὁ καλύων τὰ ἀκόλουθα τῇ φύσει, ἥς μέρος εἶ, πράσσειν τε ¹ αἰεὶ καὶ λέγειν.

ι. Φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος, ἐν τῇ συγκρίσει τῶν ἀμαρτημάτων, ὥς ἂν τις κοινότερον τὰ τοιαῦτα συγκρίνειε, φησὶ, βαρύτερα εἶναι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελούμενα τῶν κατὰ θυμόν. Ὁ γὰρ θυμούμενος μετὰ τινος λύπης καὶ λεληθυίας συστολῆς φαίνεται τὸν λόγον ἀποσπρεφόμενος· ὁ δὲ κατ' ἐπιθυμίαν ἀμαρτάνων, ὑφ' ἡδονῆς ἡττώμενος, ἀκολαστότερός πως φαίνεται καὶ θηλύτερος ἐν ταῖς ἀμαρτίαις. Ὁρθῶς οὖν καὶ φιλοσοφίας ἀξίως ἔφη, μείζονος ἐγγλήματος ἔχουσιν τὸ μεθ' ἡδονῆς ἀμαρτανόμενον, ἤπερ τὸ μετὰ λύπης· ὅλως τε ὁ μὲν προηδικημένῳ μᾶλλον ἔοικε, καὶ διὰ λύπην ἠναγκασμένῳ θυμωθῆναι· ὁ δὲ αὐτόθεν πρὸς τὸ ἀδικεῖν ὥρμηται, φερόμενος ἐπὶ τὸ πράξαι τινα κατ' ἐπιθυμίαν.

ια. Ὡς ἡδὴ δυνατοῦ ὄντος ἐξίεναι τοῦ βίου, οὕτως ἕκαστα ποιεῖν καὶ διανοεῖσθαι. Τὸ δὲ ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν, εἰ μὲν θεοὶ εἰσὶν, οὐδὲν δεινόν· κακῷ γὰρ σε οὐκ ἂν περιβάλοιεν· εἰ δὲ, ἥτοι οὐκ εἰσὶν ², ἢ οὐ μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων, τί μοι ³ ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῷ; Ἀλλὰ καὶ εἰσὶ, καὶ μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων· καὶ τοῖς μὲν κατ' ἀλήθειαν κακοῖς ἵνα μὴ περιπίπτῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο· τῶν δὲ λοιπῶν εἴ τι κακὸν ἦν, καὶ τοῦτο ἂν προίδοντο, ἵνα ἐπὶ παντὶ ἢ τὸ μὴ ⁴ περιπίπτειν αὐτῷ. Ὁ δὲ χεῖρω μὴ ποιεῖ ἀνθρώπων, πῶς ἂν τοῦτο βίου ἀνθρώπου χεῖρω ποιήσειεν; Οὔτε δὲ κατ' ἄνοιαν, οὔτε εἰδυῖα μὲν, μὴ δυναμένη δὲ προφυλάξασθαι, ἢ διορθώσασθαι ταῦτα, ἢ τῶν ὅλων φύσις παρεῖδεν ἂν· οὔτε ἂν τηλικούτον ἡμαρτεν, ἥτοι παρ' ἀδυναμίαν, ἢ παρ' ἀτεχνίαν, ἵνα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ ἐπίσης τοῖς τε ἀγαθοῖς

¹ Ἰσ. γρ. πράσσειν σε*. ² Ἡ δὲ εἴ τι οὐκ εἰσιν. ³ Ἰσ. γρ. τί σοι*.

⁴ ΑΤ, ἐπὶ τὸ πάντα μὴ (ΔΓ, ἐπεὶ πάντα τὸ μὴ)*.

ἀνθρώποις καὶ τοῖς κακοῖς πεφυρμένως συμβαίνει. Θάνατος δὲ γε καὶ ζωὴ, δόξα καὶ ἀδοξία, πόνος καὶ ἡδονή, πλοῦτος καὶ πενία, πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνει ἀνθρώπων τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς, οὔτε καλὰ ὄντα, οὔτε αἰσχρά. Οὐτ' ἄρ' ἀγαθὰ, οὔτε κακὰ ἔσι.

ιβ'. Πῶς πάντα ταχέως ἐναφανίζεται, τῷ μὲν κόσμῳ αὐτὰ τὰ σώματα, τῷ δὲ αἰῶνι αἱ μνήμαι αὐτῶν, οἷά ἔσι τὰ αἰσθητὰ πάντα, καὶ μάλιστα τὰ ἡδονῇ δαλεάζοντα, ἢ τῷ πόνῳ φοβούμενα, ἢ τῷ τύφῳ διατεσοδημένα. ¹ πῶς εὐτελῆ καὶ εὐκαταφρόνητα, καὶ ῥυπαρά, καὶ εὐφθάρτα, καὶ νεκρά, νοεράς δυνάμειως ἐφιστάται. Τί εἰσιν οὗτοι, ὧν αἱ ὑπολήψεις καὶ αἱ φωναὶ τὴν εὐδοξίαν... ² τί ἔσι τὸ ἀποθανεῖν, καὶ ὅτι, ἐάν τις αὐτὸ μόνον εἰδῇ ³, καὶ τῷ μερισμῷ τῆς ἐννοίας διαλύσῃ τὰ ἐμφανταζόμενα αὐτῷ, οὐκέτι ἄλλο τι ὑπολήπεται αὐτὸ εἶναι, ἢ φύσεως ἔργον· φύσεως δὲ ἔργον εἴ τις φροεῖται, παιδίον ἔστί. Τοῦτο μέντοι οὐ μόνον φύσεως ἔργον ἔστιν, ἀλλὰ καὶ συμφέρον αὐτῇ πῶς ἄπτεται Θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ κατὰ τί αὐτοῦ μέρος, καὶ ὅταν πῶς ἔχῃ, ἢ διακέῃται ⁴ τὸ τοῦ ἀνθρώπου τοῦτο μόριον.

ιγ'. Οὐδὲν ἀθλιώτερον ταῦ πάντα κύκλῳ ἐκπεριερχομένου, καὶ τὰ νέρθεν γὰρ (φησὶν) ἐρευνῶντος, καὶ τὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πλησίον διὰ τεκμάρσεως ζητοῦντος, μὴ αἰσθόμενου δὲ, ὅτι ἀρκεῖ πρὸς μόνῳ τῷ ἔνδον ἑαυτοῦ θαίμονι εἶναι, καὶ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν. Θεραπεία δὲ αὐτοῦ, κατάρων πάθους διατηρεῖν, καὶ εἰκαιότητος, καὶ δυσαρεσθήσεως τῆς πρὸς τὰ ἐκ Θεῶν καὶ ἀνθρώπων γινόμενα. Τὰ μὲν γὰρ ἐκ Θεῶν αἰδέσιμα δι' ἀρετὴν· τὰ δὲ ἐξ ἀνθρώπων φιλα διὰ συγγένειαν· ἔσι δὲ ὅτε καὶ τρόπον τινὰ ἐλεεινὰ, δι' ἄγνοιαν ἀγαθῶν καὶ

¹ ΑΤ, διαβεβοημένα *. ² Ἰσ. γρ. τὴν εὐδοξίαν παρέχουσι.

³ Ἰσ. γρ. ἰδῇ. ⁴ πῶς ἔχῃ διακέῃται.

κακῶν· οὐκ ἐλάττων ἢ πῆρωσις αὕτη τῆς σερισκούσης τοῦ δια-
κρίνειν τὰ λευκὰ καὶ μέλανα ¹.

ιδ'. Κὰν τρισχίλια ἔτη βιώσεσθαι μέλλης, καὶ τοσαυτάκις
μύρια, ὅμως μέμνησο, ὅτι οὐδεὶς ἄλλον ἀποβαλλεῖ βίον, ἢ
τοῦτον, ὃν ζῇ· οὐδὲ ἄλλον ζῇ, ἢ ὃν ἀποβαλλεῖ ². Εἰς ταῦτό
οὖν καθίσταται ³ τὸ μήκισον τῷ βραχυτάτῳ. Τὸ γὰρ παρὸν
πᾶσιν ἴσον, καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὖν ἴσον ⁴· καὶ τὸ ἀποβαλ-
λόμενον οὕτως ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται. Οὔτε γὰρ τὸ παρῳχηκός,
οὔτε τὸ μέλλον ἀποβαλλοὶ ἄν τις. Ο γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἂν τοῦτό
τις ⁵ αὐτοῦ ἀφέλοιτο; Τούτων οὖν τῶν δύο δεῖ μεμνησθαι·
ἐνὸς μὲν, ὅτι πάντα ἐξ αἰδίου ὁμοειδῆ καὶ ἀνακυκλούμενα, καὶ
οὐδὲν διαφέρει, πότερον ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν, ἢ ἐν διακοσίοις,
ἢ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ αὐτὰ τις ὕψεται ἐτέρου δὲ, ὅτι καὶ ὁ
πολυχροنيώτατος, καὶ ὁ τάχιστα τεθνηξόμενος, τὸ ἴσον ἀποβάλλει.
Τὸ γὰρ παρὸν ἐςὶ μόνον, οὗ σερίσκεσθαι μέλλει, εἴπερ γε ⁶
ἔχει καὶ τοῦτο μόνον, καὶ, ὃ μὴ ἔχει τις, οὐκ ἀποβάλλει.

ιέ. Ὅτι πᾶν ὑπόληψις. Δῆλον μὲν γὰρ τὸ πρὸς τοῦ Κυνικοῦ
Μονίμου λεγόμενον ⁷· δῆλον δὲ καὶ τὸ χρήσιμον τοῦ λεγομένου,
ἐάν τις αὐτοῦ ⁸ τὸ νόσιμον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχεται.

ις'. Ὑβρίζει ἑαυτὴν ἢ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, μάλισα μὲν, ὅταν
ἀπόσχημα καὶ οἶον φῦμα τοῦ κόσμου, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, γένηται.
Τὸ γὰρ οὐχεραίνειν τινὶ τῶν γινομένων, ἀπόσασίς ἐς τῆς φύσεως,
ἧς ἐν μέρει αἱ ἐκάστου ⁹ τῶν λοιπῶν φύσεις περιέχονται. Ἐπειτα
δὲ, ὅταν ἀνθρωπὸν τινα ἀποσραφῇ, ἢ καὶ ἐναντία φέρεται,
ὥς βλάψουσα, οἳαί εἰσιν αἱ τῶν ὀργιζομένων. Τρίτον, ὑβρίζει
ἑαυτὴν, ὅταν ἡσσάται ἡδονῆς, ἢ πόνου. Τέταρτον, ὅταν ὑπο-
κρίνηται, καὶ ἐπιπλάσως, καὶ ἀναλῆθως τι ποιῇ, ἢ λέγῃ.

¹ μέλαινα. ² Ἰσ. γρ. ἀποβαλεῖ*. ³ καθίσταται. ⁴ πᾶσιν ἴσον, εἰ
καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον. ⁵ ἂν τις τοῦτο. ⁶ ὅπερ γε. ⁷ δῆλα
μὲν γὰρ τὰ πρὸς τὸν Κυνικὸν Μόνιμον λεγόμενα. ⁸ Ἰσ. γρ. αὐτό*.
⁹ ΑΤ, μέρει ἐκάστου*.

Πέμπτον, ὅταν πρᾶξιν τινα ἑαυτῆς καὶ ὁρμήν ἐπ' οὐδένα σκοπὸν ἀφήνῃ, ἀλλὰ εἰκῇ καὶ ἀπαρακολουθήτως ὅτιοῦν ἐνεργῇ, θέον καὶ τὰ μικρότατα κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ τέλος ¹ ἀναφορὰν γίνεσθαι· τέλος δὲ λογικῶν ζώων, τὸ ἔπεσθαι τῷ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς πρεσβυτάτης λόγῳ καὶ δεσμῷ.

ιζ'. Τοῦ ἀνθρώπινου βίου ὁ μὲν χρόνος, σιγμῇ· ἡ δὲ οὐσία ῥέουσα· ἡ δὲ αἰσθησις, ἀμυδρά· ἡ δὲ ὅλου τοῦ σώματος σύγκρισις, εὐσηπτος· ἡ δὲ ψυχὴ, ῥόμβος· ἡ δὲ τύχη, δυστέκμαρτον ², ἡ δὲ φήμη ἄκριτον· Συνελόντι δὲ εἰπεῖν, πάντα, τὰ μὲν τοῦ σώματος, ποταμὸς, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ὄνειρος καὶ τύφος· ὁ δὲ βίος, πόλεμος καὶ ξένου ἐπιδημία· ἡ ὑσεροφημία δὲ, λήθη. Τί οὖν τὸ παραπέμψαι δυνάμενον; ἔν καὶ μόνον φιλοσοφία. Τοῦτο δὲ ἐν τῷ τηρεῖν τὸν ἔνδον δαίμονα ἀνύδριζον, καὶ ἀσινῇ, ἡδονῶν καὶ πόνων κρείσσονα, μηδὲν εἰκῇ ποιοῦντα, μηδὲ διεψευσμένως καὶ μεθ' ὑποκρίσεως, ἀνενδεῇ τοῦ ἄλλον ποιῆσαί τι, ἢ μὴ ποιῆσαι· ἔτι δὲ τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα θεχόμενον, ὥς ἐκεῖθεν ποθεῖν ἐρχόμενα, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν· ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν θάνατον ἴλεω τῇ γνώμῃ περιμένοντα, ὥς οὐδὲν ἄλλο, ἢ λύσειν τῶν σοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῶον συγκρίνεται. Εἰ δὲ αὐτοῖς τοῖς σοιχείοις μηδὲν θεινὸν ἐν τῷ ἕκαστον διηνεκῶς εἰς ἕτερον μεταβάλλειν, διὰ τί ὑπιδέχται τις τὴν πάντων μεταβολὴν καὶ διάλυσιν; κατὰ φύσιν γάρ· οὐδὲν δὲ κακὸν κατὰ φύσιν. ³

Τὰ ἐν Καρνούντῳ.

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ.

Οὐχὶ τοῦτο μόνον δεῖ λογίζεσθαι, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπαναλίσκεται ὁ βίος, καὶ μέρος ἑλάττων αὐτοῦ καταλείπεται·

¹ Ἰσ. γρ. ἐπὶ τι τέλος*. ² Ἰσ. γρ. εὐσηπτος· ἡ δὲ ψυχὴ δυστέκμαρτον· ἡ δὲ τύχη ῥόμβος· ἡ δὲ φήμη ἄκριτον. ³ Ἰσ. γρ. οὐδὲν δὲ κακὸν τῶν κατὰ φύσιν· ἢ, οὐδὲν δὲ τῶν κατὰ φύσιν κακόν*.

ἀλλὰ κακῶς λογιζέον, ὅτι, εἰ ἐπὶ πλεον βιώῃ τις, ἐκεῖνό γε ἄθλον, εἰ ἐξαρκέσει ὁμοία αὐτοῖς ¹ ἡ διάνοια πρὸς τὴν σύνεσιν τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς θεωρίας τῆς συντηνούσης εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῶν τε θείων καὶ τῶν ἀνθρωπείων. Ἐὰν γὰρ παραληρεῖν ἄρξῃται, τὸ μὲν διαπνεῖσθαι, καὶ τρέφεσθαι, καὶ φαντάζεσθαι, καὶ ὁρᾶν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, οὐκ ἐνδεήσει· τὸ δὲ ἑαυτῷ χρῆσθαι, καὶ τοὺς τοῦ κατῆκοντος ἀριστούς ἀκριβοῦν, καὶ τὰ προφαινόμενα διακρίβειν, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ, εἰ ἤδη ἐξακτέον αὐτόν, ἐφιστάνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα λογισμοῦ συγγεγυμνασμένου πάννυ χρῆζει, προαποσβέννυται. Χρὴ οὖν ἐπείγασθαι, οὐ μόνον τῷ ἐγγυτέρω ² τοῦ θανάτου ἐκάστοτε γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν ἐννόησιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν παρακολούθησιν προαπολήγειν.

β'. Χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα παραφυλάσσειν, ὅτι καὶ τὰ ἐπιγινόμενα τοῖς φύσει γινόμενοις ἔχει τι εὐχαρι καὶ ἐπαγωγόν. Οἷον ἄρτου ὀπτωμένου παραρρήγνυται τινα μέρη· καὶ ταῦτα οὖν τὰ διέχοντα οὕτως, καὶ τρόπον τινὰ παρὰ τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἀρτοποιίας ἔχοντα, ἐπιτρέπει πως, καὶ προθυμίαν πρὸς τὴν τροφὴν ἡδέως ³ ἀνακινεῖ. Πάλιν τε τὰ σῦκα, ὅποτε ὠραιότατά ἐσι, κέχνηκε. Καὶ ἐν ταῖς ὀρυπέπεσιν ⁴ ἐλαίαις, αὐτὸ τὸ ἐγγὺς τῇ σήψει, ἰδιόν τι κάλλος τῷ καρπῷ προσέτιθησιν. Οἱ σάχυνες δὲ κάτω νεύοντες, καὶ τὸ τοῦ λέοντος ἐπισκύνιον, καὶ ὁ τῶν συῶν ἐκ τοῦ σώματος ῥέων ἀφρός, καὶ πολλὰ ἕτερα, κατ' ἰδίαν εἴ τις σκοποῖη, πόρρω ὄντα τοῦ εὐειδοῦς, ὅμως, διὰ τὸ τοῖς φύσει γινόμενοις ἐπακολουθεῖν, συνεπικοσμεῖ καὶ ψυχαγωγεῖ, ὥστε, εἴ τις ἔχει πάθος καὶ ἔννοιαν βαθυτέραν πρὸς τὰ ⁵ ἐν τῷ ὅλῳ γινόμενα, σχεδὸν οὐδὲν οὐχὶ δοῖται αὐτῷ καὶ τῶν κατ' ἐπακολούθησιν συμβαινόντων ἡδέως πως καὶ συνίστασθαι ⁶.

¹ Ἰσ. γρ. αὐτῇ. ² Ἰσ. γρ. διὰ τὸ ἐγγυτέρω. ³ ἰδίως. ⁴ ὀρυπέ-
τέσι. ⁵ Ἰσ. γρ. ἔχει βάθος πρὸς τὰ. ⁶ ΑΤ, ἡδέως πως διασυνίστασθαι*.

Οὗτος ¹ δὲ καὶ θηρίων ἀληθῆ χάσματα, οὐχ ἥσπον ἡδέως ὄψεται, ἢ ὅσα γραφεῖς καὶ πλάσαι μιμούμενοι δεικνύουσιν· καὶ γράος καὶ γέροντος ἀκμήν τινα καὶ ὥραν, καὶ τὸ ἐν παισὶν ἐπαφροδίτου, τοῖς ἑαυτοῦ σώφροσιν ὀφθαλμοῖς ὄραῖν θυνήσεται· καὶ πολλὰ τοιαῦτα οὐ παντὶ πιθανά, μόνῳ δὲ τῷ πρὸς τὴν φύσιν, καὶ τὰ ταύτης ἔργα γνησίως ὠκειωμένῳ προσπεσεῖται. ²

γ'. Ἱπποκράτης πολλὰς νόσους ἰασάμενος, αὐτὸς νοσήσας ³ ἀπέθανεν. Οἱ Χαλδαῖοι πολλῶν θανάτους προηγόρευσαν, εἴτα καὶ αὐτοὺς τὸ πεπρωμένον κατέλαβεν. Ἀλέξανδρος, καὶ Πομπήιος, καὶ Γάϊος Καῖσαρ, ὅλας πόλεις ἄρδην τοσαυτάκις ἀνελόντες, καὶ ἐν παρατάξει πολλὰς μυριάδας ἱππέων καὶ πεζῶν κατακόψαντες, καὶ αὐτοὶ ποτε ἐξῆλθον τοῦ βίου. Ἡράκλειτος, περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως τοσαῦτα φυσιολογήσας, ὕδατος τὰ ἐντὸς πληρωθεὶς, βολβίτῳ κατακεχρισμένος, ἀπέθανε. Δημόκριτον δὲ οἱ φθειρες· Σωκράτην δὲ ἄλλοι φτειρες ἀπέκτειναν. Τί ταῦτα; ἐνέδης, ἔπλευσας, κατήχθης· ἔκδηθι. Εἰ μὲν ἐφ' ἑτερον βίον, οὐδὲν θείων κενόν, οὐδὲ ἐκεῖ. Εἰ δὲ ἐν ἀναισθησίᾳ, παύσῃ πόνων καὶ ἡδονῶν ἀνεχόμενος, καὶ λατρεύων τοσοῦτ' χειρόνι τῷ ἀγγείῳ, ἢ περίεσι τὸ ὑπηρετοῦν ⁴· τὸ μὲν γὰρ νοῦς καὶ δαίμων, τὸ δὲ γῆ καὶ λύθρος.

δ'. Μὴ κατατρίψῃς τὸ ὑπολειπόμενον ⁵ τοῦ βίου μέρος ἐν ταῖς περὶ ἐτέρων φαντασίαις, ὁπόταν μὴ τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τι κοινωφελὲς ποιῇ. Ἦτοι ⁶ γὰρ ἄλλου ἔργου ζέρη, τουτέστι φανταζόμενος ⁷ τί ὁ θεῖνα πράσσει, καὶ τίνος ἔνεκεν, καὶ τί λέγει, καὶ τί ἐνθυμεῖται, καὶ τί τεχνάζεται, καὶ ὅσα τοιαῦτα ποιεῖ ἀπορρέμβεσθαι τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ παρατηρήσεως. Χρῆ

¹ ΑΤ, Οὕτως*. ² Προπεσεῖται. ³ ἰασάμενος, νοσήσας. Ἰσ.γρ. ἰασάμενος, καὶ αὐτὸς νοσήσας*. ⁴ Ἰσ.γρ. ἀγγείῳ, ὅσῳπερ ἐστὶν ὑπηρετοῦν*. ⁵ ὑπολειπόμενον. ⁶ Ἰσ.γρ. ἦδη. ⁷ Ἰσ.γρ. ζέρη φανταζόμενος· ἢ, ζέρη τοιοῦτό τι φανταζόμενος*.

μὲν οὖν καὶ τὸ εἰκῇ καὶ μάτην ἐν τῷ εἰρμῷ τῶν φαντασιῶν
 περιίσσασθαι, πολὺ δὲ μάλισα τὸ περιέργον, καὶ κακότηδες
 καὶ ἐδιδίξον ἑαυτὸν, μόνᾳ φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἴ τις ἄφρων
 ἐπανέροιτο ¹, Τί νῦν διανοῇ; μετὰ παρρησίας παραχρῆμα
 ἂν ἀποκρίναιο, ὅτι τὸ καὶ τό· ὡς ἐξ αὐτῶν εὐθὺς δῆλα εἶναι,
 ὅτι πάντα ἀπλᾶ καὶ εὐμενῇ, καὶ ζώου κοινωνικοῦ, καὶ ἀμελοῦντος
 ἡδονικῶν, ἢ κατὰ πάξ ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων, ἢ φιλονει-
 κίας τινός, ἢ βασκανίας καὶ ὑποψίας, ἢ ἄλλου τινός, ἐφ' ᾧ ἂν
 ἐρυθριάσειας ² ἐξηγούμενος, ὅτι ἐν νῷ αὐτὸ εἶχες. Ὁ γάρ τοι
 ἀνὴρ ὁ τοιοῦτος ³, οὐκ ἔτι ὑπερτιθέμενος τὸ ὡς ἐν ἀρίστοις ἤδη
 εἶναι, ἱερεὺς τίς ἐστί καὶ ⁴ ὑπουργὸς θεῶν, χρώμενος καὶ τῷ
 ἔνδον ἰδρυμένῳ αὐτοῦ, ὃ παρέχεται τὸν ἀνθρώπου ἀχραντον
 ἡδονῶν, ἄτρωτον ὑπὸ παντὸς πόνου, πάσης ὕβρεως ἀνέπαφον,
 πάσης ἀναίσθητον πονηρίας, ἀθλητὴν ἀθλου τοῦ μεγίστου,
 τοῦ ὑπὸ μηδενὸς πάθους καταβληθῆναι, δικαιοσύνην βεβαμ-
 μένον εἰς βάθος, ἀσπαζόμενον μὲν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ
 συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα· μὴ πολλάκις δὲ, μηδὲ
 χωρὶς μεγάλης καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης φανταζόμενον, τί
 ποτε ἄλλος λέγει, ἢ πράσσει, ἢ διανοεῖται. Μόνᾳ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ
 πρὸς ἐνέργειαν ἔχει, καὶ τὰ ἑαυτῷ ἐκ τῶν ὄλων συγκλωθόμενα
 διηνεκῶς ἐννοεῖ· κακείνα μὲν καλὰ παρέχεται, ταῦτα δὲ ἀγαθὰ
 εἶναι πέπεισαι. Ἡ γὰρ ἐκάστῳ νεμομένη μοῖρα συνεμφέρεταί τε
 καὶ συνεμφέρει. Μέμνηται δὲ, καὶ ὅτι συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν·
 καὶ ὅτι κήδεσθαι μὲν πάντων ἀνθρώπων κατὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου
 φύσιν ἐσί· δόξης δὲ οὐχί τῆς παρὰ πάντων ἀνδεκτέον, ἀλλὰ
 τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων μόνον. Οἱ δὲ μὴ οὕτως
 βιοῦντες, ὅποιοί τινες οἴκοι τε καὶ ἔξω τῆς οἰκίας, καὶ νύκτωρ
 καὶ μεθ' ἡμέραν, οἵοι μεθ' οἶων φύρονται ⁵, μεμνημένος δια-

¹ διανέροιτο. ² ἐφ' ᾧ ἐρυθριάσειας. ³ ἴσ γρ. Ὁ γάρ τοιοῦτος
 ἀνὴρ*. ⁴ ἱερεὺς τίς καί. ⁵ φύρονται.

τελεῖ. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸν παρὰ τῶν τοιούτων ἔπαινον ἐν λόγῳ τίθεται, οἷγε οὐδὲ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκονται.

έ. Μήτε ἀκούσιος ἐνέργει, μήτε ἀκοινωνήτος, μήτε ἀνεξέ-
τασος, μήτε ἀνθελκόμενος· μήτε κομψεία τὴν διάνοιάν σου
καλλωπιζέτω· μήτε πολυρρήμων, μήτε πολυπράγμων ἔσο. Ἐτι δὲ
ὁ ἐν σοὶ Θεὸς ἔσω προσάτης ζώου ἄρρενος, καὶ πρεσβύτου,
καὶ πολιτικοῦ, καὶ Ῥωμαίου, καὶ ἄρχοντος, ἀνατεταχότος ¹
ἑαυτὸν, οἷος ἂν εἴη τις περιμένων τὸ ἀνακλητικὸν ἐκ τοῦ βίου
εὐλύτος ², μήτε ὅρκου δεόμενος, μήτε ἀνθρώπου τινὸς μάρ-
τυρος. Ἐν δὲ τὸ φαιδρὸν ³ καὶ τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἐξωθεν
ὑπηρεσίας, καὶ τὸ ἀπροσδεὲς ἡσυχίας, ἦν ἄλλοι παρέχουσιν.
Ὅρθον οὖν εἶναι χρῆ, οὐχὶ ὀρθούμενον.

ς'. Εἰ μὲν τι κρεῖττον ⁴ εὐρίσκεις ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ
δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, καὶ κατὰπαξ
τοῦ ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ τὴν διάνοιάν σου, ἐν οἷς κατὰ τὸν λόγον
τὸν ὀρθὸν πράσσοντά σε παρέχεται, καὶ τῇ ⁵ εἰμαρμένῃ, ἐν
τοῖς ἀπροαιρέτως ἀπονεμομένοις· εἰ τούτου, φημί, κρεῖττόν
τι ὄρας, ἐπ' ἐκεῖνο ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τραπόμενος, τοῦ ἀρίστου
εὐρισκομένου ἀπόλαυε. Εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνεται αὐτοῦ τοῦ
ἐνιδρυμένου ἐν σοὶ θαίμονος, τάς τε ἰδίας ὁρμάς ὑποτεταχότος
ἑαυτῷ, καὶ τάς φαντασίας ἐξετάζοντος, καὶ τῶν αἰσθητικῶν
πείσεων, ὥς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἑαυτὸν ἀφειλκυκότος, καὶ
τοῖς Θεοῖς ὑποτεταχότος ἑαυτὸν, καὶ τῶν ἀνθρώπων προκη-
δομένου· εἰ τούτου πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα
εὐρίσκεις, μηδενὶ χώραν δίδου ἐτέρῳ, πρὸς ὃ ρέψας ἅπαξ
καὶ ἀποκλίνας, οὐκ ἔτι ἀπερισπάσως τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖνο τὸ ἴδιον
καὶ τὸ σὸν προτιμᾶν θυνήσῃ· ἀντικαθῆσθαι γὰρ τῷ λογικῷ καὶ

¹ ἀνατεταχότος. ² Ἰσ. γρ. εὐλύτως. ³ Ἰσ. γρ. Ἐν δὲ τῷ φαιδρῷ, ἦ, Ἐνέσω δὲ τῷ φαιδρῷ, ἦ, Ἐν δὲ τῷ φαιδρῷ, ἦ, Ἐτι δὲ τὸ φαιδρὸν ἔστω. ⁴ ΑΤ, Εἰ μὲν κρεῖττον. ⁵ καὶ ἐν τῇ.

πολιτικῷ ¹ ἀγαθῷ, οὐ θέμις, οὐδ' ὅτιοῦν ἑτερογενές, οἷον τὸν παρὰ [τῶν] πολλῶν ἔπαινον, ἢ ἀρχάς, ἢ ἀπολαύσεις ἡδονῶν. Πάντα ταῦτα, καὶ πρὸς ὀλίγον ἐναρμόζειν δόξη, κατεκράτησεν ἄφνω, καὶ παρήνεγκεν. Σὺ δὲ, φημί, ἀπλῶς καὶ ἑλευθερίως ἐλοῦ τὸ κρεῖττον, καὶ τούτου ἀντέχου. — Κρεῖττον δὲ τὸ συμφέρον. — Εἰ μὲν τὸ ὡς λογικῷ, τοῦτο τήρει· εἰ δὲ τὸ ὡς ζῶν, ἀπόφνηαι, καὶ ἀτύφως φύλασσε τὴν κρίσιν· μόνον ὅπως ἀσφαλῶς τὴν ἐξέτασιν ποιήσῃ.

ζ'. Μὴ τιμήσῃς ποτὲ ὡς συμφέρον σεαυτῷ ², ὃ ἀναγκάσει σέ ποτε τὴν πίσιν παραβῆναι, τὴν αἰδῶ ἐγκαταλιπεῖν, μισῆσαί τινα, ὑποπτεῦσαι, καταράσασθαι, ὑποκρίνασθαι, ἐπιθυμῆσαί τινος τοίχων καὶ παραπετασμάτων δεομένου. Ὁ γὰρ τὸν ἑαυτοῦ νοῦν καὶ δαίμονα, καὶ τὰ ὄργια τῆς τούτου ἀρετῆς προελόμενος, τραγωδίαν οὐ ποιεῖ, οὐ σενάζει, οὐκ ἐρημίας, οὐ πολυπληθείας δεήσεται ³. τὸ μέγιστον, ζήσῃ, μήτε διώκων, μήτε φεύγων· πότερον δὲ ἐπὶ πλεον διάστημα χρόνου τῷ σώματι περιεχομένη τῇ ψυχῇ, ἢ ἐπ' ἔλασσον χρήσεται, οὐδ' ὅτιοῦν αὐτῷ μέλει· καὶ γὰρ ἤδη ἀπαλλάσσεσθαι θέη, οὕτως εὐλύτως ἄπεισιν, ὥς ἄλλο τι τῶν αἰδημόνως καὶ κοσμίως ἐνεργεῖσθαι δυναμένων ἐνεργήσων ⁴. τοῦτο μόνον παρ' ὅλον τὸν βίον εὐλαβούμενος, τὸ τὴν διάνοιαν ἐν τινι ἀνοικείῳ ⁵ νοεροῦ πολιτικοῦ ζώου ⁶ τροπῇ γενέσθαι.

ή. Οὐδὲν ἂν ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ κεκολασμένου καὶ ἐκκεκαθαρμένου πυῶδες, οὐδὲ μεμολυσμένον ⁷, οὐδὲ ὑπουλον εὐροῖς. Οὐδὲ ἀσυντελῆ τὸν βίον αὐτοῦ ἢ πεπρωμένη καταλαμβάνει, ὥς ἂν τις εἴποι τὸν τραγωδῶν, πρὸ τοῦ τελέσαι καὶ διαδραματίσαι, ἀπαλλάττεσθαι. Ἐτι δὲ οὐδὲν θοῦλον, οὐδὲ κομφόν, οὐδὲ προσδε-

¹ ποιητικῷ. ² AT, σεαυτοῦ*. ³ δείσεται. ⁴ ἐνεργήσεων. ⁵ ἐν τινι τῶν οἰκείων. ⁶ Ἰσ. γρ. νοερῷ πολιτικῷ ζῳῳ*. ⁷ AT, οὐδὲ μὴν μεμολυσμένον*.

δεμένον, οὐδὲ ἀπεσχισμένον, οὐδὲ ὑπεύθυνον, οὐδὲ ἐμφωλεῦον.

θ'. Τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβου. Ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν, ἵνα ὑπόληψις τῷ ἡγεμονικῷ σοῦ μηκέτι ἐγγένηται ἀνακόλουθος ¹ τῇ φύσει, καὶ τῇ τοῦ λογικοῦ ζωῷ κατασκευῇ. Αὕτη δὲ ἐπαγγέλλεται ἀπροπτωσίαν, καὶ τὴν πρὸς ἀνθρώπους οἰκείωσιν, καὶ τὴν τοῖς θεοῖς ἀκολουθίαν.

ι. Πάντα οὖν ρίψας, ταῦτα μόνον τὰ ὀλίγα σύνεχε· καὶ ἔτι συμμνημόνευε, ὅτι μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο, τὸ ἀκαριαῖον· τὰ δὲ ἄλλα, ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ. Μικρὸν μὲν οὖν ὁ ζῇ ἕκαστος, μικρὸν δὲ τὸ τῆς γῆς γωνίδιον, ὅπου ζῇ· μικρὸν δὲ καὶ ἡ μηκίστη ὑσεροφημία, καὶ αὕτη δὴ ² κατὰ διαδοχὴν ἀνθρωπαρίων τάχιστα τεθνηξομένων, καὶ οὐκ εἰδόντων οὐδὲ ἑαυτούς, οὔτιγε ³ τὸν πρόπαλαι τεθνηκότα.

ια. Τοῖς δὲ εἰρημένοις παρασῆμασιν ἐν ἔτι προσέσω, τὸ ὅρον ἢ ὑπογραφὴν αἰεὶ ποιεῖσθαι τοῦ ὑποπίπτοντος φαντασοῦ, ὥς ἐαυτὸ ὁποῖόν ἐστι κατ' οὐσίαν γυμνὸν, ὅλον δὲ ὅλου ⁴ διηρημένως ⁵ βλέπειν, καὶ τὸ ἴδιον ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα ἐκεῖνων, ἐξ ὧν συνεκρίθη, καὶ εἰς ἃ ἀναλυθῆσεται, λέγειν παρ' ἑαυτῷ. Οὐδὲν γὰρ οὕτως μεγαλοφροσύνης ποιητικὸν, ὥς τὸ ἐλέγχειν ὁδῶ καὶ ἀληθεῖα ἐκκλῆσον τῶν τῷ βίῳ ὑποπιπτόντων δύνασθαι καὶ τὸ αἰεὶ οὕτως εἰς αὐτὰ ὁρᾶν, ὥς ἐ συνεπιβάλλειν ⁶, ὁποῖά τινι τῷ κόσμῳ, ὁποῖαν τινὰ τοῦτο χρεῖαν παρεχόμενον, τίνα μὲν ἔχει ἀξίαν ὥς πρὸς τὸ ὅλον, τίνα δὲ ὥς πρὸς τὸν ἀνθρώπον, πολίτην ὄντα πόλει τῆς ἀνωτάτης, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις ὡς περ οἰκίαι εἰσὶν· τί ἐστὶ, καὶ ἐκ τίνων συγκέκριται, καὶ πόσον χρόνον πέφυκε παραμένειν τοῦτο, τὸ τὴν φαντασίαν μοι νῦν ποιοῦν· καὶ τίνας ἀρετῆς πρὸς αὐτὸ χρεῖα, οἷον ἡμερότητας, ἀνδρείας, ἀληθείας, πίστεως, ἀφελείας, αὐταρκειας, τῶν λοιπῶν.

¹ ἀνακόλουθον. ² Ἰσ. γρ. καὶ αὕτη δὲ*. ³ ΑΤ, οὔτε γε*. ⁴ δι' ὅλον. ⁵ Ἰσ. γρ. διετλημμένως*. ⁶ Ἰσ. γρ. συμβάλλειν.

Διὸ δεῖ ἐφ' ἑκάστου λέγειν, τοῦτο μὲν παρὰ Θεοῦ ἦκει· τοῦτο δὲ κατὰ τὴν σύλληξιν ¹, καὶ τὴν συμμηρουμένην σύγκλωσιν, καὶ τὴν τοιαύτην σύντευξίν τε καὶ τύχην· τοῦτο δὲ παρὰ τοῦ συμφύλου καὶ συγγενοῦς καὶ κοινωνοῦ, ἀγνοοῦντος μέντοι, ὃ τι αὐτῷ ² κατὰ φύσιν ἐστίν. Ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ· διὰ τοῦτο χρῶμαι αὐτῷ κατὰ τὸν τῆς κοινωνίας φυσικὸν νόμον εὐνῶς ³ καὶ δικαίως· ἅμα μέντοι τοῦ κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συσχοῶμαι.

ιβ'. Ἐάν τὸ παρὸν ἐνεργῆς, ἐπόμενος τῷ ὁρθῷ λόγῳ ἐσπουδασμένως, ἐρρώμένως, εὐμενῶς, καὶ μηδὲν παρεμπόρευμα, ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα κατὰρτὸν ἐς ὧτα τηρῆς, ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀποδοῦναι θέοι· ἐάν τούτῳ ⁴ συνάπτῃς, μηδὲν περιμένων, μηδὲ φεύγων, ἀλλὰ τῇ παρουσίᾳ κατὰ φύσιν ἐνεργείᾳ, καὶ τῇ, ὣν λέγεις καὶ φθέγγῃ, ἡρωϊκῇ ἀληθείᾳ ἀρκούμενος, εὐζωήσεις. Ἔστι δὲ οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλύσαι θυνάμενος.

ιγ'. Ὡς περ οἱ ἱατροὶ αἰεὶ τὰ ὄργανα καὶ σιδήρια πρόχειρα ἔχουσι πρὸς τὰ αἰφνίδια τῶν θεραπευμάτων· οὕτω τὰ δόγματα σὺ ἔτοιμα ἔχε πρὸς τὸ τὰ Θεῖα καὶ ἀνθρώπινα ⁵ εἰδέναι, καὶ πᾶν καὶ τὸ μικρότατον οὕτω ποιεῖν, ὡς τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἀλληλα συνθέσεως μεμνημένον. Οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι ἀνευ τῆς ἐπὶ τὰ Θεῖα συναναφορᾶς εὖ πράξεις, οὔτε ἔμπαλιν.

ιδ'. Μηκέτι πλανῶ· οὔτε γὰρ τὰ ὑπομνημάτιά σου μέλλεις ἀναγινώσκειν, οὔτε τὰς τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων πράξεις, καὶ τὰς ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐκλογάς, ἅς εἰς τὸ γῆρας σαυτῷ ἀπετίθεσο· σπεῦδε οὖν εἰς τέλος, καὶ τὰς κενὰς ἐλπίδας ἀφείς, σαυτῷ βοήθει, εἴ τί σοι μέλει σεαυτοῦ, ἕως ⁶ ἔξῃς.

ιε. Οὐκ ἴσασι, πόσα σημαίνει τὸ κλέπτειν ⁷, τὸ σπείρειν, τὸ

¹ Ἰσ. γρ. Σύννησιν. ² ὅτι τί αὐτῷ. ³ ΔΓ, εὐνως. ⁴ τοῦτο.

⁵ Ἰσ. γρ. καὶ ἀνθρώπινα. ⁶ ὡς. ⁷ Ἰσ. γρ. συλλέγειν*.

ὠνεῖσθαι, τὸ ἡσυχάζειν, τὸ ὄραν τὰ πρακτέα, ὃ οὐκ ὀφθαλμοῖς γίνεται, ἀλλ' ἐτέρα τινὶ ὄψει.

ις'. Σῶμα, ψυχὴ, νοῦς· σώματος αἰσθήσεις, ψυχῆς ὁρμαί, νοῦ δόγματα. Τὸ μὲν τυποῦσθαι φανταστικῶς, καὶ τῶν βοσκομάτων· τὸ δὲ νευροσπασεῖσθαι ὀρμητικῶς, καὶ τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἀνδρογύνων, καὶ Φαλάριδος, καὶ Νέρωνος, καὶ τῶν θεοῦς μὴ νομιζόντων, καὶ τῶν τὴν πατρίδα ἐγκαταλείπόντων, καὶ τῶν [πᾶν ὅτιοῦν] ποιούντων, ἐπειδὴν κλείσῃσι τὰς θύρας. Εἰ οὖν τὰ λοιπὰ κοινὰ ἐστὶ πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν ἰδίον ἐστὶ τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ τὸν νοῦν ἡγεμόνα ἔχειν ἐπὶ τὰ φαινόμενα καθεήκοντα, [καί] φιλεῖν μὲν ¹ καὶ ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα, καὶ συγκλωθόμενα αὐτῷ· τὸν δὲ ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἰδρυμένον θαίμονα μὴ φύρειν, μὴδὲ θορυβεῖν ὅλῳ φαντασιῶν, ἀλλὰ ἰλεων διατηρεῖν, κοσμίως ἐπόμενον θεῷ ², μῆτε φεγγόμενον τι παρὰ τὰ ἀληθῆ, μῆτε ἐνεργοῦντα παρὰ τὰ δίκαια. Εἰ δὲ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ πάντες ἄνθρωποι, ὅτι ἀπλῶς καὶ αἰδημόνως καὶ εὐθύμως βιοῖ, οὔτε χαλεπαίνει τινὶ τούτων, οὔτε παρατρέπεται τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐπὶ τὸ τέλος τοῦ βίου, ἐφ' ὃ δεῖ ἔλθεῖν κατὰρὸν, ἡσύχιον, εὐλυτον, ἀδιάσως τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ συνηρμοσμένον.

ΒΙΒΛΙΟΝ Δ.

Τὸ ἔνδον κυριεῦον, ὅταν κατὰ φύσιν ἔχῃ, οὕτως ἔσκηκε πρὸς τὰ συμβαίνοντα, ὥς ἐ ἀεὶ πρὸς τὸ δυνατόν καὶ διδόμενον

¹ Νέρωνος· τὸ δὲ τὸν νοῦν ἡγεμόνα ἔχειν ἐπὶ τὰ φαινόμενα καθεήκοντα, καὶ τῶν θεοῦς μὴ νομιζόντων, καὶ τῶν τὴν πατρίδα ἐγκαταλείπόντων, καὶ τῶν ποιούντων ἐπειδὴν κλείσῃσι τὰς θύρας. Εἰ οὖν τὰ λοιπὰ κοινὰ ἐστὶ πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν τὸ ἰδίον ἐστὶ τοῦ ἀγαθοῦ φιλεῖν μὲν. ² ἐπόμενον ὡς θεῷ.

μετατίθεσθαι ῥαδίως. Ὑλὴν γὰρ ἀποτεταγμένην οὐδεμίαν φιλεῖ ἄλλὰ ὁρμᾷ μὲν πρὸς τὰ ἡγούμενα ¹ μεθ' ὑπεξαίρέσεως· τὸ δὲ ἀντεισαγόμενον ὕλῃν ἑαυτῷ ποιεῖ ὥσπερ τὸ πῦρ, ὅταν ἐπικρατῇ τῶν ἐπεμπιπτόντων ², ὑφ' ὧν ἂν μικράς τις λύχνος ἐσθέςθῃ· τὸ δὲ λαμπρὸν πῦρ τάχις ἐξωκείωσεν ἑαυτῷ τὰ ἐπιφορούμενα, καὶ κατηνάλωσεν, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπὶ μεῖζον ἤρθη.

β'. Μηδὲν ἐνέργημα εἰκῇ, μηδὲ ἄλλως, ἢ κατὰ θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης, ἐνεργείσθω.

γ'. Ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσιν, ἀγροικίας καὶ αἰγιαλοὺς, καὶ ὄρη· εἴωθας δὲ καὶ σὺ τὰ τοιαῦτα μάλις ποθεῖν. Ὅλον δὲ τοῦτο ἰδιωτικώτατόν ἐστιν, ἐξὸν ἥς ἂν ὥρας ἐθελήσῃς εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν. Οὐδαμοῦ γὰρ οὔτε ἡσυχιώτερον, οὔτε ἀπραγμονέστερον, ἀνθρώπος ἀναχωρεῖ, ἢ εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν· μάλισθ' ὅστις ἔχει ἑνὸν τοιαῦτα, εἰς ᾧ ἐγκύψας, ἐν πάσῃ εὐμαρείᾳ εὐθύς γίνεται· τὴν δὲ εὐμάρειαν οὐδὲν ἄλλο λέγω ³, ἢ εὐκοσμίαν. Συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν, καὶ ἀνανέου σεαυτόν. Βραχέα δὲ ἔσω καὶ σοικειώδῃ, ᾧ εὐθύς ἀπαντήσαντα ἀρκέσει εἰς τὸ πᾶσαν λύπην ⁴ ἀποκλύσαι, καὶ ἀποπέμψαι σε, μὴ θυχεραίνοντα ἐκείνοις, ἐφ' ᾧ ἐπανέρχῃ. Τίτι γὰρ δυσχεραίνεις ⁵; τῇ τῶν ἀνθρώπων κακίᾳ; ἀναλογισάμενος τὸ κρίμα, ὅτι τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἔνεκεν γέγονε, καὶ ὅτι τὸ ἀνέχεσθαι, μέρος τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὅτι ἄκοντες ἀμαρτάνουσι, καὶ πόσοι ἤδη διεχθρεύσαντες, ὑποπτεύσαντες, μισήσαντες, διαδορατισθέντες ἐκτέτανται, τετέφρωνται, παύου ποτέ. Ἀλλὰ τοῖς ⁶ ἐκ τῶν ὄλων ἀπονεμομένοις θυχεραίνεις; ἀνανεωσάμενος τὸ διεξευγμένον, ἦτοι πρόνοια, ἢ ἄτομοι, ἢ ἐξ ὅσων ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ κόσμος ὥσανει πόλις. Ἀλλὰ τὰ σωματικά σου ἄψεται

¹ Ἰσ. γρ. πρὸς τὰ προηγμένα, ἢ, πρὸς τὰ προηγούμενα. ² ἐμπιπτόντων. ³ λέγω οὐδὲν ἄλλο. ⁴ πᾶσιν αὐτήν. ⁵ Ἰσ. γρ. δυσχερανεῖς*; ⁶ ἀλλὰ καὶ τοῖς.

ἔτι; ἐννοήσας ¹, ὅτι οὐκ ἐπιμύγνυται λείως ἢ τραχέως κινουμένῳ πνεύματι ἢ διάνοια, ἐπειδὴν ἅπαξ ἑαυτὴν ἀπολάβῃ, καὶ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν, καὶ λοιπὸν ὅσα περὶ πόνου καὶ ἡδονῆς ἀκήκοας, καὶ συγκατάθου ². Ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε περισπᾷσει; ἀπιδὼν εἰς τὸ τάχος τῆς πάντων λήξεως, καὶ τὸ χάος τοῦ ἐφ' ἑκάτερα ἀπείρου αἰῶνος, καὶ τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως, καὶ τὸ εὐμετάβολον, καὶ ἄκριτον τῶν εὐφημεῖν ³ δοκούντων, καὶ τὸ σενὸν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ περιγράφεται. Ὅλη τε γὰρ ἡ γῆ σιγμῇ, καὶ ταύτης πόστον ⁴ γωνίδιον ἢ κατοίκησις αὕτη; καὶ ἐνταῦθα πόσοι, καὶ οἳ οἱ τινες οἱ ἐπαινέσόμενοι; Λοιπὸν οὖν μέμνησο τῆς ὑποχωρήσεως τῆς εἰς τοῦτο τὸ ἀγρίδιον ⁵ ἑαυτοῦ· καὶ πρὸ παντὸς μὴ σπῶ, μηδὲ κατεντείνου, ἀλλὰ ἐλεύθερος ἔσο, καὶ ὅρα τὰ πράγματα, ὡς ἀνὴρ, ὡς ἄνθρωπος, ὡς πολίτης, ὡς θνητὸν ζῶον. Ἐν δὲ τοῖς προχειροτάτοις, εἰς ἃ ἐγκύψεις, ταῦτα ἔσω τὰ δύο. Ἐν μὲν, ὅτι τὰ πράγματα οὐχ ἄπτεται τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἔξω ἔσκηκεν ἀτρεμοῦντα· αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνης τῆς ἐνδον ὑπολήψεως. Ἐτερον δὲ, ὅτι πάντα ταῦτα, ὅσα ὀράς, ὅσον οὐδέπω μεταβάλλει ⁶, καὶ οὐκ ἔτι ἔσαι· καὶ ὅσων ἡδὴ μεταβολαῖς αὐτὸς παρατετύχηκας, συνεχῶς διανοοῦ. Ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις· ὁ βίος, ὑπόληψις.

δ'. Εἰ τὸ νοερὸν ⁷ ἡμῖν κοινόν, καὶ ὁ λόγος, καὶ ὃν λογικοὶ ἐσμέν, κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ προσακτικὸς τῶν ποιητέων, ἢ μὴ, λόγος κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ νόμος κοινός· εἰ τοῦτο, πολιταὶ ἐσμέν· εἰ τοῦτο, πολιτεύματός τινος μετέχομεν· εἰ τοῦτο, ὁ κόσμος ὥσανεὶ πόλις ἐσί. Τίνος γὰρ ἄλλου φήσῃ τις τὸ τῶν ἀνθρώπων πᾶν γένος κοινὸν πολιτεύματος μετέχειν; ἐκεῖθεν δὲ ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πόλεως, καὶ αὐτὸ τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν καὶ νομικὸν ἡμῖν· ἢ πόθεν; ὥσπερ γὰρ τὸ γεῶδές μοι ἀπὸ τινος

¹ ἄψεται. Ἐτι ἐννοήσας. ² Ἰσ. γρ. ἐξουσίαν, λοιπὸν ὅσα περὶ πόνου καὶ ἡδονῆς ἀκήκοας, τούτοις συγκατάθου. ³ ἐφ' ἡμῖν. ⁴ πόστον. ⁵ ἀγρίδιον. ⁶ Ἰσ. γρ. μεταβαλεῖ. ⁷ νοερόν.

γῆς ἀπομεμέρισαι, καὶ τὸ ὑγρὸν ἀφ' ἐτέρου σοιχείου, καὶ τὸ θερμὸν καὶ πυρῶδες ἐκ τινος ἰδίας πηγῆς (οὐδὲν γὰρ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται, ὥσπερ μηδ' εἰς τὸ οὐκ ὄν ἀπέρχεται), οὕτω δὴ καὶ τὸ νοερὸν ἔχει ποθεῖν.

έ. Ὁ Θάνατος τοιοῦτος, οἷον γένεσις, φύσεως μυστήριον. Σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν σοιχείων, [καὶ διάκρισις] εἰς τὰντά. Ὅλως δὲ οὐκ ἐφ' ᾧ ἂν τις αἰχλυνθεῖη· οὐ γὰρ παρὰ τὸ ἐξῆς τῷ νοερῷ ζῶει, οὐδὲ παρὰ τὸν λόγον τῆς παρασκευῆς.

ς'. Ταῦτα οὕτως ὑπὸ τῶν τοιούτων πέφυκε γίνεσθαι, ἐξ ἀνάγκης· ὁ δὲ τοῦτο μὴ θελῶν, θέλει τὴν συκῆν ὅπῃ μὴ ἔχειν. Ὅλως δ' ἐκείνου ¹ μέμνησο, ὅτι ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου καὶ σὺ καὶ οὗτος τεθνήξεσθε· μετὰ βραχὺ δὲ οὐδὲ ὄνομα ὑμῶν ὑπολείφθῃσεται.

ζ'. Ἄρον τὴν ὑπόληψιν, ἥρται τὸ, Βέβλαμμαι. Ἄρον τὸ Βέβλαμμαι, ἥρται ἡ βλάβη.

η. Ὁ χεῖρῳ αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον οὐ ποιεῖ, τοῦτο οὐδὲ τὸν βίον αὐτοῦ χεῖρῳ ποιεῖ, οὐδὲ βλέπτει, οὔτε ἐξώθει, οὔτε ἐνδοθεῖν.

θ'. Ἡνάγκασαι ἡ τοῦ συμφέροντος φύσις τοῦτο ποιεῖν.

ί. Ὅτι πᾶν τὸ συμβαῖνον, δικαίως συμβαίνει· ὁ ἐὰν ἀκριβῶς παραφυλάσσης, εὐρήσεις· οὐ λέγω μόνον κατὰ τὸ ἐξῆς, ἀλλ' ἔτι καὶ κατὰ ² τὸ δίκαιον, καὶ ὡς ἂν ὑπὸ τινος ἀπονέμεντος τὸ κατ' ἀξίαν. Παραφύλασσε οὖν, ὡς ἤρξω· καί, ὅτι ἂν ποιῆς, σὺν τούτῳ ποίει, σὺν τῷ ἀγαθῷ εἶναι, καθ' ὃ νενόηται ἰδίως ὁ ἀγαθός. Τοῦτο ἐπὶ πάσης ἐνεργείας σῶζε.

ια. Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε, οἷα ὁ ὑβρίζων κρίνει, ἡ οἷα σε κρίνειν βούλεται· ἀλλ' ἴδε αὐτά, ὅποια κατ' ἀλήθειάν ἐσι.

ιβ'. Δύο ταύτας ἐτοιμότητας ἔχειν αἰεὶ δεῖ· τὴν μὲν, πρὸς τὸ προᾶξαι μόνον, ὅπερ ἂν ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγος

¹ ΑΓ, ἐκεῖνο*. ΔΓ, ἐκεῖνω. ² ἀλλ' ὅτι κατὰ.

υποβαλλη, επ' ωφελεία ανθρωπων· την δε, προς το μετα-
 θεσθαι, εαν αρα τις παρη διορθων και μεταγων απο τινος
 οησεως. Την μεντοι μεταγωγην αιει απο τινος πιθανότητος, ως
 δικαίου, η κοινωνοφελους γίνεσθαι, και τα παραπλήσια τοιαυτα
 μόνον ει̃ναι δεĩ ¹, ουχ οτι ηδũ, η ενδοξον εφανη.

ιγ'. Λόγον εχεις; — Εχω. — Τι ουν ου χρ̃; τούτου γάρ
 το εαυτοũ ποιουντος, τι άλλο θελεις;

ιδ'. Ενυπέσης, ως μέρος. Εναφανισθήση τῷ γεννήσαντι·
 μάλλον δε αναληφθήση εις τον λόγον αυτου τον σπερματικόν
 κατὰ μεταβολήν.

ιέ. Πολλά λιθανωτοũ βωλάρια επι του αυτου βωμοũ· το
 μεν προκατέπεσεν, το δε υ̃στερον διαφέρει δ' ουδέν.

ις'. Ε̃ντος δέκα ημερων θεος αυτοις δόξεις, ο̃ς νυν θηρίον
 και πιθηκος, εαν ανακάμψης ² επι τα δόγματα, και τον σεβα-
 σμὸν του̃ λόγου.

ιζ'. Μη ως μύρια μέλλων ετη ζην. Το χρεων επήρτηται·
 εως ζῆς, εως εξεσιν, αγαθὸς γένου·

ιη. Όσην ασχολίαν ³ κερθαίνει, ο μη βλέπων, τι ο πλησίον
 ει̃πεν, η επραξεν, η διενόηθη· ἀλλὰ μόνον τι αυτὸς ποιει̃, ινα
 αυτὸ τουτο δίκαιον ᾗ, και ὅσιον, η κατὰ τον αγαθὸν μη μέλαν
 ἡθος περιβλέπεσθαι ⁴, ἀλλ' επι της γραμμῆς τρέχειν ὀρθόν,
 μη διερριμμένον.

ιθ'. Ο̃ περι την υ̃σεροφημίαν ἐπτοημένος, ου φαντάζεται,

¹ "Ισ.γρ. ως δίκαιον και κοινωνοφελές, και τα παραπλήσια τοιαυτα
 γίνεσθαι δεĩ. ² αποκάμψης. ³ "Ισ.γρ. ε̃συχολίαν, η, ἀχολίαν.

⁴ Τινες μεν ο̃τως ει̃ναι διορθωτέον η̃γήσαντο, «ὅσιον» δεĩ γάρ
 » τον αγαθὸν μη μέλαν ἡθος περιβλέπεσθαι». Ἄτεροι δε̃,
 « η̃ κατὰ τον Α̃γάθωνα, μη μέλαν ἡθος ᾗ. Δεĩ δὴ μη περιβλέπεσθαι»
 η̃, « η̃ κατὰ τον Α̃γάθωνα, μη μέλαν ἡθος περιβλέπεσθαι», και
 ἄλλοι ἄλλως.

ὅτι ἕκαστος τῶν μεμνημένων αὐτοῦ τάχιστα καὶ αὐτὸς ἀποθανεῖται· εἶτα πάλιν καὶ αὐτὸς ὁ ἐκεῖνον διαδεξάμενος, μέχρι καὶ πᾶσα ἡ μνήμη ἀποσβῆ διὰ ἐπτοημένων καὶ σβεννυμένων προΐουσα. Ὑπόθου δ', ὅτι καὶ ἀθάνατοι μὲν οἱ μεμνησόμενοι, ἀθάνατος δ' ἡ μνήμη· τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ; καὶ οὐ λέγω ¹, ὅτι πρὸς τὸν ² τεθνηκότα; ἀλλὰ πρὸς τὸν ζῶντα· τί ὁ ἔπαινος, πλὴν ἄρα δι' οἰκονομίαν τινά; πάρες ³ γὰρ νῦν ἀκαίρως τὴν φυσικὴν θόσιν, ἄλλου τινὸς ἐχόμενον ⁴ λόγου λοιπόν.

κ'. Πᾶν τὸ καὶ ὅπως οὖν καλὸν, ἐξ ἑαυτοῦ καλὸν ἐστίν, καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ ⁵ καταλήγει, οὐκ ἔχον μέρος ἑαυτοῦ τὸν ἔπαινον. Οὐτε γοῦν χειρόν, ἢ κρεῖττον γίνεται τὸ ἐπαινούμενον. Τοῦτό φημι καὶ ἐπὶ τῶν κοινοτέρων καλῶν λεγομένων· οἷον ἐπὶ τῶν ὕλικῶν, καὶ ἐπὶ τῶν τεχνικῶν κατασκευασμάτων, τό γε δὴ ὄντως ⁶ καλὸν οὐ τινος ⁷ χρεῖαν ἔχει, οὐ μᾶλλον, ἢ νόμος, οὐ μᾶλλον, ἢ ἀλήθεια, οὐ μᾶλλον, ἢ εὐνοία, ἢ αἰδώς. Τί τούτων διὰ τὸ ἐπαινεῖσθαι καλὸν ἐστίν, ἢ ψεγόμενον φθείρεται; σμαράγδιον γὰρ ἑαυτοῦ χειρόν γίνεται, ἐὰν μὴ ἐπαινῇται; τί δὲ χρυσὸς, ἐλέφας, πορφύρα, λύρα, μαχαίριον ⁸, ἀνδρῦλλον, δενδρῦφιον;

κα'. Εἰ διαμένουσιν αἱ ψυχαί, πῶς αὐτάς ἐξ αἰδίου χωρεῖ ὁ ἀήρ; — Πῶς δὲ ἡ γῆ χωρεῖ τὰ τῶν ἐκ τοσούτου αἰῶνος θάπτομένων ⁹ σώματα; ὥσπερ γὰρ ἐνθάδε ἡ τούτων πρὸς ἡντινα ἐπιδιαμονὴν ¹⁰ μεταβολὴ καὶ διάλυσις χώραν ἄλλοις νεκροῖς ποιεῖ· οὕτως αἱ εἰς τὸν ἀέρα ¹¹ μεθιστάμεναι ψυχαί, ἐπὶ ποσὸν συμμείνασαι, μεταβάλλουσι καὶ χέονται καὶ ἐξάπτονται, εἰς τὸν τῶν ὅλων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβάνονται, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον χώραν ταῖς προστυνοικιζομέναις ¹² παρέχουσι. Τοῦτο δ'

¹ οὐδὲν λέγω. ² Ἰσ. γρ. τί πρὸς τόν. ³ Ἰσ. γρ. παρεῖς, ἢ παρέντες. ⁴ Ἰσ. γρ. ἔχρη, ἢ ἐχόμεθα. ⁵ ΑΤ, ἐφ' ἑαυτῷ*. ⁶ ΑΤ, κατασκευασμάτων. Τὸ δὲ ὄντως. (ΔΓ, ... τό γε δὴ οὕτως)*. ⁷ καλὸν τινος. ⁸ πορφύρα, μαχαίριον. ⁹ θάπτομένα. ¹⁰ Ἰσ. γρ. μετὰ ποσὴν τεταταμένην. ¹¹ εἰς ἀέρα. ¹² προστυνοικιζομέναις.

ἂν τις ἀποκρίναιτο ἐφ' ὑποθέσει τοῦ τὰς ψυχὰς διαμένειν. Χρὴ δὲ μὴ μόνον ἐνθυμεῖσθαι τὸ πλῆθος τῶν θάπτομένων οὕτως ὡς σωμάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ἐκάστης ἡμέρας ἐσθιομένων ζώων ὑφ' ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. Ὅσος γὰρ ἀριθμὸς καταναλίσκεται, καὶ οὕτως ὡς θάπτεται, ἐν τοῖς τῶν τρεφομένων σώμασι, καὶ ὁμῶς δέχεται ἡ χώρα αὐτὰ ¹, διὰ τὰς ἐξαιμωτώσεις, διὰ τὰς ² εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες ἀλλοιώσεις. Τίς ἐπὶ τούτου ἡ ἱστορία τῆς ἀληθείας; διαίσεις εἰς τὸ ὑλικόν, καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες.

κβ'. Μὴ ἀπορρέμβεσθαι· ἀλλ' ἐπὶ πάσης ὁρμῆς τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι, καὶ ἐπὶ πάσης φαντασίας σώζειν τὸ καταληπτικόν.

κγ'. Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοι εὐάρμοσόν ἐστιν, ὧς κόσμω. Οὐδὲν μοι πρόωρον, οὐδὲ ὄψιμον, τὸ σοὶ εὐκαιρον. Πᾶν μοι καρπὸς, ὃ φέρουσιν αἱ σοὶ ὥραι, ὧς φύσις· ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σὲ πάντα. Ἐκεῖνος μὲν φησὶ· Πόλι φίλη Κέκροπος· σὺ δὲ οὐκ ἐρεῖς· Ὡς πόλι φίλη Διός;

κδ'. Ὀλίγα πρῆσσε, φησὶν, εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν· μήποτε ἄμεινον [τὸ] τἀναγκαῖα πράσσειν, καὶ ὅσα ὁ τοῦ φύσει πολιτικοῦ ζώου λόγος αἰρεῖ, καὶ ὡς αἰρεῖ. Τοῦτο γὰρ οὐ μόνον ³ τὴν ἀπὸ τοῦ καλῶς πράσσειν εὐθυμίαν φέρει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ὀλίγα πράσσειν. Τὰ πλεῖστα γὰρ, ὧν λέγομεν καὶ πράσσομεν, οὐκ ἀναγκαῖα ὄντα, εἴ τις περιέλη, εὐσυχλωτέρος καὶ ἀταρακτότερος ἔσαι. Ὅθεν δεῖ * καὶ * παρ' ἑκάστα ἑαυτὸν ὑπομιμνήσκειν, μὴ τι τοῦτο οὐ τῶν ⁴ ἀναγκαίων; Δεῖ δὲ μὴ μόνον πράξεις τὰς μὴ ἀναγκαίας περιαιρεῖν, ἀλλὰ καὶ φαντασίας· οὕτως γὰρ οὐδὲ πράξεις παρέλκουσαι ἐπακολουθήσουσι.

κέ. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ καὶ ὁ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου

¹ αὕτη. ² Ἰσ. γρ. καὶ τὰς. ³ μόνον. ⁴ Ἰσ. γρ. τοῦτο τῶν οὐκ.

βίος, τοῦ ἀρεσκομένου μὲν τοῖς ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις, ἀρκουμένου δὲ τῇ ἰδίᾳ πράξει δικαίᾳ καὶ διαθέσει εὐμενεῖ.

κς'. Ἐώρακας ἐκεῖνα; ἴδε καὶ ταῦτα. Σεαυτὸν μὴ τάρασσε· ἄπλωσον σεαυτὸν. Ἀμαρτάνει τις; ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. Συμβέ-
θηκέ σοί τι καλῶς; ἐκ τῶν ὅλων ἀπ' ἀρχῆς σοι συγκαθείμαρτο, καὶ συνεκλώθετο πᾶν τὸ συμβαῖνον. Τὸ δ' ὅλον, βραχὺς ὁ βίος· κερδαντέον τὸ παρὸν σὺν εὐλογισίᾳ καὶ δίκῃ. Νῆφε ἀνειμένως ¹.

κς'. Ἦτοι κόσμος διατεταγμένος, ἡ κυκεὼν, συμπεφορη-
μένος ² μὲν, ἀλλὰ κόσμος. Ἡ ἐν σοὶ μὲν τις κόσμος ὑφίστασθαι δύναται; ἐν δὲ τῷ παντὶ ἀκοσμία; καὶ ταῦτα οὕτως πάντων διακεκριμένων καὶ διακεχυμένων καὶ συμπαθῶν.

κή. Μέλαν ἦθος, θῆλυ ἦθος, περισκελὲς ἦθος, θηριῶδες, βοσκηματῶδες, παιδαριῶδες, βλακικὸν, κίβδηλον, βωμολόχον, καπηλικὸν, τυραννικόν.

κθ'. Εἰ ξένος κόσμος, ὁ μὴ γνωρίζων τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα, οὐχ ἦττον ξένος, καὶ ὁ μὴ γνωρίζων τὰ γιγνόμενα. Φυγὰς, ὁ φεύγων τὸν πολιτικὸν λόγον· τυφλὸς, ὁ καταμύων τῷ νοερῷ, ἥμματι· πτωχὸς, ὁ ἐνδεὴς ἐτέρου, καὶ μὴ πάντα ἔχων παρ' ἑαυτοῦ τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. Ἀπόσχημα κόσμου, ὁ ἀφισά-
μενος καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τοῦ τῆς κοινῆς φύσεως λόγου, διὰ τοῦ δυσαρεσεῖν τοῖς συμβαίνουσιν· ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἢ καὶ σὲ ἤνεγκεν· ἀπόσχημα πόλεως, ὁ τὴν ἰδίαν ψυχὴν τῆς τῶν λογικῶν ἀποσχίζων, μιᾶς οὔσης.

λ'. Ὁ μὲν χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ, ὁ δὲ χωρὶς βιβλίου· ἄλλος οὗτος ³ ἡμίγυμνος. Ἄρτους οὐκ ἔχω, φησί, καὶ ἐμμένω τῷ λόγῳ. — Ἐγὼ δὲ τροφὰς τὰς ἐκ μαθημά-
των οὐκ ἔχω, καὶ ἐμμένω.

λά. Τὸ τεχνίον, ὃ ἔμαθες, φίλει, τούτῳ προσαναπαύου· τὸ δὲ

¹ ἀνειμένως. ² Ἰσ. γρ. συμπεφυρμένος. ³ οὕτως.

ὑπόλοιπον τοῦ βίου διέζη. Θε, ὡς Θεοῖς μὲν ἐπιτετροφῶς τὰ σεαυτοῦ πάντα ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, ἀνθρώπων δὲ μηδενὸς μήτε τύραννον μήτε δοῦλον ἑαυτὸν καθιστάς.

λβ' Επινόησον, λόγου χάριν, τοὺς ἐπὶ Οὐρεσπασιανοῦ καιροὺς, ὅφει ταῦτα ¹ πάντα· γαμοῦντας, παιδοτροφοῦντας, νοσοῦντας, ἀποθνήσκοντας, πολεμοῦντας, ἐρητάζοντας, ἐμπορευομένους, γεωργοῦντας, κολακεύοντας, αὐθαδιζομένους, ὑποπτεύοντας, ἐπιβουλεύοντας, ἀποθανεῖν τινας εὐχομένους, γογγύζοντας ἐπὶ τοῖς παροῦσιν, ἐρῶντας, θησαυρίζοντας, ὑπατείας, βασιλείας ἐπιθυμοῦντας. οὐκοῦν ἐκεῖνος μὲν ὁ τούτων βίος οὐκ ἔτι οὐδαμοῦ. Πάλιν ἐπὶ τοὺς καιροὺς τοὺς ² Τραϊανοῦ μετὰδθη· πάλιν τὰ αὐτὰ πάντα. τέθνηκε ἀκεῖνος ὁ βίος. Ὁμοίως καὶ τὰς ἄλλας ἐπιγραφὰς χρόνων καὶ ὅλων ἐθνῶν ἐπιθεώρει, καὶ βλέπε, πόσοι κατενταθέντες μετὰ μικρὸν ἔπεσον, καὶ ἀνελύθησαν εἰς τὰ σοιχεῖα. Μάλιστα δὲ ³ ἀναπολητέον ἐκείνους, οὓς αὐτὸς ἔγνωσ κενὰ σπωμένους, ἀφέντας ποιεῖν τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν, καὶ τούτου ἀπρίξ ἔχουσθαι, καὶ τούτῳ ἀρκεῖσθαι. Αναγκαῖον δὲ ὧδε τὸ μεμνησθαι, ὅτι καὶ ἡ ἐπιστροφή κατ' ἐκάστην πράξιν ἰδίαν ἀξίαν ἔχει καὶ συμμετρίαν. Οὕτως γὰρ οὐκ ἀποδυσπετήσεις, εἰ μὴ ἐπὶ πλέον, ἢ προσῆκε, περὶ τὰ ἐλάσσω καταγίγη.

λγ'. Αἱ πάλαι συνήθεις λέξεις, γλωσσήματα νῦν· οὕτως οὖν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πάλαι πολυυμνήτων, νῦν τρόπον τινὰ γλωσσήματά ἐσι, Κάμιλλος, Καίσιων, Οὐόλεσος, Λεοννάτος, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ Σικιπίων ⁴, καὶ Κάτων, εἴτα καὶ Αὐγούστος, εἴτα καὶ Ἀδριανὸς, καὶ Ἀντωνῖνος. Ἐξίτηλα γὰρ πάντα καὶ μυθώδη ταχὺ γίνεται· ταχὺ δὲ καὶ παντελὴς λήθη κατέχωσεν. Καὶ ταῦτα λέγω ἐπὶ τῶν θαυμασῶς * πῶς * λαμψάντων. Οἱ γὰρ λοιποὶ ἅμα τῷ ἐκπνεῦσαι, ἄϊσοι, ἄπυσοι. Τί δὲ καὶ ἔστιν

¹ ταῦτα. ² τοῦ. ³ Καὶ μάλιστα δέ. ⁴ κατ' ὀλίγον δὲ Σικιπίων.

ὅλως τὸ ἀείμνησον ¹; ὅλον κενόν. Τί οὖν ἐστὶ, περὶ ὃ δεῖ σπουδῇν εἰσφέρεισθαι; ἐν τούτῳ, διάνοια δικαία, καὶ πράξεις κοινωνικαί, καὶ λόγος, οἷος μήποτε διαψεύσασθαι, καὶ διάθεσις ἀσπαζομένη πᾶν τὸ συμβαῖνον, ὡς ἀναγκαῖον, ὡς γνώριμον, ὡς ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης ² καὶ πηγῆς ῥέον.

λδ'. Ἐκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθοῖ συνεπιδίδου, παρέχων συννησσαι, οἷς τισὶ ποτε πράγμασι βούλεται.

λέ. Πᾶν ἐφήμερον, καὶ τὸ μνημονεύον, καὶ τὸ μνημονεύομενον.

λς'. Θεώρει διηνεκῶς, ὡς πάντα κατὰ μεταβολὴν τὰ γινόμενα ³ γίνεται· καὶ ἐξίξου ἐννοεῖν, ὅτι οὐδὲν οὕτως φιλεῖ ἢ τῶν ὅλων φύσις, ὡς τὸ τὰ ὄντα μεταβάλλειν, καὶ ποιεῖν νέα ὅμοια. Σπέρμα γὰρ τρόπον τινὰ πᾶν τὸ ὄν τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐσομένου. Σὺ δὲ μόνον σπέρματα φαντάξῃ τὰ εἰς γῆν ἢ μήτραν καταβαλλόμενα· τοῦτο δὲ λίαν ἰδιωτικόν.

λς'. Ἦδη τεθνήξῃ, καὶ οὐπω οὔτε ἀπλοῦς, οὔτε ἀτάραχος, οὔτε ἀνύποπτος τοῦ βλαθῆναι ἂν ἔξωθεν, οὔτε ἵλεως πρὸς πάντας, οὔτε τὸ φρονεῖν ἐν μόνῳ τῷ δικαιοπραγεῖν τιθέμενος.

λή. Τὰ ἡγεμονικά αὐτῶν διάβλεπε, καὶ τοὺς φρονίμους ⁴ οἷα μὲν φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν.

λθ'. Ἐν ἄλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὸν οὐχ ὑφίσταται· οὐδὲ μὲν ⁵ ἐν τινι τροπῇ καὶ ἑτεροιώσει ⁶ τοῦ περιέχοντος. Ποῦ οὖν; ὅπου τὸ περὶ κακῶν ὑπολαμβάνον σοὶ ἐστὶ. Τοῦτο οὖν μὴ ὑπολαμβάνετω, καὶ πάντα εὖ ἔχει. Κἂν τὸ ἐγγυτάτω αὐτοῦ, τὸ σωματίον, τέμνηται, καίηται, διαπύσκηται, σήπηται, ὅμως τὸ ὑπολαμβάνον περὶ τούτων μόριον ἡσυχάζετω· τουτέστι ⁷, κρινέτω, μήτε κακὸν τι εἶναι, μήτε ἀγαθόν, ὃ ἐπίσης δύναται

¹ ὅλως ἀείμνησον; ² Ἰσ. γρ. ἀπ' ἀρχῆς τῆς αὐτῆς. ³ ΑΤ, διηνεκῶς, πάντα κατὰ μεταβολὴν γινόμενα*. ⁴ Ἰσ. γρ. Καὶ τὰς φροντίδας. ⁵ Οὐδὲ μὲν. ⁶ ἑτεροιώσει. ⁷ τοιοῦτόν ἐστι.

κακῶ ἀνδρὶ καὶ ἀγαθῶ συμβαίνειν. Ὁ γὰρ [τῷ παρὰ φύσιν] καὶ τῷ κατὰ φύσιν βιοῦντι ἐπίσης συμβαίνει, τοῦτο οὔτε ¹ κατὰ φύσιν ἐστίν, οὔτε παρὰ φύσιν.

μ'. Ὡς ἐν ζῶεν τὸν κόσμον, μίαν οὐσίαν καὶ ψυχὴν μίαν ἐπέχον, συνεχῶς ἐπινοεῖν· καὶ πῶς εἰς αἵσθησιν μίαν τὴν τούτου πάντα ἀναδιδοται· καὶ πῶς ὁρμῇ μιᾷ πάντα πράσσει· καὶ πῶς πάντα πάντων τῶν γινομένων συναίτια· καὶ οἷά τις ἡ σύννησις καὶ συμμήρυσις.

μά. Ψυχάριον εἶ, βασιάζον νεκρὸν, ὡς Ἐπίκτητος ἔλεγεν.

μβ'. Οὐδέν ἐστι κακὸν, τοῖς ἐν μεταβολῇ γινομένοις· ὡς οὐδὲ ἀγαθὸν τοῖς ἐκ ² μεταβολῆς ὑφισταμένοις.

μγ'. Ποταμός τις ἐκ τῶν γινομένων καὶ ρεῦμα βίαιον ὁ αἰὼν· ἅμα τε γὰρ ὥφθη ἕκαστον, καὶ παρενήνεκται, καὶ ἄλλο παραφέρεται, τὸ δὲ ἐνεχθήσεται.

μδ'. Πᾶν τὸ συμβαῖνον οὕτως σύνηθες καὶ γνώριμον, ὡς τὸ ρόδον ἐν τῷ ἔαρι, καὶ ὁπώρα ἐν τῷ θέρει· τοιοῦτον γὰρ καὶ νόσος, καὶ θάνατος, καὶ βλασφημία, καὶ ἐπιβουλὴ, καὶ ὅσα τοὺς μωροὺς εὐφραίνει, ἢ λυπεῖ.

μέ. Τὰ ἐξῆς αἰεὶ τοῖς προηγησαμένοις οἰκειῶς ἐπιγίνεται· οὐ γὰρ οἷον καταρίθμησίς τις ἐστὶν ἀπρητημένως ³, καὶ μόνον τὸ κατηναγκασμένον ἔχουσα, ἀλλὰ συνάφεια εὐλογος· καὶ ὥσπερ συντέτακται συνηρμοσμένως τὰ ὄντα, οὕτως τὰ γινόμενα οὐ διαδοχὴν φιλὴν ἀλλὰ θαυμασὴν τινα οἰκειότητα ἐμφαίνει.

μς'. Αἰεὶ τοῦ Ἡρακλειτείου μεμνηῖσθαι ὅτι γῆς θάνατος, ὕδωρ γενέσθαι, καὶ ὕδατος θάνατος ἀέρα γενέσθαι, καὶ ἀέρος πῦρ, καὶ ἔμπαλιν. Μεμνηῖσθαι δὲ καὶ τοῦ ἐπιλανθανομένου, ἧ ἡ ὁδὸς ἄγει· καὶ ὅτι, ὧ μάλιστα διηνεκῶς ὁμιλοῦσι λόγῳ, τῷ τὰ ὅλα διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρονται· καὶ οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι, ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται. καὶ, ὅτι οὐ δεῖ ὥσπερ καθεύδοντας ποιεῖν, καὶ λέγειν· καὶ

¹ ΑΤ, οὔτε τοῦτο*. ² ΑΤ, ἀγαθὸν ἐκ*. ³ Ἰσ. γρ. ἀπρητημένων.

γὰρ τότε δοκοῦμεν ποιεῖν καὶ λέγειν· καὶ ὅτι οὐ δεῖ ὡς παῖδας τοκέων, τοῦτ' ἔστι, κατὰ ψιλόν, [καί] καθότι ¹ παρειλήφμεν.

μζ'. Ὡσπερ εἴ τίς σοι θεῶν εἶπεν, ὅτι αὖριον τεθνήξῃ, ἢ πάντως γε εἰς ² τρίτην, οὐκ ἔτ' ἂν παρὰ μέγα ἐποιῶ, τὸ εἰς τρίτην μᾶλλον, ἢ αὖριον, εἴ γε μὴ ἐσχάτως ἀγεννής εἴ· πόσον γάρ ἐστι τὸ μεταξύ; οὕτως καὶ τὸ εἰς πολλοσὺν ἔτος μᾶλλον, ἢ αὖριον, μηδὲν μέγα εἶναι νόμιζε.

μῆ. Ἐννοεῖν συνεχῶς, πόσοι μὲν ἱατροὶ ἀποτεθνήκασι, πολ-
λάκις τὰς ὀφρῦς ὑπὲρ τῶν ἀρρώρων συσπᾶσαντες· πόσοι δὲ
μαθηματικοί, ἄλλων θανάτους, ὡς τι μέγα, προειπόντες·
πόσοι δὲ φιλόσοφοι, περὶ θανάτου, ἢ ἀθανασίας, μυρία δια-
τεινόμενοι· πόσοι δὲ ἀριεῖς, πολλοὺς ἀποκτείναντες· πόσοι δὲ
τύραννοι, ἐξουσία ψυχῶν μετὰ θεινοῦ φρυάγματος ὡς ἀθανάτοι
κεχρημένοι· πόσοι δὲ πόλεις ὅλαι, ἣν' οὕτως εἶπω, τεθνήκασιν,
Ἐλίκη, καὶ Πομπήϊοι, καὶ Ἡρκλάνον ⁵ καὶ ἄλλαι ἀναρίθμητοι.
Ἐπίτι δὲ καὶ ὅσους οἶδας, ἄλλον ἐπ' ἄλλω· ὁ μὲν τοῦτον κη-
δεύσας, εἴτα ἐξετάσῃ, ὁ δὲ ἐκείνου· πάντα δὲ ἐν βραχεῖ ⁴. Τὸ γὰρ
ὅλον ⁵, κατιδεῖν αἰεὶ ⁶ τὰ ἀνθρώπινα, ὡς ἐφήμερα καὶ εὐτελῆ·
καὶ ἐχθρὸς μὲν μυζάριον, αὖριον δὲ τάριχος, ἢ τέφρα. Τὸ ἀκα-
ριαῖον οὖν τοῦτο τοῦ χρόνου κατὰ φύσιν διελθεῖν, καὶ ἵλεων
καταλῦσαι, ὡς ἂν εἰ ἐλαία πέπειρος γενομένη ἐπιπτεν, εὐφη-
μοῦσα τὴν ἐνεγκοῦσαν, καὶ χάριν εἰδυῖα τῇ φύσαντι δένδρω.

μζ'. Ὅμοιον εἶναι τῇ ἄκρᾳ, ἣ διηνεκῶς τὰ κύματα προσ-
ρήσsetαι· ἡ δὲ ἔσθηκε, καὶ περὶ αὐτὴν κοιμίζεται τὰ φλεγμῆναιτα
τοῦ ὕδατος. — Ἀτυχὴς ἐγὼ, ὅτι τοῦτό μοι συν-
έβη. — Οὐμενοῦν· ἀλλ' Εὐτυχὴς ἐγὼ, ὅτι, τούτου
μοι συμβεβηκότος, ἄλυπος διατελῶ, οὔτε ὑπὸ

¹ οὐ δεῖ παῖδας τοκέων, ὧν τοῦτ' ἔστι, κατὰ ψιλόν, καθότι. ² πάν-
τως εἰς. ³ Ἡράκλειον. ⁴ Ἰσ. γρ. δὲ ἐμβραχύν*. ⁵ Ὅλα. ⁶ Ἰσ. γρ.
κατιδεῖν δεῖ.

τοῦ παρόντος θραυόμενος, οὔτε τὸ ἐπιόν ¹ φο-
βούμενος. Συμβῆναι μὲν γὰρ τὸ τοιοῦτο παντὶ ἐδύνατο· ἄλυπος
δὲ οὐ πᾶς ἐπὶ τούτῳ ἂν διετέλεσε. Διὰ τί οὖν ἐκεῖνο μάλλον
ἀτύχημα, ἢ τοῦτο εὐτύχημα; λέγεις δὲ ὅλως ἀτύχημα ἀνθρώπου,
ὃ οὐκ ἔστιν ἀπότευγμα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου; ἀπότευγμα
δὲ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σοι δοκεῖ, ὃ μὴ παρὰ τὸ
βούλημα τῆς φύσεως αὐτοῦ ἔστι; Τί οὖν; τὸ βούλημα μεμάθηκας·
μὴ τι οὖν τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο κωλύσει σε δίκαιον ² εἶναι,
μεγαλόψυχον, σώφρονα, ἔμφρονα, ἀπρόπτωτον, ἀδιάψευστον,
αἰδήμονα, εὐέμερον, ἄλλα, ὧν παρόντων ³ ἡ φύσις ἡ τοῦ
ἀνθρώπου ἀπέχει τὰ ἴδια; Μέννησο λοιπὸν ἐπὶ παντός τοῦ εἰς
λύπην σε προαγομένου, τούτῳ χρῆσθαι τῷ δόγματι· οὐχ ὅτι
τοῦτο ⁴ ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐτύχημα.

ν'. Ἰδιωτικὸν μὲν, ὅμως δὲ ἀνυστικὸν ⁵ βοήθημα πρὸς
θανάτου καταφρόνησιν, ἢ ἀναπόλησιν τῶν γλίσχρως ἐνδιατρι-
ψάντων τῷ ζῆν. Τί οὖν αὐτοῖς πλεόν, ἢ τοῖς ἁλώροις; πάντως
ποῦ ποτε κεῖνται, Καδικιανὸς ⁶ Φάειος, Ἰουλιανὸς, Λέπιδος,
ἢ εἴ τις τοιοῦτος, οἱ πολλοὺς ἐξήνεγκαν, εἴτα ἐξηνέχθησαν·
ὅλον, μικρόν ἐστι τὸ διάστημα, καὶ τοῦτο δι' ὅσων, καὶ μεθ' οἷων
ἐξαντλούμενον, καὶ ἐν οἷῳ σωματίῳ; μὴ οὖν ὡς πρᾶγμα....
βλέπε γὰρ ὀπίσω τὸ ἀχανὲς τοῦ αἰῶνος, καὶ τὸ πρόσω ἄλλο
ἄπειρον. Ἐν δὴ τούτῳ, τί διαφέρει ὁ τριήμερος τοῦ τριγενηνίου;

να. Ἐπὶ τὴν σύντομον αἰὲν τρέχε· σύντομος δὲ ἡ κατὰ φύσιν·
ὥστε κατὰ τὸ ὑγιέστατον πᾶν λέγειν καὶ πράσσειν. Ἀπαλλάσσει
γὰρ ἡ τοιαύτη πρόθεσις κόπων, καὶ στρατείας ⁷, καὶ πάσης
οἰκονομίας, καὶ κομψείας.

¹ οὔτε ὑπὸ παρόντος θραυόμενος (ἱσ.γρ. θραπτόμενος*), οὔτε
ἐπιόν. ² κωλύσει, δίκαιον. ³ ἀ συμπαρόντων. ⁴ ἱσ.γρ. ὅτι οὐχί
τοῦτο. ⁵ ἀνυστικόν. ⁶ ἱσ.γρ. Καικιλανός, ἢ, Καϊδικιανός. ⁷ κόπων
στρατείας (ἱσ.γρ. κόπων καὶ τερατείας*).

ΒΙΒΛΙΟΝ Ε.

ὉΡΘΟΥ, ὅταν δυσόκνως ἐξεγείρῃ, πρόχειρον ἔσω, ὅτι ἐπὶ ἀνθρώπου ἔργον ἐγείρομαι· τί οὖν ¹ δυσκολαίνω, εἰ πορεύομαι ἐπὶ τὸ ποιεῖν, ὧν ἕνεκεν γέγονα, καὶ ὧν χάριν προῆγμαι εἰς τὸν κόσμον; ἢ ἐπὶ τοῦτο κατεσκεύασμαι, ἵνα κατακείμενος τοῖς σρωματίοις ἐμαυτὸν ² θάλλω; — Ἀλλὰ τοῦτο ἥδιον. — Πρὸς τὸ ἡδεσθαι οὖν γέγονας; ὅλως δὲ οὐ πρὸς [τὸ] ποιεῖν, ἢ πρὸς ἐνέργειαν; οὐ βλέπεις τὰ φυτάρια, τὰ σρουθάρια, τοὺς μύρμηκας, τὰς ἀράχνας, τὰς μελίσσας, τὸ ἴδιον ποιούσας, τὸν ³ καθ' αὐτάς συγκοσμούσας ⁴ κόσμον; ἔπειτα σὺ ⁵ οὐ θέλεις τὰ ἀνθρωπικὰ ποιεῖν; οὐ τρέχεις ἐπὶ τὸ κατὰ τὴν σὴν ⁶ φύσιν; — Ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι. — Φημί καὶ γὰρ· ἔδωκε μέντοι καὶ ⁷ τοῦτου μέτρα ἢ φύσις· ἔδωκε * μέντοι * καὶ τοῦ ἐσθίειν, καὶ πίνειν· καὶ ὅμως σὺ, ὑπὲρ τὰ μέτρα, ὑπὲρ τὰ ἀρκοῦντα προχωρεῖς· ἐν ταῖς πράξεσι δὲ οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ δυνατοῦ. Οὐ γὰρ φιλεῖς σεαυτὸν. ἐπεὶ τοι καὶ τὴν φύσιν ἄν σου, καὶ τὸ βούλημα ταύτης ἐφίλεις· Ἀλλ' οἷ γε ⁸ τὰς τέχνας ἑαυτῶν φιλοῦντες συγκατατίθενται ⁹ τοῖς κατ' αὐτάς ἔργοις, ἄλουτοι καὶ ἄσιτοι· σὺ [δὲ] τὴν φύσιν τὴν σεαυτοῦ ἔλασσον τιμᾶς, ἢ ὁ τορευτὴς τὴν τορευτικὴν ¹⁰, ἢ ὁ ὀρχηστὴς τὴν ὀρχησικὴν, ἢ ὁ φιλόργυρος τὸ ἀργύριον, ἢ ὁ κενόδοξος τὸ δοξάριον. Καὶ οὗτοι ¹¹, ὅταν προσπαθῶσιν, οὔτε φαγεῖν, οὔτε κοιμηθῆναι θέλουσι μᾶλλον, ἢ ταῦτα συνάξειν, πρὸς ᾧ διαφέρονται ¹². σοὶ δὲ αἱ κοινωνικαὶ

¹ ἔτι οὖν. ² ἑαυτόν. ³ ΔΓ, τό. ⁴ ΔΓ, συγκροτούσας. ⁵ κόσμον; σὺ. ⁶ ΑΓ, κατὰ σὴν*. ⁷ ἀναπαύεσθαι· δεῖ ἔδωκε καί. ⁸ ΑΓ, ἄλλοι τε*. ⁹ Ἰσ. γρ. ἐγκατατίθενται*. ¹⁰ τορευτὴς τὴν τορευτικὴν. ¹¹ Ἰσ. γρ. Καίτοι οὗτοι, ἢ, καὶ οὗτοι μὲν*. ¹² πρὸς ᾧ φέρονται.

πράξεις εὐτελέσεται ¹ φαίνονται, καὶ ἡσσανος σπουδῆς ἄξια;

β'. Ὡς εὐκολον ἀπώτασθαι καὶ ἀπαλειψαι πᾶσαν φαντασίαν
* τὴν * ὀχληράν, ἢ ἀνοίκειον, καὶ εὐθὺς ἐν πάσῃ γαλήνῃ εἶναι.

γ'. Ἄξιον ἑαυτὸν κρίνε παντὸς λόγου καὶ ἔργου τοῦ κατὰ φύσιν· καὶ μὴ σε παρειπάτω ² ἢ ἐπακολουθεῖσά τινων μέμψις, ἢ φόβος ³, ἀλλὰ, εἰ καλὸν ⁴ πεπραχθαι, ἢ εἰρησθαι, μὴ σεαυτὸν ἀπαξίου. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχουσι, καὶ ἰδίᾳ ὁρμῇ χρῶνται· ἃ σὺ μὴ περιδλέπου, ἀλλ' εὐθεῖαν πέραινε, ἀκολουθῶν τῇ φύσει τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ· μία δὲ ἀμφοτέρων τούτων * ἢ * ὁδός.

δ'. Πορεύομαι διὰ τῶν ⁵ κατὰ φύσιν, μέχρι πεσῶν ἀναπαύσομαι, ἐναποπνεύσας μὲν τούτῳ, ἐξ οὗ καθ' ἡμέραν ἀναπνέω, πεσῶν δὲ ἐπὶ τούτῳ, ἐξ οὗ καὶ τὸ σπερμάτιον ὁ πατήρ μου συνέλεξε, καὶ τὸ αἱμάτιον ἢ μήτηρ, καὶ τὸ γαλάκτιον ἢ τροφός· ἐξ οὗ καθ' ἡμέραν τοσοῦτοις ἔτεσι βόσκομαι, καὶ ἀρδεύομαι, ὃ φέρει με πατοῦντα, καὶ εἰς τοσαῦτα ἀποχρῶμενον αὐτῷ ⁶.

ε'. Δριμύτητά σου οὐκ ἔχουσι θαυμάσαι. Ἔσω· ἀλλὰ ἕτερα πολλά, ἐφ' ὧν οὐκ ἔχεις εἰπεῖν, Οὐ γὰρ πέφυκα. Ἐκεῖνα οὖν παρέχου, ἅπερ ὅλα ἐστὶν ἐπὶ σοὶ ⁷, τὸ ἀκίβδηλον, τὸ σεμνόν, τὸ φερέπονον, τὸ ἀφιλήθονον, τὸ ἀμεμψίμοιρον, τὸ ὀλιγοδεές, τὸ εὐμενές, τὸ ἐλεύθερον, τὸ ἀπέρισσον, τὸ ἀφλύαρον, τὸ μεγαλεῖον. Οὐκ αἰσθάνη ⁸, πόσα ἤδη παρέχεσθαι δυνάμενος, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἀφυΐας καὶ ἀνεπιτηδείότητος πρόφασις, ὁμῶς ἔτι κάτω μένεις ἐκῶν; ἢ καὶ γογγύζειν, καὶ γλισχρεύεσθαι, καὶ κολακεύειν, καὶ τὸ σωματίον καταιτιᾶσθαι, καὶ ἀρεσκεύεσθαι, καὶ περπερεύεσθαι, καὶ τοσαῦτα ῥιπτάζεσθαι τῇ ψυχῇ, διὰ τὸ ἀφυῶς κατεσκευάσθαι, ἀναγκάζη;

¹ τελέσεται. ² Ἰσ.γρ. περισπάτω. ³ λόγος. ⁴ ἐκαλόν. ⁵ Πορεύομαι διὰ τήν. Ἰσ.γρ. Πορεύομαι διὰ τῆς*. ⁶ ΑΤ, ἑαυτῷ*. ⁷ ἐπὶ ἐν σοι. ⁸ αἰσθάνει.

Οὐ, μὰ τοὺς Θεοὺς! Ἀλλὰ τούτων μὲν παλαι ἀπηλλάχθαι ἐδύναστο· μόνον δὲ, εἰ ἄρα, ὡς βραδύτερος, καὶ δυσπαρακόλου-
σητότερος καταγινώσκεσθαι· καὶ τοῦτο δὲ ἀσκητέον, μὴ παρ-
ενθυμουμένῳ, μηδὲ ἐμφιληδοῦντι ¹ τῇ νουθείᾳ ².

ς'. Ο μὲν τις ἐστίν, ὅταν τι δεξιὸν περί τινα πράξῃ, πρό-
χειρος καὶ λογίσασθαι αὐτῷ τὴν χάριν. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν
οὐ πρόχειρος, ἄλλως μέντοι παρ' ἑαυτῷ, ὡς περί χρεώσου
διανοεῖται, καὶ οἶδεν, ὃ πεποίηκεν. Ὁ δὲ τις τρόπον τινὰ οὐδὲ
οἶδεν, ὃ πεποίηκεν· ἀλλὰ ὁμοίος ἐστὶ ἀμπέλῳ βότρυν ἐνεγκούσῃ,
καὶ μηδὲν ἄλλο προσεπιζητούσῃ, μετὰ τὸ ἄπαξ τὸν ἴδιον καρ-
πὸν ἐννοχίνοι. Ἴππος ὄραμῶν, κύων ἰχνεύσας, μέλισσα μέλι
ποιήσασα, ἄνθρωπος δ' εὖ ποιήσας, οὐκ ἐπιδοᾷται, ἀλλὰ ³
μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον, ὡς ἄμπελος ἐπὶ τὸ πάλιν ἐν τῇ ὥρᾳ τὸν
βότρυν ἐνεγκεῖν.—Ἐν τούτοις οὖν δεῖ εἶναι, τοῖς τρόποις τινὰ
ἀπαρακολουθήτως αὐτὸ ποιοῦσι;—Ναί.—Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ⁴
δεῖ παρακολουθεῖν· ἴδιον γάρ (φησί) τοῦ κοινωνικοῦ, τὸ αἰσθά-
νεσθαι, ὅτι κοινωνικῶς ἐνεργεῖ, καὶ νῆ Δία, βούλεσθαι καὶ
τὸν κοινωνὸν αἰσθέσθαι.—Ἀληθές μὲν ἐστίν, ὃ λέγεις· τὸ δὲ νῦν
λεγόμενον παρεκδέχῃ· διὰ τοῦτο ἔσῃ εἰς ἐκείνων, ὧν πρότερον
ἐπεμνήσθην· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λογικῇ τιμῇ πιθανότητι παράγονται.
Ἐὰν δὲ θελήσῃς συνεῖναι ⁵, τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον, μὴ φο-
δοῦ, μὴ παρὰ τοῦτο παραλίπῃς τι ἔργον κοινωνικόν.

ς'. Εὐχὴ Ἀθηναίων, Ὑσων, Ὑσον, ὦ φίλε Ζεῦ, κατὰ
τῆς ἀρούρας τῆς Ἀθηναίων καὶ τῶν πεδίων. Ἦτοι
οὐ δεῖ εὐχεσθαι, ἢ οὕτως, ἀπλῶς καὶ ἐλευθέρως.

η. Ὅποιόν τί ἐστι ⁶ τὸ λεγόμενον, ὅτι Συνέταξεν ὁ Ἀσκλη-
πιὸς τούτῳ ἱππασίαν, ἢ ψυχρολουσίαν, ἢ ἀνυπο-

¹ ἐμφιληδοῦντι. ² νουθεῖα. Ἰσ. γρ. νουθεσίᾳ. ³ Ἰσ. γρ. ποιήσασα
οὐκ ἐπιδοᾷται· οὐδ' ἄνθρωπος οὖν εὖ ποιήσας, ἀλλὰ*. ⁴ Ἰσ. γρ.
ἀλλὰ τοῦτο*. ⁵ Ἰσ. γρ. συνεῖναι. ⁶ Ὅποιόν ἐστι.

θησίαν· τοιοῦτόν ἐσι καὶ τὸ, Συνέταξε τούτῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις νόσον, ἢ πῆρωσιν, ἢ ἀποβολήν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. Καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ Συνέταξε, τοιοῦτόν τι σημαίνει, ἔταξε τούτῳ τοῦτο, ὡς κατάλληλον πρὸς ¹ ὑγίειαν· καὶ ἐνταῦθα τὸ συμβαῖνον ἐκάστῳ τέτακται πῶς αὐτῷ κατάλληλον πρὸς ² τὴν εἰμαρμένην. Οὕτως γὰρ καὶ συμβαίνειν αὐτὰ ἡμῖν λέγομεν, ὡς καὶ τοὺς τετραγώνους λίθους ἐν τοῖς τείχεσιν, ἢ ταῖς πυραμίσι, συμβαίνειν οἱ τεχνῖται λέγουσι, συναρμόζοντες ³ ἀλλήλοις τῇ ποιᾷ συνθέσει. Ὅλως γὰρ ἁρμονία ἐστὶ μία. Καὶ ὥσπερ ἐκ πάντων τῶν σωμάτων ὁ κόσμος τοιοῦτον σῶμα συμπληροῦται· οὕτως ἐκ πάντων τῶν αἰτίων ⁴ ἡ εἰμαρμένη τοιαύτη αἰτία συμπληροῦται. Νοοῦσι δὲ, ὃ λέγω, καὶ οἱ τέλεον ἰδιῶται· φασὶ γὰρ, Τοῦτο ἔφερεν αὐτῷ. Οὐκοῦν τοῦτο τούτῳ ἐφέρετο, καὶ τοῦτο τούτῳ συνετάττετο. Δεχόμεθα οὖν αὐτά, ὡς ἐκεῖνα, ἃ ὁ ⁵ Ἀσκληπιὸς συντάττει. Πολλὰ γοῦν καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τραχέα· ἀλλὰ ἀσπαζόμεθα τῇ ἐλπίδι τῆς ὑγείας. Τοιοῦτόν τί σοι δοκίτω, ἄνυσις καὶ συντέλεια τῶν τῇ κοινῇ φύσει δοκούντων, οἷον ἡ σὴ ὑγία. Καὶ οὕτως ἀσπάζου πᾶν τὸ γινόμενον, καὶ ἀπνηέσερρον δοκῇ, διὰ τὸ ἐκεῖσε ⁶ ἄγειν, ἐπὶ τὴν τοῦ κόσμου ὑγίειαν, καὶ τὴν τοῦ Διὸς εὐοδίαν καὶ εὐπραγίαν. Οὐ γὰρ ἂν τοῦτό τι ⁷ ἔφερεν, εἰ μὴ τῷ ὅλῳ συνέφερεν. Οὐδὲ γὰρ ἡ τυχοῦσα φύσις φέρει τι, ὃ μὴ τῷ διοικουμένῳ ὑπ' αὐτῆς κατάλληλόν ἐσι. Οὐκοῦν κατὰ δύο λόγους ξέργειν χρὴ τὸ συμβαῖνόν σοι· καὶ ἓν μὲν, ὅτι σοὶ ἐγίνετο, καὶ σοὶ συνετάττετο, καὶ πρὸς σέ πῶς εἶχεν, ἄνωθεν ἐκ τῶν πρεσβυτάτων αἰτίων συγχλωθόμενον· καὶ ἕτερον δὲ, ὅτι τῷ τὸ ὅλον ⁸ διοικοῦντι τῆς εὐοδίας, καὶ τῆς συντελείας,

¹ τοῦτο πρὸς τοῦτο, ὡς κατάλληλον εἰς. ² τέτακται πῶς πρὸς αὐτὸ κατάλληλον εἰς. ³ συναρμόζοντας. ⁴ αἰτίων. ⁵ ἐκεῖνα ὁ. ⁶ ἐκεῖ. ⁷ τοῦτό τι. ⁸ τῷ ὅλῳ.

καὶ νῆ Δία, τῆς συμμονῆς αὐτῆς ¹ αἰτίον ἐσι. Πηροῦται γὰρ τὸ ὁλόκληρον, ἐὰν καὶ ὁτιοῦν διακόψῃς τῆς συναφείας καὶ συν-
εχείας, ὥσπερ τῶν μορίων, οὕτω δὴ ² καὶ τῶν αἰτίων. Δια-
κόπτεις δὲ, ὅσον ἐπὶ σοί, ὅταν δυσαρεσῇς, καὶ τρόπον τινὰ ἀναιρῇς.

Δ'. Μὴ σιχαίνεῖν, μηδὲ ἀπαυδᾶν, μηδὲ ἀποδυσπετεῖν, εἰ
μὴ καταπυκνοῦται σοι τὸ ἀπὸ δογμάτων ὀρθῶν ἕκαστα πράσ-
σειν· ἀλλὰ ἐκκρουσθέντα, πάλιν ἐπανιέναι, καὶ ἀσμενίζειν εἰ ³
τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, καὶ φιλεῖν τοῦτο, ἐφ' ὃ ἐπανέρχῃ·
καὶ μὴ ὡς πρὸς παιδαγωγὸν τὴν φιλοσοφίαν ἐπανιέναι· ἀλλ'
ὡς οἱ ὀφθαλμιῶνες πρὸς τὸ σπογγάριον καὶ τὸ ὠν, ὡς ἄλλος
πρὸς κατάπλασμα, ὡς πρὸς καταιόνησιν. Οὕτως γὰρ οὐδὲν
ἐπιθεῖξει τὸ ⁴ πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ προσαναπαύσῃ αὐτῷ.
Μέμνησο δὲ, ὅτι φιλοσοφία μόνα θέλει, ἢ ἡ φύσις σου θέλει·
σὺ δὲ ἄλλο ἠθέλες οὐ κατὰ φύσιν.—Τί γὰρ τούτων προσηνέ-
σερον;—Ἡ γὰρ ἡδονὴ οὐχὶ διὰ τοῦτο σφάλλει ⁵; ἀλλὰ θέασαι,
εἰ προσηνέσερον μεγαλοψυχία, ἐλευθερία, ἀπλότης, εὐγνω-
μοσύνη, δσιότης. Αὐτῆς γὰρ φρονήσεως τί προσηνέσερον; ὅταν
τὸ ἅπταισον, καὶ εὗρουν ἐν πᾶσι τῆς παρακολουθητικῆς καὶ
ἐπιστημονικῆς δυνάμεως ἐνδυμηθῇς.

ι'. Τὰ μὲν πράγματα ἐν τοιαύτῃ τρόπῳ τινὰ ἐγκαλύψει ἐστίν,
ὥς τε φιλοσόφοις οὐκ ὀλίγοις, οὐδὲ τοῖς τυχοῦσιν, ἔδοξε παντά-
πασιν ⁶ ἀκατάληπτα εἶναι. Πλὴν αὐτοῖς γε τοῖς Στωϊκοῖς δυ-
κατάληπτα δοκεῖ· καὶ πᾶσα ἡ ἡμετέρα συγκατάθεσις μετα-
πτωτή· ποῦ γὰρ ὁ ἀμετάπτωτος; Μέντιδι τοίνυν ἐπ' αὐτὰ τὰ
ὑποκείμενα· ὡς ὀλιγόχρονα, καὶ εὐτελῆ, καὶ δυνάμενα ἐν
κτῆσει κιναιδου, ἢ πόρνης, ἢ λησού εἶναι. Μετὰ τοῦτο ἔπιθι

¹ Ἰσ. γρ. αὐτοῦ. ² δέ. ³ εἰς. ⁴ Ἰσ. γρ. οὐδὲν ἔτι δῆξῃ τῷ, ἢ,
οὐκ ἔτι δῆξῃ τῷ, ἢ, οὐκ ἔτι δῆξει τὸ, ἢ, οὐδὲν ἔτι δῆξει τό*.
⁵ διὰ τοὺς σφάλλει. ⁶ ἔδοξε ἢ παντάπασιν.

ἐπὶ τὰ τῶν συμβιούντων ἡδὴ, ὧν μόλις ἐςὶ καὶ τοῦ χαριεστάτου ἀνασχέσθαι, ἵνα μὴ λέγω, ὅτι καὶ ἑαυτὸν τις μόλις ¹ ὑπομένει. Ἐν τοιούτῳ οὖν ζόφῳ καὶ ρύπῳ ² καὶ τοσαύτῃ ρύσει ³ τῆς τε οὐσίας καὶ τοῦ χρόνου, καὶ τῆς κινήσεως, καὶ τῶν κινουμένων, τί ποτ' ἐςὶ τὸ ἐκτιμηθῆναι, ἢ τὸ ὅλως σπουδασθῆναι δυνάμενον, οὐδ' ἐπινοῶ. Τοῦναντίον γὰρ δεῖ παραμυθούμενον ἑαυτὸν περιμένειν τὴν φυσικὴν λύσιν, καὶ μὴ ἀσχάλλειν τῇ διατριβῇ, ἀλλὰ τοῦτοις μόνοις προσαναπαύεσθαι· ἐνὶ μὲν τῷ, ὅτι οὐδὲν συμβήσεται μοι, ὃ οὐχὶ κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν ἐςὶν· ἐτέρῳ δὲ, ὅτι ἔξεσί μοι μηδὲν πράσσειν παρὰ τὸν ἐμὸν θεὸν, καὶ δαίμονα. Οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάσων τοῦτον παρ-
βῆναι.

ια. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι τῇ ἑμαυτοῦ ψυχῇ; παρ' ἑκάσῃ ⁴ τοῦτο ἐπανερωτᾶν ἑαυτὸν, καὶ ἐξετάζειν, τί μοί ἐστι νῦν ἐν τούτῳ τῷ μορίῳ, ὃ δὴ ἡγεμονικὸν καλοῦσι; καὶ τίνας ἄρα νῦν ἔχω ψυχὴν; μήτι παιδίου; μήτι μειρακίου; μήτι γυναικαρίου; μήτι τυράννου; μήτι κτήνους; μήτι θηρίου;

ιβ'. Ὅποιά τινα ἐςὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα ἀγαθὰ, κὰν ἐντεῦθεν ⁵ λάβοις. Εἰ γὰρ τις ἐπινοήσειεν ὑπάρχοντά τινα ὡς ἀληθῶς ἀγαθὰ, οἷον φρόνησιν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, ἀνδρίαν, οὐκ ἂν ταῦτα προεπινοήσας, ἔτι ἀκοῦσαι δυνηθεῖη τί· ὑπὸ τῷ ἀγαθῷ γὰρ... ἐφαρμόσει ⁶. Τὰ δὲ γε τοῖς πολλοῖς φαινόμενα ἀγαθὰ προεπινοήσας τις, ἐξακούσεται, καὶ ῥαδίως δέξεται, ὡς οἰκείως ἐπιλεγόμενον τὸ ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ εἰρη-
μένον. Οὕτως καὶ οἱ πολλοὶ φαντάζονται τὴν διαφοράν. Οὐ γὰρ ἂν τοῦτο μὲν προσέκοπτε ⁷ καὶ ἀπηξιοῦτο· τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ

¹ μόλις. ² Ἰσ. γρ. ρύμβῳ*. ³ τοιαύτῃ ῥήσει. ⁴ παρ' ἑκάσῃ. ⁵ ΑΤ, καὶ ἐντεῦθεν*. ⁶ Ἰσ. γρ. δυνηθεῖη τι τῶν ἀγαθῶν ὅπερ ἐφαρμόσει, ἢ, δυνηθεῖη τι, ὅπερ τῷ ἀγαθῷ οὐκ ἐφαρμόσει, ἢ, δυνηθεῖη τὸ ὑπὸ... εἰρημένον· τῷ ἀγαθῷ γὰρ οὐκ ἐφαρμόσει. ⁷ μὲν οὐ προσέκοπτεν.

πλούτου καὶ τῶν πρὸς τρυφήν, ἢ δόξαν, εὐκκληρημάτων παρ-
εδεχόμεθα, ὡς ἰκνουμένως καὶ ἀσείως εἰρημένον. Πρῶτον οὖν
καὶ ἐρώτα, εἰ τιμητέον καὶ ἀγαθὰ ὑποληπτέον τὰ τοιαῦτα,
ὧν προεπινοηθέντων, οἰκείως ἂν ἐπιφέροιτο, τὸ τὸν κεκτημένον
αὐτὰ ὑπὸ τῆς εὐπορίας οὐκ ἔχειν, ὅποι χέσῃ ¹.

ιγ'. Ἐξ αἰτιώδους καὶ ὕλικού συνέστηκα· οὐδέτερον δὲ τού-
των εἰς τὸ μὴ ὂν φθαρῆσεται· ὥσπερ οὐδὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος
ὑπέστη. Οὐκοῦν καταταχθήσεται πᾶν μέρος ἐμὸν κατὰ μετα-
βολὴν εἰς μέρος τι τοῦ κόσμου· καὶ πάλιν ἐκαῖνο εἰς ἕτερον
μέρος τοῦ κόσμου μεταβαλεῖ καὶ ἡδὴ εἰς *τὸ* ἄπειρον. Κατὰ
τοιαύτην δὲ μεταβολὴν καὶ ὡς ὑπέστην, καὶ οἱ ἐμὲ γεννήσαντες,
καὶ ἐπανιόντι ² εἰς ἄλλο ἄπειρον. Οὐδὲν γὰρ κωλύει οὕτως φά-
ναι, καὶ κατὰ περιόδους πεπερασμένως ὁ κόσμος διοικῆται.

ιδ'. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη δυνάμεις εἰσὶν ἑαυταῖς
ἀρκούμεναι, καὶ τοῖς κατ' ἑαυτὰς ἔργοις. Ὁρμῶνται μὲν οὖν
ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀρχῆς· ὁδεύουσι δὲ πρὸς τὸ προκειμένον τέλος·
κατ' ὃ κατορθώσεις αἱ τοιαῦται πράξεις ὀνομάζονται, τὴν ὀρ-
θήτητα τῆς ὁδοῦ σημαίνουσαι.

ιε. Οὐδὲν τούτων ῥητέον ἀνθρώπου ³, ἃ ἀνθρώπων, κατὰ
ἄνθρωπος, οὐκ ἐπιβάλλει. Οὐκ ἔστιν ⁴ ἀπαιτήματα ἀνθρώπου,
οὐδὲ ἐπαγγέλλεται αὐτὰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, οὐδὲ τελειότη-
τές εἰσι τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ τέλος
ἐν αὐτοῖς ἔστι τῷ ἀνθρώπῳ κείμενον, οὐδὲ τὸ συμπληρωτικόν ⁵
τοῦ τέλους, τὸ ἀγαθόν. Ἐτι εἴ τι ⁶ τούτων ἦν ἐπιβάλλον τῷ
ἀνθρώπῳ, οὐκ ἂν τὸ ὑπερφρονεῖν αὐτῶν, καὶ κατεξανίστασθαι,
ἐπιβάλλον ἦν· οὐδὲ ἐπαινετὸς ἦν, ὁ ἀπροσδεῖ τούτων ἑαυτοῦ
παρεχόμενος· οὐδ' ἂν ὁ ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ ἐν τινι τούτων
ἀγαθὸς ἦν, εἴπερ ταῦτα ἀγαθὰ ἦν. Νῦν δὲ, ὅσω περ πλείω τις

¹ Ἰσ. γρ. θέσῃ. ² Ἰσ. γρ. καὶ ἐπὶ ἀνιόντι*. ³ ἀνθρώπων. ⁴ Ἰσ. γρ.
ἐπιβάλλει, οὐδ' ἔστιν*. ⁵ οὐδὲ συμπληρωτικόν. ⁶ Ἰσ. γρ. Ἐπεὶ, εἴ τι*.

ἀφαιρῶν ἑαυτοῦ τούτων, ἢ τοιούτων ἑτέρων, ἢ καὶ ἀφαιρούμενός τι ¹ τούτων ἀνέχεται ², τοσῶδε μᾶλλον ἀγαθός ἐστι.

ις'. Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῇς, τοιαύτη σοι ἔσαι ἢ διανοία· βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχὴ. Βάπτε οὖν αὐτὴν τῇ συνεχείᾳ τῶν τοιούτων φαντασιῶν· οἶον, ὅτι ὅπου ζῆν ἐσιν, ἐκεῖ καὶ εὖ ζῆν· ἐν αὐτῇ δὲ ζῆν ἐσιν· ἐσιν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐτῇ. Καὶ πάλιν, ὅτι οὐπὲρ ἕνεκεν ἑκάστων κατεσκεύασαι, πρὸς τόδε κατεσκεύασαι, καὶ πρὸς ³ τοῦτο φέρεται· πρὸς ὃ φέρεται δὲ, ἐν τούτῳ τὸ τέλος αὐτοῦ· ὅπου δὲ τὸ τέλος, ἐκεῖ καὶ τὸ συμφέρον καὶ ἀγαθὸν ἑκάστου· τὸ ἄρα ἀγαθὸν τοῦ λογικοῦ ζώου, κοινωνία. Ὅτι γὰρ πρὸς κοινωνίαν γεγόνாமεν, παλαιοὶ δέδεικται. Ἡ οὐκ ἦν ἐναργὲς, ὅτι τὰ χεῖρω τῶν κρείττωνων ἕνεκεν, τὰ δὲ κρείττω ἀλλήλων; κρείττω δὲ τῶν μὲν ἀψύχων, τὰ ἑμψυχα· τῶν δὲ ἑμψύχων τὰ λογικά.

ις'. Τὸ τὰ ἀδύνατα διώκειν μανικόν· ἀδύνατον δὲ τὸ τοῦς φαύλους μὴ τοιαῦτά τινα ποιεῖν.

ιη'. Οὐδὲν οὐδενὶ συμβαίνει, ὃ οὐχὶ ἐκεῖνος πέφυκε φέρειν αὐτό ⁴. Ἄλλω τὰ αὐτὰ συμβαίνει, καὶ ἤτοι ἀγνοῶν, ὅτι συμβέβηκεν, ἢ ἐπιδεικνύμενος μεγαλοφροσύνην εὐσαθεῖ, καὶ ἀνάκωτος μένει. Δεινὸν οὖν ἀγνοῖαν καὶ ἀρέσκειαν ἰσχυροτέρας εἶναι φρονήσεως.

ιθ'. Τὰ πράγματα αὐτὰ οὐδ' ὁπωσιοῦν ψυχῆς ἄπτεται· οὐδὲ ἔχει εἶσοδον πρὸς ψυχὴν· οὐδὲ τρέψαι, οὐδὲ κινήσαι ψυχὴν δύναται· τρέπει δὲ καὶ κινεῖ αὐτὴ ἑαυτὴν μόνη· καὶ οἷων ἂν κριμάτων καταξιώσῃ ἑαυτὴν, τοιαῦτα ἑαυτῇ ποιεῖ τὰ προῦφεςῶτα ⁵.

κ'. Καθ' ἕτερον μὲν λόγον ἡμῖν ἐσιν οἰκειότατον ἄνθρωπος, καθ' ὅσον εὖ ποιητέον αὐτοὺς καὶ ἀνεκτέον· καθ' ὅσον δὲ ἐνίστανται τινες εἰς τὰ οἰκεῖα ἔργα, ἐν τι τῶν ἀδιαφόρων μοι γί

¹ ἀφαιρούμενά τι. ² Ἰσ. γρ. ἀνέχεται. ³ ΑΤ, πρὸς ὃ δὲ κατεσκεύασαι, πρὸς*. ⁴ ἐκεῖνο πέφυκεν φέρειν αὐτῷ. ⁵ προσυφεςῶτα.

νεται ὁ ἄνθρωπος, οὐχ ἥσσαν ἢ ἥλιος, ἢ ἄνεμος, ἢ θηρίον. Ὑπὸ τούτων δὲ ἐνέργεια μὲν τις ¹ ἐμποδισθεῖν ἄν' ὁρμῆς δὲ καὶ διαθέσεως οὐ γίνεται ἐμπόδια, διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν, καὶ τὴν περιτροπὴν. Περιτρέπει γὰρ καὶ μεδίτῃσι πᾶν τὸ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἢ διάνοια εἰς τὸ προηγούμενον· καὶ πρὸ ἔργου γίνεται τὸ τοῦ ἔργου τούτου ἐφεκτικόν· καὶ πρὸ ὁδοῦ, τὸ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐνσατικόν.

κα. Τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τοῦτο τὸ πᾶσι χρώμενον, καὶ πάντα διέπον. Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἐν σοὶ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τοῦτο, τὸ ἐνείνῳ ὁμογενές. Καὶ γὰρ ἐπὶ σοῦ τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον, τοῦτό ἐστι, καὶ ὁ σὸς βίος ὑπὸ τούτου διοικεῖται.

κβ'. Ὁ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερόν, οὐδὲ τὸν πολίτην βλάπτει. Ἐπὶ πάσης τῆς τοῦ βεβλάφθαι φαντασίας τοῦτον ἔπαγε τὸν κανόνα· εἰ ἡ πόλις ὑπὸ τούτου μὴ βλάπτεται, οὐδὲ ἐγὼ βέβλαμμαι· εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται, οὐκ ὀργισέον τῷ βλάπτοντι ² τὴν πόλιν· τί τὸ παρορώμενον;

κγ'. Πολλάκις ἐνδυμοῦ τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς καὶ ὑπεξαγωγῆς τῶν ὄντων τε καὶ γινομένων. Ἡ τε γὰρ οὐσία οἶον ποταμὸς ἐν διηνεκῇ ῥύσει· καὶ αἱ ἐνέργειαι ἐν συνεχέσι μεταβολαῖς, καὶ τὰ αἴτια ἐν μυρίαῖς τροπαῖς· καὶ σχεδὸν οὐδὲν ἐς ὧς, καὶ τὸ πάρεγγυς. Τὸ δὲ ἄπειρον τοῦ τε παρωχηκότος καὶ μέλλοντος ἀχανές ³, ὃ πάντα ἐναφανίζεται. Πῶς οὖν οὐ μωρὸς ὁ ἐν τούτοις φουσώμενος, ἢ σπώμενος, ἢ σχετλιαζών, ὡς ἐν τινι χρόνῳ καὶ ἐπὶ μικρὸν ἐνοχλήσαντι ⁴;

κδ'. Μέμνησο τῆς συμπάσης οὐσίας, ἧς ὀλίγισον μετέχεις· καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος, οὗ βραχὺ καὶ ἀκαριαῖόν σοι διά-

¹ μέντοι. ² Ἰσ. γρ. μὴ βλάπτεται, οὐκ ὀργισέον τῷ μὴ βλάπτοντι.

³ Ἰσ. γρ. οὐδὲν ἐνεσῶς· καὶ τὸ πάρεγγυς τόδε ἄπειρον, τοῦ τε παρωχηκότος καὶ τοῦ μέλλοντος, ἀχανές*. ⁴ Ἰσ. γρ. ἐνοχλήσασαι.

σημα ἀφώρισται· καὶ τῆς εἰμαρμένης, ἧς ποστὸν ¹ εἶ μέρος.

κέ. Ἄλλος ἀμαρτάνει τι εἰς ἐμέ ²; ὀψεται· ἰδίαν ἔχει διά-
θεσιν, ἰδίαν ἐνέργειαν. Ἐγὼ νῦν ἔχω, ὃ με θέλει νῦν ἔχειν ἡ
κοινὴ φύσις, καὶ πράσσω, ὃ με νῦν πράσσειν θέλει ἡ ἐμὴ
φύσις.

κς'. Τὸ ἡγεμονικὸν καὶ κυριεῦον τῆς ψυχῆς σου μέρος
ἄτρεπτον ἔσω ὑπὸ τῆς ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως·
καὶ μὴ συγκρινέσθω, ἀλλὰ περιγραφέτω ἑαυτὸ ³ καὶ περιορι-
ζέτω τὰς πείσεις ἐκείνας ἐν τοῖς μορίοις. Ὅταν δὲ ἀναδιδῶνται
κατὰ τὴν ἐτέραν συμπάθειαν εἰς τὴν διάνοιαν, ὡς ἐν σώματι
ἡνωμένῳ, τότε πρὸς μὲν τὴν αἴσθησιν, φυσικὴν οὖσαν, οὐ
πειρατέον ἀντιβαίνειν· τὴν δὲ ὑπόληψιν, τὴν ὡς περὶ ἀγαθοῦ,
ἢ κακοῦ, μὴ προσιδέτω τὸ ἡγεμονικὸν ἐξ ἑαυτοῦ ⁴.

κζ'. Συζῆν θεοῖς. Συζῆ δὲ θεοῖς ὁ συνεχῶς δεικνὺς αὐτοῖς
τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀρεσκομένην μὲν τοῖς ἀπονεμομένοις, ποιου-
σαν δὲ, ὅσα βούλεται ὁ θαίμων, ὃν ἐκάσω προσάτην καὶ ἡγε-
μόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν, ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ. Οὗτος δὲ ἔστιν, ὁ
ἐκάστου νοῦς καὶ λόγος.

κή. Τῷ γράσωνι μῆτι ὀργίξῃ; μῆτι τῷ ὀζοσώμῳ ὀργίξῃ; Τί
σοι ποιήσει; τοιοῦτον σόμα ἔχει, τοιαύτας μάλας ἔχει· ἀνάγκη
τοιαύτην ἀποφορὰν ἀπὸ τοιούτων γίνεσθαι.—Ἀλλ' ὁ ἄνθρω-
πος λόγον ἔχει (φησί), καὶ δύναται συννοεῖν ἐφιστά-
νων, τί πλημμελεῖ.—Εὖ σοι γένοιτο! τοιγαροῦν καὶ σὺ
λόγον ἔχεις, κίνησον λογικῇ διαθέσει λογικὴν διάθεσιν· δεῖξον,
ὑπόμνησον. Εἰ γὰρ ἐπαίει, θεραπεύσεις, καὶ οὐ χρεῖα ὀργῆς,
οὔτε τραγωδῶς, οὔτε πόρνη ⁵.

κθ'. Ὡς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ, οὕτως ἐνταῦθα ζῆν ἐξέσιν.
Ἐάν δὲ μὴ ἐπιτρέπωσι, τότε καὶ τοῦ ζῆν ἐξίθι· οὕτως μέντοι,

¹ πόσον. ² Ἰσ. γρ. ἀμαρτάνει· τί εἰς ἐμέ; ³ αὐτό. ⁴ ἐξ αὐτοῦ.

⁵ Ἰσ. γρ. οὐδὲ τραγωδίας, οὐδὲ πομπῆς.

ὡς μηδὲν κακὸν πάσχων. Καπνὸς, καὶ ἀπέρχομαι ¹. Τί αὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς; μέχρι δέ με τοιοῦτον οὐδὲν ἐξάγει, μένω ² ἐλεύθερος, καὶ οὐδεὶς με κωλύσει ποιεῖν, ἃ θελω. θελω δὲ κατὰ φύσιν τοῦ λογικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ζώου.

λ'. Ὁ τοῦ ὅλου νοῦς κοινωνικός. Πεποίηκε γοῦν τὰ χεῖρω τῶν κρείττωνων ἕνεκεν· καὶ τὰ κρείττω ἀλλήλοις συνήρμωσεν. Ὁρᾷς, πῶς ὑπέταξε, συνέταξε, καὶ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπένειμεν ἑκάστοις, καὶ τὰ κρατισεύοντα εἰς ὁμόνοιαν ἀλλήλων συνήγαγε.

λα. Πῶς προσενήνεξαι μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσιν, ἀδελφοῖς, γυναικί, τέκνοις, διδασκαλοῖς, τροφεῦσι, φίλοις, οἰκειοῖς, οἰκέταις; εἰ πρὸς πάντας σοι μέχρι νῦν ἐστὶ τὸ,

Μῆτε τινὰ ῥέξαι ἐξαισίον, μήτε [τι] εἰπεῖν.

Ἀναμιμνήσκου δὲ, καὶ δι' οὔων διελήλυθας, καὶ οἶα ἤρκεσας ὑπομεῖναι. Καὶ ὅτι πλήρης ἤδη σοι [ἡ] ἱστορία τοῦ βίου καὶ τελεία ἡ λειτουργία· καὶ πόσα σοι ὥπται ³ καλὰ· καὶ πόσων μὲν ἡδονῶν καὶ πόνων ὑπερεῖδες· πόσα δὲ ἔνδοξα παρεῖδες· εἰς ὅσους δὲ ἀγνώμονας εὐγνώμων ἐγένου.

λβ'. Διὰ τί συγγέουσιν ἄτεχνοι καὶ ἄμαθεῖς ψυχὰς ἔντεχνον καὶ ἐπισήμονα; Τίς οὖν ψυχὴ ἔντεχνος καὶ ἐπισήμων; ἡ εἰδυῖα ἀρχὴν καὶ τέλος, καὶ τὸν διὰ τῆς οὐσίας διήκοντα λόγον, καὶ διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος κατὰ περιόδους τεταγμένως οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν.

λγ'. Ὅσον οὐδέπω σποδὸς, ἡ σκελετὸς, καὶ ἤτοι ὄνομα, ἢ οὐδὲ ὄνομα· τὸ δὲ ὄνομα, φόφος καὶ ἀπήχημα. Τὰ δὲ ἐν τῷ βίῳ πολυτίμητα, κενὰ, καὶ σαπρὰ, καὶ μικρὰ, καὶ κυνῖδια διαδοκνόμενα, καὶ παιδία φιλόνεικα, γελῶντα, εἴτα εὐθὺς κλαίοντα. Πίσις δὲ καὶ αἰδῶς, καὶ δίκη καὶ ἀλήθεια,

πρὸς Ὀλυμπον ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης.

Τί οὖν ἐστὶ τὸ ἐνταῦθα κατέχον; εἶγε τὰ μὲν αἰσθητὰ εὐμετά-

¹ Καὶ καπνὸς ἐστὶ, ἀπέρχομαι. ² Ἰσ. γρ. μενῶ*. ³ ΑΤ, πόσα ὥπται*.

βλητα, καὶ οὐχ ἐςῶτα· τὰ δὲ αἰσθητήρια ἀμυνθρά καὶ εὐπα-
τύπωτα· αὐτὸ δὲ τὸ ψυχάριον ἀναθυμιάσις ἀφ' αἵματος· τὸ δὲ
εὐδοκιμεῖν παρὰ τοιούτοις κενόν. Τί οὖν οὐ περιμένεις ἰλεως ¹
τὴν εἴτε σέβειν, εἴτε μετέσασιν; Ἔως δὲ ἐκείνης ὁ καιρὸς ἐφ-
ίσταται, τί ἀρκεῖ; τί δ' ἄλλο, ἢ θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν,
ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν, καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι·
ὅσα δὲ ἐκτὸς ὄρων τοῦ κρεαδίου, καὶ τοῦ πνευματίου, ταῦτα
μεμνησθαι μῆτε σὰ ὄντα, μῆτε ἐπὶ σοί.

λδ'. Δύνασαι ἀεὶ εὐροεῖν, εἶγε καὶ ὀδεύειν, εἶγε καὶ ὀδῶ
ὑπολαμβάνειν, καὶ πράσσειν. Δύο ταῦτα κοινὰ τῇ τε τοῦ θεοῦ,
καὶ τῇ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παντὸς λογικοῦ ζώου ψυχῇ· τὸ μὴ
ἐμποδιζέσθαι ὑπ' ἄλλου· καὶ τὸ ἐν τῇ δικαίῃ ² διαδέσει καὶ
πράξει ἔχειν τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐνταῦθα τὴν ὀρεξίν ἀπολήγειν.

λέ. Εἰ μῆτε κακία ἐστὶ τοῦτο ἐμὴ, μῆτε ἐνέργεια κατὰ κα-
κίαν ἐμὴν, μῆτε τὸ κοινόν βλάπτεται, τί ὑπὲρ αὐτοῦ διαφέρο-
μαι; τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ;

λς'. Μὴ ὀλοσχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι· ἀλλὰ
βοηθεῖν μὲν κατὰ δύναμιν καὶ κατ' ἀξίαν· καὶ εἰς τὰ μέσα
ἐλαττώνται ³, μὴ μέντοι βλάβην αὐτὸ φαντάζεσθαι. Κακὸν γάρ
ἔθος ⁴. Ἀλλ' ὥς ὁ γέρον ἀπελθὼν τὸν τοῦ θρεπτοῦ ρόμβον
ἀπῆται, μεμνημένος, ὅτι ρόμβος· οὕτως οὖν καὶ ὧδε. Ἐπεὶ
τοὶ γίνη καλῶν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων ⁵. Ἄνθρωπε, ἐπελάθου,
τί ταῦτα ἦν;—Ναί· ἀλλὰ τούτοις περισπούδασα.—Διὰ τοῦτ'
οὖν καὶ σὺ μωρὸς γένη;—ἐγενόμην ποτὲ ὅπουδήποτε κατα-
ληφθεῖς ⁶, εὐμοῖρος ἄνθρωπος·—τὸ δὲ εὐμοῖρος ⁷ ἀγαθὴν

¹ ΑΤ, Τί οὖν περιμένεις; ἰλεως. ² Ἰσ.γρ. δικαία*. ³ Ἰσ.γρ.
καὶ εἰς τὰ μέσα ἐλαττοῖτο· ἢ, καὶ εἰς τὰ μέσα ἐλαττοῖ τι*. ⁴ Ἰσ.γρ.
οὐθέν. Ἰσ. μέντοι γρ. οὕτως*. ⁵ Εἰκάζουσιν τινες γρ. ἐπεὶ τί γίνεται
καλὸν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων; Ἀλλ' Ἰσ.γρ. ἐπεὶ τί γίνη ἐγκαλῶν ἐπὶ τῶν
ἐμβόλων*; ⁶ καταλειφθεῖς. ⁷ Ἰσ.γρ. ἐγενόμην ποτὲ.—Ὅποιον δὴ
ποτε [ποιῶν] καταληφθεῖς.—εὐμοῖρος ἄνθρωπος.—τὸ δὲ εὐμοῖρος*.

μοῖραν σεαυτῷ ἀπονείμας· ἀγαθαὶ δὲ μοῖραι, ἀγαθαὶ τροπαὶ ¹
 ψυχῆς, ἀγαθαὶ ὁρμαὶ, ἀγαθαὶ πράξεις.

ΒΙΒΛΙΟΝ Σ.

Ἡ τῶν ὄλων οὐσία εὐπειθῆς καὶ εὐτρεπής· ὁ δὲ ταύτην διοικῶν λόγος οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν· κακίαν γὰρ οὐκ ἔχει, οὐδὲ τι κακῶς ποιεῖ, οὐδὲ βλάπτεται τι ὑπ' ἐκείνου. Πάντα δὲ κατ' ἐκεῖνον γίνεται καὶ περαίνεται.

Β'. Μὴ διαφέρου, πότερον ῥιγῶν ἢ θαλπόμενος τὸ πρέπον ποιεῖς· καὶ πότερον νυσάζων, ἢ ἱκανῶς ὕπνου ἔχων· καὶ πότερον κακῶς ἀκούων, ἢ εὐφημούμενος· καὶ πότερον ἀποθνήσκων, ἢ πράττων τι ἄλλοιόν. Μία γὰρ τῶν βιωτικῶν πράξεων καὶ αὕτη ἐστὶ, καθ' ἣν ἀποθνήσκομεν· ἀρκεῖ οὖν καὶ ἐπὶ ταύτης τὸ παρὸν εὖ θέσθαι.

γ'. Ἐσω βλέπε· μηδενὸς πράγματος μήτε ἡ ἰδία ποιότης, μήτε ἡ ἀξία παρατρεχέτω σε.

δ'. Πάντα τὰ ὑποκείμενα τάχις μεταβάλλει, καὶ ἥτοι ἐκθυμαθῆσεται, εἴπερ ἥνωται ἢ οὐσία, ἢ σκεδασθῆσεται.

ε'. Ὁ διοικῶν λόγος οἶδε, πῶς διακείμενος, καὶ τί ποιεῖ, καὶ ἐπὶ τίνος ὕλης.

ς'. Ἄριστος τρόπος τοῦ ἀμύνεσθαι, τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι.

ζ'. Ἐνὶ τέρπου καὶ προσαναπαύου, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς μεταβαίνειν ἐπὶ πράξιν κοινωνικὴν, σὺν μνήμῃ Θεοῦ.

η'. Τὸ ἡγεμονικόν ἐστι, τὸ ἑαυτὸ ἐγείρον καὶ τρέπον, καὶ ποιοῦν μὲν ἑαυτὸ, οἷον ἂν καὶ θέλη ², ποιοῦν δὲ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν τὸ συμβαῖνον, οἷον αὐτὸ θέλει.

θ'. Κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν ἕκαστα περαίνεται, οὐ γὰρ

¹ Ἰσ. γρ. ἀγαθοὶ τρόποι. ² ΔΓ, οἷον ἂν ἦ καὶ θέλη.

κατ' ἄλλην γέ τινα φύσιν, ἥτοι ἔξωθεν περιέχουσιν, ἢ ἐμ-
περιεχομένην ἔνδον, ἢ ἔξω ἀπηρτημένην.

ι. Ἦτοι κυκεὼν, καὶ ἀντεμπλοκή, καὶ σκεδασμός· ἡ ἔνωσις
καὶ τάξις καὶ πρόνοια ¹. Εἰ μὲν οὖν τὰ πρότερα, τί καὶ ἐπι-
θυμῶ εἰκαίῳ συγκρίματι καὶ θυρμῶ τοιούτῳ ἐνδιατρίβειν; τί
δέ μοι καὶ μέλει ἄλλου τινὸς ², ἢ τοῦ ὅπως ποτὲ αἴα γε-
νέσθαι ³; τί δὲ καὶ ταράσσομαι; ἥξει γάρ ἐπ' ἐμὲ ὁ σκεδα-
σμός, ὃ τι ἂν ποιῶ· εἰ δὲ θάτερά ἐστι, σέβω καὶ εὐσαθῶ,
καὶ θαρρῶ τῷ διοικοῦντι.

ια. Ὅταν ἀναγκασθῇς ὑπὸ τῶν περιεσσηκώτων οἶονεῖ ⁴ δια-
ταραχθῆναι, ταχέως ἐπάνιθι εἰς ἑαυτὸν, καὶ μὴ ὑπὲρ τὰ ἀναγ-
καῖα ἐξίστασο τοῦ ῥυθμοῦ, ἔση γάρ ἐγκρατέστερος τῆς ἁρμονίας,
τῷ συνεχῶς εἰς αὐτὴν ἐπανέρχῃσαι.

ιβ'. Εἰ μητρειάν τε ἅμα εἶχες καὶ μητέρα, ἐκείνην τ' ἂν
ἐθεράπευες, καὶ ὅμως ἡ ἐπάνοδός σοι πρὸς τὴν μητέρα συνεχῆς
εἴναιτο. Τοῦτό σοι νῦν ἐστὶν ἡ αὐλή, καὶ [ἡ] φιλοσοφία· ὧδε
πολλάκις ἐπάνιθι, καὶ προσαναπαύου ταύτῃ, δι' ἣν καὶ τὰ ἐκεῖ
σοι ἀνεκτὰ φαίνεται, καὶ σὺ ἐν αὐτοῖς ἀνεκτός.

ιγ'. Οἶον δὴ τὸ φαντασίαν λαμβάνειν ἐπὶ τῶν ὅφων καὶ τῶν
τοιούτων ἐδωδύμων, ὅτι νεκρὸς οὗτος ἰχθύος, οὗτος δὲ νεκρὸς
ὄρνιθος, ἢ χοίρου· καὶ πάλιν, ὅτι ὁ Φάλερνος χυλάρειόν ἐστι σα-
φυλίου· καὶ ἡ περιπόρφυρος, τριχία προβατίου, αἱματίῳ κόγχῃς
θεδευμένα· καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν συνουσίαν, ἐντερίου παρά-
τριψις, καὶ μετὰ τινος σπασμοῦ μυξαρίου ἐκκρίσις· οἶα ⁵ δὴ
αὐταὶ εἰσιν αἱ φαντασίαι, καθικνούμεναι αὐτῶν τῶν πραγμά-
των καὶ διεξιῶσαι δι' αὐτῶν, ὥς ἐ ὄραν, οἶά τινά ⁶ ποτ' ἐστίν·
οὕτως δεῖ παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅπου λίαν ἀξιόπι-
σα τὰ πράγματα ⁷ φαντάζεται, ἀπογυμνοῦν αὐτά, καὶ τὴν

¹ τάξις, πρόνοια. ² Ἰσ. γρ. μέλει ἢ ἄλλου τινός. ³ γίνεσθαι.

⁴ Ἰσ. γρ. οἶον δὴ, ἢ, οἶωνοῦν*. ⁵ οἶαν. ⁶ ἄτινά. ⁷ ἀξιόπιστάτα πράγματα.

εὐτέλειαν αὐτῶν καθορᾶν, καὶ τὴν ἱστορίαν, ἐφ' ἣ ¹ σεμνύνεται, περιαιρεῖν. Δεινὸς γὰρ ὁ τύφος παραλογιστῆς· καὶ ὅτε δοκεῖς μάλισα περὶ τὰ σπουδαῖα καταγίνεσθαι, τότε μάλισα καταγοητεύει. Ὅρα γοῦν, ὁ Κράτης τί περὶ αὐτοῦ τοῦ Ξενοκράτους λέγει.

ιδ'. Τὰ πλεῖστα, ὧν ἡ πλῆθὺς θαυμάζει, εἰς γενικώτατα ² ἀνάγεται, τὰ ³ ὑπὸ ἐξέως ἢ φύσεως συνεχόμενα, λίθους, ξύλα, σικᾶς, ἀμπέλους, ἐλαίας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ὀλίγων μετριωτέρων, εἰς τὰ ὑπὸ ψυχῆς, οἷον ποιμένας, ἀγέλας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἔτι χαριεσέρων, εἰς τὰ ὑπὸ λογικῆς ψυχῆς, οὐ μέντοι καθολικῆς, ἀλλὰ κατὰ τεχνικὴν, ἢ ἄλλως πως ἐντρεχῆς, ἢ κατὰ ψιλόν, [οἷον] τὸ πλῆθος ἀνδραπόδων κεκτῆσθαι. Ὁ δὲ ψυχὴν λογικὴν καθολικὴν καὶ πολιτικὴν τιμῶν, οὐδὲν ἔτι τῶν ἄλλων ἐπιτρέφεται· πρὸ ἀπάντων δὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν λογικῶς καὶ κοινωνικῶς ἔχουσιν, καὶ κινουμένην ⁴ διασώζει, καὶ τῷ ὁμογενεῖ εἰς τοῦτο συνεργεῖ.

ιε'. Τὰ μὲν σπεύδει γίνεσθαι, τὰ δὲ σπεύδει γεγονέναι· καὶ τοῦ γινομένου δὲ ἤδη τι ἀπέσβη· ῥύσεις καὶ ἀλλοιώσεις ἀνανεοῦσι τὸν κόσμον διηνεκῶς, ὥσπερ τὸν ἄπειρον αἰῶνα ἡ ⁵ τοῦ χρόνου ἀδιάλειπτος φορὰ νέον αἰεὶ παρέχεται. Ἐν δὴ τούτῳ τῷ ποταμῷ τί ἂν τις τούτων τῶν παραθεόντων ἐκτιμήσειεν, ἐφ' οὗ σῆναι οὐκ ἔξεσιν; ὥσπερ εἴ τις τι τῶν παραπετομένων σρουθαρίων ⁶ φιλεῖν ἄρχοιτο· τὸ δ' ἤδη ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπελήλυθεν. Τοιοῦτον δὴ τι καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐκάστου, οἷον ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμιάσις, καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις. Ὅποῖον γάρ ἐστι τὸ ἅπαξ ἐλκῦσαι τὸν ἀέρα καὶ ἀποδοῦναι, ὃ παρ' ἑκαστα ⁷ ποιοῦμεν, τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ τὴν πᾶσαν ἀναπνεύσει-

¹ ἐφ' ἣ. ² Ἰσ. γρ. γενικώτατά τινα*. ³ Ἰσ. γρ. τὰ μὲν. ⁴ κινούμενον. ⁵ ἀνανεοῦσι τὸν ἄπειρον αἰῶνα τὸν κόσμον διηνεκῶς, ὥσπερ ἡ σρουθίων. ⁷ ΑΤ, ὅπερ παρεκαστον*.

κὴν δύναμιν, ἣν χθὲς καὶ πρώην ἀποτεχθεὶς ἐκτήσω, ἀποδοῦναι ἐκεῖ, ὅθεν τὸ πρῶτον ἔσπασας.

ις'. Οὐτε τὸ διαπνεῖσθαι, ὡς τὰ φυτά, τίμιον ¹, οὔτε τὸ ἀναπνεῖν, ὡς τὰ βοσκήματα καὶ τὰ θηρία, οὔτε τὸ τυποῦσθαι κατὰ φαντασίαν, οὔτε τὸ νευροσπασεῖσθαι κατ' ὁρμὴν, οὔτε τὸ συναγελάζεσθαι, οὔτε τὸ τρέφεσθαι· τοῦτο γὰρ ὅμοιον τῷ ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. Τί οὖν τίμιον; τὸ κροτεῖσθαι; οὐχί. Οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ὑπὸ γλωσσῶν κροτεῖσθαι· αἱ γὰρ παρὰ τῶν πολλῶν εὐφημίαί, κρότος γλωσσῶν. Ἀφῆκας οὖν καὶ τὸ δοξάριον· τί καταλείπεται τίμιον; δοκῶ μὲν, τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, καὶ ἰσχεσθαι ², ἐφ' ὃ καὶ αἱ ἐπιμέλειαί ἄγουσι καὶ αἱ τέχναι. Ἡ τε γὰρ τέχνη πᾶσα τοῦτου ³ σοχάζεται, ἵνα τὸ κατασκευασθὲν ἐπιτηδείως ἔχῃ πρὸς τὸ ἔργον, πρὸς ὃ κατεσκευάσαι· ὁ τε φυτουργὸς ὁ ἐπιμελούμενος τῆς ἀμπέλου, καὶ ὁ πωλοδάμνης, καὶ ὁ τοῦ κυνὸς ἐπιμελούμενος, τοῦτο ζητεῖ. Αἱ δὲ παιδαγωγίαί καὶ διδασκαλῖαι ⁴ ἐπὶ τί σπεύδουσιν; Ὡς οὖν τὸ τίμιον. Καὶ τοῦτο μὲν, ἂν εὖ ἔχῃ, οὐδὲν τῶν ἄλλων περιποιήσεις ⁵ σεαυτῷ. Οὐ παύσῃ καὶ ἄλλα πολλὰ τιμῶν; οὐτ' οὖν ἐλεύθερος ἔσῃ, οὔτε αὐτάρκης, οὔτε ἀπαθής. Ἀνάγκη γὰρ φθονεῖν, ζηλοτυπεῖν, ὑφ-ορᾶσθαι τοὺς ἀφελέσθαι ἐκεῖνο δυναμένους, ἐπιβουλεύειν τοῖς ἔχουσι τὸ τιμώμενον ὑπὸ σοῦ· ὅπως πεφύρῃαι ἀνάγκη τὸν ἐκείνων τινὸς ἐνδεῆ· προσέτι δὲ πολλὰ καὶ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι· ἢ δὲ τῆς ἰδίας διανοίας αἰθῶς καὶ τιμὴν σεαυτῷ τε ἄρεσίν σε ποιήσῃ, καὶ τοῖς κοινωνικοῖς ⁶ εὐάρμοσον, καὶ τοῖς θεοῖς σύμφωνον, τουτέστιν, ἐπαινοῦντα, ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι καὶ διατετάχασιν.

¹ Τίμιον, οὔτε τὸ διαπνεῖσθαι, ὡς τὰ φυτά. ² Ἰσχεσθαι. ³ τοῦτο.

⁴ Αἱ δὲ παιδαγωγίαί, αἱ διδασκαλῖαι. ⁵ περιποιήσῃ. ⁶ Ἰσ. γρ. κοινωνοῖς*.

ιζ'. Ἄνω, κάτω, κύκλω, φοραί ¹ τῶν σοιχείων. Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κίνησις ἐν οὐδεμιᾷ τούτων, ἀλλὰ βειότερόν τι, καὶ ὁδῶ δυσεπινοήτῳ προΐουσα εὐοδοῖ.

ιη'. Οἶον ἐστίν, ὃ ποιοῦσι! τοὺς μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου, καὶ μεθ' ἑαυτῶν ζώντας ἀνθρώπους εὐφημεῖν οὐ βέλουσιν· αὐτοὶ δὲ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων εὐφημηθῆναι, οὓς οὔτε εἶδον πωτέ, οὔτε ὄψονται, περὶ πολλοῦ ποιοῦνται. Τοῦτο δὲ ἐγγύς ἐστι τῷ λυπηθῆναι, ὅτι ² οὐχὶ καὶ οἱ προγενέστεροι περὶ σοῦ λόγους εὐφήμευς ἐποιοῦντο.

ιδ'. Μὴ, εἴ τι αὐτῷ σοι δυσκαταπόνητον, τοῦτο ἀνθρώπῳ ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν· ἀλλ' εἴ τι ἀνθρώπῳ δυνατόν καὶ οἰκεῖον, τοῦτο καὶ σεαυτῷ ἐφικτὸν νόμιζε.

κ'. Ἐν τοῖς γυμνασίοις, καὶ ὄνυξι κατέδρυψέ τις, καὶ τῇ κεφαλῇ ἐνραγείς ³ πληγὴν ἐποίησεν. Ἀλλ' οὔτε ἐπισημαινόμεθα, οὔτε προσκόπτομεν, οὔτε ὑφορώμεθα ὕστερον, ὡς ἐπίβουλόν· καίτοι φυλαττόμεθα, οὐ μέντοι ὡς ἐχθρόν, οὐδὲ μεθ' ὑποψίας, ἀλλ' ἐκκλίσεως εὐμενοῦς. Τοιοῦτόν τι γινέσθω ⁴, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μέρεσι τοῦ βίου· πολλὰ παρενθυμώμεθα τῶν οἶον προσγυμναζομένων. Ἐξέστι γάρ, ὡς ἔφην, ἐκκλίνειν, καὶ μηδὲν ⁵ ὑποπτεύειν, μηδὲ ἀπέχθασθαι.

κά'. Εἴ τίς με ἐλέγξει, καὶ παρασχῆσαί μοι, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω ἢ πράσσω, δύναται, χαίρων μετασῆσομαι· ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη. Βλέπεται δὲ ὁ ἐπιμένων ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀπάτης καὶ ἀγνοίας.

κβ'. Ἐγὼ *δὲ* ἑμαυτοῦ καθῆκον ποιῶ· τὰ ἄλλα με οὐ περισπᾷ· ἦτοι γὰρ ἄψυχα, ἢ ἄλογα, ἢ πεπλανημένα, καὶ τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα.

κγ'. Τοῖς μὲν ἀλόγοις ζώοις, καὶ κατ'ὅλου πράγμασι καὶ

¹ Ἰσ. γρ. αἱ φοραί. ² ΑΤ, λυπηθῆναι ἂν, ὅτι*. ³ ἐρραγείς. ⁴ ΑΤ, τοιοῦτόν τοι γινέσθω*. ⁵ ΑΤ, μηδέ*.

ὑποκειμένοις, ὡς λόγον ἔχων, λόγον μὴ ἔχουσι, χρῶ μεγαλοφρόνως καὶ ἑλευθέρως· τοῖς δὲ ἀνθρώποις, ὡς λόγον ἔχουσι, χρῶ κοινωνικῶς. Ἐφ' ἅπασι δὲ Θεοὺς ἐπικαλοῦ· καὶ μὴ διαφέρου πρὸς τὸ πόσω χρόνῳ ταῦτα πράξεις· ἀρκοῦσι γὰρ καὶ τρεῖς ὥραι τοιαῦται.

κδ'. Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, καὶ ὁ ὀρεωκόμος αὐτοῦ, ἀποθανόντες εἰς ταῦτο κατέστησαν· ἦτοι γὰρ ἐληφθῆσαν εἰς τοὺς αὐτοὺς τοῦ κόσμου σπερματικούς λόγους· ἢ διεσκεδάσθησαν ὁμοίως εἰς τὰς ἀτόμους.

κε'. Ἐνθυμήθητι, πόσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκαριαῖον χρόνον ἐν ἐκάσῳ ἡμῶν ἅμα γίνεται, σωματικὰ ὁμοῦ καὶ ψυχικὰ· καὶ οὕτως οὐ θαυμάσεις, εἰ πολὺ πλείω, μᾶλλον δὲ πάντα τὰ γινόμενα ἐν τῷ ἐνί τε καὶ σύμπαντι ¹, ὃ δὴ κόσμον ὀνομάζομεν, ἅμα ἐνυφίσταται.

κς'. Ἐὰν τίς σοι προβάλλῃ, πῶς γράφεται τὸ Ἀντωνίνου ὄνομα, μήτι κατεντεινόμενος προοίσῃ ἕκασον τῶν στοιχείων; τί οὖν ἐὰν ὀργίζωνται, μήτι ἀντοργιῇ; μήτι οὐκ ἐξαριθμήσῃ πρῶτως προῖων ἕκασον τῶν γραμμάτων; οὕτως οὖν καὶ ἐνθάδε μέμνησο, ὅτι πᾶν καθήκον ἐξ ἀριθμῶν τινων συμπληροῦται. Τούτους δεῖ τηροῦντα, καὶ μὴ θορυβοῦμενον, μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀντιδυσχεραίνοντα, περαίνειν ὁδῶ τὸ προκείμενον.

κζ'. Πῶς ὠμόν ἐστι ², μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ἀνθρώποις ὁρμῶν ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεῖα καὶ συμφέροντα; καίτοι τρόπον τινὰ οὐ συγχωρεῖς αὐτοῖς τοῦτο ποιεῖν, ὅταν ἀγανακτῇς, ὅτι ἁμαρτάνουσι. Φέρονται γὰρ πάντως ὡς ἐπὶ οἰκεῖα καὶ συμφέροντα αὐτοῖς.—Ἄλλ' οὐκ ἔχει οὕτως.—Οὐκοῦν δίδασκε, καὶ δείκνυε μὴ ἀγανακτῶν.

κθ. Θάνατος ἀνάπαυλα αἰσθητικῆς ἀντιτυπίας, καὶ ὁρμη-

¹ ΔΓ, ἐνί τε καὶ γεννητῷ καὶ σύμπαντι. ² Ἰσ. γρ. Πῶς οὐκ ὠμόν ἐστι.

τικῆς νευροσπασίας ¹, καὶ διανοητικῆς διεξόδου, καὶ τῆς πρὸς τὴν σάρκα λειτουργίας.

κθ'. Αἰσχροὺν ἔσιν, ἐν ᾧ βίῳ τὸ σῶμά σοι μὴ ἀπαυδᾷ, ἐν τούτῳ τὴν ψυχὴν προαπαυδᾷ.

λ'. Ὅρα, μὴ ἀποκαισαρῳδῆς, μὴ βαφῆς· γίνεται γάρ. Τήρησον ² οὖν σεαυτὸν ἀπλοῦν, ἀγαθὸν, ἀκέραιον, σεμνόν, ἀκορμψον, τοῦ δικαίου φίλον, σεσεβῆ, εὐμενῆ, φιλόσοργον, ἐρρῶμένον πρὸς τὰ πρέποντα ἔργα. Ἀγώνισαι, ἵνα τοιοῦτος συμμείνης, οἷόν σε ἡθέλησε ποιῆσαι φιλοσοφία. Αἰδοῦ θεοὺς, σῶζε ἀνθρώπους. Βραχὺς ὁ βίος· εἰς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς, διάθεσις ὁσία, καὶ πράξεις κοινωνικαί. Πάντα, ὡς Ἀντωνίνου μαθητής· τὸ ὑπὲρ τῶν κατὰ λόγον πρασσομένων εὐτονον ἐκείνου, καὶ τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ, καὶ τὸ ὁσιον, καὶ τὸ εὐθιον ³ τοῦ προσώπου, καὶ τὸ μειλίχιον, καὶ τὸ ἀκενόδοξον, καὶ τὸ περὶ τὴν κατὰληψιν τῶν πραγμάτων φιλότιμον· καὶ ὡς ἐκεῖνος οὐκ ἂν τι ὁλως παρῆκε, μὴ πρότερον εὖ μάλα κατιδὼν καὶ σαφῶς νοήσας· καὶ ὡς ἔφερεν ἐκεῖνος τοὺς ἀδίκως αὐτὸν μεμφομένους ⁴, μὴ ἀντιμεμρόμενος· καὶ ὡς ἐπ' οὐδὲν ἔσπευθεν· καὶ ὡς διαβολὰς οὐκ ἑδέχετο· καὶ ὡς ἀκριβοῆς ἦν ἐξεταστῆς ἡθῶν καὶ πράξεων· καὶ οὐκ ὀνειδιστῆς, οὐ φοφοδῆς, οὐχ ὑπόπτῆς, οὐ σοφιστῆς· καὶ ὡς ὀλίγοις ἀρκούμενος, οἷον οἰκῆσει, σρωμνῇ, ἐσθῆτι, τροφῇ, ὑπηρεσίᾳ· καὶ ὡς φιλόπονος, καὶ μακρόθυμος· καὶ οἷος μένειν ἐν τῷ αὐτῷ μέχρι ⁵ ἐσπέρας διὰ τὴν λιτὴν δίαιταν, μηδὲ τοῦ ἀποκρίνειν ⁶ τὰ περιττώματα παρὰ τὴν συνήδη ὥραν χρήζων· καὶ τὸ βέβαιον καὶ ὁμοιον ἐν ταῖς φιλίαις αὐτοῦ· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι [τῶν] ἀντιβαίωντων παρρησιαστικῶς ταῖς γνώμαις αὐτοῦ,

¹ ΑΤ, νευροσπασίας*. ² τήρησαι. ³ εὐόδιον. ⁴ ἀδίκως μεμφομένους. ⁵ οἷος μὲν ἐν τῷ μέχρι. ⁶ ὑποκρίνειν.

καὶ χαίρειν, εἴ τις τι δεικνύοι ¹ κρείττον· καὶ ὡς Θεοσεβῆς χωρὶς δεισιδαιμονίας· ἢ οὕτως εὐσυνειδήτῳ σοι ἐπιστῇ ἡ τελευταία ὥρα, ὡς ἐκεῖνω.

λα'. Ἀνάγηφε καὶ ἀνακαλοῦ σεαυτὸν. καὶ ἐξυπνισθεῖς πάλιν καὶ ἐννοήσας, ὅτι ὄνειροί σοι ἠνώχλουν, πάλιν ἐγρηγορῶς βλέπε ταῦτα, ὡς ἐκεῖνα ἔδλεπες.

λβ'. Ἐκ σωματίου εἰμὶ καὶ ψυχῆς. Τῷ μὲν οὖν σωματίῳ πάντα ἀδιάφορα· οὐδὲ γὰρ δύναται διαφέρεισθαι. Τῇ δὲ διανοίᾳ ἀδιάφορα, ὅσα μὴ ἐσὶν αὐτῆς ἐνεργήματα. Ὅσα δὲ γε ² αὐτῆς ἐσὶν ἐνεργήματα, ταῦτα πάντα ἐπ' αὐτῇ ἐσὶν. Καὶ τούτων μέντοι, ἃ περὶ μόνον τὸ παρὸν πραγματεύεται· τὰ γὰρ μέλλοντα καὶ παρωγήκωτα ἐνεργήματα αὐτῆς, καὶ αὐτὰ ἤδη ἀδιάφορα.

λγ'. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, οὐδὲ τῷ ποδὶ παρὰ φύσιν, μέχρις ἂν ποιῇ ὁ ποὺς τὰ ³ τοῦ ποδὸς, καὶ ἡ χεὶρ τὰ τῆς χειρός. Οὕτως οὖν οὐδὲ ἀνθρώπῳ, ὡς ἀνθρώπῳ, παρὰ φύσιν ἐστὶν ὁ πόνος, μέχρις ἂν ποιῇ τὰ τοῦ ἀνθρώπου. Εἰ δὲ παρὰ φύσιν αὐτῷ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν ἐστὶν αὐτῷ ⁴.

λδ'. Ἡλίκας ἡδονὰς ἥσθησαν λησαί, κύναιδοι, πατραλοῖαι, τύραννοι;

λε'. Οὐχ ὁρᾷς, πῶς οἱ βάνουσοι τεχνῖται ἀρμόζονται μὲν ἄχρι τινὸς πρὸς τοὺς ἰδιώτας, οὐδὲν ἥσσαν μέντοι ἀντέχονται τοῦ λόγου τῆς τέχνης, καὶ τούτου ἀποστῆναι οὐχ ὑπομένουσιν; Οὐ δεινόν, εἰ ὁ ἀρχιτέκτων, καὶ ὁ ἰατρός, μᾶλλον αἰδέσονται τὸν τῆς ἰδίας τέχνης λόγον, ἢ ὁ ἀνθρώπος τὸν ἑαυτοῦ, ὃς αὐτῷ κοινός ἐστι πρὸς τοὺς Θεούς;

λς'. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη, γωνία τοῦ κόσμου· πᾶν πέλαγος, σφαγὼν τοῦ κόσμου· Ἄθως βωλάριον τοῦ κόσμου· πᾶν τὸ

¹ ΔΤ, εἴ τις δεικνύοι*. ² Ἰσ.γρ. ὅσα δὲ καὶ*. ³ τό. ⁴ ΔΤ, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν αὐτῷ*.

ἐνεσὼς τοῦ χρόνου, σιγμὴ τοῦ αἰῶνος. Πάντα μικρὰ, εὐτρεπτα, ἐναφανιζόμενα. Πάντα ἐκείθεν ἔρχεται, ἡ ἀπ' ἐκείνου ¹ τοῦ κοινοῦ ἡγεμονικοῦ ὁρμήσαντα, ἡ κατ' ἐπακολουθήσιν. Καὶ τὸ χάσμα οὖν τοῦ λέοντος, καὶ τὸ δηλητήριον, καὶ πᾶσα κουργία, ὡς ἄκανθα, ὡς βόρβορος, ἐκείνων ἐπιγεννήματα τῶν σεμνῶν καὶ καλῶν. Μὴ οὖν αὐτὰ ἀλλότρια τούτου, οὐ σέβεις, φαντάζου· ἀλλὰ τὴν πάντων πηγὴν ἐπιλογίζου.

λζ'. Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἐώρακεν, ὅσα τε ἐξ αἰθίου ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἄπειρον ἔσαι· πάντα γὰρ ὁμογενῇ, καὶ ὁμοειδῇ.

λη. Πολλάκις ἐν θυμοῦ τὴν ἐπισύνδεσιν πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ σχέσιν πρὸς ἄλληλα. Τρόπον γάρ τινα πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται, καὶ πάντα κατὰ τοῦτο φιλα ἀλλήλοις ἐστὶ καὶ γὰρ ἄλλω ἄλλο ἐξῆς ἐστὶ τοῦτο δὲ διὰ τὴν ² τοπικὴν κοίνωσιν ³ καὶ σύμπνοϊαν, καὶ τὴν ἔνωσιν τῆς οὐσίας.

λθ'. Οἷς συγκεκλήρωσαι πράγμασι, τούτοις συνάρμοζε σεαυτὸν· καὶ οἷς συνείληχας ἀνθρώποις, τούτους φίλει, ἀλλ' ἀληθινῶς.

μ'. Ὁργανον, ἐργαλεῖον, σκεῦος πᾶν, εἰ, πρὸς ὃ κατεσκευάσαι, ποιεῖ, εὖ ἔχει· καίτοι ἐκεῖ ὁ κατασκευάσας ἐκποδῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν ὑπὸ φύσεως συνεχομένων ἔνδον ἐστὶ καὶ παραμένει ἡ κατασκευάσασα δύναμις· κατὰ καὶ μᾶλλον αἰδεῖσθαι αὐτὴν δεῖ, καὶ νομίζειν, ἐὰν κατὰ τὸ βούλημα ταύτης σαυτὸν διεξαγῆς, ἔχειν ⁴ σοι πάντα κατὰ νοῦν. ἔχει δὲ αὕτως καὶ τῷ παντὶ κατὰ νοῦν τὰ ἑαυτοῦ.

μά. Ὅτι ἂν τῶν ἀπροαιρέτων ὑποσῆσθης σαυτῷ ⁵ ἀγαθόν, ἢ κακόν, ἀνάγκη κατὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ τοιούτου κακοῦ, ἢ

¹ ἔρχεται ἀπ' ἐκείνου. ² ΔΤ, καὶ γὰρ ἄλλω ἐξῆς ἐστὶ τοῦτο, διὰ τὴν*. ³ ΔΤ, κόνησιν*. ⁴ ΔΤ, ταύτης ἔχης καὶ διεξαγάγης, ἔχειν*. ΔΓ, ταύτης αὐτὸν διεξαγάγης, ἔχειν. ⁵ ΔΤ, αὐτῷ*.

τὴν ἀπότευξιν τοῦ τοιοῦτου ἀγαθοῦ, μέμψασθαι σε θεοῖς· καὶ ἀνθρώπους δὲ μισῆσαι, τοὺς αἰτίους ὄντας, ἢ ὑποπτευομένους ἔσσεσθαι, τῆς ἀποτεύξεως, ἢ τῆς περιπτώσεως· καὶ ἀδικοῦμεν δὴ πολλὰ, διὰ τὴν πρὸς ταῦτα διαφοράν. Ἐάν δὲ μόνα τὰ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ κακὰ κρίνωμεν ¹, οὐδεμία αἰτία καταλείπεται, οὔτε θεῷ ἐγκαλέσαι, οὔτε πρὸς ἄνθρωπον εἶναι ζάσιν πολεμίου ².

μβ'. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν, οἱ μὲν εἰδώς καὶ παρακολουθητικῶς, οἱ δὲ ἀνεπιστάτως· ὥσπερ καὶ τοὺς καθεύδοντας, οἶμαι, ὁ Ἡράκλειτος ἐργάτας εἶναι λέγει, καὶ συνεργοὺς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων. Ἄλλος δὲ κατ' ἄλλο συνεργεῖ· ἐκ περιουσίας δὲ καὶ ὁ μεμφόμενος, καὶ ὁ ἀντιβαίνειν πειρώμενος, καὶ ἀναιρεῖν τὰ γινόμενα. Καὶ γὰρ τοῦ τοιοῦτου ἔχρηξεν ὁ κόσμος. Λοιπὸν οὖν σύνες, εἰς τίνας ἑαυτὸν κατατάσσεις· ἐκεῖνος μὲν γὰρ πάντως σοι καλῶς χρήσεται ὁ τὰ ὅλα διοικῶν, καὶ παραδέχεται σε εἰς μέρος τι ³ τῶν συνεργῶν καὶ συνεργητικῶν. Ἀλλὰ σὺ μὴ τοιοῦτο μέρος γένη, οἷος ὁ εὐτελής καὶ γελοῖος εἷχος ἐν τῷ ὁράματι, οὗ Χρύσιππος μέμνηται.

μγ'. Μήτι ὁ ἥλιος τὰ τοῦ ὑετοῦ ἀξιοῖ ποιεῖν; μήτι ὁ Ἀσκληπιὸς τὰ τῆς καρποφόρου; τί δὲ τῶν ἄστρων ἕκαστον, οὐχὶ διάφορα μὲν, συνεργὰ δὲ πρὸς ταῦτόν;

μδ'. Εἰ μὲν οὖν ἐβουλεύσαντο περὶ ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμοὶ συμβῆναι ὀφειλόντων οἱ θεοί, καλῶς ἐβουλεύσαντο· ἄβουλον γὰρ θεόν οὐδὲ ἐπινοῆσαι ῥάδιον· κακοποιῆσαι δὲ με διὰ τίνα αἰτίαν ἔμελλον ὀρμαῖν; τί γὰρ αὐτοῖς, ἢ τῷ κοινῷ, οὗ μάλιστα προνοοῦνται, ἐκ τούτου περιεγίνετο ⁴; Εἰ δὲ μὴ ἐβουλεύσαντο κατ' ἰδίαν περὶ ἐμοῦ, περὶ γε τῶν κοινῶν πάντως ἐβουλεύ-

¹ κινῶμεν. ² Ἰσ. γρ. πολέμιον*. ³ Ἰσ. γρ. ὡς μέρος τι*. ⁴ ΑΤ, περιεγένητο*.

σαντο, οἷς κατ' ἐπακολούθησιν καὶ ταῦτα συμβαίνοντα ἀσπάζεσθαι καὶ σέργειν ὀφείλω. Εἰ δ' ἄρα περὶ μηθενὸς βουλευόνται, πιεῦειν μὲν οὐχ ὅσιον, ἢ μηδὲ θύωμεν, μηδὲ εὐχώμεθα, μηδὲ ὀμνύωμεν, μηδὲ τὰ ἄλλα πράσσωμεν, ἃ παρ' ἕκασα ¹ ὡς πρὸς παρόντας καὶ συμβιούοντας τοὺς θεοὺς πράσσομεν. Εἰ δὲ ἄρα περὶ μηθενὸς τῶν κατ' ἡμᾶς ² βουλευόνται, ἐμοὶ μὲν ἔξεσι περὶ ἑμαυτοῦ βουλευέσθαι· ἐμοὶ δὲ ἐςὶ σκέψις περὶ τοῦ συμφέροντος. συμφέρει δὲ ἐκάσῳ, τὸ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ κατασκευὴν καὶ φύσιν· ἢ δὲ ἐμὴ φύσις λογικὴ καὶ πολιτικὴ· πόλις καὶ πατρίς, ὡς μὲν Ἀντωνίνῳ μοι ἡ Ρώμη, ὡς δὲ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος. Τὰ ταῖς πόλεσιν οὖν ταύταις ὠφέλιμα, μόνα ἐςὶ μοι ἀγαθὰ.

μέ. Ὅσα ἐκάσῳ συμβαίνει, ταῦτα τῷ ὅλῳ συμφέρει· ἥκει τοῦτο. Ἀλλ' ἔτι ἐκεῖνο ὡς ἐπίπαν ὕψει παραφυλάξας, ὅσα ἀνθρώπῳ, καὶ ἑτέροις ³ ἀνθρώποις. Κοινότερον δὲ νῦν τὸ συμφέρον ἐπὶ τῶν μέσων λαμβανέσθω.

μς'. Ὡσπερ προσίσταται σοι τὰ ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ ⁴ καὶ τοῖς τοιούτοις χωρίοις, ὡς αἰεὶ τὰ αὐτὰ ὀρώμενα, καὶ τὸ ὁμοειδὲς προσκορῇ τὴν θέαν ποιεῖ· τοῦτο καὶ ἐπὶ ὅλου τοῦ βίου πάσχειν· πάντα γὰρ ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν. Μέχρι τίνος οὖν;

μς'. Ἐννόει συνεχῶς παντοίους ἀνθρώπους, καὶ παντοίων μὲν ἐπιτηδευμάτων, παντοδαπῶν δὲ ἐθνῶν, τεθνεῶντας ὥς κατιέναι τοῦτο μέχρι Φιλιζίωνος, καὶ Φοίβου, καὶ Ὀριγανίωνος. Μέτιθι νῦν ἐπὶ τὰ ἄλλα φύλα. Ἐκεῖ δὲ ⁵ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ, ὅπου τοσοῦτοι μὲν θεινοὶ ῥήτορες, τοσοῦτοι δὲ σεμνοὶ φιλόσοφοι, Ἡράκλειτος, Πυθαγόρας, Σωκράτης· τοσοῦτοι δὲ ἥρωες πρότερον· τοσοῦτοι δὲ ὕπερον στρατηγοὶ, τύραννοι·

¹ ΑΤ, ἀπὲρ ἕκασα*. ² τῶν κατ' ἡμῶν. ³ ἢ ἑτέροις. ⁴ σοι τὰ ἀμφὶ τῷ θεάτρῳ. ⁵ Ἰσ.γρ. δὴ*.

ἐπὶ τούτοις δὲ Εὐδοξος, Ἱππαρχος, Ἀρχιμήδης, ἄλλαι φύσεις ὀξεῖαι, μεγαλόφρονες, φιλόπονοι, πανούργοι, αὐθάδεις, αὐτῆς τῆς ἐπικήρου καὶ ἐφημέρου τῶν ἀνθρώπων ζωῆς χλευασαί, οἷον Μένιππος, καὶ ὅσοι τοιοῦτοι. Περὶ πάντων τούτων ἐννοεῖ, ὅτι πάλαι κεῖνται. Τί οὖν τοῦτο δεινὸν αὐτοῖς; τί θαί τοῖς ¹ μὴδ' ὀνομαζομένοις ὅλως; ἐν ᾧδε πολλοῦ ἄξιον, τὸ μετ' ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης εὐμενῇ τοῖς ψεύσαις καὶ ἀδίκους διαβιοῦν.

μή. Ὄταν εὐφραῖναι σεαυτὸν θέλῃς, ἐνθυμοῦ τὰ προτερήματα τῶν συμβιούντων ². οἷον, τοῦ μὲν τὸ θρασυήριον, τοῦ δὲ τὸ αἰδήμιον, τοῦ δὲ τὸ εὐμετάδοτον, ἄλλου δὲ ἄλλο τι. Οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐφραίνει, ὥς τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀρετῶν, ἐμφαινόμενα τοῖς ἡθεσι τῶν συζώντων, καὶ ἀθρόα ὥς οἷόν τε συμπίπτοντα. Διὸ καὶ πρόχειρα αὐτὰ ἐκτέον.

μθ'. Μήτι δυσχεραίνεις, ὅτι τοσῶνδ' ἐτινων λιτρῶν εἶ, καὶ οὐ τριακοσίων; οὕτω δὲ καὶ ὅτι μέχρι τοσῶνδε ἐτῶν βιωτέου σοι, καὶ οὐ μέχρι πλείονος· ὥσπερ γὰρ τῆς οὐσίας, ὅσον ἀφώρισαί σοι, ζήργεις, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου.

ν'. Πειρῶμεν πείθειν αὐτούς. Πράττε δὲ καὶ αὐτῶν ἀκόντων ³, ὅταν τῆς δικαιοσύνης ὁ λόγος οὕτως ἄγῃ. Ἐὰν μέντοι βίῃ τις προσχρώμενος ἐνίσχεται, μετάβαινε ἐπὶ τὸ εὐάρεςον καὶ ἄλυπον, καὶ συγχρῶ εἰς ἄλλην ἀρετὴν τῇ κωλύσει· καὶ μέμνησο, ὅτι μεθ' ὑπεξαίρεσεως ὥρμας ⁴, ὅτι καὶ τῶν ἀδυνατῶν οὐκ ὠρέγου ⁵. Τίνος οὖν; τῆς τοιαυτοῦ εἰς ὁρμῆς. Τούτου δὲ τυγχάνεις, εἰ ἐφ' οἷς ⁶ προήχθης ⁷, ταῦτα γίνεται.

νά. Ὁ μὲν φιλόδοξος ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν ἴδιον ἀγαθὸν ὑπολαμβάνει· ὁ δὲ φιλήδονος, ἴδιαν πεῖσιν· ὁ δὲ νοῦν ἔχων, ἴδιαν πράττειν.

¹ τί καὶ τοῖς Ἰσ. γρ. τί δὲ καὶ τοῖς. ² ΑΤ, συμβιώντων*. ³ καὶ τῶν ἀκόντων. ⁴ ΑΤ, ὁρμῆς*. ⁵ ὀρέγου. ⁶ ΑΤ, τυγχάνεις, ἐφ' οἷς*. ⁷ προήχθημεν.

υδ'. Ἐξέσι περὶ τούτου μηδὲν ὑπολαμβάνειν, καὶ μὴ ὀχλεῖσθαι τῇ ψυχῇ· αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα οὐκ ἔχει φύσιν ποιητικὴν τῶν ἡμετέρων κρίσεων.

υγ'. Ἐπισυν σεαυτὸν πρὸς τῷ ὕφ' ἑτέρου λεγομένῳ γίνεσθαι ἀπαρενθυμήτως, καὶ ὡς οἶόν τε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λέγοντος γίνου.

υδ'. Τὸ τῷ σημῇναι μὴ συμφέρον, οὐδὲ τῇ μελίσσει συμφέρει.

υε'. Εἰ κυβερνῶντα ¹ οἱ νῆνται, ἢ ἰατρεύοντα ² οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον, ἄλλω τινὶ ἂν προσεῖχον, ἢ πῶς αὐτὸς ἐνεργοίη τὸ τοῖς ἐμπλέουσι σωτήριον, ἢ τὸ τοῖς θεραπευομένοις ὑγιαίνον;

υσ'. Πόσοι, μετ' ὧν εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, ἤδη ἀπεληλύθασιν ³;

υζ'. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρὸν φαίνεται· καὶ λυσσοθήκτοις τὸ ὕδωρ φοδερὸν· καὶ παιθίοις τὸ σφαιρίον καλόν. Τί οὖν ὀργίζομαι; ἢ δοκεῖ σοι ἔλασσαν ἰσχύειν τὸ διεψευσμένον, ἢ τὸ χολίον τῷ ἰκτεριῶντι, καὶ ὁ ἰὸς τῷ λυσσοθήκτῳ;

υη'. Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως βιοῦν σε οὐδεὶς κωλύσει· παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως οὐδὲν σοι συμβήσεται.

υθ'. Οἰοί εἰσιν, οἷς θέλουσιν ἀρέσκειν, καὶ δι' οἷα τὰ περιγινόμενα ⁴, καὶ δι' οἷων ἐνεργειῶν. Ὡς ταχέως ὁ αἰὼν πάντα καλύψει· καὶ ὅσα ἐκάλυψεν ἤδη.

B I B Λ I O N Z.

Τὶ ἐστὶ κακία;—Τοῦτ' ἔστιν, ὃ πολλάκις εἶδες. Καὶ ἐπὶ παντὸς δὲ τοῦ συμβαίνοντος πρόχειρον ἔχει, ὅτι τοῦτό ἐστιν, ὃ πολ-

¹ κυβερνῶνται. ² ἰατρεύονται. ³ Ἰσ. γρ. προαπεληλύθασιν.

⁴ οἷα περιγινόμενα. ΔΓ, οἷα οἱ τὰ περιγινόμενα.

λάκις εἶδες. Ὅλως ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ εὐρήσεις, ὧν μεσαὶ αἱ ἱστορίαι αἱ παλαιαί, αἱ μέσαι, αἱ ὑπόγυιοι· ὧν νῦν μεσαὶ αἱ πόλεις καὶ [αἱ] οἰκίαι. Οὐδὲν καινόν· πάντα καὶ συνήθη καὶ ὀλιγοχρόνια ¹.

β'. Τὰ δόγματα πῶς ἄλλως δύναται νεκρωθῆναι, ἐὰν μὴ αἱ κατάλληλοι ² αὐτοῖς φαντασίαι σθεσθῶσιν; ὥς ³ διηνεκῶς ἀναζωπυρεῖν ἐπὶ σοὶ ἔστι. Δύναμαι περὶ τούτου, ὁ θεῖ, ὑπολαμβάνειν· εἰ δύναμαι, τί ταρασσομαι; τὰ ἔξω τῆς ἐμῆς διανοίας οὐδὲν ὅλως πρὸς τὴν ἐμὴν διάνοιαν. Τοῦτο πάθε ⁴, καὶ ὁρθὸς εἶ· ἀναδιῶναί σοι ἔξεστιν· ἴδε πάλιν τὰ πράγματα, ὡς ἑώρας· ἐν τούτῳ γὰρ τὸ ἀναδιῶναι·

γ'. Πομπῆς κενοσπουδία, ἐπὶ σκηνῆς δράματα, ποίμνια, ἀγγέλαι, διαδορατισμοὶ, κυνιδίοις ὁσάριον ἐρριμένον, ψωμίον εἰς τὰς τῶν ἰχθύων δεξαμενάς, μυρμήκων τάλαιπωρία καὶ ἀχθοφορίαι, μυιδίων ἐπτοημένων διαθρομαί, σιγιλλάρια νευροσπασόμενα. Χρὴ οὖν ἐν τούτοις εὐμενῶς μὲν καὶ μὴ καταφρυαττόμενον ⁵ ἑσάναι· παρακολουθεῖν μέντοι, ὅτι τοσούτου ἄξιός ἐκαστός ἐστιν, ὅσου ἄξιά ἐστι ταῦτα, περὶ ᾧ ἐσπούδακεν.

δ'. Δεῖ κατὰ λέξιν παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις, καὶ καθ' ἑκάστην ὁρμὴν τοῖς γινομένοις ⁶. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἐτέρου εὐθὺς ὁρᾶν, ἐπὶ τίνα σκοπὸν ἢ ἀναφορά ⁷· ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου παραφυλάσσειν, τί τὸ σημαινόμενον.

έ. Πότερον ἐξαρκεῖ ἡ διάνοιά μου πρὸς τοῦτο, ἢ οὐ; Εἰ μὲν ἐξαρκεῖ, χρώμαι αὐτῇ πρὸς τὸ ἔργον, ὡς ὀργάνῳ παρὰ τῆς τῶν ὄλων φύσεως δοθέντι. Εἰ δὲ μὴ ἐξαρκεῖ, ἤτοι παραχωρῶ τοῦ ἔργου τῷ δυναμένῳ κρεῖττον ἐπιτελέσαι, ἐὰν ἄλλως τοῦτο μὴ καθήκη· ἢ πράσσω ⁸, ὡς δύναμαι, προσπαραλαβὼν τὸν

¹ συνήθη ὀλιγοχρόνια. ² κατάλληλαι. ³ ὥς. ⁴ Ἰσ.γρ. μάθε*. ⁵ φρυαττόμενον. ⁶ ὁρμὴν γινομένοις. ⁷ Ἰσ.γρ. ἐπὶ τίνα σκοπὸν ἀφορᾶ*. ⁸ Ἰσ.γρ. ἐπιτελέσαι, ἢ, ἐὰν ἄλλῃ τοῦτο μὴ καθήκη, πράσσω.

δυνάμενον κατὰ πρόσχρησιν τοῦ ἑμοῦ ἡγεμονικοῦ ποιῆσαι τὸ εἰς τὴν κοινωνίαν νῦν καίριον καὶ χρήσιμον. Ὅ τι γὰρ ἂν δι' ἑμαυτοῦ, ἢ σὺν ἄλλῳ ποιῶ, ὧδε μόνον χρή συντείνειν, εἰς τὸ κοινῇ χρήσιμον καὶ εὐάρμοσον.

ς'. Ὅσοι μὲν, πολυῦμνητοι γενόμενοι, ἤδη λήθη παραδέδονται· ὅσοι δὲ, τούτους ὑμνήσαντες, πάλαι ἐκποδῶν.

ζ'. Μὴ αἰσχύνου βουζούμενος· πρόκειται γὰρ σοι ἐνεργεῖν τὸ ἐπιδᾶλλον, ὥς στρατιώτῃ ἐν τειχομαχίᾳ. Τί οὖν, ἐὰν σὺ μὲν χωλαίνων ἐπὶ τὴν ἑπαλξιν ἀναβῇναι μόνος μὴ δύνη, σὺν ἄλλῳ δὲ δυνατόν ἢ τοῦτο;

η'. Τὰ μέλλοντα μὴ ταρασσέτω· ἤξεις γὰρ ἐπ' αὐτά, ἐὰν δεήσῃ, φέρων τὸν αὐτὸν λόγον, ὃ νῦν πρὸς τὰ παρόντα χρᾶ.

θ'. Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται ¹ καὶ ἡ σύνδεσις ἱερὰ, καὶ σχεδόν τι οὐδὲν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ. Συγκατατέτακται γὰρ, καὶ συγκοσμεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. Κόσμος τε γὰρ εἰς ἐξ ἀπάντων, καὶ Θεὸς ² εἰς διὰ πάντων, καὶ οὐσία μία, καὶ νόμος εἷς, λόγος ³ κοινὸς πάντων τῶν νοερῶν ζώων, καὶ ἀλήθεια μία· εἶγε καὶ τελειότης μία τῶν ὁμογενῶν, καὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου μετεχόντων ζώων.

ι'. Πᾶν τὸ ἐνυλον ἐναφανίζεται τάχις αὐτῇ τῶν ὅλων οὐσίᾳ· καὶ πᾶν αἷτιον εἰς τὸν τῶν ὅλων λόγον τάχις αὐτῇ ἀναλαμβάνεται καὶ παντὸς μνήμη τάχις αὐτῇ ἐγκαταχώννυται τῷ αἰῶνι.

ια'. Τῷ λογικῷ ζῳῷ ἡ αὐτὴ πράξις κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ κατὰ λόγον.

ιβ'. Ὁρθὸς, ἢ ⁴ ὀρθούμενος.

ιγ'. Οἷόν ἐστιν ἐν ἡνωμένοις τὰ μέλη τοῦ σώματος, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον ἐν διεσῶσι τὰ λογικά, πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν κατεσκευασμένα. Μᾶλλον δὲ σοι ἡ τούτου νόσις προσ-

¹ Ἰσ. γρ. ἐπιπέλεκται*. ² γὰρ εἷς διὰ ἀπάντων, Θεός. ³ Ἰσ. γρ. νόμος εἷς, εἷς λόγος. ⁴ Ἰσ. γρ. μὴ (ἰδ. γ', 5).

πεσειται, ἐὰν πρὸς ἑαυτὸν πολλάκις λέγῃς, ὅτι μέλος εἰμι τοῦ ἐκ τῶν λογικῶν συστήματος. Ἐὰν δὲ διὰ τοῦ ῥῶ σιχείου μέρος εἶναι ἑαυτὸν λέγῃς, οὕτω ἀπὸ καρδίας φιλεῖς τοὺς ἀνθρώπους· οὕτω σε καταληπτικῶς ¹ εὐφραίνει τὸ εὐεργετεῖν· ἔτι ὡς πρέπον αὐτὸ ψιλὸν ποιεῖς· οὕτω ὡς σαυτὸν ² εὖ ποιῶν.

14. Ὁ θελεῖ, ἔξωθεν προσπιπτέτω τοῖς παθεῖν ἐκ τῆς προσπτώσεως ταύτης δυναμένοις. Ἐκεῖνα γάρ, ἐὰν θελήσῃ, μέμψεται τὰ παθόντα· ἐγὼ δὲ, ἐὰν μὴ ὑπολάβω, ὅτι κακὸν τὸ συμβεβηκός, οὕτω βέβλαμμαι. Ἐξέσι δέ μοι μὴ ὑπολαβεῖν.

15. Ὁ τι ἂν τις ποιῇ, ἡ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι· ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσός, ἡ ὁ σμάραγδος, ἡ ἡ πορφύρα τοῦτο ἀεὶ ἔλεγεν, ὁ τι ἂν τις ποιῇ ³, ἡ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ σμάραγδον εἶναι, καὶ τὸ ἐμαυτοῦ χροῶμα ἔχειν.

15'. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ, οἷον λέγω, οὐ φοβεῖ ἑαυτὸ, οὐκ ἄγει εἰς ἀθυμίαν ⁴. Εἰ δὲ τις ἄλλος αὐτὸ φοβῆσαι ἢ λυπῆσαι δύναται, ποιεῖτω. Αὐτὸ γάρ ἑαυτὸ ὑποληπτικῶς οὐ τρέφει εἰς τοιαύτας τροπὰς. Τὸ σωματίον μὴ πάθῃ τι, αὐτὸ μεριμνάτω, εἰ δύναται, καὶ λεγέτω, εἴ τι πάσχει· τὸ δὲ ψυχάριον, τὸ φοβούμενον, τὸ λυπούμενον, τὸ περὶ τούτων ὅλως ὑπολαμβάνον, οὐδὲν μὴ πάθῃ, εἰ μὴ παραῖξει ἑαυτὸ ⁵ εἰς κρίσιν τοιαύτην· ἀπροσδεῆς ἐστίν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, τὸ ἡγεμονικὸν, ἐὰν μὴ ἑαυτῷ ἐνδειαυ ποιῇ· κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἀτάραχον, καὶ ἀνεμπόδιζον, ἐὰν μὴ ἑαυτὸ ταρασσῇ καὶ ἐμποδίξῃ.

15'. Εὐδαιμονία ἐστὶ δαίμων ἀγαθός, ἡ [ἡγεμονικόν] ἀγαθόν. Τί οὖν ὥδε ποιεῖς, ὦ φαντασία; ἀπέρχου, τοὺς θεοὺς σοι! ὡς ἡλθες· οὐ γὰρ χρήζω σου. Ἐλήλυθας δὲ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος. Οὐκ ὀργίζομαί σοι· μόνον ἄπιθι.

¹ Ἰσ. γρ. καταληπτικῶς (ἰδ. δ', 20, θ', 42). ² ΑΤ, αὐτόν*. ³ ὁ τις ἂν ποιῇ. ⁴ οὐ φοβεῖ ἑαυτὸ εἰς ἐπιθυμίαν. ⁵ ΑΤ, οὐδὲν μὴ πάθῃ, οὐ γὰρ ἔξεις αὐτό*.

ιη. Φοβεῖται τις μεταβολήν; τί γάρ δύναται χωρίς μεταβολῆς γενέσθαι; τί θαί φιλτερον, ἢ οἰκειότερον τῇ τῶν ὄλων φύσει; σὺ δὲ αὐτὸς λούσασθαι δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ξύλα μεταβάλῃ; τραφῆναι δὲ δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ἐδώδιμα μεταβάλῃ; ἄλλο δὲ τι τῶν χρησίμων δύναται συντελεσθῆναι χωρίς μεταβολῆς; Οὐχ ὁρᾷς οὖν, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ σε μεταβάλλειν ¹ ὁμοίον ἐστὶ καὶ ὁμοίως ἀναγκαῖον τῇ τῶν ὄλων φύσει;

ιβ'. Διὰ τῆς τῶν ὄλων οὐσίας, ὡς διὰ χαιμάρρου, διεκπορεύεται πάντα τὰ σώματα, τῷ ὄλῳ συμφυῇ καὶ συνεργᾷ, ὡς τὰ ἡμέτερα μέλη ² ἀλλήλοις. Πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους, πόσους Σωκράτεις, πόσους Ἐπικτήτους καταπέπνευσε; τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ παντὸς οὐτινοσοῦν σοι ἀνθρώπου τε καὶ πράγματος προσπιπτέτω.

ιγ'. Ἐμὲ ἐν μόνον περιστᾷ, μή τι αὐτὸς ποιήσω, ὃ ἢ κατασκευὴ τοῦ ἀνθρώπου οὐ θέλει, ἢ ὡς οὐ θέλει, ἢ ὃ νῦν οὐ θέλει.

ιδ'. Ἐγγὺς μὲν ἡ σὴ περὶ πάντων λήθη· ἐγγὺς δὲ ἡ πάντων περὶ σοῦ λήθη.

ιε'. Ἴδιον ἀνθρώπου τὸ φιλεῖν ³ καὶ τοὺς πταίοντας. Τοῦτο δὲ γίνεται ⁴, ἐὰν συμπροσπίπτῃ σοι ⁵, ὅτι καὶ συγγενεῖς, καὶ δι' ἄγνοιαν, καὶ ἄκουτες ἀμαρτάνουσι, καὶ ὡς μετ' ἐλίγον ἀμφοτέροι τεθνήξουσιν ⁶, καὶ πρὸ πάντων, ὅτι οὐκ ἔδραψέ σε· οὐ γάρ τὸ ἡγεμονικόν σου χεῖρον ἐποίησεν, ἢ πρόσθεν ἦν.

ις'. Ἡ τῶν ὄλων φύσις ἐκ τῆς ὅλης οὐσίας, ὡς κηροῦ, νῦν μὲν ἱππάριον ἔπλασε· συγχέασα δὲ τοῦτ' αὖ, εἰς δένδρου φύσιν συνεχρήσατο τῇ ὕλῃ αὐτοῦ· εἶτα εἰς ἀνθρωπάριον, εἶτα εἰς ἄλλο τι· ἕκαστον δὲ τούτων πρὸς ὀλίγισον ὑπέστη. Δεινὸν δὲ οὐδὲν τὸ διαλυθῆναι τῷ κιθωτίῳ, ὥσπερ οὐδὲ τὸ συμπαγῆναι.

¹ ΑΤ, μεταβιβλεῖν*. ² ΑΤ, μέρη*. ³ ἀνθρώπου φιλεῖν. ⁴ ΔΓ, γένοιτ' ἂν. ⁵ ΔΓ, ἐὰν προσπίπτῃ σοι. ⁶ τεθνήξτε.

κθ'. Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν πολλάκις ἐναποθνήσκειν ἢ πρόσχημα, ἢ τὸ τελευταῖον ἀπεσβέσθῃ ¹, ὥστε ὅλως ἐξαφθῆναι μὴ δύνασθαι. Αὐτῷ γε τούτῳ παρακολουθεῖν πειρῶ, ὅτι παρὰ τὸν λόγον. Εἰ γάρ καὶ ἡ συν-αίσθησις τοῦ ἁμαρτάνειν οἰχήσεται, τίς ἔτι τοῦ ζῆν αἰτία;

κέ. Πάντα, ὅσα ὀρεῖς, ὅσον οὐπὼ μεταβαλεῖ ἢ τὰ ὅλα διοικοῦσα φύσις, καὶ ἄλλα ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν ποιήσει, καὶ πάλιν ἄλλα ἐκ τῆς ἐκείνων οὐσίας, ἵνα αἰ νεαρὸς ἦ ὁ κόσμος.

κς'. Ὅταν τις ἁμάρτη τι εἰς σέ, εὐθύς ἐνθυμοῦ, τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαβὼν ἤμαρτε. Τοῦτο γὰρ ἰδὼν, ἐλεήσεις αὐτόν, καὶ οὔτε θανμάσεις, οὔτε ὀργισθήσῃ. Ἦτοι γὰρ καὶ αὐτὸς τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ ἀγαθὸν ἔτι ὑπολαμβάνεις, ἢ ἄλλο ὁμοειδές. Δεῖ οὖν συγγινώσκειν. Εἰ δὲ μηκέτι ὑπολαμβάνεις τὰ αὐτὰ ἀγαθὰ ² καὶ κακὰ, ῥᾶον εὐμενὴς ἔσῃ τῷ παρορῶντι.

κς'. Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοεῖν, ὡς ἦδη ὄντα· ἀλλὰ τῶν παρόντων τὰ δεξιότατα ἐκλογίζεσθαι, καὶ τούτων χάριν ὑπομιμνήσκεσθαι, πῶς ἂν ἐπεζητεῖτο, εἰ μὴ παρῇ. Ἀμα μέντοι φυλάσσου, μὴ, διὰ τοῦ οὕτως ἀσμενίζειν αὐτοῖς, ἐπίσης ἐκτιμᾶν αὐτὰ, ὥστε, εἴ ποτε μὴ παρῇ, ταραχθῇσεσθαι.

κή. Εἰς αὐτὸν συνειλοῦ. Φύσιν ἔχει τὸ λογικὸν ἡγεμονικόν, ἐαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι, καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο γαλήνην ἔχοντι.

κθ'. Ἐξάλειψον τὴν φαντασίαν. Στῆσον τὴν νευροσπασίαν. Περιγράψον τὸ ἐνεσῶς τοῦ χρόνου. Γνώρισον τὸ συμβαῖνον, ἢ σοί, ἢ ἄλλῳ. Δίελε καὶ μέρισον τὸ ὑποκείμενον εἰς τὸ αἰτιώδες καὶ ὑλικόν. Ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν. Τὸ ἐκείνῳ ἁμαρτηθὲν ἐκεῖ κατάλιπε, ὅπου ἡ ἁμαρτία ὑπέσῃ.

¹ Ἰσ. γρ. παρὰ φύσιν· ὅταν [θὲ] πολλάκις [γίγνηται], ἐναποθνήσκει τὸ πρόσχημα, καὶ τὸ τελευταῖον ἀπεσβέσθῃ*. ² τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ.

λ'. Συμπαρεκτείνειν τὴν νόησιν τοῖς λεγομένοις. Εἰσδύεσθαι τὸν νοῦν εἰς τὰ γινόμενα καὶ ποιῶντα.

λά. Φαίδρουνον σεαυτὸν ἀπλότῃ καὶ αἰδοῖ καὶ τῇ πρὸς τὸ ἀνὰ μέσον ἀρετῆς καὶ κακίας ἀδιαφορίᾳ. Φίλησον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἀκολούθησον Θεῷ. Ἐκεῖνος μὲν φησιν, ὅτι Πάντα νομισί. ἔτι εἰ δαίμονα ¹ τὰ σοιχεῖα· ἀρκεῖ δὲ μεμνησθαι, ὅτι τὰ πάντα νομισί ἔχει, ἤδη λίαν ² ὀλίγα.

λβ'. Περὶ θανάτου· ἢ ³ σκεδασμός, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις, ἢτοι σθέσις ⁴, ἢ μετὰσσις.

λγ'. Περὶ πόνου· τὸ μὲν ἀφόρητον ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον, φορητόν· καὶ ἡ διάνοια τὴν ἑαυτῆς γαλήνην κατὰ ὑπόληψιν ⁵ διατηρεῖ, καὶ οὐ χεῖρον τὸ ἡγεμονικὸν γέγονε. Τὰ δὲ κακούμενα μέρη ὑπὸ τοῦ πόνου, εἴ τι δύναται, περὶ αὐτοῦ ⁶ ἀποφηνάσθω.

λδ'. Περὶ δόξης· ἴδε τὰς διανοίας αὐτῶν, οἶαι, καὶ οἶα μὲν φεύγουσαι, οἶα δὲ διώκουσαι. Καὶ ὅτι, ὥς αἱ θῖνες ἄλλαι ἐπ' ἄλλαις ἐπιφορούμεναι κρύπτουσι τὰς προτέρας ⁷, οὕτως ἐν τῷ βίῳ, τὰ πρότερα ὑπὸ τῶν ἐπενεχθέντων τάχις ἀκαλύφθη.

λέ. *Πλατωνικόν*. « Ἡ οὖν ὑπάρχει διανοία μεγαλοπρέπεια ⁸, » καὶ θεωρία παντὸς μὲν χρόνου, πάσης δὲ οὐσίας, ἄρα [οἶόν τε] οἶει τούτῳ μέγα τι δοκεῖν εἶναι τὸν ἀνθρώπινον βίον; » Ἀδύνατον, ἢ δ' ὅς. Οὐκοῦν καὶ θάνατον οὐ δεινόν τι ἡγήσεται » ὁ τοιοῦτος. Ἡκιστὰ γε ».

λς'. *Ἀντισθενικόν*. « Βασιλικὸν εὖ μὲν ⁹ πράττειν, κακῶς » δὲ ἀκούειν ».

¹ Εἵκασάν τινες εἶναι γρ. τί δὲ εἰ μόνα : ἔτι εἰ δαιμόνια : ἔτι μᾶλλον εἰ δαίμονα. Ἰσ. γρ. ἕτεροι δὲ μόνα*. ² Ἰσ. γρ. ἔχει, εἰ μὴ λίαν. ³ εἰ. ⁴ Ἰσ. γρ. ἢ ἀπόσθεις*. Ἄλλοι δ' εἵκασαν θείν γρ. ἢ σκεδασμός, εἰ ἄτομοι· εἰ δ' ἔνωσις, ἢτοι σθέσις. ⁵ κατὰ ἀπόληψιν. Ἰσ. γρ. καὶ ὑπόληψιν*. ⁶ Ἰσ. γρ. περὶ αὐτῶν. ⁷ ΑΤ, τὰ πρότερα*. ⁸ Ὡς αὖν ὑπάρχει διάνοια μεγαλοπρεπής. ⁹ μὲν εὖ.

λζ'. Αἰσχροὺν ἐστὶ, τὸ μὲν πρόσωπον ὑπὸ κήκοον εἶναι, καὶ σχηματίζεσθαι, καὶ κατακοσμεῖσθαι, ὡς κελεύει ἡ διάνοια, αὐτὴν δ' ὑφ' ἑαυτῆς μὴ σχηματίζεσθαι καὶ κατακοσμεῖσθαι.

λή. Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεῶν·

Μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν.

λθ'. Ἀθανάτοις τε θεοῖς καὶ ἡμῖν χάσματα δοίης!

μ'. Βίον περιζεῖν, ὥς τε κάρπιμον ζάχυν,

Καὶ τὸν μὲν ¹ εἶναι, τὸν δὲ ² μὴ.

μά. Εἰ δ' ἡμελήθην ἐκ θεῶν καὶ παῖδ' ἐμῶ,

Ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

μβ'. Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ καὶ τὸ δίκαιον.

μγ'. Μὴ συνεπιθρηνεῖν, μὴ σφύζειν.

μδ'. *Πλατωνικά*. « Ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντεῖ-

» ποιμῖ· ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἀνθρώπε, εἰ οἶει, δεῖν κίν-
 » θυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθάναι ἀνδρα, ὅτου τι καὶ
 » σμικρὸν ὄφελός [ἐστίν]· ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, ὅταν
 » πράττῃ, πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγα-
 » θοῦ ἔργα ἢ κακοῦ ».

μέ. « Οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ,
 » οὗ ἂν τις αὐτὸν τάξῃ ἡγησάμενος βέλτιον εἶναι, ἢ ὑπ' ἄρ-
 » χοντος ταχθῇ, ἐνταῦθα θεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κιν-
 » θυνεύειν, μὴδὲν ὑπολογιζόμενον, μήτε θάνατον, μήτε ἄλλο
 » [τι] μὴδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ ».

μς'. « Ἀλλ', ὦ μακάριε, ὄρα, μὴ ἄλλο τι τὸ γενναῖον, καὶ
 » τὸ ἀγαθὸν ἢ τοῦ ³ σώζειν τε καὶ σώζεσθαι· μὴ γὰρ τοῦτο
 » μὲν, τὸ ζῆν ὅποσονδ' ἔχρονον, τὸν γε ὡς ἀληθῶς ἀνδρα,
 » ἑατέον ἐστὶ, καὶ οὐ φιλοψυχητέον, ἀλλ' ἐπιτρέψαντα περὶ
 » τούτων τῷ θεῷ, καὶ πισεύσαντα ταῖς γυναιξίν, ὅτι τὴν εἰ-
 » μαρμένην οὐδ' ἂν εἰς ⁴ ἐκφυγοί, τὸ ἐπὶ τούτῳ σκεπτέον, τίνα

¹ τὸ μὲν. ² τὸ δέ. ³ ἢ τό. ⁴ οὐδεὶς ἄν.

» ἂν τρόπον, τοῦτον, ὃν μέλλει χρόνον βιώσαι, ὡς ἄριστα
» βιώη ».

μζ'. Περισκοπεῖν ἄσρων ὁρόμους, ὥσπερ συμπεριφέοντα·
καὶ τὰς τῶν στοιχείων εἰς ἀλλήλα μεταβολὰς συνεχῶς ἐννοεῖν.
Ἀποκαθαίρουσι γὰρ αἱ τούτων φαντασίαι τὸν ῥύπον τοῦ χα-
μαὶ βίου.

μη. Καλὸν τὸ τοῦ Πλάτωνος. Καὶ δὴ περὶ ἀνθρώπων τοὺς
λόγους ποιούμενον, ἐπισκοπεῖν δεῖ καὶ τὰ ἐπίγεια, ὥσπερ πο-
θεῖν ἄνωθεν κάτω, ἀγέλας ¹, στρατεύματα, γεώργια, γάμους,
διαλύσεις, γενέσεις, θανάτους, δικαστηρίων θόρυβον, ἐρή-
μους χώρας, βαρβάρων ἔθνη ποικίλα, ἐορτάς, θρήνους,
ἀγοράς, τὸ παμμιγές, καὶ τὸ ἐκ τῶν ἐναντίων συγκοσμού-
μενον.

μθ'. Τὰ προγεγονότα ἀναθεωρεῖν· τὰς τοσαύτας τῶν ἡγε-
μονιῶν μεταβολὰς. Ἐξέσι καὶ τὰ ἐσόμενα προεφορᾷ. Ὁμοιᾶν
γὰρ πάντως εἶσαι, καὶ οὐχ οἶόν τε ἐκθῆναι τοῦ ῥυθμοῦ τῶν
νῦν γινομένων· ὅθεν καὶ ἴσον, τὸ τεσσαράκοντα ἔτεσιν ἰσο-
ρῆσαι τὸν ἀνθρώπινον βίον, τῷ ἐπὶ ἔτη μύρια. Τί γὰρ πλεόν
ὅψει;

ν'. Καὶ τὰ ἐκ γῆς μὲν

Φύντ' ² εἰς γαῖαν· τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου

Βλασφόντα γονῆς ³ εἰς οὐράνιον ⁴

Πόλον ἤλθε πάλιν ⁵.

Ἡ τοῦτο διάλυσις τῶν ἐν ταῖς ἀτόμοις ἀντεμπλοκῶν, ἥ ⁶
τοιούτος τις σκορπισμὸς τῶν ἀπαθῶν στοιχείων.

να. Καὶ

Σίτοισι ⁷ καὶ ποτοῖσι ⁸ καὶ μαγεύμασι ⁹

Παρεικτρέποντες ὀχετὸν, ὥς μὴ θανεῖν.

¹ ἄνωθεν, κατὰ ἀγέλας. ² Φύντα. ³ γέννη. ⁴ αἰθερίον. ⁵ πάλιν
ἤλθε πόλον. ⁶ καί. ⁷ Βωτοῖσι (παρ' Εὐριπίδ. Ἰκέτ. 1110). ⁸ πό-
τοις. ⁹ μαγγανεύμασι.

.....
Θεόθεν δὲ πνέοντ' οὐρον

Ἀνάγκη τλῆναι καμάτοις ἀνοδύρτοις.

νδ'. Καββαλικώτερος ¹, ἀλλ' οὐχί κοινωνικώτερος, οὐδὲ αἰ-
δημονέστερος, οὐδ' εὐτακτότερος ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν, οὐδὲ
εὐμενέστερος πρὸς τὰ τῶν πλησίον παροράματα.

νγ'. Ὅπου ἔργον ἐπιτελεῖσθαι δύναται κατὰ τὸν κοινὸν Θεοῖς
καὶ ἀνθρώποις λόγον, ἐκεῖ οὐδὲν δεινόν· ὅπου γὰρ ὠφελείας
τυχεῖν ἔξεσι διὰ τῆς εὐοδόουσης καὶ κατὰ τὴν κατασκευὴν προϋού-
σης ἐνεργείας, ἐκεῖ οὐδεμίαν βλάβην ὑφορατέον.

νδ'. Πανταχοῦ καὶ διηνεκῶς ἐπὶ σοὶ ἔσι, καὶ τῇ παρούσῃ
συμβάσει Θεοσεβῶς εὐαρεσεῖν, καὶ τοῖς παροῦσιν ἀνθρώποις
κατὰ δικαιοσύνην προσφέρεσθαι, καὶ τῇ παρούσῃ ² φαντασίᾳ
ἐμφιλοτεχνεῖν, ἵνα μὴ τι ἀκατάληπτον παρεισρυῇ.

νέ. Μὴ περιδλέπου ἀλλότρια ἡγεμονικά, ἀλλ' ἐκεῖ βλέπε
κατ' εὐθὺ, ἐπὶ τί σε ³ ἡ φύσις ὁδηγεῖ, ἥ τε τοῦ ὅλου διὰ τῶν
συμβαίνόντων σοι, καὶ ἡ σὴ, διὰ τῶν πρακτέων ὑπὸ σου.
Πρακτέον δὲ ἐκάσω τὸ ἐξῆς τῇ κατασκευῇ· κατεσκεύασαι δὲ
τὰ μὲν λοιπὰ τῶν λογικῶν ἔνεκεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου
τὰ χεῖρω τῶν κρειττόνων ἔνεκεν, τὰ δὲ λογικὰ ἀλλήλων ἔνεκεν.
Τὸ μὲν οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ
τὸ κοινωνικόν ἔσι. Δεύτερον δὲ τὸ ἀνένδοτον πρὸς τὰς σωμα-
τικὰς πείσεις· λογικῆς γὰρ καὶ νοερᾶς κινήσεως ἴδιον, περιορί-
ζειν ἑαυτὴν, καὶ μήποτε ἡττᾶσθαι μήτε αἰσθητικῆς, μήτε
ὀρμητικῆς κινήσεως· ζωώδεις γὰρ ἐκότεραι· ἡ δὲ νοερά ἐθέλει
πρωτιστεύειν, καὶ μὴ κατακρατεῖσθαι ὑπ' ἐκείνων. Δικαίως γε·
πέφυκε γὰρ χρησικὴ πᾶσιν ἐκείνοις. Τρίτον ἐν τῇ λογικῇ κατα-
σκευῇ τὸ ἀπρόπτωτον καὶ ἀνεξαπάτητον. Τούτων οὖν ἐχόμενον

¹ Καββαλικώτερος. "Ισ.γρ. Καββαλικώτερός [σου τίς ἐσι]*. ² τῇ
οὐσίᾳ. ³ "Ισ.γρ. ἐφ' ὃ τί σε*.

τὸ ἡγεμονικὸν εὐθέα ¹ περαινέτω, καὶ ἔχει τὰ ἑαυτοῦ.

νς'. Ὡς ἀποτεθνηκότα δεῖ, καὶ μέχρι νῦν βεβιωκότα, τὸ λοιπὸν ἐκ τοῦ περιόντος ζῆσαι κατὰ τὴν φύσιν.

νς'. Μόνως ² φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ συγκλωθεῖ-
μενον. Τί γὰρ ἀρμοδιώτερον;

νή. Ἐφ' ἐκάστου συμβάματος ἐκείνους πρὸ ὁμμάτων ἔχειν, οἷς τὰ αὐτὰ συνδίδαιεν, ἔπειτα ἤχθοντο, ἐξενίζοντο, ἐμέμφοντο· νῦν οὖν ἐκεῖνοι ποῦ; οὐδαμοῦ· τί οὖν καὶ σὺ θέλεις ὁμοίως; οὐχὶ δὲ τὰς μὲν ἀλλοτρίας τροπὰς καταλιπεῖν τοῖς τρέπουσι καὶ τρεπομένοις; αὐτὸς δὲ περὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὅλος γίνεσθαι; χρῆσθαι γὰρ καλῶς· καὶ ὕλη σου ³ ἔσαι· μόνον πρόσεχε, καὶ θελε σεαυτῷ καλῶς ⁴ εἶναι ἐπὶ παντός, οὗ πράσσεις· καὶ μέμνησο ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ διάφορον ⁵ ἐφ' οὗ ἡ πράξις.

νθ'. Ἐνθον βλέπε. Ἐνθον ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, κοί ἀεὶ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν αἰεὶ σκάπτῃς.

ξ'. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι, καὶ μὴ διερρήφθαι, μήτε ἐν κινήσει, μήτε ἐν σχέσει. Οἷον γάρ τι ἐπὶ τοῦ προσώπου παρέχεται ἡ διάνοια συνετὸν ⁶ αὐτὸ καὶ εὐσχημον συντηροῦσα, τοιοῦτο καὶ ἐπὶ ὅλου τοῦ σώματος ἀπαιτητέον. Πάντα δὲ ταῦτα σὺν τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ φυλακτέα.

ξά. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιότερα, ἤπερ τῇ ὀρχησικῇ, κατὰ τὸ πρὸς τὰ ἐμπίπτοντα, καὶ οὐ προεγνωσμένα, ἔτοιμος καὶ ἀπτῶς ἔσθαι.

ξβ'. Συνεχῶς ἐφιστάναι, τίνες εἰσὶν οὗτοι, ὑφ' ὧν μαρτυρεῖσθαι θέλεις, καὶ τίνα ἡγεμονικὰ ἔχουσιν. Οὔτε γὰρ μέμψῃ τοῖς ἀκουσίως πταίουσιν, οὔτε ἐπιμαρτυρήσεως δεήσῃ, ἐμβλέπων ⁷ εἰς τὰς πηγὰς τῆς ὑπολήψεως καὶ ὁρμῆς αὐτῶν.

¹ Ἰσ. γρ. εὐθειαν*. ² μόνον. ³ Ἰσ. γρ. ὕλη σοι. ⁴ Ἰσ. γρ. καλῶς*.

⁵ Ἰσ. γρ. ἐπ' ἀμφοτέρων, ὅτι ἀδιάφορον. ⁶ Ἰσ. γρ. συνεσῶς. ⁷ δεήσῃ, εἰ βλέπων.

ξγ'. Πᾶσα ψυχὴ, φησὶν, ἄκουσα σέρεται ¹ ἀληθείας· οὕτως οὖν καὶ δικαιοσύνης, καὶ σωφροσύνης, καὶ εὐμενείας, καὶ παντὸς τοῦ τοιούτου. Ἀναγκαιότατον δὲ τὸ διηγεῖσθαι τούτου μεμνησθαι· ἔση γὰρ πρὸς πάντας πρῶτος.

ξδ'. Ἐπὶ μὲν παντὸς πόνου πρόχειρον ἔσω, ὅτι οὐκ αἰσχροῦ, οὐδὲ τὴν διάνοιαν τὴν κυβερνῶσαν χεῖρῳ ποιεῖ· οὔτε γάρ, καθ' ὅλην ² ἔστιν, οὔτε καθ' ὅλην κοινωνικὴ, διαφθεῖρει αὐτήν· ἐπὶ μέντοι τῶν πλείστων πόνων καὶ τὸ τοῦ Ἐπικούρου σοὶ βοηθεῖται, ὅτι οὔτε ἀφόρητον, οὔτε αἰώνιον, ἐὰν τῶν ὄρων μνημονεύης, καὶ μὴ προσδοξάξης· κάκεινον δὲ μέμνησο, ὅτι πολλὰ, πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσχεραίνόμενα, οἷον τὸ νυσάζειν, καὶ τὸ καυματίζεσθαι, καὶ τὸ ἀνορεκτεῖν· ὅταν οὖν τινι τούτων δυσαρεστῆς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι πόνῳ ἐνδίδως.

ξε'. Ὅρα, μήποτε [τι] τοιοῦτον πάθης πρὸς τοὺς ἀπανθρώπους, οἷον οἱ ἀπάνθρωποι ³ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

ξς'. Πόθεν ἴσμεν, εἰ Τηλαύγου Σωκράτης τὴν διάθεσιν ⁴ κρείσσω ἦν· οὐ γὰρ ἀρκεῖ, εἰ Σωκράτης ἐνδοξότερον ἀπέθανε, καὶ ἐντρεχέστερον τοῖς σοφισταῖς διελέγετο, καὶ καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέρευεν, καὶ τὸν Σαλαμίνιον κελευσθεὶς ἄγειν, γεννικώτερον ⁵ ἔδοξεν ἀντιθῆναι, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐβρενθύετο· περὶ οὗ καὶ μάλισ' ἂν τις ἐπισησίειν ⁶, εἴπερ ἀληθὲς ἦν· ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖ σκοπεῖν, ποίαν τινὰ τὴν ψυχὴν ⁷ εἶχε Σωκράτης, καὶ εἰ ἐδύνατο ἀρκεῖσθαι τῷ δίκαιος εἶναι τὰ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὅσιος τὰ πρὸς θεοὺς, μήτε εἰκὴ πρὸς τὴν κακίαν ἀγανακτῶν, μηδὲ μὴν δουλεύων τινὸς ἀγνοίᾳ, μήτε τῶν ἀπονεμομένων ἐκ τοῦ ὅλου ὥς ξένον τι δεχόμενος, ἢ ὥς

¹ ἄκουσα, φησὶν, σέρεται. ² Ἰσ. γρ. λογικὴ. ³ οἱ ἄνθρωποι.

⁴ τηλαύγου Σωκράτης καὶ διάθεσιν. (Ἰδε Διογένη. Λαέρτ. Βιβλ. β', τμήμ. 61). ⁵ γενναιότερον. ⁶ Ἰσ. γρ. ἀπισήσειεν. ⁷ Ἰσ. γρ. τινὰ ψυχὴν*.

ἀφόρητον ὑπομένων, μήτε τοῖς τοῦ σαρκιδίου πάθεσιν ἐμπα-
ρέχων συμπαθῇ τὸν νοῦν.

ξζ'. Ἡ φύσις οὐχ οὕτως συνεκέρασέ σε τῷ ¹ συγκοίματι,
ὥς μὴ ἐφεῖσθαι περιυρίζειν ἑαυτὸν, καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὑφ' ἑαυτῷ ²
ποιεῖσθαι· λίαν γὰρ ἐνδέχεται θεῖον ἄνδρα γενέσθαι, καὶ ὑπὸ
μηδενὸς γνωρισθῆναι. Τούτου μέμνησο ἀεὶ, καὶ ἔτι ἐκείνου,
ὅτι ἐν ὀλιγίσοις κεῖται τὸ εὐδαιμόνως βιωσαι ³. Καὶ μὴ, ὅτι
ἀπήλπισας διαλεκτικὸς καὶ φυσικὸς ἔσσεσθαι, διὰ τοῦτο ἀπο-
γνῶς, καὶ ἐλεύθερος, καὶ αἰδήμων, καὶ κοινωνικὸς, καὶ εὐ-
πειθῆς Θεῷ.

ξη. Ἀδιάσως διαζῆσαι ἐν πλείσῃ θυμηδία, καὶ πάντες
καταδοῶσιν ἅτινα βούλονται, καὶ τὰ θηρία διασπᾷ τὰ μελύ-
θρια τοῦ περιτετραμμένου τούτου φυράματος. Τί γὰρ κωλύει,
ἐν πᾶσι τούτοις τὴν διάνοιαν σώζειν ἑαυτὴν ἐν γαλήνῃ, καὶ
κρίσει περὶ τῶν περιεσηκῶτων ἀληθεῖ, καὶ χρήσει τῶν ὑποβε-
βλημένων ἐτοιμῇ; ὥστε τὴν μὲν κρίσιν λέγειν τῷ προσπίπτοντι,
Τοῦτο ὑπάρχεις κατ' οὐσίαν, καὶ κατὰ δόξαν ἄλλοιόν φαίνῃ ⁴.
τὴν δὲ χρῆσιν λέγειν τῷ ὑποπίπτοντι, Σὲ ἐζήτουν· ἀεὶ γὰρ μοι
τὸ παρὸν ὕλη ἀρετῆς λογικῆς καὶ πολιτικῆς, καὶ τὸ σύνολον
τέχνης ἀνθρώπου, ἢ Θεοῦ. Πᾶν γὰρ τὸ συμβαῖνον, θεῷ, ἢ
ἀνθρώπῳ ἐξοικειοῦται, καὶ οὔτε καινόν, οὔτε δυσμεταχείρισον,
ἀλλὰ γνώριμον καὶ εὐεργές.

ξθ'. Τοῦτο ἔχει ἡ τελειότης τοῦ ἡθους, τὸ πᾶσαν ἡμέραν
ὥς τελευταίαν διεξάγειν, καὶ μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν, μήτε
ὑποκρίνεσθαι.

ο. Οἱ θεοί, ἀθάνατοι ὄντες, οὐ δυσχεραίνουσιν, ὅτι ἐν
τοσούτῳ αἰῶνι θεῇσει αὐτοὺς πάντως ἀεὶ τοιούτων ὄντων καὶ
τοσούτων φαύλων ἀνέχεσθαι· προσέτι δὲ καὶ κήδονται αὐτῶν

¹ συνεκέρασε τῷ. ² Ἰσ. γρ. ἐφ' ἑαυτῷ*. ³ Ἰσ. γρ. βιώναι*. ⁴ ΑΤ,
φαίνῃ*.

παντοίως. Σὺ δὲ, ὅσον οὐδέπω λήγειν μέλλων, ἀπαυδάς; καὶ ταῦτα, εἰς ὧν τῶν φαύλων;

οά. Γελοῖόν ἐστι, τὴν μὲν ἰδίαν κακίαν μὴ φεύγειν, ὃ καὶ δυνατὸν ἐστὶ τὴν δὲ τῶν ἄλλων φεύγειν, ὅπερ ἀδύνατον.

οβ'. Ὁ ἂν ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις εὐρίσκη μῆτε νοερὸν, μῆτε κοινωνικόν, εὐλόγως καταδεξέσθαι ἑαυτῆς κρίνει ¹.

ογ'. Ὅταν σὺ εὖ πεποικῶς ᾖς, καὶ ἄλλος εὖ πεπονθῶς, τί ἔτι ζητεῖς τρίτον παρὰ ταῦτα, ὥσπερ οἱ μωροὶ, τὸ καὶ δόξαι εὖ πεποικῆναι, ἢ τὸ ἀμοιβῆς τυχεῖν;

οδ'. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος. Ὁφέλεια δὲ πράξεις κατὰ φύσιν. Μὴ οὖν κάμνε ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς.

οε'. Ἡ τοῦ ὅλου φύσις ἐπὶ τὴν κοσμοποιίαν ὥρμησε· νῦν δὲ ἥτοι πᾶν τὸ γινόμενον κατ' ἐπακολουθήσιν γίνεται, ἢ ἀλόγιστα καὶ τὰ κυριώτατά ἐστιν, ἐφ' ἃ ποιεῖται ἰδίαν ὁρμὴν τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. Εἰς πολλὰ σε γαληνότερον ποιήσῃ τοῦτο μνημονευόμενον.

ΒΙΒΛΙΟΝ Η.

ΚΑΙ τοῦτο πρὸς τὸ ἀκονόδοξον φέρει, ὅτι οὐκ ἔτι δύνασαι τὸν βίον ὅλον, ἢ τὸν γε ἀπὸ νεότητος, φιλόσοφον βεβαιωκέναι· ἀλλὰ πολλοῖς τε ἄλλοις, καὶ αὐτὸς σεαυτῷ δῆλος γέγονας, πόρρω φιλοσοφίας ὢν. Πέφυρσαι οὖν· ὥς τε τὴν μὲν δόξαν τὴν τοῦ φιλοσόφου κτήσασθαι, οὐκέτι σοι ῥάδιον· ἀνταγωνίζεται δὲ καὶ ἡ ὑπόθεσις. Εἴπερ οὖν ἀληθῶς εἰώρακας, ποῦ κεῖται τὸ πράγμα, τὸ μὲν, τί δόξεις, ἄφες· ἀρκέσθητι δὲ, εἰ καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε ἢ σὴ φύσις θέλει ², βιώσῃ ³. Κατανόησον οὖν, τί θέλει, καὶ μηδὲν ἄλλο σε περισπάτω ⁴· πεπειράσαι γάρ, περὶ πόσα πλανηθεῖς, οὐδαμοῦ εὑρες τὸ εὖ ζῆν·

¹ Ἰσ. γρ. κρίνει*. ² Ἰσ. γρ. οἷον δὴ ποτε.... θέλει, ἢ, ὡς ἂν δὴ ποτε.... θέλῃ*. ³ ΑΤ, βιώσειν*. ⁴ καὶ ἄλλο μηδὲν περισπάτω.

οὐκ ἐν συλλογισμοῖς, οὐκ ἐν πλούτῳ, οὐκ ἐν δόξῃ, οὐκ ἐν ἀπολαύσει, οὐδαμοῦ. Ποῦ οὖν ἔστιν; ἐν τῷ ποιεῖν, ἃ ἐπιζητεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις· πῶς οὖν ταῦτα ποιήσει ¹; ἐὰν ² δόγματα ἔχῃ ³, ἀφ' ὧν αἱ ὁρμαὶ καὶ αἱ πράξεις. Τίνα δόγματα; τὰ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν· ὡς οὐθενὸς μὲν ἀγαθοῦ ὄντος ἀνθρώπου, ὃ οὐχὶ ποιεῖ δίκαιον, σώφρονα, ἀνδρεῖον, ἐλεύθερον, οὐθενὸς δὲ κακοῦ, ὃ οὐχὶ ποιεῖ τάναντία τοῖς εἰρημένοις.

β'. Καθ' ἐκάστην πράξιν ἐρώτα σεαυτὸν, Πῶς μοι αὕτη ἔχει; μὴ μετανοήσω ἐπ' αὐτῇ; μικρὸν καὶ τέθνηκα, καὶ πάντ' ἐκ μέσου. Τί πλέον ἐπιζητῶ, εἰ τὸ παρὸν ἔργον ζώου νεοροῦ, καὶ κοινωνικοῦ καὶ ἰσυνόμου θεῶ;

γ'. Ἀλέξανδρος *δὲ* καὶ Γάιος καὶ Πομπηῖος, τί πρὸς Διογένη καὶ Ἡράκλειτον καὶ Σωκράτην; Οἱ μὲν γὰρ εἶδον τὰ πράγματα, καὶ τὰς αἰτίας, καὶ τὰς ὕλας, καὶ τὰ ἡγεμονικά ἦν αὐτῶν ταῦτά ⁴· ἐκεῖ δὲ ὄσων πρόνοια; καὶ δουλεία πόσων;

δ'. Ὅτι οὐδὲν ἤττον τὰ αὐτὰ ποιήσουσι, καὶ σὺ διαρράγῃς. ε'. Τὸ πρῶτον μὴ ταράσσου· πάντα γὰρ κατὰ τὴν τοῦ ὅλου φύσιν· καὶ ὀλίγου χρόνου οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσθ' ὥσπερ οὐδὲ Ἀδριανὸς, οὐδὲ Αὐγούστos. Ἐπειτα ἀτενίσας εἰς τὸ πρᾶγμα, ἴδε αὐτὸ, καὶ συμμνημονεύσας, ὅτι ἀγαθόν σε ἀνθρώπον εἶναι δεῖ, καὶ τί τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, πράξον τοῦτο ἀμετατρεπτί ⁵. καὶ εἰπέ, ὡς δικαιοτάτον φαίνεται σοι μόνον εὐμενῶς, καὶ αἰδημόνως, καὶ ἀνυποκρίτως.

ς'. Ἡ τῶν ὅλων φύσις τοῦτο ἔργον ἔχει, τὰ ὧδε ὄντα ἐκεῖ μετατιθέναι, μεταβάλλειν, αἶρειν ἐνθεν, καὶ ἐκεῖ φέρειν. Πάντα τροπαί· ὥς' οὐ φοβηθῆναι ⁶, μὴ τι καινόν· πάντα συνήθη· ἀλλὰ καὶ ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις.

ζ'. Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐοδούσῃ· φύσις δὲ λογικὴ

¹ Ἰσ. γρ. ποιήσεις*. ² ἐπ' αὐτῷ. ³ Ἰσ. γρ. ἔχῃς*. ⁴ Ἰσ. γρ. ταῦτα.

⁵ ἀμεταστρεπτί. ⁶ οὐχ ὥςτε φοβηθῆναι.

εὐδοεῖ, ἐν μὲν φαντασίαις, μήτε ψευδεῖ, μήτε ἀδῆλῳ συγκατα-
τιθεμένη· τὰς ὁρμάς δὲ ἐπὶ τὰ κοινωνικὰ ἔργα μόνῃ ἀπειθύ-
νουσα· τὰς ὁρέξεις δὲ καὶ ἐκκλίσεις ¹ τῶν ἐφ' ἡμῖν μόνον πε-
ποιημένη· τὸ δὲ ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμόμενον πᾶν
ἀσπαζομένη. Μέρος γὰρ αὐτῆς ἐστίν, ὡς ἡ τοῦ φύλλου φύσις
τῆς τοῦ φυτοῦ φύσεως· πλὴν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἡ τοῦ φύλλου φύσις
μέρος ἐστὶ φύσεως καὶ ἀναισθήτου καὶ ἀλόγου, καὶ ἐμποδί-
ζεσθαι δυναμένης, ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου φύσις μέρος ἐστὶν ἀνεμ-
ποδίστου φύσεως καὶ νοερᾶς καὶ δικαίας· εἶγε ² ἴσους καὶ κατ'
ἀξίαν τοὺς μερισμοὺς χρόνων, οὐσίας, αἰτίου, ἐνεργείας, συμ-
βάσεως, ἐκάστοις ποιεῖται· σκόπει δὲ, μὴ εἰ τὸ πρὸς τὸ ἐν ἴσον ³
εὐρήσεις ἐπὶ παντός, ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα τοῦδε, πρὸς
ἀδρόα τὰ τοῦ ἐτέρου.

ή. Ἀναγινώσκειν οὐκ ἔξεστιν. Ἀλλὰ ὕβριν ἀνείργειν ἔξεστιν·
ἀλλὰ ἡδονῶν καὶ πόνων κατὑπερτερεῖν ἔξεστιν· ἀλλὰ τοῦ δο-
ξαρίου ὑπεράνω εἶναι ἔξεστιν· ἀλλὰ ἀναισθήτοις καὶ ἀχαρίστοις
μὴ θυμοῦσθαι, προσέτι [δὲ καὶ] κηδεσθαι αὐτῶν, ἔξεστιν.

θ'. Μηκέτι σου μηδεὶς ἀκούσῃ καταμεμερομένου τὸν ἐν αὐλῇ
βίον, μηδὲ τὸν σεαυτοῦ.

ι. Ἡ μετάνοιά ἐστιν ἐπίληψις τις ἑαυτοῦ, ὡς χρήσιμόν τι
παρεικότος· τὸ δὲ ἀγαθὸν χρήσιμόν τι δεῖ εἶναι, καὶ ἐπιμελη-
τέον αὐτοῦ τῷ καλῷ καγαθῷ ⁴ ἀνδρί· οὐδεὶς δ' ἂν καλὸς καὶ
ἀγαθὸς ἀνὴρ μετανοήσειεν, ἐπὶ τῷ ἡδονῇ τινα παρεικέναι·
οὔτε ἄρα χρήσιμον, οὔτε ἀγαθὸν ἡδονή.

ια. Τοῦτο τί ἐστίν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ; τί
μὲν τὸ οὐσιώδες αὐτοῦ καὶ ὑλικόν; τί δὲ τὸ αἰτιώδες; τί δὲ
ποιεῖ ἐν τῷ κόσμῳ; πόσον δὲ χρόνον ὑφίσταται;

ιβ'. Ὅταν ἐξ ὕπνου δυσχερῶς ἐγείρῃ, ἀναμιμνήσκου, ὅτι

¹ ΑΤ, ἐκκλίσεις*. Ἰσ. δὲ καὶ ΑΤ, πεποιημένη, γρ. ποιούμενη*.

² Ἰσ. γρ. ἡ γε. ³ Ἰσ. γρ. μὴ εἰ ἐν πρὸς ἐν ἴσον*. ⁴ τῷ ἀγαθῷ καὶ καλῷ.

κατὰ τὴν κατασκευὴν σου ἐστὶ, καὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν, τὸ πράξεις κοινωνικὰς ἀποδιδόναι, τὸ δὲ καθεύδειν κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων· ὃ δὲ κατὰ φύσιν ἐκάσῃ, τοῦτο οἰκειότερον καὶ προσφύεσθαι, καὶ ἤδη καὶ προσηνέσθαι.

ιγ'. Διηνεκῶς καὶ ἐπὶ πάσης, εἰ οἶόν τε, φαντασίας φυσιο-
λογεῖν, παθολογεῖν, διαλεκτικεύεσθαι.

ιδ'. Ὡς ἂν ἐντυγχάνῃς, εὖθὺς σαυτῷ πρόλεγε· οὗτος τίνα δόγματα ἔχει περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν; εἰ γὰρ ¹ περὶ ἡδονῆς καὶ πόνου, καὶ τῶν ποιητικῶν ἑκατέρου, καὶ περὶ δόξης, ἀδοξίας, θανάτου, ζωῆς, τοιαύδε τίνα δόγματα ἔχει ², οὐδὲν θαυμαστὸν, ἢ ξένον μοι δοῖται, εἰς τὰς τίνας ποιῇ· καὶ μεμνήσομαι, ὅτι ἀναγκάζεται οὕτως ποιεῖν.

ιε'. Μέννησο, ὅτι, ὥσπερ αἰσχροὺς ἐστὶ ξενίζεσθαι ³, εἰ ἡ συκὴ σῦκα φέρει, οὕτως, εἰ ὁ κόσμος τὰς τίνας φέρει, ὧν ἐστὶ φορὸς· καὶ ἰατρῷ δὲ καὶ κυβερνήτῃ αἰσχρὸν ξενίζεσθαι, εἰ πε-
πύρεχεν οὗτος, ἢ εἰ ἀντίποινα γέγονεν.

ισ'. Μέννησο, ὅτι καὶ τὸ μετατίθεσθαι καὶ ἔπεσθαι τῷ διορθοῦντι ὁμοίως ἐλεύθερόν ἐστι. Σὴ γὰρ ἐνέργεια κατὰ τὴν σὴν ὁρμὴν καὶ κρίσιν, καὶ ἤδη καὶ κατὰ νοῦν τὸν σὸν περαι-
νομένη.

ιζ'. Εἰ μὲν ἐπὶ σοί, τί αὐτὸ ποιεῖς; εἰ δὲ ἐπ' ἄλλῳ, τίμι μέμφῃ; ταῖς ⁴ ἀτόμοις, ἢ τοῖς θεοῖς; ἀμφοτέρω μανιώδη. Οὐδενὶ μεμπτέον. Εἰ μὲν γὰρ δύνασαι, διόρθωσον· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύνασαι, τότε γὰρ πρᾶγμα αὐτό· εἰ δὲ μὴδὲ τοῦτο, πρὸς τί ⁵ ἔτι σοι φέρει ⁶ τὸ μέμψασθαι; εἰκὴ γὰρ οὐδὲν ποιητέον.

ιη'. Ἐξω τοῦ κόσμου τὸ ἀποθανόν οὐ πίπτει. Εἰ ὥδὲ μένει, καὶ μεταβάλλει ὥδὲ καὶ διαλύεται εἰς τὰ ἴδια, ἃ στοιχεῖα ἐστὶ

¹ ἢ γὰρ. ² ἔχειν. ³ αἰσχρὸν ξενίζεσθαι. ⁴ τοῖς. ⁵ διόρθωσον
τότε πρᾶγμα αὐτό. Εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύνασαι, πρὸς τί. ⁶ ΔΓ, ἔτι
συμφέρει.

τοῦ κόσμου καὶ σά ¹. Καὶ αὐτὰ δὲ μεταβάλλει, καὶ οὐ γογγύζει.

ιθ'. Ἐκαστον πρὸς τι γέγονεν, ἵππος, ἄμπελος· τί θανυμά-
ξεις; καὶ ὁ ἥλιος ἔρει, πρὸς τι ἔργον γέγονα, καὶ οἱ λοιποὶ
θεοί. Σὺ οὖν πρὸς τί; τὸ ἠθεσθαι; ἴδε, εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια.

κ'. Ἡ φύσις ἐσόχασαι ἐκάστου, οὐδὲν τι ἔλασσον τῆς ἀπο-
λήξεως, ἢ τῆς ἀρχῆς τε καὶ διεξαγωγῆς, ὥς ὁ ἀναβάλλων τὴν
σφαῖραν· τί οὖν ἀγαθὸν τῷ σφαιρίῳ ἀναφερομένῳ, ἢ κακὸν
καταφερομένῳ, ἢ καὶ πεπτωκότι; τί δὲ ἀγαθὸν τῇ πομφόλυγι
συνεσώσῃ, ἢ κακὸν, διαλυθείσῃ; τὰ ὅμοια δὲ καὶ ἐπὶ λύχνου.

κα. Ἐκσρεψον, καὶ θεάσαι, οἷόν ἐστι, γηράσαν δὲ οἷον
γίνεται, νοσήσαν δὲ καὶ πυρέξαν ².

Βραχύδιον καὶ ³ ὁ ἐπαινωὺν καὶ ὁ ἐπαινούμενος, καὶ ὁ
μνημονεύων, καὶ ὁ μνημονευόμενος. Προσέτι δὲ καὶ ἐν γωνίᾳ
τούτου τοῦ κλίματος, καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα πάντες συμφωνοῦσι,
καὶ οὐδὲ αὐτός τις ἐαυτῷ· καὶ ὅλη δὲ ἡ γῆ σιγμῇ.

κβ'. Πρόσεχε τῷ ὑποκειμένῳ, ἢ τῷ θόγματι, ἢ τῇ ἐνεργείᾳ,
ἢ τῷ σημαينوμένῳ.

Δικαίως ταῦτα πάσχεις· μᾶλλον δὲ θέλεις ⁴ ἀγαθὸς αὔριον
γενέσθαι, ἢ σήμερον εἶναι.

κγ'. Πράσσω τι; πράσσω ἐπ' ἀνθρώπων εὐποίαν ἀναφέρων·
συμβαίνει τί μοι; δέχομαι, ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφέρων, καὶ τὴν
πάντων πηγὴν, ἀφ' ἧς ⁵ πάντα τὰ γινόμενα συμμηρύεται.

κδ'. Ὅποῖόν σοι φαίνεται τὸ λούεσθαι, ἔλαιον, ἰδρῶς, ῥύ-
πος, ὕδωρ γλοιῶδες, πάντα σικχαντά. Τοιοῦτον πᾶν μέρος
τοῦ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον.

κέ. Λούκιλλα Οὐῆρον, εἶτα Λούκιλλα· Σέκουνθα Μάξι-
μον, εἶτα Σέκουνθα· Ἐπιτύγχανος Διότιμον, εἶτα Ἐπιτύγχανος·
Φαυσίαν Ἀτωνῖνος, εἶτα Ἀτωνῖνος· Κέλερ Ἀδριανόν, εἶτα

¹ Ἰσ. γρ. σοῦ*. ² ΑΤ, νοσήσαν δὲ, πορνεύσαν*. ³ Βραχύδιον δὲ
καί. ⁴ Ἰσ. γρ. μᾶλλον θέλεις, ἢ μᾶλλον γὰρ θέλεις. ⁵ Ἰσ. γρ. ὑφ' ἧς*.

Κέλερ. Τοιαῦτα πάντα ¹. Οἱ δὲ ὀριμεῖς ἐκείνοι, ἡ προγνωστικοί, ἡ τετυφωμένοι, παῦ; οἶον, ὀριμεῖς μὲν, Χάραξ ² καὶ Δημήτριος ὁ Πλατωνικός, καὶ Εὐδαίμων, καὶ εἴ τις τοιοῦτος. Πάντα ἐφήμερα, τεθνηκότα παλαιοὶ ἐνιοὶ μὲν οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον μνημονευθέντες· οἱ δὲ εἰς μύθους μεταβαλόντες· οἱ δὲ ἤδη καὶ ἐκ ³ μύθων ἐξίτηλοι. Τούτων οὖν μεμνησθαι, ὅτι δεήσει ἦτοι σκεδασθῆναι τὸ συγκριμάτιόν σου, ἡ σβεσθῆναι τὸ πνευμάτιον, ἡ μεταστῆναι, καὶ ἀλλαχοῦ καταταχθῆναι ⁴.

κς'. Εὐφροσύνη ἀνθρώπου, ποιεῖν τὰ ἴδια ἀνθρώπου. Ἰδιον δὲ ἀνθρώπου, εὐνοια πρὸς τὸ ὁμόφυλον, ὑπερόρασις τῶν αἰσθητικῶν κινήσεων, διάκρισις τῶν πιθανῶν φαντασιῶν, ἐπιθεώρησις τῆς τῶν ὄλων φύσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γινομένων.

κζ'. Τρεῖς σχέσεις· ἡ μὲν πρὸς τὸ αἷτιον ⁵ τὸ περικείμενον· ἡ δὲ πρὸς τὴν θεῖαν αἰτίαν, ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσι πάντα· ἡ δὲ πρὸς τοὺς συμβιούτας.

κη'. Ὁ πόνος ἦτοι τῷ σώματι κακόν· οὐκοῦν ἀποφαινέσθω· ἡ τῇ ψυχῇ· ἀλλ' ἐξέσιν αὐτῇ, τὴν ἰδίαν αἰθερίαν καὶ γαλήνην διαφυλάσσειν, καὶ μὴ ὑπολαμβάνειν, ὅτι κακόν. Πᾶσα γὰρ κρίσις, καὶ ὀρμή, καὶ ὀρεξεις, καὶ ἐκκλισις, ἔνδον, καὶ οὐδὲν κακὸν ὧδε ἀναβαίνει.

κς'. Ἐξάλειψε τὰς φαντασίας, συνεχῶς σεαυτῷ λέγων· νῦν ἐπ' ἐμοὶ ἐσιν, ἵνα ἐν ταύτῃ τῇ ψυχῇ μηδεμίᾳ πονηρία ᾖ, μηδὲ ἐπιθυμία, μηδὲ ὅλως ταραχὴ τις· ἀλλὰ βλέπων πάντα, ὁποῖά ἐστι, χρῶμαι ἐκάσῳ κατ' ἀξίαν. Μέμνησο ταύτης τῆς ἐξουσίας κατὰ φύσιν.

λ'. Λαλεῖν, καὶ ἐν συγκλήτῳ, καὶ πρὸς πάνθ' ὄντινον κοσμίως, μὴ περιτρανῶς· ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι.

λά. Αὐλὴ Αὐγούσου, γυνή, θυγάτηρ, ἔγγονοι, πρόγονοι,

¹ ΑΤ, Ἀντωνίνος. Τοιαῦτα πάντα. Κέλερ Ἀδριανόν, εἶτα Κέλερ*.

² Χάραξ. ³ οἱ δὲ ἤδη ἐκ. ⁴ καταχθῆναι. ⁵ Ἰσ. γρ. σωματίου*.

ἀδελφῇ, Ἀγρίππας, συγγενεῖς, οἰκεῖοι, φίλοι, Ἄρειος, Μαικῆνας, ἰατροί, θύται· ὅλης αὐλῆς θάνατος. Εἶτα ἔπιτι τὰ ἄλλα ¹, μὴ κατ' ἐνὸς ἀνθρώπου θάνατον, [ἀλλ' ὅλου γένους], οἷον Πομπηίων· κακεῖνο δὲ τὸ ἐπιγραφόμενον τοῖς μνήμασιν, ἜΣΧΑΤΟΣ ΤΟῦ ΙΔΙΟΥ ΓΕΝΟΥΣ· ἐπιλογίζεσθαι, πόσα ἐσπάσθησαν οἱ πρὸ αὐτῶν, ἵνα διάδοχόν τινα καταλίπωσιν· εἶτα, ἀνάγκη ἔσχατόν τινα γενέσθαι· πάλιν ὧδε ὅλου γένους θάνατον.

λδ'. Συντιθέναι δεῖ τὸν βίον κατὰ μίαν πράξιν· καὶ εἰ ἐκάσῃ τὸ ἑαυτῆς παρέχει, ὡς οἶόν τε, ἀρκεῖσθαι· ἵνα δὲ τὸ ἑαυτῆς παρέχη ², οὐδὲ εἰς σε κωλύσαι δύναται. — Ἀλλ' ἐνστήσεται τι ³ ἔξωθεν. — Οὐδὲν εἰς γε τὸ δικαίως καὶ σωφρόνως καὶ εὐλογί-
σως ⁴· ἄλλο δὲ τι ἴσως ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται; ἀλλὰ τῇ πρὸς αὐτὸ τὸ κώλυμα εὐαρεσθήσει, καὶ τῇ ἐπὶ τὸ διδόμενον εὐ-
γνώμονι μεταβάσει, εὐθὺς ἄλλη πράξις ἀντικαθίσταται, ἐναρ-
μόζουσα ⁵ εἰς τὴν σύνθεσιν, περὶ ἧς ὁ λόγος.

λγ'. Ἀτύφως μὲν λαβεῖν, εὐλύτως δὲ ἀφεῖναι.

λδ'. Εἰ ποτε εἶδες χεῖρα ἀποκεκομμένην, ἢ πόδα, ἢ κεφα-
λήν *ἀποτετμημένην*, χωρὶς πού ποτε ἀπὸ τοῦ λοιποῦ σώμα-
τος κειμένην, τοιοῦτον ἑαυτὸν ποιεῖ, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, ὁ μὴ θέλων τὸ συμβαῖνον, καὶ ἀποσχίζων ἑαυτὸν, ἢ ὁ ἀκοινωνητόν τι πράσσων. Ἀπέρριψαί πού ποτε ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἐνώσεως· ἐπεφύκεις γὰρ μέρος ⁶· νῦν δὲ σεαυτὸν ⁷ ἀπέκοψας. Ἀλλ' ὧδε κομψὸν ἐκεῖνο, ὅτι ἔξεσί σοι πάλιν ἐνώσαι σεαυτόν. Τοῦτο ἄλλω μέρει οὐδενὶ θεὸς ἐπέτρεψεν, χωρισθέντι καὶ διακοπέντι, πάλιν συνελθεῖν. Ἀλλὰ σκέψαι τὴν χρησότητα, ἣ τετίμηκε τὸν ἀνθρώπον· καὶ γὰρ ἵνα τὴν ἀρχὴν μὴ ἀπορράγῃ ἀπὸ τοῦ ὅλου, ἐπ' αὐτῷ ἐποίησε· καὶ ἀπορράγέντι ⁸ πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ συμφῶναι, καὶ τὴν τοῦ μέρους τάξιν ἀπολαβεῖν ἐποίησεν.

¹ τὸς ἄλλας. ² ἀπέχη. ³ Ἀλλὰ στήσεται τι. ⁴ Ἰσ. γρ. εὐλογί-
σως πράττειν. ⁵ ἐναρμόζουσα. ⁶ Ἰσ. γρ. μέρος*. ⁷ νῦν σεαυτόν.
⁸ ἀπορράγέν.

λέ. Ὡσπερ τὰς ἄλλας δυνάμεις ἕκαστος τῶν λογικῶν σχεδὸν ὅσον ἢ τῶν λογικῶν φύσις ¹, οὕτως καὶ ταύτην παρ' αὐτῆς εἰλήφμεν. Ὅν τρόπον γὰρ ἐκείνη πᾶν τὸ ἐνιστάμενον καὶ ἀντιβαῖνον περιτρέπει ² καὶ κατατάσσει εἰς τὴν εἰμαρμένην, καὶ μέρος ἑαυτῆς ποιᾷ, οὕτως καὶ τὸ λογικὸν ζῶον δύναται πᾶν κώλυμα ὕλην ἑαυτοῦ ποιεῖν, καὶ χρῆσθαι αὐτῷ, ἐφ' οἷον ἂν καὶ ὁρμήσῃ ³.

λς'. Μὴ σε συγχέιτω ἡ τοῦ ὅλου βίου φαντασία. Μὴ συμπερινόει, ἐπίπονα οἷα καὶ ὅσα πιθανὸν ἐπιγενήσεσθαι ⁴· ἀλλὰ καὶ ἕκαστον τῶν παρόντων ἐπερώτα σεαυτὸν, Τί τοῦ ἔργου τὸ ἀφόρητον καὶ ἀνύποισον; αἰσχυρῶς γὰρ ὁμολογῆσαι. Ἐπειτα ἀναμείνησκε σεαυτὸν, ὅτι οὔτε τὸ μέλλον, οὔτε τὸ παρωχηκὸς βαρεῖ σε, ἀλλὰ αἰεὶ τὸ παρόν. Τοῦτο δὲ κατασμικρύνεται, ἐὰν αὐτὸ μόνον περιορίσης, καὶ ἀπελέγχῃς τὴν διάνοιαν, εἰ πρὸς τοῦτο ψιλὸν ἀντέχειν μὴ δύναται.

λζ'. Μήτι νῦν παρακάθῃται τῇ τοῦ Οὐήρου ⁵ σορῶ Πάνθεια, ἢ Πέργαμος; τί δὲ, τῇ Ἀδριανοῦ Χαθρίας ⁶, ἢ Διότιμος; γελοῖον. Τί δὲ, εἰ παρεκάθηντο, ἔμελλον αἰσθάνεσθαι; τί δὲ, εἰ ἤσθάνοντο, ἔμελλον ἡσθήσεσθαι; τί δὲ, εἰ ἤδοντο, ἔμελλον οὗτοι ἀθάνατοι εἶναι; Οὐ καὶ τούτους πρῶτον μὲν γραίας καὶ γέροντας γενέσθαι οὕτως εἴμαρτο, εἴτα ἀποθανεῖν; τί οὖν ὕστερον ἔμελλον ἐκεῖνοι ποιεῖν, τούτων ἀποθανόντων; Γράσος ⁷ πᾶν τοῦτο καὶ λύθρος ⁸ ἐν θυλάκῳ.

λη'. Εἰ δύνασαι ὁρᾷ βλέπειν, βλέπε, κρίνων, φησί, σοφωτάτοις ⁹.

λθ'. Δικαιοσύνης κατεξαναστατικὴν ἀρετὴν οὐχ ὁρῶ ἐν τῇ τοῦ

¹ Ἰσ. γρ. ἕκαστος τῶν λογικῶν ἐκ τῆς τῶν ὅλων φύσεως*. ² ΑΤ, ἐπιπεριτρέπει*. ³ ΑΤ, ὥρμησε*. ⁴ ἐπιγενεήσθαι. ⁵ Κυρίου. ⁶ τί δὲ, τοῦ Ἀδριανοῦ Σαυρίας. ⁷ γράσων. ⁸ ΑΤ, λυθρον*. ⁹ Ἰσ. γρ. κρίνων φύσιν σοφωτάτως*.

λογικοῦ ζώου κατασκευῇ· ἡδονῆς δὲ ὄρῳ, την ἐγκράτειαν.

μ'. Ἐάν ἀφέλῃς τὴν σὴν ὑπόληψιν περὶ τοῦ λυπεῖν σε δοκοῦντος, αὐτὸς ἐν τῷ ἀσφαλεστάτῳ ἔσῃ. — Τίς αὐτός; — Ὁ λόγος. — Ἀλλ' οὐκ εἰμὶ λόγος. — Ἔγω. Οὐκοῦν ὁ μὲν λόγος αὐτὸς ἑαυτὸν μὴ λυπεῖτω. Εἰ δέ τι ἄλλο σοι κακῶς ἔχει, ὑπολαβέτω αὐτὸ περὶ αὐτοῦ.

μά. Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως, κακὸν ζωτικῆς φύσεως. Ἐμποδισμὸς ὁρμῆς, ὁμοίως κακὸν ζωτικῆς φύσεως. Ἔσι δέ τι ἄλλο ὁμοίως ἐμποδιστικὸν καὶ κακὸν τῆς φυτικῆς κατασκευῆς. Οὕτως τοίνυν ἐμποδισμὸς νοῦ, κακὸν νοερᾶς φύσεως. Πάντα δὴ ταῦτα ἐπὶ σεαυτὸν μετάφερε. Πόνος, [ἡ] ἡδονὴ ἄπτεταί σου; ὅψεται ἡ αἴσθησις. Ὁρμήσαντι ἔνσημα ἐγένετο; εἰ μὲν ἀνυπεξαιρέτως ὥρμας, ἰδίως ¹ λογικοῦ κακόν. Εἰ δὲ τὸ κοινὸν λαμβάνεις, οὐπω βέβλαψαι, οὐδὲ ἐμπεπόδισαι. Τὰ μέντοι τοῦ νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἴωθεν ἐμποδίζειν· τούτου γὰρ οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐ τύραννος, οὐ βλασφημία, οὐχ ὅτιοῦν ἄπτεται· ὅταν γένηται σφαῖρος, κυκλοτερὴς μένει.

μβ'. Οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἑμαυτὸν λυπεῖν· οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἐκὼν ἐλύπησα.

μγ'. Εὐφραίνει ἄλλον ἄλλο· ἐμὲ δὲ, ἐάν ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικόν, μὴ ἀποσρεφόμενον μήτε ἀνθρωπὸν τινα, μήτε τι τῶν ² ἀνθρώποις συμβαινόντων· ἀλλὰ πᾶν εὐμενέσιν ὀφθαλμοῖς ὁρῶν τε καὶ ³ δεχόμενον, καὶ χρώμενον ἐκάστῳ κατ' ἀξίαν.

μδ'. Τοῦτον ἤδη ⁴ τὸν χρόνον σεαυτῷ χάρισαι ⁵. Οἱ τὴν ὑσεροφημίαν μᾶλλον διώκοντες οὐ λογίζονται, ὅτι ἄλλοι τοιοῦτοι μέλλουσιν ἐκεῖνοι εἶναι, οἳ εἰσιν οὗτοι, οὓς βαροῦνται· κακεῖ-

¹ ΑΤ, ὥρμας, ἥδη ὡς*. ² μήτε τῶν. ³ ὁρῶντα καί. ⁴ ἰδοῦ. ⁵ ΑΤ, χάρισαι*. Ἀλλ' ἴσ.γρ. Τοῦτον ἐλοῦ τὸν χρόνον, σεαυτῷ χάριται*.

νοι δὲ θνητοί. Τί δὲ ὅλως πρὸς σέ, ἂν ἐκεῖνοι φωναῖς τοιαύταις ἀπηχῶσιν, ἢ ὑπόληψιν τοιαύτην περὶ σοῦ ἔχωσιν;

μέ. Ἄρόν με καὶ βάλε ¹, ὅπου θέλεις. Ἐκεῖ γὰρ ἔξω τὸν ἐμὸν δαίμονα ἵλεων, τοῦτ' ἔστιν, ἀρκούμενον, εἰ ἔχοι καὶ ἐνεργοίη κατὰ τὸ ἐξῆς τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ. Ἄρα τοῦτο ἄξιον, ἵνα δι' αὐτὸ κακῶς μοι ἔχη ἡ ψυχὴ ², καὶ χειρὸν ἑαυτῆς ἦ, ταπεινυμένη, ὀρεγομένη, συνδυομένη ³, πτυρομένη; καὶ τί εὐρήσεις τούτου ἄξιον;

μζ'. Ἀνθρώπων οὐδενὶ συμβαίνειν τι δύναται, ὃ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικόν σύμπτωμα· οὐδὲ βεῖ, ὃ οὐκ ἔστι βοϊκόν· οὐδὲ ἀμπέλω, ὃ οὐκ ἔστι ἀμπελικόν· οὐδὲ λίθω, ὃ οὐκ ἔστι λίθω ἴδιον. Εἰ οὖν ἐκάσῃ συμβαίνει, ὃ καὶ εἴωθε, καὶ πέφυκε, τί ἂν δυσχεραίνεις; οὐ γὰρ ἀφόρητόν σοι ἔφερεν ἡ κοινὴ φύσις.

μζ'. Εἰ μὲν διὰ τι τῶν ἐκτὸς λυπῇ, οὐκ ἐκεῖνό σοι ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ τὸ σὸν περὶ αὐτοῦ κρίμα. Τοῦτο δὲ ἤδη ἐξαλειψαί ἐπὶ σοί ἔστιν. Εἰ δὲ λυπεῖ σέ τι τῶν ἐν τῇ σῇ διαθέσει, τίς ὁ κωλύων διορθῶσαι τὸ δόγμα; ὅμως δὲ καὶ εἰ λυπῇ, ὅτι οὐχὶ τόδε τι ἐνεργεῖς, ὑγιές σοι φαινόμενον, τί οὐχὶ μάλλον ἐνεργεῖς, ἢ λυπῇ; Ἀλλὰ ἰσχυρότερόν τι ἐνίσταται.—Μὴ οὖν λυποῦ· οὐ γὰρ παρὰ σέ ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι.—Ἀλλὰ οὐκ ἄξιον ζῆν, μὴ ἐνεργουμένου τούτου.—Ἄπιθι οὖν ἐκ τοῦ ζῆν εὐμενῆς, ἢ ⁴ καὶ ὁ ἐνεργῶν ἀποθνήσκει, ἅμα ἵλεως τοῖς ἐνισταμένοις.

μή. Μέμνησο, ὅτι ἀκαταμάχητον γίνεται τὸ ἡγεμονικόν, ὅταν εἰς ἑαυτὸ συσγραφὲν ἀρκεσθῇ ἑαυτῷ, μὴ ποιοῦντι, ὃ μὴ θέλει, καὶ ἀλόγως παρατάσσεται. Τί οὖν, ὅταν καὶ μετὰ λόγου, καὶ περιεσκεμμένως ⁵, κρίνῃ περὶ τίνος; Διὰ τοῦτο ἀκρό-

¹ βάλλου. ² μου ἔχη ψυχὴ. ³ ἰσ. γρ. συγχειμένη. ⁴ ἢ.

⁵ λόγου περιεσκεμμένως.

πολὶς ἐστὶν ἡ ἐλευθέρα παθῶν διάνοια· οὐδὲν γὰρ ὀχυρώτερον ἔχει ἄνθρωπος, ἐφ' ὃ καταφυγῶν ἀνάλωτος λοιπὸν ἂν εἴη. Ὁ μὲν οὖν μὴ ἐωρακῶς τοῦτο, ἀμαθῆς ὁ δὲ ἐωρακῶς καὶ μὴ καταφεύγων, ἀτυχής.

μθ'. Μηδὲν πλέον σαυτῷ λέγε, ὧν αἱ προηγούμεναι φαντασίαι ἀναγγέλλουσιν. ἤγγελται, ὅτι ὁ θεὸς σε κακῶς λέγει. ἤγγελται τοῦτο· τὸ δὲ, ὅτι βέβλαισαι, οὐκ ἤγγελται. Βλέπω, ὅτι νοσεῖ τὸ παιδίον. Βλέπω· ὅτι δὲ κινδυνεύει, οὐ βλέπω. Οὕτως οὖν μένε αἰεὶ ἐπὶ τῶν πρώτων φαντασιῶν, καὶ μηδὲν αὐτὸς ἐνδοθεὶς ἐπίλεγε, καὶ οὐδὲν σοι γίνεται· μάλλον δὲ ἐπίλεγε, ὡς γνωρίζων ἕκαστα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ συμβαινόντων.

ν'. Σίκυος πικρός· ἄφες. Βάτοι ἐν τῇ ὁδῷ· ἐκκλινον. Ἀρκεῖ. Μὴ προσεπέειπες· τί δὲ ¹ καὶ ἐγίνετο ταῦτα ἐν τῷ κόσμῳ; ἐπεὶ καταγελασθήσῃ ὑπὸ ἀνθρώπου φυσιολόγου, ὡς ἂν καὶ ὑπὸ τέκτονος καὶ σκυτέως γελασθεῖης, καταγινώσκων, ὅτι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ξέσματα καὶ περιτμήματα τῶν κατασκευαζομένων ὄρας. Καίτοι ἐκεῖνοί γε ἔχουσι, ποῦ αὐτὰ ῥίψουσιν· ἡ δὲ τῶν ὄλων φύσις ἔξω οὐδὲν ἔχει· ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν τῆς τέχνης ταύτης ² ἐστὶν, ὅτι, περιορίσασα ἑαυτήν, πᾶν τὸ ἐνδον, διαφθείρεσθαι καὶ γηράσκειν καὶ ἄχρηστον εἶναι δοκοῦν, εἰς ἑαυτὴν μεταβάλλει, καὶ ὅτι πάλιν ἄλλα νεαρά ἐκ τούτων αὐτῶν ποιεῖ· ἵνα μῆτε οὐσίας ἔξωθεν χρήσῃ, μῆτε, ὅπου ³ ἐκβάλῃ τὰ σαπρότερα, προσδέηται. Ἀρκεῖται οὖν καὶ χώρα τῇ ἑαυτῆς, καὶ ὕλῃ τῇ ἑαυτῆς, καὶ τέχνῃ τῇ ἰδίᾳ.

νά. Μῆτε ἐν ταῖς πράξεσιν ἐπιούρειν· μῆτε ἐν ταῖς ὁμιλίαις φύρειν· μῆτε ἐν ταῖς φαντασίαις ἀλᾶσθαι· μῆτε τῇ ψυχῇ καθάπαξ συνέλκεσθαι, ἢ ἐκθόρνυσθαι· μῆτε ἐν τῷ βίῳ ἀσχολεῖσθαι. Κτείνουσι, κρεανομοῦσι, κατάραις ἐλαύνουσι. Τί οὖν παῦτα πρὸς τὸ τὴν διάνοιαν μένειν καθαράν, φρενήρη, σώ-

¹ τί δὴ. ² ἰσ. γρ. αὐτῆς. ³ ἰσ. γρ. μῆτε τόπου, οὐ.

φρονα, δικαίαν; οἷον εἴ τις, παρασᾶς πηγῇ διαυγεῖ καὶ γλυκείᾳ, βλασφημοίῃ αὐτήν, ἥ δὲ οὐ παύεται πότιμον ἀναβλύουσα· καὶ πηλὸν ἐμβάλλῃ, καὶ κοπρίαν, τάχιστα διασκεδάσει αὐτὰ, καὶ ἐκκλύσει, καὶ οὐδαμῶς βαφθήσεται. Πῶς οὖν πηγὴν ἀένναον ἔξεις, * καὶ μὴ φρέαρ*; ἂν φυλάσσης σεαυτὸν πάσης ὥρας εἰς ἔλευθερίαν ¹, μετὰ τοῦ εὐμενῶς, καὶ ἀπλῶς, καὶ αἰδημόνως.

νβ'. Ὁ μὲν μὴ εἰδῶς, ὃ τι ἔστι κόσμος, οὐκ οἶδεν, ὅπου ἔστιν. Ὁ δὲ μὴ εἰδῶς, πρὸς ὃ τι πέφυκεν, οὐκ οἶδεν, ὅστις ἔστιν, οὐδὲ τί ἔστι κόσμος. Ὁ δὲ ἐν τι τούτων ἀπολιπὼν, οὐδ' ἂν, πρὸς ² ὃ τι αὐτὸς πέφυκεν, εἴποι. Τίς οὖν φαίνεται σοι ὁ τὸν τῶν κροτούντων ἐπαινον * φεύγων ἢ * διώκων, οἱ ³ οὐθ' ὅπου ⁴ εἰσὶν, οὔτε οἵτινές εἰσι, γινώσκουσι;

γγ'. Ἐπαινέϊσθαι θέλεις ὑπὸ ἀνθρώπου, τρεῖς τῆς ὥρας ἑαυτῷ καταρωμένον; ἀρέσκειν θέλεις ἀνθρώπῳ, ὃς οὐκ ἀρέσκει ἑαυτῷ; Ἀρέσκει ἑαυτῷ, ὁ μετανῶν ἐφ' ἅπασι σχεδὸν, οἷς πράσσει;

νδ'. Μηκέτι μόνον συμπνεῖν τῷ περιέχοντι ἀέρι, ἀλλ' ἤδη καὶ συμφρονεῖν τῷ περιέχοντι πάντα νοερῷ. Οὐ γὰρ ἦττον ἢ νοερὰ δύναμις πάντα κέχυται καὶ διάπεφυκε ⁵ τῷ σπᾶσαι βουλομένῳ ⁶, ἥπερ ἡ ἀερῶδης τῷ ἀναπνεῦσαι δυναμένῳ.

νε'. Γενικῶς μὲν ἡ κακία οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον, ἡ δὲ κατὰ μέρος, οὐδὲν βλάπτει τὸν ἕτερον. Μόνῳ δὲ βλαβερά ἐστὶ τούτῳ, ᾧ ἐπιτέτραπται καὶ ἀπηλλάχθαι αὐτῆς, ὅποτε πρῶτον οὗτος ⁷ θελήσῃ.

νς'. Τῷ ἐμῷ προαιρετικῷ τὸ τοῦ πλησίον προαιρετικὸν ἐπίσης ἀδιάφορόν ἐστιν, ὡς καὶ τὸ πνευμάτιον αὐτοῦ καὶ τὸ σαρκίδιον. Καὶ γὰρ εἰ ὅτι μάλιστα ἀλλήλων ἔνεκεν γεγόναμεν, ὁμῶς

¹ καὶ μὴ φρέαρ; φύου σεαυτὸν εἰς ἔλευθερίαν. ² ΑΤ, οὐδὲ πρὸς*.

³ φεύγων ἢ δίων ἢ οἱ. ⁴ ΑΤ, οὐθ' ὅπου*. ⁵ ΑΤ, διεκπεφοίτηκε*.

⁶ δυναμένῳ. ⁷ πρῶτος οὕτως.

τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ἐκάστου ¹ τὴν ἰδίαν κυρίαν ἔχει· ἐπεὶ τοὶ ἔμελλον ἢ τοῦ πλησίον κακία ἐμοῦ κακὸν εἶναι· ὅπερ οὐκ ἔδοξε τῷ Θεῷ, ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ἢ τὸ ἐμὲ ἀτυχεῖν.

νζ'. Ὁ ἥλιος κατακεχύσθαι δοκεῖ, καὶ πάντα *γε* κέχυται, οὐ μὴν ἐκκέχυται. Ἡ γὰρ χύσις αὕτη τάσις ἐστίν. Ἀκτῖνες γοῦν αἱ αὐγαὶ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Ἐκτείνεσθαι λέγονται. Ὅποιον δέ τι ἐστίν ακτῖς, ἴδοις ἂν, εἰ διὰ τινος σενοῦ εἰς ἐσκιασμένον οἶκον τὸ ἀφ' ἡλίου φῶς εἰσδυόμενον θεάσαιτο· τείνεται ² γὰρ κατ' εὐθὺν, καὶ ὥσπερ διαιρεῖται θῆ πρὸς ³ τὸ σερέμνιον, ὃ τι ἂν ἀπαντήσῃ, διειργὼν τὸν ἐπέκεινα ἀέρα· ἐνταῦθα δὲ ἔσῃ, καὶ οὐ κατώλισθεν, οὐδὲ ἔπεσε. Τοιαύτην οὖν τὴν χύσιν ⁴ καὶ διάχυσιν τῆς διανοίας εἶναι χρὴ, μηδαμῶς ἐκχυσιν, ἀλλὰ τάσιν, καὶ πρὸς τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα μὴ βίαιον μηδὲ ραγδίακιν τὴν ἐπέρευσιν ποιῆσθαι· μηδὲ μὴν ⁵ καταπίπτειν, ἀλλὰ ἱσασθαι, καὶ ἐπιλάμπειν τὸ δεχόμενον. Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ σερήσει τῆς αὐγῆς, τὸ *μή* παραπέμπον αὐτήν.

νη'. Ὁ τὸν θάνατον φοβούμενος, ἥτοι ἀναισθησίαν φοβεῖται, ἢ αἴσθησιν ἑτεροίαν. Ἀλλ' εἴτε οὐκέτι αἴσθησιν, οὐδὲ κακοῦ τινος αἰσθήσῃ· εἴτε ἄλλοιοτέραν αἴσθησιν κτήσῃ, ἄλλοιον ζῶον ἔσῃ, καὶ τοῦ ζῆν ⁶ οὐ παύσῃ.

νθ'. Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἔνεκεν. Δίδασκε οὖν, ἢ φέρε.

ξ'. Ἄλλως βέλος, ἄλλως νοῦς φέρεται· ὁ μέντοι νοῦς, καὶ ὅταν εὐλαβῇται, καὶ ὅταν περὶ τὴν σκέψιν σρέφῃται ⁷, φέρεται κατ' εὐθὺν οὐδὲν ἥττον, καὶ ⁸ ἐπὶ τὸ προκείμενον.

ξά. Εἰσιέναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἐκάστου· παρέχειν ⁹ δὲ καὶ ἐτέρῳ παντὶ εἰσιέναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν.

¹ ΑΤ, τὰ ἡγεμονικὰ ἡμῶν ἑκάστου*. ² ΑΓ, γίνεται*. ³ Ἰσ. γρ. διερρεῖται πρὸς. ⁴ λύσιν. ⁵ μὲν. ⁶ καὶ ζῆν. ⁷ σρέφεται. ⁸ Ἰσ. γρ. οὐδὲν ἥττον ἢ. ⁹ παρέχει.

ΒΙΒΛΙΟΝ Θ.

Ο ΛΑΙΚΩΝ, ἀσεβεῖ. Τῆς γὰρ τῶν ὅλων φύσεως κατεσκευ-
 ακυίας τὰ λογικά ζῶα ἕνεκεν ἀλλήλων, ὥς ἐ ωφελεῖν μὲν ἄλ-
 ληλα κατ' ἀξίαν, βλάπτειν δὲ μηδαμῶς, ὁ τὸ βούλημα ταύτης
 παραβαίνων, ἀσεβεῖ δηλονότι εἰς τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν.
 Καὶ ὁ ψευδόμενος δὲ ἀσεβεῖ περὶ τὴν αὐτὴν θεόν. Ἡ γὰρ ¹ τῶν
 ὅλων φύσις, ὄντων ἐς ἰ φύσις. Τὰ δὲ γε ὄντα πρὸς τὰ ὑπάρ-
 χοντα πάντα οἰκείως ἔχει. Ἐτι δὲ καὶ ἀλήθεια αὕτη ὀνομάζεται,
 καὶ τῶν ἀληθῶν ἀπάντων πρώτη αἰτία ἐστίν. Ὁ μὲν οὖν ἐκὼν
 ψευδόμενος ἀσεβεῖ, καθόσον ἐξαπατῶν ἀδικεῖ· ὁ δὲ ἄκων,
 καθόσον διαφωνεῖ τῇ τῶν ὅλων φύσει, καὶ καθόσον ἀκοσμεῖ,
 μαχόμενος τῇ τοῦ κόσμου φύσει μάχεται γὰρ ὁ ἐπὶ τάναντία
 τοῖς ἀληθεσί φερόμενος παρ' ἑαυτὸν· ἀφορμὰς γὰρ προειλή-
 φει παρὰ τῆς φύσεως, ὧν ἀμελήσας οὐχ οἷός τε ἐστὶ νῦν δια-
 κρίνειν τὰ ψευδῆ ἀπὸ τῶν ἀληθῶν. Καὶ μὴν ὁ τὰς ἡδονὰς ὡς
 ἀγαθὰ ² διώκων, τοὺς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβεῖ.
 Ἀνάγκη γὰρ, τὸν τοιοῦτον μέμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύ-
 σει, ὡς παρ' ἀξίαν τι ἀπονεμούσῃ τοῖς φαύλοις καὶ τοῖς σπου-
 δαίοις, διὰ τὸ πολλάκις τοὺς μὲν φαύλους ἐν ἡδοναῖς εἶναι,
 καὶ τὰ ποιητικὰ τούτων κτᾶσθαι· τοὺς δὲ σπουδαίους πόνῳ,
 καὶ τοῖς ποιητικοῖς τούτου περιπίπτειν. Ἐτι δὲ ὁ φοβούμενος
 τοὺς πόνους, φοβηθήσεται ποτε καὶ τῶν ³ ἐσομένων τι ἐν τῷ
 κόσμῳ· τοῦτο δὲ ἤδη ἀσεβές. Ὁ τε διώκων τὰς ἡδονὰς, οὐκ
 ἀφέξεται τοῦ ἀδικεῖν· τοῦτο δὲ ἐναργῶς ἀσεβές. Χρὴ δὲ, πρὸς
 ἃ ἡ κοινὴ φύσις ἐπίσης ἔχει (οὐ γὰρ ἂν ἀμφοτέρα ⁴ ἐποίει,
 εἰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρα ἐπίσης εἶχε), πρὸς ταῦτα καὶ τοὺς τῇ

¹ πρεσβυτάτην τῶν θεῶν. Ἡ γὰρ. ² ἀγαθὰς. ³ ποτε τῶν. ⁴ οὐ
 γὰρ ἀμφοτέρα.

φύσει βουλομένους ἔπεσθαι, ὡς ὁμογνώμονας ¹ ὄντας, ἐπίσης διακείμενοι. Ὅσιν οὖν πρὸς πόνον καὶ ἡδονὴν ², ἢ θάνατον καὶ ζῶν, ἢ δόξαν καὶ ἀδοξίαν, οἷς ἐπίσης ἡ τῶν ὅλων φύσις χρῆται, αὐτὸς οὐκ ἐπίσης ἔχει, δῆλον, ὡς ἀσεβεῖ. Λέγω δὲ τὸ χρῆσθαι τούτοις ἐπίσης τὴν κοινὴν φύσιν, ἀντὶ τοῦ συμβαίνειν ³ ἐπίσης κατὰ τὸ ἐξῆς ⁴ γινομένοις, καὶ ἐπιγινομένοις ὁρμῇ τινι ἀρχαίᾳ τῆς προνοίας, καθ' ἣν ἀπὸ τινος ἀρχῆς ὥρμησεν ἐπὶ τήνδε τὴν διακόσμησιν, συλλαβοῦσά τινας λόγους τῶν ἐσομένων, καὶ δυνάμεις γονίμους ἀφορίσασα ὑποσάσεών τε, καὶ μεταβολῶν, καὶ διαδοχῶν τοιούτων.

β'. Χαριεξέρου μὲν ἂν ἦν ⁵ ἀνδρὸς, ἄγευσον ψευδολογίας καὶ πάσης ὑποκρίσεως καὶ τρυφῆς καὶ τύφου γενόμενον, ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν. Τὸ δ' οὖν κορεσθέντα γε τούτων ἀποπνεῦσαι, δεύτερος πλοῦς. Ἡ προήρησαι ⁶ προσκαθῆσθαι τῇ κακίᾳ, καὶ οὐπω σε οὐδὲ ἡ πείρα πείθει φεύγειν ἐκ τοῦ λοιμοῦ; λοιμὸς γὰρ διαφορὰ διανοίας πολλῇ γε μάλλον, ἢ περ ἢ τοῦ περιεχυμένου τούτου πνεύματος τοιάδε τις δυσκρασία καὶ τροπή. Αὕτη μὲν γὰρ ζῶων λοιμὸς, καθὼ ζῳά ἐσιν· ἐκείνη δὲ ἀνθρώπων, καθὼ ἀνθρωποὶ εἰσιν.

γ'. Μὴ καταφρόνει θανάτου, ἀλλὰ εὐαρέσει αὐτῷ, ὡς καὶ τούτου ἐνὸς ὄντος, ὧν ἡ φύσις ἐθέλει. Οἷον γὰρ ἐστι τὸ νεάσαι, καὶ τὸ γηράσαι, καὶ τὸ αὐξῆσαι, καὶ τὸ ἀκμάσαι, καὶ ὀδόντας, καὶ γένειον, καὶ πολιὰς ἐνεγκεῖν, καὶ σπεῖραι, καὶ κυφορῆσαι, καὶ ἀποκνησαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ φυσικὰ ἐνεργήματα, ὅσα αἱ τοῦ σοῦ βίου ὥραι φέρουσι, τοιοῦτο καὶ τὸ διαλυθῆναι. Τοῦτο μὲν οὖν κατὰ ἀνθρωπίνον ἐστὶ λελογισμένον, μὴ ὀλοσχερῶς, μηδὲ ὠστικῶς, μηδὲ ὑπερηφάνως πρὸς τὸν θάνα-

¹ ἔπεσθαι, ὁμογνώμονας. ² πόνους καὶ ἡδονάς. ³ ἀντὶ τοῦ κατὰ τὸ συμβαίνειν. ⁴ Ἰσ. γρ. ἐπίσης τοῖς κατὰ τὸ ἐξῆς*. ⁵ ΑΤ, μὲν ἦν*. ⁶ ἡ προηρῆσθαι.

τον ἔχειν· ἀλλὰ περιμένειν ὡς μίαν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν· ὡς νῦν περιμένεις, πότε ἔμβρουν ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς γυναικὸς σου ἐξέλθῃ, οὕτως ἐκδέχεσθαι τὴν ὥραν, ἐν ἣ τὸ ψυχάριόν σου τοῦ ἐλύτρου τούτου ἐκπесеῖται. Εἰ δὲ καὶ ἰδιωτικὸν παράθηγμα ¹ ἀψικάρδιον ἐθέλεις, μάλιστά σε εὐκόλον πρὸς τὸν θάνατον ποιήσει ἢ ἐπίσσις ἢ ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα, ὧν μέλλεις ἀφίσσασθαι, καὶ μεθ' οἶων ἡθῶν οὐκέτι ἔσαι ἡ ψυχὴ συμπεφυρμένη ². Προσκοπτεσθαι μὲν γὰρ αὐτοῖς ἤκιστα δεῖ, ἀλλὰ καὶ κήδεσθαι καὶ πράως φέρειν· μεμνησθαι μέντοι, ὅτι οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων ὁμοδογματούντων σοι ἡ ἀπαλλαγὴ ἔσαι. Τοῦτο γὰρ μόνον, εἴπερ ἄρα, ἀνθεῖλκεν ἂν καὶ κατεῖχεν ἐν τῷ ζῆν, εἰ συζῆν ἐφείτο τοῖς τὰ αὐτὰ ³ δόγματα περιπεποιημένοις. Νῦν δὲ ὁρᾷς, ὅσος ὁ κόπος ἐν τῇ διαφωνίᾳ τῆς συμδιώσεως, ὥσε εἰπεῖν, Θάττον ἔλθοις ⁴! ὦ θάνατε, μὴ που καὶ αὐτὸς ἐπιλάθωμαι ἑμαυτοῦ.

δ'. Ὁ ἀμαρτάνων ἑαυτῷ ἀμαρτάνει· ὁ ἀδικῶν, ἑαυτὸν ἀδικεῖ ⁵, κακὸν ἑαυτὸν ποιῶν.

ε'. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, οὐ μόνον ὁ ποιῶν τι.

ς'. Ἀρκεῖ ἡ παροῦσα ὑπόληψις καταληπτική, καὶ ἡ παροῦσα πράξις κοινωνική, καὶ ἡ παροῦσα διάθεσις εὐαρεστική πρὸς πᾶν τὸ παρὸν τὸ ἐκ τῆς ⁶ αἰτίας συμβαῖνον.

ζ'. Ἐξαλεῖψαι φαντασίαν· σῆσαι ὁρμὴν· σθέσαι ὀρεξιν· ἐφ' ἑαυτῷ ἔχειν τὸ ἡγεμονικόν.

η'. Εἰς μὲν τὰ ἄλογα ζῶα μία ψυχὴ διήρηται· εἰς δὲ τὰ λογικὰ μία νοερά ψυχὴ μεμέρισται. Ὡσπερ καὶ μία γῆ ἐστὶν ἀπάντων τῶν γεωδῶν, καὶ ἐνὶ φωτὶ ὁρῶμεν, καὶ ἓνα ἀέρα ἀναπνέομεν, ὅσα ὁρατικὰ καὶ ἔμψυχα πάντα.

θ'. Ὅσα κοινοῦ τινος μετέχει, πρὸς τὸ ὁμογενὲς σπεύδει.

¹ AT, παράπηγμα* (ἰδ. ιβ', 34). ² ἔσαι ἡ ἐμπεφυρμένη. ³ τὰ τοιαῦτα. ⁴ AT, ἔλθῃς*. ⁵ AT, κακοῖ*. ⁶ τὸ παρά τὸ ἐκ τῆς.

Τὸ γεῶδες πᾶν ῥέπει ἐπὶ γῆν, τὸ ὑγρὸν πᾶν σύρρουν, τὸ ἀερῶδες ὁμοίως· ὥστε χρῆζειν τῶν διειργόντων καὶ βίας. Τὸ πῦρ ἀνωφερὲς μὲν, διὰ τὸ στοιχειῶδες πῦρ· παντὶ δὲ πυρὶ ἐν-
ταῦθα πρὸς τὸ συνεξάπτεσθαι ἔτοιμον οὕτως, ὥστε καὶ πᾶν τὸ
ὕλικόν, τὸ ὀλίγω ξηρότερον, εὐέξαπτον εἶναι, διὰ τὸ ἔλαττον
ἐγκεκράσθαι αὐτῷ τὸ κωλυτικὸν πρὸς ἕξαψιν. Καὶ τοίνυν πᾶν
τὸ κοινῆς νοεράς φύσεως μέτοχον πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμοίως
σπεύδει, ἢ καὶ μᾶλλον. Ὅσω γὰρ ἔσι κρεῖττον παρὰ τὰ ἄλλα,
τοσούτῳ καὶ πρὸς τὸ συγκρινᾶσθαι τῷ οἰκείῳ καὶ συγχεῖσθαι ¹
ἐτοιμότερον. Εὐθὺς γοῦν ἐπὶ μὲν τῶν ἀλόγων εὐρέθη ² σμήνη,
καὶ ἀγέλαι, καὶ νεοσσοτροφίαι, καὶ οἶον ἔρωτες· ψυχαὶ γὰρ
ἤδη ἦσαν ἐνταῦθα, καὶ τὸ συναγωγὸν ἐν τῷ κρεῖττονι ἐπιτει-
νόμενον εὐρίσκετο, οἶον οὔτε ἐπὶ φυτῶν ἦν, οὔτε ἐπὶ λίθων,
ἢ ξύλων. Ἐπὶ δὲ τῶν λογικῶν ζώων, πολιτεῖαι, καὶ φιλίαι,
καὶ οἴκοι, καὶ σύλλογοι, καὶ ἐν πολέμοις συνθῆκαι καὶ ἀνοχαί.
Ἐπὶ δὲ τῶν ἔτι κραιπτόνων, καὶ ἐκ διεσηκώτων ³ τρόπον τινὰ
ἔνωσις ὑπέστη, οἷα ἐπὶ τῶν ἄσρων. Οὕτως ἢ ἐπὶ τὸ κρεῖττον
ἐπανάδασις συμπάθειαν καὶ ἐν διεσῶσιν ἐργάσασθαι δύναται ⁴.
Ὅρα οὖν τὸ νῦν γινόμενον. Μόνα γὰρ τὰ νοερά νῦν ἐπιέλη-
σαι τῆς πρὸς ἀλλήλα σπουδῆς καὶ συννεύσεως, καὶ τὸ σύρ-
ρουν ὧδε μόνον οὐ βλέπεται. Ἀλλ' ὁμως καίτοι φεύγοντες περι-
καταλαμβάνονται· κρατεῖ γὰρ ἡ φύσις· ὅψει δὲ, ὃ λέγω, παρα-
φυλάσσω. Θᾶσσον γοῦν εὖροι τις ἂν γεῶδές τι μηθενὸς γεώδους
προσαπτόμενον, ἢ περ ἄνθρωπον ἀνθρώπου ἀπεσχισμένον.

ι. Φέρει καρπὸν καὶ ἄνθρωπος, καὶ θεὸς, καὶ ὁ κόσμος·
ἐν ταῖς οἰκείαις ὥραις ἕκαστα φέρει. Εἰ δὲ ἡ συνήθεια κυρίως
τέτριphen ⁵ ἐπὶ ἀμπέλου καὶ τῶν ὁμοίων, οὐδὲν τοῦτο. Ὁ λόγος

¹ συγχεῖσθαι. ² ΑΤ, εὐρήθη*. ³ Ισ.γρ. καὶ διεσηκώτων*. ⁴ ἐδύ-
νατο. ⁵ τέτροφεν.

δὲ καὶ κοινὸν καὶ ἴδιον καρπὸν ἔχει· καὶ γίνεται ἐξ αὐτοῦ τοιαῦτ' ἕτερα, ὁποῖόν τι αὐτός ἐστιν ὁ λόγος.

ια'. Εἰ μὲν δύνασθαι, μεταδίδασκε· εἰ δὲ μὴ, μέμνησο, ὅτι πρὸς τοῦτο ἡ εὐμένεια σοι δέδοται. Καὶ οἱ θεοὶ δὲ εὐμενεῖς τοῖς τοιούτοις εἰσὶν· εἰς ἓνια δὲ καὶ συνεργούσιν, εἰς ὑγίειαν, εἰς πλοῦτον, εἰς δόξαν· οὕτως εἰσὶ χρήσοί. Ἐξέστι δὲ καὶ σοί· ἢ εἰπέ ¹, τίς ὁ κωλύων;

ιβ'. Πόνει, μὴ ὡς ἄθλιος, μηδὲ ὡς ἐλεεῖσθαι, ἢ θανυμάζεσθαι θέλων, ἀλλὰ μόνον ἐν θελῇ, κινεῖσθαι καὶ ἴσχεσθαι, ὡς ὁ πολιτικός λόγος ἀξιοῖ.

ιγ'. Σήμερον ἐξῆλθον πάσης περιστάσεως· μᾶλλον δὲ ἐξέβαλον πᾶσαν περισσασιν· ἔξω γὰρ οὐκ ἦν, ἀλλὰ ἐνθον ἐν ταῖς ὑπολήψεσι.

ιδ'. Πάντα ταῦτα, συνήθη ² μὲν τῇ πείρᾳ· ἐφήμερα δὲ τῷ χρόνῳ· ῥυπαρά δὲ τῇ ὕλῃ. Πάντα νῦν, οἷα ἐπ' ἐκείνων, οὓς κατεδάψαμεν.

ιε'. Τὰ πράγματα ἔξω θυρῶν ἔσηκεν, αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν, μηδὲν μῆτε εἰδὸτα περὶ αὐτῶν, μῆτε ἀποφαινόμενα. Τί οὖν ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν; τὸ ἡγεμονικόν.

ισ'. Οὐκ ἐν πείσει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ, τὸ τοῦ λογικοῦ πολιτικοῦ ζώου κακὸν καὶ ἀγαθόν, ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἀρετὴ καὶ κακία αὐτοῦ ἐν πείσει, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ.

ις'. Τῷ ἀναρρίφεντι ³ λίθῳ οὐδὲν κακὸν τὸ κατενεχθῆναι, οὐδὲ ἀγαθόν τὸ ἀνενεχθῆναι.

ιη'. Διέλθε ἔσω εἰς τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν, καὶ ὄψει, τίνας κριτὰς φοβῇ, οἷους καὶ περὶ αὐτῶν ὄντας κριτὰς.

ιθ'. Πάντα ἐν μεταβολῇ. Καὶ αὐτὸς σὺ ἐν διηνεκεῖ ἀλλοιώσει, καὶ κατὰ τι φθορᾷ καὶ ὁ κόσμος δὲ ὅλος.

¹ εἰ εἰπέ. ² Ἰσ. γρ. ταῦτά, συνήθη. ³ ἀναρρίφεντι.

κ'. Τὸ ἄλλου ἀμάρτημα ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν.

κά. Ἐνεργείας ἀπόληξίς, ὁρμῆς [καί] ὑπολήψεως παῦλα, καὶ οἶον θάνατος, οὐδὲν κακόν. Μέτιθι νῦν ἐπὶ ἡλικίαν, οἶον τὴν παιδικήν, τὴν τοῦ μεираκίου, τὴν νεότητα, τὸ γῆρας· καὶ γὰρ τούτων πᾶσα μεταβολή, θάνατος. Μήτι δεινόν; μέτιθι νῦν ἐπὶ βίον τὸν ὑπὸ τῷ πάππῳ, εἴτα τὸν ὑπὸ τῇ μητρὶ, εἴτα τὸν ὑπὸ τῷ πατρὶ καὶ ἄλλας δὲ πολλὰς διαφορὰς καὶ μεταβολὰς· καὶ ἀπολήξεις εὐρίσκων, ἐπερώτα σεαυτὸν, Μήτι δεινόν; Οὕτως τοῖσιν οὐδὲ ἡ τοῦ ὄλου σου βίου λῆξις, καὶ παῦλα, καὶ μεταβολή.

κβ'. Τρέχε ἐπὶ τὸ σεαυτοῦ ἡγεμονικὸν καὶ τὸ τοῦ ὄλου, καὶ τὸ τούτου. Τὸ μὲν σεαυτοῦ, ἵνα νοῦν δικαϊκὸν ¹ αὐτὸ ποιήσης ² τὸ δὲ τοῦ ὄλου, ἵνα συμμημονεύσης, τίνος μέρος εἶ· τὸ δὲ τούτου, ἵνα ἐπιστήσης, πότερον ἀγνοία, ἢ γνώμη ³, καὶ ἅμα λογίσῃ, ὅτι συγγενές.

κγ'. Ὡσπερ αὐτὸς σὺ πολιτικοῦ συστήματος συμπληρωτικὸς εἶ; οὕτως καὶ πᾶσα πράξις σου συμπληρωτικὴ ἔσω ζωῆς πολιτικῆς. Ἦτις ἐὰν οὖν πράξις σου μὴ ἔχῃ τὴν ἀναφοράν, εἴτε προσεχῶς, εἴτε πόρρωθεν, ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος, αὕτη διασπᾷ τὸν βίον, καὶ οὐκ ἐὰν εἶναι, καὶ ρασσιώδης ἐστίν, ὥσπερ ἐν δήμῳ ὁ τὸ κατ' αὐτὸν μέρος διεισάμενος ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμφωνίας.

κδ'. Παιδίῳ ὄργαι ⁴, καὶ παίγνια, καὶ πνευμάτια νεκροῦς βασάζοντα, ὥς ἐν ἀργέσει ⁵ προσπείν τὸ τῆς Νεκυίας ⁶.

κέ. Ἰθι ἐπὶ τὴν ποιότητα τοῦ αἰτίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ὕλικου αὐτὸ περιγράψας θέασαι· εἴτα καὶ τὸν χρόνον περιόρισον, ὅσον πλείεον ὑφίστασθαι πέφυκε τοῦτο τὸ ἰδίως ποίον.

¹ ΔΓ, νοῦν (Ἰσ.γρ. γοῦν*) δικανικόν. ² ποιήσῃ. ³ ἀγνοια ἢ γνώμη. ⁴ Ἰσ.γρ. ἔργα*. ⁵ ἐνεργέσειρον. ⁶ (Ἰδε Ὀδυσσ. λ').

κζ'. Ανέτλης μυρία, διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ σῶ ἡγεμ-
νικῷ, ποιοῦντι ταῦτα οἷα ¹ κατεσκεύασαι· ἀλλὰ ἄλλοια ².

κζ'. Ὅταν ἄλλος φέγῃ σε, ἢ μισῇ, ἢ τοιαῦτά τινα ἐκφω-
νῶσιν ³, ἔρχου ἐπὶ τὰ ψυχάρια αὐτῶν, διέλθε ἔσω, καὶ ἴδε,
ποιοὶ τινές εἰσιν. Ὅψει, ὅτι οὐ δεῖ σε σπᾶσθαι, ἵνα τούτοις
τί ποτε περὶ σοῦ δοκῇ. Εὐνοεῖν μέντοι αὐτοῖς δεῖ· φύσει γὰρ
φίλοι. Καὶ οἱ Θεοὶ δὲ παντοίως αὐτοῖς βοηθοῦσι, δι' οὐνείρων,
διὰ μαντειῶν, πρὸς ταῦτα μέντοι, πρὸς ἃ ἐκεῖνοι διαφέ-
ρονται.

κή. Ταῦτά ἐστι ⁴ τὰ τοῦ κόσμου ἐγκύκλια, ἄνω κάτω, ἐξ
αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Καὶ ἦτοι ἐφ' ἑκάστων ὁρμᾶ ἡ τοῦ ὅλου δια-
νοια· ὅπερ εἴ ἐστιν, ἀποδέχου τὸ ἐκείνης ὁρμητόν· ἢ ἅπαξ ὥρ-
μησε, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν καὶ τί ἐν τίνι. Τρόπον
γὰρ τινα ἄτομοι, ἢ ἀμερῇ ⁵. τὸ δὲ ὅλον, εἴτε ⁶ Θεός, εὖ
ἔχει πάντα· εἴτε τὸ εἰκῇ, μὴ καὶ σὺ εἰκῇ. Ἦδη πάντας ἡμᾶς γῇ
καλύψει· ἔπειτα καὶ αὕτη μεταβαλεῖ· κάκεινα εἰς ἄπειρον μετα-
βαλεῖ· καὶ πάλιν ἐκεῖνα εἰς ἄπειρον. Τὰς γὰρ ἐπικυματώσεις
τῶν μεταβολῶν καὶ ἀλλοιώσεων ἐνθυμούμενός τις, καὶ τὸ τά-
χος, παντὸς θνητοῦ καταφρονήσει.

κζ'. Χειμαῖρους ἢ τῶν ὅλων αἰτία· πάντα φέρει. Ὡς εὐτελῇ
δὲ καὶ τὰ πολιτικά ταῦτα, καὶ, ὡς οἶται, φιλοσόφως πρακ-
τικά ἀνθρώπια ⁷! μυξῶν μεσά. Ἀνθρώπε, τί ποτε ποιήσων, ὃ
νῦν ἡ φύσις ἀπαιτεῖ. Ὅρμησον, ἐὰν ⁸ διδῶται, καὶ μὴ περι-
βλέπου, εἴ τις εἴσεται· μὴδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἐλπίζει·

¹ Ἰσ. γρ. ταῦτα εἰς ἃ, ἢ, τοιαῦτα εἰς οἷα*. ² ἀλλὰ ἄλλας. Ἰσ. γρ. ἀλλὰ ἄλλοις*. ³ Ἰσ. γρ. ἐκφωνήση. ⁴ ταῦτά ἐστι. ⁵ Ἰσ. γρ. καὶ ἐν τι γίνεται τρόπον τινά· ἄτομοι ἢ ἀμερῇ· καὶ τί ἐν τίνι· τρόπον γὰρ τινα ἢ ἄτομα καὶ ἀμερῇ· καὶ τι ἐν· ἢ ἄτομοι καὶ ἀμερῇ. Ἀλλ' ἴσ. γρ. καὶ τί ἐντείνῃ; τρόπον γὰρ κ. τ. λ.* ⁶ εἴ τις. ⁷ ἀνθρώπεια. ⁸ Ἰσ. γρ. τί ποτε ποιεῖς; — Ὁ νῦν ἡ φύσις ἀπαιτεῖ. — Ὅρμησον οὖν, ἕως ἄν*.

ἀλλὰ ἀρκοῦ, εἰ τὸ βραχύτατον πρόεισι· καὶ τούτου αὐτοῦ τὴν ἐκδοασιν, ὡς οὐ μικρόν τί ἐστι, διανοοῦ. Δόγμα γὰρ αὐτῶν τίς μεταβαλεῖ ¹; χωρὶς δὲ δογμάτων μεταβολῆς τί ἄλλο, ἢ δουλεία σενόντων, καὶ πείθεσθαι προσποιουμένων; ὕπαγε νῦν, καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ Φίλιππον, καὶ Δημήτριον τὸν Φαληρέα μὴ μοι λέγε ². Ὄφονται, εἰ εἶδον, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε, καὶ ἑαυτοὺς ἐπαιδαγώγησαν· εἰ δὲ ἐτραγώδησαν, αὐδαίς με κατακέκρικε μιμεῖσθαι. Ἄπλουν ἐστὶ καὶ αἰδήμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον· μὴ με ἄπαγε ἐπὶ σεμνοτυφίαν.

λ'. Ἄνωθεν ἐπιθεωρεῖν ἀγέλας μυρίας, καὶ τελετάς μυρίας, καὶ πλουῖν παντοῖον ἐν χειμῶσι καὶ γαλήναις, καὶ διαφορὰς γινομένων, συγγινομένων, ἀπογινομένων. Ἐπινόει δὲ καὶ τὸν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον, καὶ τὸν ³ μετὰ σὲ βιωθησόμενον, καὶ τὸν νῦν ἐν τοῖς βαρβάροις ἔθνεσι βιούμενον· καὶ ὅσοι μὲν οὐδὲ ὄνομά σου γινώσκουσιν, ὅσοι δὲ τάχις ἐπιλήσονται, ὅσοι δὲ, ἐπαινοῦντες ἴσως νῦν σε, τάχις ψέξουσιν· καὶ ὡς οὔτε ἡ μνήμη ἀξιολογὸν γε, οὔτε ἡ δόξα, οὔτε ἄλλο τι τὸ σύμπαν.

λα. Ἀταραξία μὲν, περὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἐκτὸς αἰτίας συμβαίνοντα ⁴. Δικαιοσύνης δὲ, ἐν τοῖς παρὰ τὴν ἐκ σοῦ αἰτίαν ἐνεργουμένοις· τουτέστιν, ὁρμὴ καὶ πράξεις, καταλήγουσα ἐπ' αὐτὸ τὸ κοινωνικῶς πράξαι, ὡς τοῦτό σοι κατὰ φύσιν ὄν.

λβ'. Πολλὰ περισσὰ περιελεῖν τῶν ἐνοχλούντων σοι δύναισαι, ὅλα ἐπὶ τῇ ὑπολήψει σου κείμενα· καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν περιποιήσεις ἤδη σεαυτῷ, τῷ τὸν ⁵ ὅλον κόσμον περιεληφέναι τῇ γνώμῃ, καὶ τὸν αἰδίδιον ⁶ αἰῶνα περινοεῖν, καὶ τὴν τοῦ κατὰ μέρος ἐκάστου πράγματος ταχῆϊαν μεταβολὴν ἐπινοεῖν, ὡς βραχὺ μὲν τὸ ἀπὸ γενέσεως μέχρι διαλύσεως, ἀχανές δὲ τὸ πρὸ

¹ μεταβάλλει. ² ΑΤ, Φαληρέα μοι λέγε*. ³ βίον, τόν. ⁴ ΔΓ, περὶ τῶν... συμβαινόντων. ⁵ σεαυτῷ τόν. ⁶ τὸν ἴδιον.

τῆς γενέσεως, ὡς καὶ τὸ μετὰ τὴν διάλυσιν ὁμοίως ἄπειρον.

λγ'. Πάντα, ὅσα ὀράς, τάχιστα φθαρῆσεται· καὶ οἱ φθειρόμενα αὐτὰ ἐπιδόντες, τάχιστα καὶ αὐτοὶ φθαρῆσονται. Καὶ ὁ ἐσχατόγηρως ἀποθανὼν εἰς ἴσον καταστήσεται τῷ προύρῳ.

λδ'. Τίνα τὰ ἡγεμονικά τούτων, καὶ περὶ οἷα ἐσπουδάκασι, καὶ *δι'* οἷα φιλοῦσι καὶ τιμῶσι· γυμνὰ νόμιζε τὰ ψυχάρια αὐτῶν. Ὅτε δοκοῦσι βλάπτειν ψέγοντες, ἢ ὠφελεῖν ἐξυμνοῦντες, ὁση οἷσις!

λέ. Ἡ ἀποβολὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ μεταβολή. Τούτῳ δὲ χαίρει ἡ τῶν ὄλων φύσις, καὶ ἦν πάντα καλῶς γίνεται, καὶ ἐξ αἰῶνος ¹ ὁμοειδῶς ἐγένετο, καὶ εἰς ἄπειρον τοιαῦθ' ἔτερα ἔσαι. Τί οὖν λέγεις; ὅτι ἐγένετό τε πάντα, καὶ ὅτι πάντα ² αἰεὶ κακῶς ἔσαι, καὶ οὐδεμία ἄρα δύναμις ἐν τοσούτοις θεοῖς ἐξευρέθη ποτὲ ἢ διορθώσουσα ταῦτα, ἀλλὰ κατακέκριται ὁ κόσμος ἐν ἀδιαλείπτοις κακοῖς συνέχεσθαι;

λς'. Τὸ σαπρὸν τῆς ἐκάστῳ ὑποκειμένης ὕλης, ὕδωρ, κόνις, ὅσαρία, γράσος· ἢ πάλιν, πῶροι γῆς τὰ μάρμαρα· καὶ ὑποσάψμαι ὁ χρυσὸς, ὁ ἄργυρος· καὶ τριχία ἢ ἐσθῆς· καὶ αἶμα ἢ πορφύρα· καὶ τὰ ἄλλα πάντα τοιαῦτα. Καὶ τὸ πνευματικὸν ³ δὲ ἄλλο τοιοῦτον, ἐκ ταύτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον.

λζ'. Ἄλις τοῦ ἀθλίου βίου, καὶ γογγυσμοῦ, καὶ πιθηκισμοῦ. Τί ταρασση; τί τούτων καινόν; τί σε ἐξίζησι; τὸ αἵτιον; ἴδε αὐτό. Ἀλλ' ἡ ὕλη; ἴδε αὐτήν. Ἐξω δὲ τούτων οὐδὲν ἐστίν· ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἤδη ποτὲ ἀπλούστερος καὶ χρηστότερος γένου. Ἰσον τὸ ἑκατὸν ἔτεσι, καὶ τὸ τρισὶ ταῦτα ἰσορῆσαι.

λη. Εἰ μὲν ἤμαρτεν, ἐκεῖ τὸ κακόν. Τάχα δ' οὐχ ἤμαρτεν.

λθ'. Ἦτοι ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοεράς πάντα, ὡς ἐνὶ σώματι,

¹ ΑΤ, γίνεται. ἐξ αἰῶνες*. ² πάντα, ὁ καὶ πάντα. Ἰσ. γρ. πάντα κακῶς, καὶ πάντα. ³ Ἰσ. γρ. πνευμάτιον*.

ἐπισυμβαίνει, καὶ οὐ δεῖ τὸ μέρος τοῖς ὑπὲρ τοῦ ὅλου γινο-
μένοις μέμφεσθαι ἢ ἄτομοι, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἢ κυκεῶν καὶ
σκεθασμός. Τί οὖν ταρασση; τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις ¹ τέθνη-
κας, ἔφθαρσαι, ὑποκρίνη, [τεθνήσκω], συναγελαΐζη, βόσκη;

μ'. Ἦτοι οὐδὲν δύνανται οἱ θεοί, ἢ δύνανται ². Εἰ μὲν οὖν
μὴ δύνανται, τί εὐχῇ; εἰ δὲ δύνανται, διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον
εὐχῇ διδόναι αὐτοὺς τὸ μῆτε φοβεῖσθαι τι τούτων, μῆτε
ἐπιθυμεῖν τινος τούτων, μῆτε λυπεῖσθαι ἐπὶ τινι τούτων μᾶλ-
λον, ἢ περὶ τὸ μὴ ³ παρεῖναι τι τούτων, ἢ τὸ ⁴ παρεῖναι; πάν-
τως γάρ, εἰ δύνανται συνεργεῖν ἀνθρώποις, καὶ εἰς ταῦτα
δύνανται συνεργεῖν. Ἀλλὰ ἴσως ἔρεῖς, ὅτι Ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰ οἱ
θεοὶ ἐποίησαν. Εἴτα, οὐ κρεῖσσον χρῆσθαι τοῖς ἐπὶ σοὶ μετ'
ἐλευθερίας, ἢ διαφέρεσθαι πρὸς τὰ μὴ ἐπὶ σοὶ μετὰ δουλείας
καὶ ταπεινότητος; τίς δὲ σοι εἶπεν, ὅτι οὐχὶ καὶ εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν
οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν; Ἄρξαι οὖν ⁵ περὶ τούτων εὐχεσθαι,
καὶ ὅψει. Οὗτος εὐχεται· Πῶς κοιμηθῶ μετ' ἐκείνης! σύ· Πῶς
μὴ ἐπιθυμήσω τοῦ κοιμηθῆναι μετ' ἐκείνης! Ἄλλος· Πῶς μὴ
σερρηθῶ ⁶ ἐκείνου! σύ· Πῶς μὴ χορήζω τοῦ σερρηθῆναι! Ἄλλος·
Πῶς μὴ ἀποβάλω τὸ τεκνίον! σύ· πῶς μὴ φοδηθῶ ἀποβαλεῖν!
Ὅλως δὲ ὧδε τρέψον ⁷ τὰς εὐχάς, καὶ θεώρει, τί γίνεται.

μά. Ὁ Ἐπίκουρος λέγει, ὅτι ἐν τῇ νόσῳ οὐκ ἤσάν μοι αἱ
ὀμιλῖαι περὶ τῶν τοῦ σωματίου παθῶν, οὐδὲ πρὸς τοὺς εἰσι-
όντας τοιαῦτά τινα, φησὶν, ἐλάλουν· ἀλλὰ τὰ προηγούμενα
φυσιολογῶν διετέλουν, καὶ πρὸς αὐτῷ τούτῳ ὦν, πῶς ἢ διὰ-
νοια συλλαμβάνουσα τῶν ἐν τῷ σαρκιδίῳ τοιούτων ⁸ κινή-
σεων ἀταρακτῇ ⁹, τὸ ἴδιον ἀγαθὸν τηροῦσα. Οὐδὲ τοῖς ἱατροῖς

¹ Ἰσ. γρ. λέγε*. ² ἢ θνήσκω δύνανται. ³ ἐπὶ τινος τού-
των, μᾶλλον τῷ μὴ. ⁴ ἢ τῷ ⁵ γοῦν. ⁶ πῶς σερρηθῶ; ⁷ Ὅλως
ὧδε ἐπίτρεψον (ἰσ. γρ. ἐπίσχεψον*). ⁸ Ἰσ. γρ. τούτων*. ⁹ ἀτα-
ρακτεῖ.

ἐμπαρεῖχον, φησί, καταφρυάττεσθαι ¹, ὥς τι ποιοῦσιν, ἀλλ' ὁ βίος ἤγετο ² εὖ καὶ καλῶς. Ταῦτά ³ οὖν ἐκείνῳ, ἐν νόσῳ, ἐὰν νοσῇς, καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ περισάσει· τὸ γὰρ μὴ ἀφίσσασθαι φιλοσοφίας ἐν οἷς ⁴ δῆποτε τοῖς προσπίπτουσι, μηδὲ τῷ ἰδιώτῃ καὶ ἀφυσιολόγῳ ⁵ συμφλυαρεῖν, πάσης αἰρέσεως κοινόν, πρὸς μόνῳ [δὲ] τῷ νῦν πρassoμένῳ εἶναι, καὶ τῷ ὀργάνῳ, δι' οὗ πράσσει.

μβ'. Ὅταν τινὸς ἀναίσχυντία προσκόπῃς, εὐθὺς πυνθάνου σεαυτοῦ, Δύνανται οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναίσχυντοι μὴ εἶναι; οὐ δύνανται. Μὴ οὖν ἀπáιτει τὸ ἀδύνατον. Εἰς γὰρ καὶ οὗτός ἐστιν ἐκείνων τῶν ἀναίσχυντων, οὓς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ πανούργου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπίστου, καὶ παντὸς τοῦ ὀτιοῦν ἀμαρτάνοντος, ἔσω σοι πρόχειρον. Ἄμα γὰρ τῷ ὑπομνησθῆναι, ὅτι τὸ γένος τῶν τοιούτων ἀδύνατόν ἐστι μὴ ὑπάρχειν, εὐμενέστερος ἔσῃ πρὸς τοὺς κατ' ἓνα. Εὐχρησον δὲ κακέينو εὐθὺς ἐννοεῖν, τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις τῷ ἀνθρώπῳ ἀρετὴν πρὸς τοῦτο τὸ ἀμάρτημα. ἔδωκε γὰρ, ὥς ἀντιφάρμακον, πρὸς μὲν τὸν ἀγνώμονα τὴν πραότητα, πρὸς δὲ ἄλλον ἄλλην τινὰ δύναμιν. Ὅλως δὲ ἐξεξί σοι μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον· πᾶς γὰρ ⁶ ὁ ἀμαρτάνων ἀφ' ἀμαρτάνει τοῦ προκειμένου, καὶ πεπλάνηται. Τί δὲ καὶ βέβλαψαι; εὐρήσεις γὰρ μὴδένα τούτων, πρὸς οὓς καὶ παροξύνῃ ⁷, πεποιηκότα τι τοιοῦτον, ἐξ οὗ ἡ διάνοιά σου χείρων ἔμελλε γενήσεσθαι· τὸ δὲ κακόν σου καὶ τὸ βλαβερόν ἐνταῦθα πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν ἔχει. Τί δὲ κακὸν ἢ ξένον γέγονεν, εἰ ὁ ἀπαίδευτος τὰ τοῦ ἀπαιδευτοῦ πράσσει; ὅρα, μὴ σαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλεῖν ὀφείλῃς ⁸, ὅτι οὐ προσεδόκησας τοῦτον τοῦτο ἀμαρτήσεσθαι. Σὺ γὰρ ⁹ καὶ ἀφορμὰς ἐκ τοῦ λόγου εἶχες πρὸς τὸ ἐνθυμηθῆναι, ὅτι

¹ καταφρυάττεσθαι. ² ἤγετο. ³ Ταῦτα. ⁴ Ἰσ. γρ. ἐν οἷσις.

⁵ φυσιολόγῳ. ⁶ δέ. ⁷ οὓς παροξύνῃ. ⁸ ὀφείλεις. ⁹ σὺ μὲν γάρ.

εἰκός ἐστι τοῦτον τοῦτο ἁμαρτήσεσθαι, καὶ ὁμως ἐπιλαθόμενος θαυμάζεις, εἰ ἡμάρτηκε. Μάλιστα δὲ, ὅταν ὡς ἀπίσω, ἢ ἀχαρίσω μέμῃ, εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφου. Προδήλως γάρ σὸν τὸ ἁμάρτημα, εἴτε περὶ τοῦ τοιαύτην *τὴν* διάθεσιν ἔχοντος ἐπίστυσας, ὅτι τὴν πίσιν φυλάξει, εἴτε τὴν χάριν διδοὺς, μὴ καταληκτικῶς ἔδωκας, μὴδὲ ὥς ἐξ αὐτῆς τῆς σῆς πράξεως εὐθὺς ἀπειληθέναι πάντα τὸν καρπὸν. Τί γάρ πλέον θέλεις εὖ ποιήσας ἄνθρωπον; οὐκ ἀρκῇ τούτῳ, ὅτι κατὰ φύσιν τὴν σὴν τι ἔπραξας, ἀλλὰ τούτου ¹ μισθὸν ζητεῖς; ὡς εἰ ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῆται, ὅτι βλέπει, ἢ οἱ πόδες, ὅτι βαδίζουσιν. Ὡς περ γάρ ταῦτα πρὸς τόδε τι γέγονεν, ὅπερ ² κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν ἐνεργοῦντα ἀπέχει τὸ ἴδιον· οὕτως καὶ ὁ ἄνθρωπος εὐεργετικὸς πεφυκώς, ὅποταν τι εὐεργετικόν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέσα συνεργητικόν ³ πράξῃ, πεποιήκε, πρὸς ὃ κατεσκευασαί, καὶ ἔχει τὸ ἑαυτοῦ.

BIBLION I.

ἘΣΗ ποτὲ ἄρ', ὧ ψυχῇ, ἀγαθῇ, καὶ ἀπλῇ, καὶ μία, καὶ γυμνῇ, φανερωτέρα τοῦ περικειμένου σοι σώματος; γεύσῃ ποτὲ ἄρα τῆς φιλητικῆς καὶ σερκτικῆς ⁴ διαθέσεως; Ἐσῃ ποτὲ ἄρα πλήρης, καὶ ἀνενδής, καὶ οὐδὲν ἐπιποθοῦσα, οὐδὲ ἐπιθυμοῦσα οὐδενός, οὔτε ἐμψύχου, οὔτε ἀψύχου, πρὸς ἡδονῶν ἀπολαύσεις; οὐδὲ χρόνου, ἐν ᾧ ἐπὶ μακρότερον ἀπολαύσεις; οὐδὲ τόπου, ἢ χώρας, ἢ ἀέρων εὐκαιρίας, οὐδὲ ἀνθρώπων εὐαρμοσίας; ἀλλὰ ἀρκεσθήσῃ τῇ παρούσῃ καταστάσει, καὶ ἡσθήσῃ τοῖς παροῦσι πάσι, καὶ συμπεῖσεις σεαυτὴν, ὅτι πάντα σοι πάρεςσι, πάντα σοι εὖ ἔχει, καὶ παρὰ τῶν θεῶν ⁵ πάρεςσι, καὶ

¹ οὐκ ἀρκεῖ σοι; κατὰ φύσιν τὴν σὴν τι ἔπραξας; τούτου. ² ἄπερ.

³ ΑΤ, συνεργητικόν*. ⁴ σερκτικῆς. ⁵ παρὰ θεῶν.

εὖ ἔξει ¹, ὅσα φίλον ² αὐτοῖς, καὶ ὅσα μέλλουσι δώσειν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ τελείου ζώου, τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δικαίου, καὶ καλοῦ, καὶ γεννῶντος πάντα καὶ συνέχοντος, καὶ περιέχοντος, καὶ περιλαμβάνοντος διαλυόμενα εἰς γένεσιν ἐτέρων ὁμοίων; Ἐσὴ ποτὲ ἄρα τοιαύτη, οἷα θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις οὕτω συμπολιτεύεσθαι, ὥς μήτε μέμφεσθαι τι αὐτοῖς, μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῶν;

β'. Παρατήρει, τί σου ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, ὥς ὑπὸ φύσεως μόνον διοικουμένου· εἴτα ποίει αὐτὸ καὶ προσίεσο, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διατιθεσθαι σου ἡ ὥς ζώου φύσις. Ἐξῆς δὲ παρατηρητέον, τί ἐπιζητεῖ σου ἡ ὥς ζώου φύσις. Καὶ πᾶν τοῦτο παραληπτέον, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διατίθεσθαι ἡ ὥς ζώου λογικοῦ φύσις. Ἐστὶ δὲ τὸ λογικὸν εὐθεὺς καὶ πολιτικόν. Τούτοις δὴ κανόσι χρώμενος, μὴδὲν περιεργάζου.

γ'. Πᾶν τὸ συμβαῖνον ἥτοι οὕτως συμβαίνει, ὥς πέφυκας αὐτὸ φέρειν, ἢ ὥς οὐ πέφυκας αὐτὸ φέρειν. Εἰ μὲν οὖν συμβαίνει σοι, ὥς πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· ἀλλ' ὥς πέφυκας, φέρε. Εἰ δὲ, ὥς μὴ πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· φθαρθήσεται γάρ σε ἀπαναλώσαν ³. Μέννησο μέντοι, ὅτι πέφυκας φέρειν πᾶν, περὶ οὗ ἐπὶ τῇ ὑπολήψει ἐστὶ τῇ σῇ, φορητὸν καὶ ἀνεκτὸν αὐτὸ ποιῆσαι, κατὰ φαντασίαν τοῦ συμφέρειν, ἢ κατὰ τὸν σεαυτῷ τοῦτο ποιεῖν.

δ'. Εἰ μὲν σφάλλεται, διδάσκειν εὐμενῶς, καὶ τὸ παρορώμενον δεικνύναι. Εἰ δὲ ἀδυνατεῖς, σεαυτὸν αἰτιάσθαι, ἢ μὴδὲ σεαυτόν.

ε'. Ὅ τι ἂν σοι συμβαίῃ, τοῦτό σοι ἐξ αἰῶνος προκατεσκευάζετο· καὶ ἡ ἐπιπλοκὴ τῶν αἰτίων συνέκλωθε τὴν τε σὴν ὑπόστασιν ἐξ αἰδίου, καὶ τὴν τούτου σύμδοσιν.

¹ Ἰσ. γρ. πάντα σοι παρέξι παρά τῶν θεῶν, πάντα σοι εὖ ἔχει, καὶ εὖ ἔξει. ² Ἰσ γρ. φίλα*. ³ ἐκπυλῶσαν.

ς'. Εἴτε ἄτομοι, εἴτε φύσις ¹, πρῶτον κείσθω, ὅτι μέρος εἰμί τοῦ ὅλου, ὑπὸ φύσεως διοικουμένου· ἔπειτα, ὅτι ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη. Τούτων γὰρ μεμνημένος, κα-
θότι μὲν μέρος εἰμί, οὐδενί ² δυσαρεσθήσω τῶν ἐκ τοῦ ὅλου ἀπονεμομένων· οὐδὲν γὰρ βλαβερὸν τῷ μέρει, ὃ τῷ ὅλῳ συμ-
φέρει. Οὐ γὰρ ἔχει τι τὸ ὅλον, ὃ μὴ συμφέρει ἑαυτῷ· παστῶν μὲν φύσεων κοινὸν ἔχουσιν τοῦτο, τῆς δὲ τοῦ κόσμου προσ-
εληφύας τὸ μηδὲ ὑπὸ τινος ἕξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι βλαβερὸν τι ἑαυτῇ γεννᾶν. Κατὰ μὲν δὴ τὸ μεμνησθαι, ὅτι μέρος εἰμί τοῦ ὅλου τούτου ³, εὐαρεσθήσω παντὶ τῷ ἀποβαί-
νουντι. Καθόσον δὲ ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη, οὐδὲν πράξω ἀκοινώνητον· μάλλον δὲ σοχάσομαι τῶν ὁμογε-
νῶν, καὶ πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον πᾶσαν ὁρμὴν ἑμαυτοῦ ἄξω, καὶ ἀπὸ τούναντίου ἀπάξω. Τούτων δὲ οὕτω περαινομένων, ἀνάγκη τὸν βίον εὐροεῖν· ὥς ἂν καὶ πολίτου βίον εὖρουν ἐπι-
νοήσεας, προϊόντος διὰ πράξεων τοῖς πολίταις λυσιτελῶν, καὶ ὅπερ ἂν ἡ πόλις ἀπονέμῃ, τοῦτο ἀσπαζομένου.

ζ'. Τοῖς μέρεσι τοῦ ὅλου, ὅσα φύσει ⁴ περιέχεται ὑπὸ τοῦ κόσμου, ἀνάγκη φθείρεσθαι· λεγέσθω δὲ τοῦτο σημαντικῶς τοῦ ἀλλοιοῦσθαι· εἰ δὲ φύσει ⁵ κακὸν τε καὶ ἀναγκαῖον ἐστὶ τοῦτο αὐτοῖς, οὐκ ἂν τὸ ὅλον καλῶς διεξάγοιτο, τῶν μερῶν εἰς ἀλλοτριώσιν ὄντων ⁶, καὶ πρὸς τὸ φθείρεσθαι διαφόρως κατεσκευασμένων. Πότερον γὰρ, ἐπεχείρησεν ἡ φύσις αὕτη τὰ ἑαυτῆς μέρη κακοῦν, καὶ περιπτωτικά τῷ κακῷ, καὶ ἐξ ἀνάγκης ἔμπρωτα εἰς τὸ κακὸν ποιεῖν, ἢ ἔλαθεν αὐτὴν τοιάδε τινα γενόμενα; ἀμφότερα γὰρ ἀπίθανα. Εἰ δέ τις, καὶ ἀφήμενος τῆς φύσεως, κατὰ τὸ πεφυκέναι ταῦτα ἐξηγοῖτο, καὶ ὥς ⁷ γελοῖον,

¹ φύσις. ² οὐδέν. ³ ΑΤ, ὅλου τοῦ τοιούτου*. ⁴ ΑΤ, φημί*. ⁵ ΑΤ, φημί*. ⁶ Ἰσ. γρ. εἰς ἀλλοίωσιν ἰόντων. ⁷ καὶ ὥς.

ἅμα μὲν φάναι πεφυκέναι τὰ μέρη τοῦ ὅλου μεταβάλλειν, ἅμα δὲ ὡς ἐπὶ τινι τῶν παρὰ φύσιν συμβαινόντων ¹ θαυμάζειν, ἢ δυσχεραίνειν, ἄλλως τε καὶ τῆς διαλύσεως εἰς ταῦτα γινομένης, ἐξ ὧν ἕκαστον συνίσταται. Ἦτοι γὰρ σκεδασμὸς στοιχείων, ἐξ ὧν συνεκρίθη, ἢ τροπὴ, τοῦ μὲν σερεμνίου εἰς τὸ γεῶδες, τοῦ δὲ πνευματικοῦ εἰς τὸ ἀερῶδες· ὥς τε καὶ ταῦτα ἀναληφθῆναι εἰς τὸν τοῦ ὅλου λόγον, εἴτε κατὰ περίοδον ἐκπυρουνόμενον, εἴτε αἰθίοις ἀμοιβαῖς ἀνανεουμένου. Καὶ τὸ σερέμνιον δὲ, καὶ τὸ πνευματικὸν μὴ φαντάζου τὸ ἀπὸ τῆς γενέσεως. Πᾶν γὰρ τοῦτο ἐχθρὸς καὶ τρίτην ἡμέραν ἐκ τῶν σιτίων καὶ τοῦ ἐλκομένου ² ἀέρος τὴν ἐπιρροὴν ἔλαβεν. Τοῦτο οὖν, ὃ ἔλαβε, μεταβάλλει, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν. Ὑπόθου δ', ὅτι ἐκείνῳ σε ³ λίαν προσπλέκει τῷ ἰδίῳ ποιῶ, οὐδὲν ὄντι οἶμαι πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον.

ἦ. Ὄνόματα θέμενος σαυτῇ ταῦτα, ἀγαθὸς, αἰδήμων, ἀληθής. ἔμφρων, σύμφρων, ὑπέρφρων, πρόσεχε, μήποτε μετονομάξῃ ⁴· καὶ ἀπολλύης ⁵ ταῦτα τὰ ὀνόματα, ταχέως ⁶ ἐπάνει ἐπ' αὐτά. Μέμνησο δὲ, ὅτι τὸ μὲν ἔμφρων ἐβούλετό σοι σημαίνειν τὴν ἐφ' ἕκαστα διαληπτικὴν ἐπίσασιν, καὶ τὸ ἀπαρενθύμητον· τὸ δὲ σύμφρων, τὴν ἐκούσιον ἀπόδεξιν τῶν ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμομένων· τὸ δὲ ὑπέρφρων, τὴν ὑπέρτασιν τοῦ φρονούντος μορίου ὑπὲρ λείαν ἢ τραχεῖαν κίνησιν τῆς σαρκὸς, καὶ τὸ δοξάριον, καὶ τὸν θάνατον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἐάν οὖν διατηρῇς ⁷ σεαυτὸν ἐν τούτοις τοῖς ὀνόμασι, μὴ γλιχόμενος τοῦ ὑπ' ἄλλων κατὰ ταῦτα ὀνομάζεσθαι, ἔσῃ ἕτερος, καὶ εἰς βίον εἰσελεύσῃ ἕτερον. Τὸ γὰρ ἔτι τοιοῦτον εἶναι, οἷος μέχρι νῦν γέγονας, καὶ ἐν βίῳ τοιούτῳ σπαράσσεσθαι καὶ μολύνεσθαι, λίαν ἐστὶν ἀναισθήτου καὶ φιλοψύχου, καὶ ὁμοίου τοῖς

¹ συμβαίνοντι. ² καὶ ἐλκομένου. ³ ἐκείνῳ σε. ⁴ Ἰσ. γρ. μετονομάσῃ. ⁵ καὶ ἀπολλύεις. ⁶ ὀνόματα, καὶ ταχέως. ⁷ ΑΤ, διατηρεῖς*.

ἡμιβρώτοις θηριομάχοις, οἵτινες, μεσοὶ τραυμάτων καὶ λύθρου, παρακαλοῦσιν ὁμῶς εἰς τὴν αὔριον φυλαχθῆναι, παραδληθ-
σόμενοι τοιοῦτοι τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δόγμασιν. Ἐμδίδασον
οὖν σαυτὸν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα. Κἂν μὲν ἐπ' αὐτῶν
μένειν δύνῃ, μένε, ὥσπερ εἰς Μακάρων τινὰς νήσους μετφ-
κισμενος· ἐὰν δὲ αἰσθῇ, ὅτι ἐκπίπτεις, καὶ οὐ περικρατεῖς,
ἅπιθι θαρρόσιν εἰς γωνίαν τινά, ὅπου κρατήσεις, ἢ καὶ παντά-
πασιν ἐξίθι τοῦ βίου, μὴ ὀργιζόμενος, ἀλλὰ ἀπλῶς, καὶ ἔλευ-
θέρως, καὶ αἰδημόνως, ἔν γε τοῦτο μόνον πράξας ἐν τῷ βίῳ,
τὸ οὕτως ἐξελθεῖν. Πρὸς μέντοι τὸ μεμνησθαι τῶν ὀνομάτων
μεγάλως συλλήψεται σοι, τὸ μεμνησθαι θεῶν, καὶ ὅτιπερ οὐ
κολακεύεσθαι οὗτοι θέλουσιν, ἀλλὰ ἐξομοιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ
λογικὰ πάντα· καὶ εἶναι τὴν μὲν συκὴν τὰ συκῆς ποιοῦσαν, τὸν
δὲ κύνα τὰ κυνὸς, τὴν δὲ μέλισσαν τὰ μελίσσης, τὸν δὲ ἀν-
θρωπον τὰ ἀνθρώπου.

Σ'. Μῖσος ¹, πόλεμος ², πτοία, νάρκη, δουλεία, καὶ
ἡμέραν ἀπαλείφεται σου τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα δόγματα, ὅποσα ἀφυ-
σιολογήτως ³ φαντάζῃ καὶ παραπέμπεις. Δεῖ δὲ πᾶν οὕτω βλέ-
πειν καὶ πράσσειν, ὥς τε καὶ τὸ πρακτικόν ⁴ ἅμα συντελεῖσθαι,
καὶ ἅμα τὸ θεωρητικὸν ἐνεργεῖσθαι, καὶ τὸ ἐκ τῆς περὶ ἐκά-
στων ἐπισημῆς αὐθαδὲς σώζεσθαι λανθάνον ⁵, οὐχὶ κρυπτόμε-
νον. Πότε γὰρ ἀπλότητος ἀπολαύσεις; πότε δὲ σεμνότητος;
πότε δὲ τῆς ἐφ' ἐκάστου γνωρίσεως, τί τε ἐστὶ κατ' οὐσίαν,
καὶ τίνα χώραν ἔχει ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἐπὶ πόσον πέφυκεν
ὑφίστασθαι, καὶ ἐκ τίνων συγκέκριται, καὶ τίσι δύναται ὑπάρ-
χειν, καὶ τίνες δύναται αὐτὸ διδόναι τε καὶ ἀφαιρεῖσθαι.

ί. Ἀράχνιον μυῖαν θηράσαν μέγα φρονεῖ ⁶, ἄλλος δὲ λαγί-
διον, ἄλλος δὲ ὑποχῆ ἀφύην, ἄλλος δὲ συτίδια, ἄλλος δὲ ἀρκ-

¹ AT, Μῖμος*. ² πτόλεμος. ³ ὅποσα ὁ φυσιολογητός. ⁴ AT, περιστατικόν*. ⁵ Ἰσ. γρ. οὐ λανθάνον*. ⁶ AT, μεγαφρονεῖ*.

τους, ἄλλος Σαρμάτας. Οὗτοι γὰρ οὐ λησαί, ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάξης;

ια. Πῶς εἰς ἄλληλα πάντα μεταβάλλει, θεωρητικὴν μέθοδον κτῆσαι, καὶ διηλεκτῶς πρόσεχε, καὶ συγγυμνάσθῃσι περὶ τοῦτο τὸ μέρος. Οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικόν. Ἐξεδύσατο τὸ σῶμα, καὶ ἐννοήσας, ὅτι ὅσον οὐδέπω πάντα ταῦτα καταλιπεῖν ἀπionτι ἐξ ἀνθρώπων δεήσει, ἀνῆκεν ὅλον ἑαυτὸν, δικαιοσύνη μὲν εἰς τὰ ὑφ' ἑαυτοῦ ἐνεργούμενα, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συμβαίνουσι, τῇ τῶν ὅλων φύσει. Τί δ' ἔρεϊ τις, ἢ ὑπολήψεται περὶ αὐτοῦ, ἢ πράξει κατ' αὐτοῦ, οὐδ' εἰς νοῦν βάλλεται, δύο τούτοις ἀρκούμενος αὐτός, δικαιοπραγεῖν τὸ νῦν πρασσόμενον, καὶ φιλεῖν τὸ νῦν ἀπονερόμενον ἑαυτῷ· ἀσχολίας δὲ πάσας καὶ σπουδὰς ἀφῆκε, καὶ οὐδὲν ἄλλο βούλεται, ἢ εὐθεῖαν περαίνειν διὰ τοῦ νόμου, καὶ εὐθεῖαν περαίνοντι ἔπασθαι τῷ Θεῷ.

ιβ'. Τίς ὑπονοίας χρεῖα, παρὸν σκοπεῖν, τί δεῖπραχθῆναι; καὶ μὲν συνορᾷς, εὐμενῶς, ἀμετασρεπτί ταύτῃ χωρεῖν· ἐὰν δὲ μὴ συνορᾷς, ἐπέχειν, καὶ συμβούλοις τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι· ἐὰν δὲ ¹ ἑτερά τινα πρὸς ταῦτα ἀντιβαίνει, προῖέναι κατὰ τὰς παρούσας ἀφορμὰς λελογισμένως, ἐχόμενον τοῦ φαινομένου δικαίου. Ἄριστον γὰρ κατατυγχάνειν τούτου· ἐπεὶ τοι ἢ γε ἀπόπτωσις ἀπὸ τούτου ἔσω ². Σχολαῖόν τι καὶ ἅμα εὐκίνητόν ἐστι, καὶ φαιδρὸν ἅμα καὶ συνεσηκὸς, ὁ τῷ λόγῳ κατὰ πᾶν ἐπόμενος.

ιγ'. Πυνθάνεσθαι ἑαυτοῦ, εὐθὺς ἐξ ὕπνου γινόμενον, μήτι διοίσει σοι, ἐὰν ὑπὸ ἄλλου γένηται τὰ δίκαια καὶ καλῶς ἔχοντα; οὐ διοίσει. Μῆτι ἐπιλέλῃσαι, ὅτι οὗτοι οἱ ἐν τοῖς παρ' ἄλλων ³ ἐπαίνοις καὶ ψόγοις φρυαττόμενοι, τοιοῦτοι μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης εἰσὶ, τοιοῦτοι δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης, οἷα δὲ ποιοῦσιν, οἷα δὲ

¹ ἐὰν καί. ² Ἰσ. γρ. τούτου αἰσχρὸν, ἢ, τούτου ἐστὶν αἰσχρὸν*.

³ περὶ ἄλλων.

φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν, οἷα δὲ κλέπτουσιν, οἷα δὲ ἀρπά-
ζουσιν, οὐ χειρὶ καὶ ποσὶν, ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτῶν μέρει,
ὧ γίνεται, ὅταν θῆλη[τις], πίσις, αἰδῶς, ἀλήθεια, νόμος,
ἀγαθὸς δαίμων;

ιθ'. Τῇ πάντα διδοῦσῃ καὶ ἀπολαμβάνουσῃ φύσει ὁ πεπαι-
δευμένος καὶ αἰδήμων λέγει· Δὸς, ὁ θῆλεις, ἀπόλαβε, ὁ
θῆλεις. Λέγει δὲ τοῦτο οὐ καταθρασυνόμενος, ἀλλὰ πει-
θαρῶν μόνον καὶ εὐνοῶν αὐτῇ.

ιε'. Ολίγον ἐστὶ τὸ ὑπολειπόμενον τοῦτο. Ζῆσον ὡς ἐν ὄρει.
Οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ἐκεῖ, ἢ ὧδε, εἰάν τις πανταχοῦ, ὡς ἐν
πόλει, τῷ κόσμῳ. Ἰδέτωσαν, ἰσορησάτωσαν οἱ ἄνθρωποι ἄν-
θρωπον ἀληθινὸν κατὰ φύσιν ζῶντα. Εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποκτει-
νάτωσαν. Κρεῖττον γὰρ, ἢ οὕτω ζῆν.

ισ'. Μηκέθ' ὅλως περὶ τοῦ, οἷόν τινα εἶναι τὸν ἀγαθὸν
ἄνδρα δεῖ, διαλέγεσθαι ¹, ἀλλὰ εἶναι τοιοῦτον.

ιζ'. Τοῦ ὅλου αἰῶνος, καὶ τῆς ὅλης οὐσίας συνεχῶς φαντα-
σία, καὶ ὅτι πάντα τὰ κατὰ ² μέρος, ὡς μὲν πρὸς οὐσίαν,
κεγχραμῖς· ὡς δὲ πρὸς χρόνον, τρυπάνου περιστροφῇ.

ιη'. Εἰς ἑκάστων τῶν ὑποκειμένων ἐφιστάντα, ἐπινοεῖν αὐτὸ
ἤδη διαλυόμενον, καὶ ἐν μεταβολῇ, καὶ οἷον σήψει, ἢ σκεδάσει
γινόμενον, ἢ καθότι ἑκάστων πέφυκεν, ὥσπερ θύσκειν.

ιδ'. Οἱοί εἰσιν ἐσθιόντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀπο-
πατοῦντες, τὰ ἄλλα. Εἴτα οἱ ἀνδρονομούμενοι ³, καὶ γαν-
ρούμενοι, ἢ χαλεπαίνοντες, καὶ ἐξ ὑπεροχῆς ἐπιπλήττοντες.
Πρὸ ολίγου δὲ καὶ ἐδούλευον πόσοις, καὶ δι' οἷα· καὶ μετ' ολί-
γον ἐν τοιούτοις ⁴ ἔσονται.

κ'. Συμφέρει ἐκάσῳ, ὃ φέρει ἐκάσῳ ἢ τῶν ὅλων φύσις.
Καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει.

¹ ἄνδρα διαλέγεσθαι. ² ΔΓ, πάντα ταῦτα κατὰ. ³ Ἰσ.γρ. ἀνδρι-
ζόμενοι*. ⁴ Ἰσ.γρ. ἐν ὁποίοις.

κά. Ἐρᾶ μὲν ὁμβροῦ γαῖα· ἐρᾶ δὲ ὁ σεμνὸς αἰθήρ· ἐρᾶ δὲ ὁ κόσμος ποιῆσαι, ὃ ἂν μέλλῃ γίνεσθαι. Λέγουσιν τῷ κόσμῳ, ὅτι σοι συνερῶ. Μήτι δ' οὕτω κάκεινο λέγεται ¹, ὅτι Φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι;

κβ'. Ἦτοι ἐνταῦθα ζῆς, καὶ ἤδη εἴδικας· ἢ ἔξω ὑπάγεις, καὶ τοῦτο ἡθέλεις· ἢ ἀποθνήσκεις, καὶ ἀπελειτούργησας. Παρά δὲ ταῦτα οὐδέν. Οὐκοῦν εὐδύμει.

κγ'. Ἐναργὲς ἔσω αἰεὶ τὸ, ὅτι τοιοῦτο ² ἐκεῖνο ὁ ἀγρός ἐστι· καὶ πῶς πάντα ἐστὶ ταῦτά ἐνθάδε τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει ³, ἢ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, ἢ ὅπου Σέλεις. Ἀντικρὺς γὰρ εὐρήσεις τὰ τοῦ Πλάτωνος· σηκὸν ἐν ὄρει, φησί, [τὸ τεῖχος] περιβαλλόμενος, καὶ βδάλλων βοσκήματα ⁴.

κδ'. Τί ἐστὶ μοι τὸ ἡγεμονικόν μου; καὶ ποῖόν τι ἐγὼ αὐτὸ ποιῶ νῦν; καὶ πρὸς τί ποτε αὐτῷ νῦν χρῶμαι; μήτι κενὸν νοῦ ἐστι; μήτι ἀπόλυτον καὶ ἀπεσπασμένον κοινωνίας; μήτι προσετηκὸς καὶ ἀνακεκραμένον τῷ σαρκιδίῳ, ὥς τε τούτῳ συντρέπεσθαι;

κέ. Ὁ τὸν κύριον φεύγων, δραπέτης· κύριος δὲ ὁ νόμος· καὶ ὁ παρανομῶν ⁵, δραπέτης. Ἄμα ⁶ καὶ ὁ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, ἢ φοβούμενος, ὃ βούλεται τι ⁷ γεγονέναι, ἢ γίνεσθαι, ἢ γενέσθαι τῶν ⁸ ὑπὸ τοῦ τὰ πάντα διοικοῦντος τεταγμένων, ὅς ἐστι νόμος, νέμων, ὅσα ἐκάσῳ ἐπιβάλλει. Ὁ ἄρα φοβούμενος, ἢ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.

κς'. Σπέρμα εἰς μήτραν ἀφείς ἀπεχώρησε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα ἐργάζεται, καὶ ἀποτελεῖ βρέφος· ἐξ οἴου οἴου; πάλιν τροφήν διὰ φάρυγγος ἀφῆκε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία

¹ γίνεται καὶ λέγεται. ² Ἰσ.γρ. τοῦτο*. ³ Ἰσ.γρ. ταυτὰ τὰ ἐνθάδε τοῖς ἐν ἀγρῷ ἢ ὄρει. ⁴ ΑΓ, καὶ βάλλειν (ΔΓ, βδάλλειν) βλήματα*. ⁵ Ἰσ.γρ. καὶ ὁ παρανομῶν οὖν*. ⁶ Ἰσ.γρ. Ἄλλὰ*. ⁷ Ἰσ.γρ. καὶ ὃς οὐ βούλεται τι*. ⁸ γεγονέναι, ἢ γίνεσθαι τῶν.

παραλαβοῦσα, αἴσθησιν, καὶ ὁρμὴν, καὶ τὸ ὄλον, ζῶν, καὶ ῥώμην, καὶ ἄλλα (ὅσα καὶ οἶα;) ποιεῖ. Ταῦτα οὖν τὰ ἐν τοιαύτῃ ἐγκαλύψει γινόμενα ¹ θεωρεῖν, καὶ τὴν δύναμιν οὕτως ὁρᾶν, ὡς καὶ τὴν βρίθουσαν, καὶ τὴν ἀνωφερῇ, ὁρῶμεν, οὐχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἐναργῶς.

κζ'. Συνεχῶς ἐπινοεῖν, πῶς πάντα τοιαῦτα, ὅποια νῦν γίνεται, καὶ πρόσθεν ἐγένετο· καὶ ἐπινοεῖν γενησόμενα. Καὶ ὅλα δράματα, καὶ σκηναὶ ὁμοειδεῖς, ὅσα ἐκ πείρας τῆς σῆς, ἢ τῆς πρεσβυτέρας ἱστορίας ἔγνωσ, πρὸ ὀμμάτων τίθεσθαι· οἶον αὐλὴν ὅλην Ἀθριανού, καὶ αὐλὴν ὅλην Ἀντωνίου, καὶ αὐλὴν ὅλην Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου, Κροίσου· πάντα γὰρ ἐκεῖνα τοιαῦτα ἦν, μόνον δι' ἐτέρων.

κη. Φαντάζου πάντα τὸν ἐφ' ὧτινιοῦν λυπούμενον, ἢ δυσ-αρεσοῦντα, ὅμοιον τῷ θυομένῳ χοιριδίῳ καὶ ἀπολακτίζοντι ² καὶ κεκραγότε· ὅμοιος ³ καὶ ὁ οἰμώζων ἐπὶ τοῦ κλινιδίου μόνος σιωπῇ τὴν ἐνδεδισιν ἡμῶν καὶ ὅτι μόνῳ τῷ λογικῷ ζῳῷ δέδοται, τὸ ἐκουσίως ἔπεσθαι τοῖς γινομένοις· τὸ δὲ ἔπεσθαι ψιλόν, πᾶσιν ἀναγκαῖον.

κθ'. Κατὰ μέρος ἐφ' ἐκάστου, ὧν ποιεῖς, ἐφιστάνων, ἐπερώτα ⁴ σεαυτὸν, εἰ ὁ θάνατος δεινὸν διὰ τὸ τούτου σέρεσθαι.

λ'. Ὅταν προσκόπτῃς ἐπὶ τινος ἁμαρτία, εὐθὺς μεταβάς, ἐπιλογίζου, τί παρόμοιον ἁμαρτάνεις· οἶον, ἀργύριον ἀγαθὸν εἶναι κρίνων, [ἢ] τὴν ἡδονήν, ἢ τὸ δοξάριον, καὶ κατ' εἶδος. Τούτῳ γὰρ ἐπιβαλλων, ταχέως ἐπιλήσῃ τῆς ὁργῆς· συμπίπτουτος τοῦ, ὅτι βιάζεται· τί γὰρ ποιήσει; ἢ εἰ δύνασαι, ἄφελε αὐτοῦ τὸ βιαζόμενον.

λά. Σατύρωνα ⁵ ἰδὼν, Σωκρατικὸν φαντάζου, ἢ Εὐτύχην ⁶, ἢ Ὑμένα ⁷ καὶ Εὐφράτην ἰδὼν, Εὐτυχίωνα, ἢ Σιλουανὸν φαν-

¹ ΑΤ, γενόμενα*. ² χοιριδίῳ ἀπολακτίζοντι. ³ ὅμοιον. ⁴ ἐρώτα.
⁵ Ἰσ.γρ. Σατυρίωνα. ⁶ Εὐτυχῆν. ⁷ Ἰσ.γρ. Ὑμέναιον.

τάζου· καὶ Ἀλκίφρονα, Τροπαιοφόρον φαντάζου· καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίτωνα ἢ Σευῆρον φαντάζου· καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀπιδὼν, τῶν Καισάρων τινὰ φαντάζου, καὶ ἐφ' ἑκάστου τὸ ἀνάλογον. Εἶτα συμπροσπιπτέτω σοι· ποῦ οὖν ἐκεῖνοι; οὐδαμοῦ, ἢ ὅπουδῇ. Οὕτως γὰρ συνεχῶς θεάσῃ τὰ ἀνθρώπινα, καπνὸν, καὶ τὸ μῆδέν· μάλιστα εἰάν συμμνημονεύσῃς, ὅτι τὸ ἄπαξ μεταβαλὼν οὐκέτι ἔσαι ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ. Σὺ οὖν ἐν τίνι ¹; τί δ' οὐκ ἀρκεῖ σοι τὸ βραχὺ τοῦτο κοσμίως διαπερᾶσαι; Οἷαν ὕλην καὶ ὑπόθεσιν φεύγεις; τί γὰρ ἐστὶ πάντα ταῦτα ἄλλο, πλὴν γυμνάσματα λόγου, ἑωρακότος ἀκριβῶς καὶ φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ; Μένε οὖν, μέχρι ἐξοικειώσεως σαυτῷ καὶ ταῦτα, ὡς ὁ ἐρρώμενος σόμαχος πάντα ἐξοικειοῖ, ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὃ τι ἂν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐγὴν ποιεῖ.

λβ'. Μῆδενί ἐξέσω εἰπεῖν ἀληθεύοντι περὶ σοῦ, ὅτι οὐχ ἀπλοῦς, ἢ ὅτι οὐκ ἀγαθός· ἀλλὰ ψευδέσθω, ὅσις τούτων τι περὶ σοῦ ὑπολήφεται· πᾶν δὲ τοῦτο ² ἐπὶ σοί. Τίς γὰρ ὁ κωλύσων ³ ἀγαθὸν εἶναί σε καὶ ⁴ ἀπλοῦν; σὺ μόνον κρεῖνον μηκέτι ζῆν, εἰ μὴ τοιοῦτος ἔσῃ. Οὐδὲ γὰρ αἰρεῖ λόγος μὴ τοιοῦτον ὄντα.

λγ'. Τί ἐστὶ τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης δυνάμενον κατὰ τὸ ὑγιέσατον πραχθῆναι, ἢ ῥηθῆναι; ὃ τι γὰρ ἂν τοῦτο ἦ, ἔξεστιν αὐτὸ πράξαι, ἢ εἰπεῖν· καὶ μὴ προφατίζου, ὡς κωλυόμενος. Οὐ πρότερον παύσῃ σένων, πρὶν ἢ τοῦτο μάθῃς ⁵, ὅτι, οἷόν ἐστι τοῖς ἡδυπαθοῦσιν ἢ τρυφῇ, τοιοῦτό σοι ⁶ τὸ ἐπὶ τῆς ὑποβαλλομένης καὶ ὑποπιπτούσης ὕλης ποιεῖν τὰ οἰκεία τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ· ἀπόλαυσιν γὰρ θεῷ ὑπολαμβάνειν πᾶν, ὃ ἔξεστι κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν. Πανταχοῦ δὲ

¹ Ἰσ. γρ. τί οὖν ἐντείνῃ*; ² ΔΓ, τὸ τοιοῦτο. ³ ὁ κωλύων. ⁴ εἶναι καί. ⁵ ΑΤ, μάθῃς*. ⁶ τοῦτό σοι.

ἔξεισι. Τῷ μὲν οὖν κυλίνδρῳ οὐ πανταχοῦ διδῶται φέρεσθαι τὴν ἰδίαν κίνησιν, οὐδὲ τῷ ὕδατι, οὐδὲ πυρί, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, ὅσα ὑπὸ φύσεως, ἢ ψυχῆς ἀλόγου, διοικεῖται· τὰ γὰρ διεύγοντα καὶ ἐνιστάμενα πολλά. Νοῦς δὲ καὶ λόγος διὰ παντὸς τοῦ ἀντιπίπτοντος οὕτως πορεύεσθαι δύναται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. Ταύτην τὴν ῥασιώνην πρὸ ὁμμάτων τιθέμενος, κατ' ἣν ἐνεχθήσεται ὁ λόγος διὰ πάντων, ὡς πῦρ ἄνω, ὡς λίθος κάτω, ὡς κύλινδρος κατὰ πρανοῦς, μηκέτι μηδὲν ἐπιζητεῖ. Τὰ γὰρ λοιπὰ ἐγκόμματα ἤτοι τοῦ σωματικοῦ ¹ ἐς τοῦ νεκροῦ, ἢ χωρὶς ὑπολήψεως, καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ λόγου ἐνδόσεως, οὐ θραύει, οὐδὲ ποιεῖ κακὸν οὐδοτιοῦν· ἐπεὶ τοι καὶ ὁ πάσχων αὐτὸ ², κακὸς ἂν εὐθὺς ἐγίνετο ³. Ἐπὶ γοῦν τῶν ἄλλων κατασκευασμάτων πάντων, ὅ τι ἂν κακόν τινα αὐτῶν συμβῇ, παρὰ τοῦτο χεῖρον γίνεται αὐτὸ τὸ πάσχον· ἐνταῦθα δὲ, εἰ δεῖ εἰπεῖν, καὶ κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐπαινετώτερος, ὁρθῶς χρώμενος τοῖς προσπίπτουσιν. Ὅλως δὲ μέμνησο, ὅτι τὴν φύσει πολίτην οὐδὲν βλάπτει, ὁ πόλιν οὐ βλάπτει, οὐδὲ γε πόλιν βλάπτει, ὁ νόμον οὐ βλάπτει· τούτων δὲ τῶν καλουμένων ἀκκληρημάτων οὐδὲν βλάπτει νόμον. Ὁ τοίνυν νόμον οὐ βλάπτει, οὔτε πόλιν, οὔτε πολίτην.

λε'. Τῷ δεδηγμένῳ ⁴ ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογμάτων ἀρκεῖ καὶ τὸ βραχύτατον, καὶ ἐν μέσῳ κείμενον εἰς ὑπόμνησιν ἀλυπίας καὶ ἀφοβίας. Οἶον·

Φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δὲ θ' ὕλη
Τηλεθάωσα φύει· ἔκρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη·
ὣς ἀνδρῶν γενεὴ, ἡμὲν φύει, ἡδ' ἀπολήγει.

Φυλλάρια ⁵ δὲ καὶ τὰ τεκνία σου· φυλλάρια δὲ καὶ ταῦτα τὰ ἐπιδοῶντα ἀξιοπίσως, καὶ ἐπευφημοῦντα ⁶, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων

¹ Ἰσ. γρ. σωματίου*. ² Ἰσ. γρ. αὐτός. ³ ΑΤ, ἐγένετο*. ⁴ δεδηγμένον. ⁵ Ἰσ. γρ. δεδευμένῳ, ἢ, δεδηδαγμένῳ. ⁶ φυλλάριον. ⁶ ἐπιφημοῦντα.

καταρώμενα, ἡ ἡσυχῇ ψέγοντα καὶ χλευάζοντα· φυλλάρια δὲ ὁμοίως καὶ τὰ διαδεξόμενα τὴν ὑσεροφημίαν. Πάντα γὰρ τὰ τοιῦτα ¹ ἔαρος ἐπιγίγνεται ὥρῃ· εἴτα ἄνεμος καταδέβληκεν· ἔπειθ' ἡ ὕλη ἕτερα ἀντὶ τούτων φύει. Τὸ δὲ ὀλιγοχρόνιον κοινὸν ἀπάντων ²· ἀλλὰ σὺ πάντα, ὡς αἰώνια ἐσόμενα, φεύγεις καὶ διώκεις. Μικρὸν καὶ καταμύσεις· τὸν δὲ ἐξενεγκόντα σε ἤδη ἄλλος θρηνήσει.

λέ. Τὸν ὑγιαίνοντα ὀφθαλμὸν πάντα ὄραν δεῖ τὰ ὀρατά, καὶ μὴ λέγειν, Τὰ χλωρὰ θέλω· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμιῶντός ἐστι. Καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἀκοήν, καὶ ὁσπρησιν, εἰς πάντα δεῖ τὰ ἀκουσὰ καὶ ὁσφραντὰ ἐτοίμην εἶναι. Καὶ τὸν ὑγιαίνοντα σόμαχον πρὸς πάντα τὰ τρόφιμα ³ ὁμοίως ἔχειν, ὡς μύλην πρὸς πάντα, ὅσα ἀλήσουσα ⁴ κατεσκευάσαι. Καὶ τοίνυν τὴν ὑγιαίνουσαν διάνοιαν πρὸς πάντα δεῖ τὰ συμβαίνοντα ἐτοίμην εἶναι· ἡ δὲ λέγουσα, Τὰ τεκνία σωζέσθω, καὶ πάντες, ὃ τι ἂν πράξω, ἐπαινείτωσαν, ὀφθαλμός ἐστι, τὰ χλωρὰ ζητῶν, ἡ ὀδόντες τὰ ἀπαλά.

λς'. Οὐδεὶς ἐστὶν οὕτως εὐποτμος, ᾧ ἀποθνήσκοντι οὐ παρεσῆζονται ⁵ τινες, ἀσπαζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακόν. Σπουδαῖος καὶ σοφὸς ἦν· μὴ τὸ πανύστατον ἔσαι τις, ὁ καθ' αὐτὸν λέγων, Ἀναπνεύσω μέν ⁶ ποτε ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ. Χαλεπὸς μὲν οὐδενὶ ἡμῶν ἦν, ἀλλὰ ἡσθάνομην, ὅτι ἡσυχῇ καταγινώσκει ἡμῶν. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ σπουδαίου. Ἐφ' ἡμῶν δὲ πόσα ἄλλα ἐστὶ, δι' ἃ πολὺς ὁ ἀπαλλακτιῶν ἡμῶν; τοῦτο οὖν ἐννοήσεις ἀποθνήσκων, καὶ εὐκολώτερον ἐξέλευσθαι, λογιζόμενος· ἐκ τοιοῦτου βίου ἀπέρχομαι, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ κοινωνοί, ὑπὲρ ὧν τὰ τοσαῦτα ἡγωνισάμην, ηὔξάμην, ἐφρόντισα, αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἐθέλουσί με ὑπάγειν,

¹ γὰρ ταῦτα. ² πᾶσιν. ³ πάντα τρόφιμα. ⁴ ἀλέσουσα. ⁵ παρασῆζονται. ⁶ ἀναπνεύσω μέν.

ἄλλην τινὰ τυχὸν ἐκ τούτου ῥαζώνην ἐλπίζοντες. Τί ἂν οὖν τις ἀντέχοιτο τῆς ἐνταῦθα μακροτέρας διατριβῆς; Μὴ μέντοι διὰ τοῦτο ἔλαττον εὐμενῆς αὐτοῖς ἄπιθι, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἔθως διασώζων, φίλος, καὶ εὖνους, καὶ ἵλεως, καὶ μὴ πάλιν ὡς ἀποσπώμενος· ἀλλ', ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθανατοῦντος εὐκόλως τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξειλεῖται, τοιαύτην καὶ τὴν ἀπὸ τούτων ἀποχώρησιν δεῖ γενέσθαι ¹. καὶ γὰρ τούτοις ἡ φύσις σε συνῆψε ², καὶ συνέκρινεν. Ἀλλὰ νῦν διαλύει; διαλύομαι, ὡς ἀπὸ οἰκείων μὲν, οὐ μὴν ἀνθελκόμενος, ἀλλ' ἀδιάσως· ἐν γὰρ καὶ τοῦτο τῶν κατὰ φύσιν.

λζ'. Ἐτίσων ἐπὶ παντός, ὡς οἶόν τε, τοῦ πρασσομένου ὑπὸ τινος, ἐπιζητεῖν κατὰ σαυτόν· Οὗτος τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρει ³, Ἄρχου δὲ ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ σαυτόν πρῶτον ἐξέταζε.

λή. Μέμνησο, ὅτι τὸ νευροσπασοῦν ἐσιν ἐκεῖνο, τὸ ἔνδον ἐγκεκρυμμένον· ἐκεῖνο ῥητορεία, ἐκεῖνο ζωὴ, ἐκεῖνο, εἰ δεῖ εἰπεῖν, ἄνθρωπος. Μηδέποτε συμπεριφαντάζου τὸ περικείμενον ἀγγειῶδες, καὶ τὰ ὄργανια ταῦτα τὰ περιπεπλασμένα. Ὅμοια γάρ ἐσι σκεπάρνω, μόνον ⁴ διαφέροντα, καθότι προσφυῇ ἐσιν. Ἐπεὶ τοι οὐ μᾶλλον τι τούτων ὀφελός ἐστι τῶν μορίων, χωρὶς τῆς κινούσης καὶ ἰσχύσης αὐτὰ αἰτίαις, ἢ τῆς κερκίδος τῇ ὑφαντρίᾳ, καὶ τοῦ καλάμου τῷ γράφοντι, καὶ τοῦ μασιγίου τῷ ἡνιόχῳ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΙΑ.

Τὰ ἴδια τῆς λογικῆς ψυχῆς· ἑαυτὴν ὀρᾷ, ἑαυτὴν διαρρηοῖ, ἑαυτὴν, ὅποιαν ἂν βούληται, ποιῇ, τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὴ καρποῦται (τοὺς γὰρ τῶν φυτῶν καρπούς, καὶ τὸ ἀνάλο-

¹ Ἰσ.γρ. γίνεσθαι*. ² ΑΤ, ἡ φύσις συνῆψε*. ³ Ἰσ.γρ. ἐπὶ τί ἀναφέρει. ⁴ μόνον δέ.

γον ἐπὶ τῶν ζώων, ἄλλοι καρποῦνται), τοῦ ἰδίου τέλους τυγχάνει, ὅπου ἂν τὸ τοῦ βίου πέρας ἐπιςῇ. Οὐχ, ὥσπερ ἐπὶ ὀρχήσεως καὶ ὑποκρίσεως, καὶ τῶν τοιούτων, ἀτελής γίνεται ἡ ὅλη πράξις, εἰάν τι ἐγκόψῃ· ἀλλ' ἐπὶ παντὸς μέρους, καὶ ὅπου ἂν καταληφθῇ, πλήρες καὶ ἀπροσδεές ἑαυτῇ τὸ προτεῖν ποιεῖ· ὥς εἰπεῖν, Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. Ἔτι δὲ περιέρχεται τὸν ὅλον κόσμον, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν κενόν, καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται, καὶ τὴν περιοδικὴν παλιγγενεσίαν τῶν ὅλων ἐμπεριλαμβάνει, καὶ περινοεῖ, καὶ θεωρεῖ, ὅτι οὐδὲν νεώτερον ὄψονται οἱ μετ' ἡμᾶς, οὐδὲ περιττότερον εἶδον οἱ πρὸ ἡμῶν· ἀλλὰ τρόπον τινα ὁ τεσσαρακοντούτης, εἰάν νοῦν ὁποσονοῦν ἔχῃ, πάντα τὰ γεγονότα καὶ τὰ ἐσόμενα ἐώρακε κατὰ τὸ ὁμοειδές. Ἴδιον δὲ λογικῆς ψυχῆς, καὶ τὸ φιλεῖν τοὺς πλησίον, καὶ ἀλήθεια, καὶ αἰδώς, καὶ τὸ μηδὲν ἑαυτῆς προτιμαῖν, ὅπερ ἴδιον καὶ νόμου. Οὕτως ἄρ' οὐδὲν διήνεγκε λόγος ὀρθὸς, καὶ λόγος δικαιοσύνης.

β'. Ὡδῆς ἐπιτερποῦς, καὶ ὀρχήσεως, καὶ παγκρατίου καταφρονήσεις, εἰάν τὴν μὲν ἐμμελῆ φωνὴν καταμερίσῃς εἰς ἕκασον τῶν φθόγγων, καὶ κατ' ἓνα πύξῃ σεαυτοῦ, εἰ τούτου ἡττων εἶ· διατραπήσῃ γάρ· ἐπὶ δὲ ὀρχήσεως τὸ ἀνάλογον ποιήσῃς¹ κατ' ἐκάστην κίνησιν, ἢ σχέσιν· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ παγκρατίου. Ὡς οὖν, χωρὶς ἀρετῆς καὶ τῶν ἀπ' ἀρετῆς, μέμνησο ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος τρέχειν, καὶ τῇ διαιρέσει αὐτῶν εἰς καταφρόνησιν ἰέναι· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τὸν βίου ὅλον μετὰφερε.

γ'. Οἷα ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡ ἑτοιμος, εἰάν ἤδη ἀπολυθῆναι δεῇ τοῦ σώματος, καὶ ἤτοι σθεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμεῖναι. Τὸ δὲ ἑτοιμον τοῦτο, ἵνα ἀπὸ ἰδικῆς κρίσεως ἔρχηται, μὴ κατὰ ψιλὴν παράταξιν, ὡς οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ λελογισμένως, καὶ σεμνῶς, καὶ ὥς καὶ ἄλλον πείσαι, ἀτραγῶδως.

¹ ποιήσας.

δ'. Πεποίηκά τι κοινωνικῶς; οὐκοῦν ὠφέλημαι· τοῦτο ἵνα αἰεὶ πρόχειρον ἅπαντᾶ· καὶ μηδαμοῦ παύου.

έ. Τίς σου ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶναι. Τοῦτο δὲ πῶς ἄλλως ¹ γίνεται ἢ ἐκ θεωρημάτων, τῶν μὲν περὶ τῆς τοῦ ὄλου φύσεως, τῶν δὲ περὶ τῆς ἰδίας τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς;

ζ'. Πρῶτον αἱ τραγωδίαὶ παρήχθησαν ὑπομνηστικαὶ τῶν συμβαινόντων, καὶ ὅτι ταῦτα οὕτω πέφυκε γίνεσθαι, καὶ ὅτι, οἷς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ψυχαγωγεῖσθε, τούτοις μὴ ἄχθεσθε ² ἐπὶ τῆς μείζονος σκηνῆς. Ὁράτε γάρ, ὅτι οὕτω δεῖ ταῦτα ³ περαίνεσθαι, καὶ ὅτι φέρουσιν αὐτὰ καὶ οἱ κεκραγότες· Ἰὼ Κιθαίων. Καὶ λέγεται δὲ τινα ὑπὸ τῶν τὰ δράματα ποιούντων χρησίμως· οἷόν ἐστιν ἐκεῖνο μάλιστα,

Εἰ δ' ἡμελήθην ⁴ ἐκ θεῶν καὶ παῖδ' ἐμῶ,

Ἐχει λόγον καὶ τοῦτο·

καὶ πάλιν,

Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι ⁵ [χρεῶν]·

καί,

Βίον ⁶ θερίζειν ὥςτε κάρπιμον εἶχυν·

καὶ ὅσα τοιαῦτα. Μετὰ δὲ τὴν τραγωδίαν ἡ ἀρχαία κωμωδία παρήχθη, παιδαγωγικὴν παρρησίαν ἔχουσα, καὶ τῆς ἀτυφίας οὐκ ἀχρήσως δι' αὐτῆς τῆς ⁷ εὐθυρρήμοσύνης ὑπομιμνήσκουσα· πρὸς οἷόν τι καὶ Διογένης ταυτὶ ⁸ παρελάμβανε. Μετὰ ταῦτα τίς ἡ μέση κωμωδία, καὶ λοιπὸν ἡ νέα πρὸς τί ποτε παρείληπται, ἢ ⁹ κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὴν ἐκ μιμνήσεως φιλοτεχνίαν ὑπερῶν, ἐπίστησον. Ὅτι μὲν γὰρ λέγεται καὶ ὑπὸ τούτων τινὰ

¹ πῶς καλῶς. ² Ἰσ. γρ. καὶ ὅπως, οἷς ἐπὶ τῆς.... μὴ ἄχθησθε.

³ πάντα. ⁴ ἐμελήθην. ⁵ θυμεῖσθαι. ⁶ βίου. ⁷ Ἰσ. γρ. διὰ τῆς*.

⁸ Ἰσ. γρ. ταύτην. ⁹ ἢ.

χρήσιμα, οὐκ ἀγνοεῖται· ἀλλὰ ἡ ὅλη ἐπιβολὴ τῆς τοιαύτης ποιήσεως καὶ δραματοουργίας πρὸς τίνα ποτὲ σκοπὸν ἀπέβλεψε.

ζ'. Πῶς ἐναργῆς προσπίπτει τὸ μὴ εἶναι ἄλλην βίου ὑπόθεσιν εἰς τὸ φιλοσοφεῖν οὕτως ἐπιτήδειον, ὡς ταύτην, ἐν ἣ νῦν ὦν τυγχάνεις;

η'. Κλάδος, τοῦ προσεχοῦς κλάδου ἀποκοπεῖς, οὐ δύναται μὴ καὶ τοῦ ὅλου φυτοῦ ἀποκεκόφθαι. Οὕτω δὴ καὶ ἄνθρωπος, ἑνὸς ἀνθρώπου ἀποσχισθεῖς, ὅλης τῆς κοινωνίας ἀποπέπτωκε. Κλάδον μὲν οὖν ἄλλος ἀποκόπτει· ἄνθρωπος δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ πλησίον χωρίζει, μισήσας καὶ ἀποστραφεῖς ¹, ἀγνοεῖ δὲ, ὅτι καὶ τοῦ ὅλου πολιτεύματος ἅμα ἀποτέτμηκεν ἑαυτόν. Πλὴν ἐκείνὸ γε δῶρον τοῦ συνησαμένου τὴν κοινωνίαν Διός· ἔξεσι γὰρ πάλιν ἡμῖν συμφῦναι τῷ προσεχεῖ, καὶ πάλιν τοῦ ὅλου συμπληρωτικοῖς γενέσθαι ². Πλεονάκεις μέντοι γινόμενον τὸ κατὰ τὴν τοιαύτην διαίρεσιν, δυσένωτον καὶ δυσἀποκατάστατον ³ τὸ ἀποχωροῦν ⁴ ποιεῖ. Ὅλως τε οὐχ ὁμοῖος ὁ κλάδος, ὁ ἀπ' ἀρχῆς συμβλασθήσας, καὶ σύμπνους συμμείνας, τῷ μετὰ τὴν ἀποκοπὴν αὖτις ἐγκεντρισθέντι, ὃ τί ποτε λέγουσιν οἱ φυτουργοί. Ὁμοθαμνεῖν μὲν, μὴ ὁμοδογματεῖν δέ.

θ'. Οἱ ἐνιστάμενοι προΐοντι σοι κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὥσπερ ἀπὸ τῆς ὑγιοῦς πράξεως ἀποτρέψαι ⁵ σε οὐ δυνήσονται, οὕτως μὴδὲ τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐμενεΐας ἐκκρουέτωσαν· ἀλλὰ φύλασσε σεαυτὸν ⁶ ἐπ' ἀμφοτέρων ὁμοίως, μὴ μόνον ἐπὶ τῆς εὐσαθοῦς κρίσεως καὶ πράξεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς πρὸς τοὺς κωλύειν ἐπιχειροῦντας, ἢ ἄλλως δυσχεραίνοντας, πραότητος. Καὶ γὰρ τοῦτο ἀσθενές, τὸ χαλεπαίνειν αὐτοῖς, ὥσπερ τὸ

¹ ἀποστραφεῖς. ² ΑΤ, γίνεσθαι*. ³ δυσἀποκατάστατον. ⁴ προχωροῦν. ⁵ ἀποτρέψαι. ⁶ ἑαυτόν.

ἀποσῆναι τῆς πράξεως, καὶ ἐνδοῦναι καταπλαγέντα· ἀμφότεροι γὰρ ἐπίσης λειποτάκται ¹, ὁ μὲν ὑποτρέσας, ὁ δὲ ἀλλοτριωθεὶς πρὸς τὸν φύσει συγγενῇ καὶ φίλον.

ι. Οὐκ ἔστι χείρων οὐδεμία φύσις τέχνης· καὶ γὰρ αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται. Εἰ δὲ τοῦτο, ἡ πασῶν τῶν ἄλλων τελειωτάτη ² καὶ περιληπτικωτάτη φύσις οὐκ ἂν ἀπολείποιτο τῆς τεχνικῆς εὐμηχανίας. Πάσαι δὲ γε τέχναι τῶν κρειττόνων ἕνεκεν τὰ χείρω ποιοῦσιν· οὐκοῦν καὶ ἡ κοινὴ φύσις. Καὶ δὴ ἔνθεν μὲν γένεσις δικαιοσύνης, ἀπὸ δὲ ταύτης αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑφίστανται· οὐ γὰρ τηρηθήσεται τὸ δίκαιον, ἐὰν ἦτοι διαφερώμεθα πρὸς τὰ μέσα, ἢ εὐεξαπάτητοι καὶ προπτωτικοὶ καὶ μεταπτωτικοὶ ὦμεν.

ια. Οὐκ ³ ἔρχεται ἐπὶ σὲ τὰ πράγματα, ὧν αἱ διώξεις καὶ φυγαὶ θορυβοῦσί σε, ἀλλὰ τρόπον τινὰ αὐτὸς ἐπ' ἐκεῖνα ἔρχη. Τὸ γοῦν κρίμα τὸ περὶ αὐτῶν ἡσυχάζετω, κἀκεῖνα μενεῖ ⁴ ἀτρεμοῦντα, καὶ οὔτε διώκων, οὔτε φεύγων ὀφθήσῃ.

ιβ. Σφαῖρα ψυχῆς αὐτοειδῆς, ὅταν μῆτε ἐκτείνηται ἐπὶ τι, μῆτε ἔσω συντρέχῃ, μῆτε σπειράται μῆτε συνιζάνῃ ⁵, ἀλλὰ φωτὶ λάμπηται, ὧ τὴν ἀλήθειαν ὁρᾷ τὴν πάντων, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ.

ιγ. Καταφρονήσει μου τίς; ὀψεται. Ἐγὼ δὲ ὀψομαι, ἵνα μὴ τι καταφρονήσεως ἄξιον πράσσω ἢ λέγων εὐρίσκωμαι. Μισήσει; ὀψεται. Ἀλλὰ ἐγὼ εὐμενὴς καὶ εὖνους παντὶ, καὶ τούτῳ αὐτῷ ἔτοιμος τὸ παρορώμενον δεῖξαι, οὐκ ὀνειδιστικῶς, οὐδὲ ὡς κατεπιδεικνύμενος, ὅτι ἀνέχομαι, ἀλλὰ γνησίως καὶ χρηστῶς, οἷος ὁ Φωκίων ἐκεῖνος, εἰ γε μὴ προσεποιεῖτο. Τὰ ἔσω γὰρ δεῖ τοιαῦτα εἶναι, καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν βλέπεσθαι ἄνθρωπον πρὸς

¹ λειποτάκται. ² τελειωτάτη. ³ Εἰ οὐκ. Ἰσ. γρ. Μὴ οὐκ*. ⁴ μένει. ⁵ ΑΤ, συντρέχῃ, μῆτε συνιζάνῃ (ΔΓ, συντρέχῃ, μῆτε σπείρηται, μῆτε συνιζάνῃ)*.

μηδὲν ἀγανακτικῶς διατιθέμενον, μηδὲ δεινοπαθοῦντα. Τί γάρ σοι κακὸν, εἰ αὐτὸς νῦν ποιεῖς τὸ τῇ φύσει σου οἰκεῖον, καὶ δέχῃ ¹ τὸ νῦν τῇ τῶν ὄλων φύσει εὐκαιρον, ἄνθρωπος τεταγμένος πρὸς τὸ γίνεσθαι δι' ὅτου δὴ τὸ κοινῇ συμφέρον;

ιδ'. Ἀλλήλων καταφρονουῦντες, ἀλλήλοις ἀρεσκεύονται ², καὶ ἀλλήλων ὑπερέχειν θέλοντες, ἀλλήλοις ὑποκατακλίνονται.

ιέ. Ὡς σαπρὸς καὶ κίβδηλος ὁ λέγων· Ἐγὼ προήρημαι ἀπλῶς σοι προσφέρεισθαι; Τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; τοῦτο οὐ δεῖ προλέγειν. Αὐτὸ ³ φανήσεται· ἐπὶ τοῦ μετώπου γεγραφθαι ὀφείλει εὐθὺς ἢ φωνή. Τοιοῦτον ἔχει, εὐθὺς ἐν τοῖς ὁμμασιν ἐξέχει ⁴, ὡς τῶν ἐρασῶν ἐν τῷ βλέμματι πάντα εὐθὺς γνωρίζει ὁ ἐρώμενος. Τοιοῦτον ὅπως δεῖ τὸν ἀπλοῦν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, οἷου γράσωνα, ἵνα ὁ παρασᾶς, ἅμα τῷ προσελθεῖν, θέλει οὐ θέλει, αἰσθεται. Ἐπιτήδευσις δὲ ἀπλότητος σκαλμη ἐσὶν ⁵. Οὐδὲν ἐσιν αἰσχίον λυκοφιλίας. Πάντων μάλισα τοῦτο φεύγε. Ὁ ἀγαθός, καὶ ἀπλοῦς, καὶ εὐμενής, ἐν τοῖς ὁμμασιν ἔχουσι ταῦτα, καὶ οὐ λανθάνει.

ις'. Κάλισα διαζῆν ⁶, δύνاميς αὕτη ἐν τῇ ψυχῇ, ἐὰν πρὸς τὰ ἀδιάφορα ἀδιαφορῇ. Ἀδιαφορήσει δὲ, ἐὰν ἕκαστον αὐτῶν θεωρῇ διηρημένως, καὶ ὀλικῶς ⁷, καὶ μεμνημένος, ὅτι οὐδὲν αὐτῶν ὑπόληψιν περὶ αὐτοῦ ἡμῖν ἐμποιεῖ, οὐδὲ ἐρχεται ἐφ' ἡμᾶς· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀτρεμεῖ, ἡμεῖς δὲ ἐσμεν, οἱ τὰς περὶ αὐτῶν κρίσεις γεννῶντες, καὶ οἷον γράφοντες ἐν ἑαυτοῖς ⁸, ἐξὸν μὲν μὴ γράφειν, ἐξὸν δὲ, κἂν που λάθῃ, εὐθὺς ἐξαλείψαι· ὅτι ὀλίγου χρόνου ἔσαι ἢ τοιαύτη προσοχή, καὶ λοιπὸν πεπαύσεται ὁ βίος. Τί μέντοι δύσκολον ὅπως ἔχει ⁹ ταῦτα;

¹ εἰ αὐτὸς νῦν ποιεῖ τὸ ἐπὶ τῇ φύσει σου οἰκεῖον; οὐ δέχῃ. ² ἀρεσκεύοντες. ³ αὐτοῦ. ⁴ Ἰσ. γρ. ἢ φωνή, τοιοῦτόν τι ἔχειν, οἷον εὐθὺς ἐν τοῖς ὁμμασιν ἐξέχειν*. ⁵ Ἰσ. γρ. σκαμβῆ ἐσιν. ⁶ Κάλισα δὲ ζῆν. ⁷ Ἰσ. γρ. καὶ ὀδικῶς. ⁸ Ἰσ. γρ. καὶ μὴ ὀλικῶς*. ⁹ γράφοντες ἑαυτοῖς. ⁹ ΑΤ, καλῶς ἔχειν*. ΔΓ, ἄλλως ἔχει.

Εἰ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἐσί, χαῖρε αὐτοῖς, καὶ ῥάδια ἔσω¹ σοι· εἰ δὲ παρὰ φύσιν, ζήτηι, τί ἐσί σοι κατὰ τὴν σὴν φύσιν, καὶ ἐπὶ τοῦτο σπεῦδε, καὶ ἄδοξον ἢ· παντὶ γὰρ συγγνώμη, τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ζητοῦντι.

ιζ'. Πόθεν ἐλήλυθεν ἕκασον, καὶ ἐκ τίνων ἕκασον ὑποκειμένων², καὶ εἰς τί μεταβάλλει, καὶ οἷον ἔσαι μεταβαλὼν³, καὶ ὥς οὐδὲν κακὸν πείσεται.

ιη. Καὶ πρῶτον, τίς ἡ πρὸς αὐτοὺς μοι σχέσις· καὶ ὅτι ἀλλήλων ἔνεκεν γεγόναμεν· καὶ κατ' ἕτερον λόγον, προσησόμενος αὐτῶν γέγονα, ὡς κριὸς ποιμένης, ἢ ταῦρος ἀγέλης. Ἄνωθεν δὲ ἔπιθι, ἀπὸ τοῦ, Εἰ μὴ ἄτομοι, φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα· εἰ τοῦτο, τὰ χείρονα τῶν κρείττωνων ἔνεκεν, ταῦτα δὲ ἀλλήλων.

Δεύτερον δὲ, ὅποιοί τινές εἰσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐν τῷ κλιναρίῳ, τᾶλλα· μάλισα δὲ, οἷας ἀνάγκας δογμάτων κειμένους ἔχουσιν· καὶ αὐτὰ δὲ ταῦτα μεθ' οἷου τύφου ποιοῦσι.

Τρίτον, ὅτι, εἰ μὲν ὀρθῶς ταῦτα ποιοῦσιν, οὐ δεῖ δυσχεραίνειν· εἰ δ' οὐκ ὀρθῶς, δηλονότι ἄκοντες καὶ ἀγνοοῦντες. Πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἄκουσα εἴρεται, ὥσπερ τοῦ ἀληθοῦς, οὕτως καὶ τοῦ κατ' ἀξίαν ἐκάστῳ προσφέρεισθαι. Ἀχθονται γοῦν ἀκούοντες ἄδικοι, καὶ ἀγνώμονες, καὶ πλεονέκται, καὶ καθάπαξ ἁμαρτητικοὶ περὶ τοὺς πλησίον.

Τέταρτον, ὅτι καὶ αὐτὸς πολλὰ ἁμαρτάνεις, καὶ ἄλλος τοιοῦτος εἶ· καὶ εἴ τινων δὲ ἁμαρτημάτων ἀπέχη, ἄλλὰ τὴν γε ἔξιν ποιητικὴν⁴ ἔχεις⁵, εἰ καὶ διὰ δειλίαν, ἢ δοξοκοπίαν, ἢ τοιοῦτό τι κακὸν, ἀπέχη τῶν ὁμοίων ἁμαρτημάτων.

Πέμπτον, ὅτι οὐδὲ, εἰ ἁμαρτάνουσι, κατελιηφας· πολλὰ γὰρ καὶ κατ' οἰκονομίαν γίνεται. Καὶ ὅλως πολλὰ δεῖ πρό-

¹ Ἰσ.γρ. ἔσω. ² Ἰσ.γρ. συγκαίμενον*. ³ μεταβάλλον. ⁴ Ἰσ.γρ. ἔξιν τὴν ποιητικὴν*. ΔΓ, ἔξιν ἐποιετικήν. ⁵ ἔχεις. ⁶ γὰρ κατ'.

τερον μαθεῖν, ἵνα τις περί ἀλλοτρίας πράξεως καταληπτικῶς τι ἀποφάνηται.

ἔκτον, ὅτι, ὅταν λίαν ὀργανακτῆς, ἢ καὶ δυσπαθῆς, ἀκαριαῖος ὁ ἀνθρώπειος βίος, καὶ μετ' ὀλίγον πάντες ἐξετάθημεν.

Ἐβδομον, ὅτι οὐχ αἱ πράξεις αὐτῶν ἐνοχλοῦσιν ἡμῖν· ἐκεῖναι γάρ εἰσιν ἐν τοῖς ἐκείνων ἡγεμονικοῖς· ἀλλὰ αἱ ἡμέτεραι ὑπολήψεις. Ἄρον γοῦν, καὶ θέλησον ἀφεῖναι τὴν ὡς περὶ δεινοῦ κρίσιν, καὶ ἀπῆλθεν ἡ ὀργή. Πῶς οὖν ἄρης ¹; Λογισάμενος, ὅτι οὐκ αἰσχρόν· ἐάν γάρ μὴ μόνον ἢ τὸ αἰσχρόν κακόν, ἀνάγκη καὶ σέ πολλά ἀμαρτάνειν, καὶ λησῇ καὶ παντοῖον γενέσθαι ².

Ὅγδοον, ὅσω ³ χαλεπώτερα ἐπιφέρουσιν αἱ ὀργαὶ καὶ λύπαι, αἱ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἤπερ αὐτὰ ἔσιν, ἐφ' οἷς ὀργιζόμεθα καὶ λυπούμεθα.

Ἐννατον, ὅτι τὸ εὐμενὲς ἀνίκητον, ἐάν γνήσιον ἢ, καὶ μὴ σεσηρὸς, μηδὲ ὑπόκρισις. Τί γάρ σοι ποιήσῃ ὁ ὕβριστικώτατος, ἐάν διατελῆς εὐμενὲς αὐτῷ ⁴, καὶ, εἰ οὕτως ἔτυχε, πράως παραινῆς καὶ μεταδιδάσκης εὐσχολῶν παρ' αὐτὸν ἐκείνου τὸν καιρὸν, ὅτε κακὰ ποιεῖν σε ἐπιχειρεῖ, Μὴ, τέκνον· πρὸς ἄλλο πεφύκαμεν. Ἐγὼ μὲν οὐ μὴ βλαβῶ, σὺ δὲ βλάβῃ, τέκνον. Καὶ δεικνύναι εὐαφῶς καὶ ὀλικῶς ⁵, ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅτι οὐδὲ μέλισσαι αὐτὸ ποιοῦσιν, οὐδ' ὅσα συναγελαστικά πέφυκε. Δεῖ δὲ μήτε εἰρωνικῶς αὐτὸ ποιεῖν, μήτε ὀνειδιστικῶς, ἀλλὰ φιλοσόφως καὶ ἀδῆκτως τῇ ψυχῇ· καὶ μὴ ὡς ἐν σχολῇ, μηδὲ ἵνα ἄλλος παρασᾶς θαυμάσῃ· ἀλλ' ἥτοι πρὸς μόνον, καὶ ἐάν ἄλλοι τινὲς περιεσῇκωσι ⁶.

Τούτων τῶν ἐννέα κεφαλαίων μέμνησο, ὡς παρὰ τῶν Μουσῶν δῶρα εἰληφώς· καὶ ἄρξαι ποτὲ ἀνθρώπος εἶναι, ἕως ζῆς.

¹ AT ἀρῶ (γρ. ἄρω) *. ΔΓ ἄρεις. ² Ἰσ.γρ. γίνεσθαι *. ³ Ἰσ.γρ. ὡς *. ⁴ Ἰσ.γρ. αὐτῷ ὢν. ⁵ Ἰσ.γρ. ὀλικῶς. ⁶ Ἰσ.γρ. ἢ, ἐάν ἄλλοι τινὲς περιεσῇκωσι. . . . * (Λεῖπει γάρ τι).

Φυλακτέον δὲ ἐπίσης τῷ ὀργίζεσθαι αὐτοῖς, τὸ κολακεύειν αὐτούς· ἀμφοτέρω γὰρ ὁκοινώνητα, καὶ πρὸς βλάβην φέρει. Πρόχειρον δὲ ἐν ταῖς ὀργαῖς, ὅτι οὐχὶ τὸ θυμοῦσθαι ἀνδρικόν, ἀλλὰ τὸ πρᾶον καὶ ἡμερον, ὥσπερ ἀνθρωπικώτερον, οὕτως καὶ ἀρρενικώτερον· καὶ ἰσχύος καὶ νεύρων καὶ ἀνδρείας τούτῳ μέτεστι, οὐχὶ τῷ ἀγανακτοῦντι καὶ δυσαρεσοῦντι. Ὅσῳ γὰρ ἀπαθεία τοῦτο οἰκειότερον, τοσούτῳ καὶ δυνάμει. Ὡςπερ τε ἡ λύπη ἀσθενούς ¹, οὕτως καὶ ἡ ὀργή. Ἀμφοτέροι γὰρ τέτρωνται, καὶ ἐνθεδώκασιν.

Εἰ δὲ βούλει, καὶ δέκατον παρὰ τοῦ Μουσηγέτου δῶρον λάβε, ὅτι τὸ μὴ ἀξιοῦν ἀμαρτάνειν τοὺς φαύλους μαγκιὸν ἀδυνατου γὰρ ἐφίεται. Τὸ δὲ συγχωρεῖν ἄλλοις μὲν εἶναι τοιοῦτους ², ἀξιοῦν δὲ, μὴ εἰς σὲ ἀμαρτάνειν, ἄγνωμον καὶ τυραννικόν.

ιθ'. Τέσσαρας μάλιστα τροπὰς τοῦ ἡγεμονικοῦ παρὰφυλακτέον διηνεκῶς, καὶ ἐπειδὴν φωράσης, ἀπαλειπτέον, ἐπιλέγοντα ἐφ' ἑκάστου οὕτως· Τοῦτο τὸ φάντασμα οὐκ ἀναγκαῖον τοῦτο λυτικὸν κοινωνίας· τοῦτο οὐκ ἀπὸ σαυτοῦ μέλλεις λέγειν· τὸ γὰρ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν ἐν τοῖς ἀτοπωτάτοις νόμιζε. Τέταρτον δὲ ἐστὶ, καὶ ὁ σεαυτῷ ὀνειδιεῖς, ὅτι τοῦτο ἡττημένου ἐστὶ καὶ ὑποκατακλινομένου τοῦ ἐν σοὶ θειοτέρου μέρους τῇ ἀτιμωτέρῃ καὶ θυγῇ μοίρᾳ τῇ τοῦ σώματος, καὶ ταῖς τούτου παχείαις ἡδοναῖς.

κ. Τὸ μὲν ³ πνευμάτιόν σου, καὶ τὸ πυρῶδες πᾶν, ὅσον ἐγκέκραται, καίτοι φύσει ἀνωφερῇ ὄντα, ὅμως πειθόμενα τῇ τῶν ὄλων διατάξει, παρακρατεῖται ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ συγκρίματος. Καὶ τὸ γεῶδες δὲ τὸ ἐν σοὶ πᾶν, καὶ τὸ ὑγρὸν, καίτοι κατωφερῇ ὄντα, ὅμως ἐγήγερται καὶ ἔσθηκε τὴν οὐχ ἑαυτῶν φυσικὴν σάσιν. Οὕτως ἄρα καὶ τὰ στοιχεῖα ὑπακούει τοῖς ὀλοις, ἐπειδὴν πού καταταχθῇ ⁴, σὺν βίᾳ μένοντα, μέχρις ἂν ἐκείθεν

¹ ΔΓ, ἀσθενεῖ. ² Ἰσ. γρ. τοιοῦτοίς*. ³ μὴν. ⁴ καταχθῇ.

πάλιν τὸ ἐνθόσιμον τῆς διαλύσεως σημήνη. Οὐ δεινὸν οὖν, μόνον τὸ νοερὸν σου μέρος ἀπειδές εἶναι καὶ ἀγανακτεῖν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ; καίτοι οὐδὲν γε βίαιον τούτῳ ἐπιτάσσεται, ἀλλ' ἂ μόνον ¹ κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ· οὐ μέντοι ἀνέχεται, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν φέρεται. Ἡ γὰρ ἐπὶ τὰ ἀδικήματα, καὶ τὰ ἀκολασήματα, καὶ τὰς ὀργὰς, καὶ τὰς λύπας ², καὶ τοὺς φόβους κινήσις, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ ἀφισαμένον τῆς φύσεως. Καὶ ὅταν δέ τιμι τῶν συμβαινόντων δυσχεραίνῃ τὸ ἡγεμονικόν, καταλείπει καὶ τότε τὴν ἑαυτοῦ χώραν. Πρὸς ὁσιότητα ³ γὰρ καὶ θεοσεβείαν κατεσκευάσται, οὐχ ἦττον, ἢ πρὸς δικαιοσύνην. Καὶ γὰρ ταῦτα ἐν εἶδει ⁴ ἐστὶ τῆς εὐκοινωνησίας, μᾶλλον δὲ πρεσβύτερα τῶν δικαιοπραγημάτων.

κα'. Ὡ μὴ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἐστὶν αἰεὶ τοῦ βίου σκοπὸς, οὗτος εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δι' ὅλου τοῦ βίου εἶναι οὐ δύναται. Οὐκ ἀρκεῖ δὲ τὸ ⁵ εἰρημένον, ἐὰν μὴ καὶ κεῖνο προσῇ, ὅποιον εἶναι δεῖ τοῦτον τὸν σκοπὸν. Ὡσπερ γὰρ οὐχ ἡ πάντων τῶν ὁπωσοῦν τοῖς πλείοσι ⁶ δοκούντων ἀγαθῶν ὑπόληψις ὁμοία ἐστὶν, ἀλλ' ἡ τῶν τοιῶνδ' ἐτινων, τοὔτέστι τῶν κοινῶν· οὕτω καὶ τὸν σκοπὸν δεῖ τὸν κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν ὑποσῆσασθαι ⁷. Ὁ γὰρ εἰς τοῦτον πάσας τὰς ἰδίας ὁρμὰς ἀπευθύνων, πάσας τὰς πράξεις ὁμοίας ἀποδύσει, καὶ κατὰ τοῦτο αἰεὶ ὁ αὐτὸς ἔσται.

κβ'. Τὸν μὲν τὸν ὀρεινόν, καὶ τὸν κατοικίδιον, καὶ τὴν ποτίαν τούτου ⁸ καὶ διασέβησιν.

κγ'. Σωκράτης καὶ τὰ ⁹ τῶν πολλῶν δόγματα Λαμίας ἐκάλει, παιδίων δειμάτα.

κδ'. Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν ταῖς θεωρίαις ὑπὸ τῇ σκιᾷ τὰ βάρβαρα ἐτίθεσαν· αὐτοὶ δὲ, οὗ ἔτυχεν, ἐκαδέζοντο.

¹ ἀλλὰ μόνον. ² ἀκολασήματα, καὶ τὰς λύπας. ³ ἰσότητα. ⁴ Ἰσ. γρ. ταῦτα εἶδη*. ⁵ ἀρκεῖ τό. ⁶ ὁπωσοῦν πλείοσι. ⁷ ὑποσῆσθαι. ⁸ Ἰσ. γρ. τούτων* (ἰδ. Αἰσώπ. μύθ. 301). ⁹ Ἰσ. γρ. Σωκράτης δὲ τὰ*.

κέ. Τῷ Περδίκκᾳ ¹ ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ μὴ ἔρχεσθαι παρ' αὐτὸν, Ἰνα, ἔφη, μὴ τῷ κακίς ῥ' ὀλέθρῳ ἀπόλωμαι, τουτέσι, μὴ εὖ παθὼν οὐ δύνηθ' ἄντευποιῆσαι.

κς'. Ἐν τοῖς τῶν Ἐφεσίων ² γράμμασι παράγγελμα ἔκειτο, συνεχῶς ὑπομιμνήσκεσθαι τῶν παλαιῶν τινος τῶν ἀρετῇ χρησαμένων.

κς'. Οἱ Πυθαγόρειοι, ἔωθεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφορᾶν, ἵν' ὑπομιμνησκώμεθα τῶν αἰεὶ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως τὸ ἐαυτῶν ἔργον διανούντων, καὶ τῆς τάξεως, καὶ τῆς καθαρότητος, καὶ τῆς γυμνότητος. Οὐδὲν γὰρ προκαλύμμα ἄσρου.

κή. Οἷος ὁ Σωκράτης, τὸ κώδιον ὑπεζωσμένος, ὅτε ἡ Ξανθίππη λαβοῦσα τὸ ἱμάτιον ἔξω προῆλθε· καὶ ἃ εἶπεν ὁ Σωκράτης τοῖς ἐταίροις αἰδεσθεῖσι καὶ ἀναχωρήσασιν, ὅτε αὐτὸν εἶδον οὕτως ἐσαλμένον.

κς'. Ἐν τῷ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν οὐ πρότερον ἄρξεις, πρὶν ἀρχεῖν. Τοῦτο πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ βίῳ.

λ'. Δοῦλος πέφυκας, οὐ μέτεσί σοι λόγου.

λά. Ἐμὸν δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ.

λβ'. Μέμψονται δ' ἀρετὴν χαλεποῖς βάζοντες ἔπεσιν.

λγ'. Σῦκον χειμῶνος ζητεῖν, μαινομένου· τοιοῦτος ὁ παιδίου ζητῶν, ὅτε οὐκ ἔτι δίδοται.

λδ'. Καταφιλοῦντα τὸ παιδίον δεῖν, ἔλεγεν ³ ὁ Ἐπίκτητος, ἔνδον ἐπιφθέγγεσθαι, Αὔριον ἴσως ἀποθανῆ.—Δύσφημα ταῦτα.—Οὐδὲν δύσφημον, ἔφη, φυσικοῦ τινος ἔργου σημαντικόν· ἢ καὶ τὸ τοὺς σάχυας ⁴ θερισθῆναι δύσφημον.

λέ. Ὀμφαξ, σαφυλή, σαφίς, πάντα μεταβολαί, οὐκ εἰς τὸ μὴ ὂν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὂν.

λς'. Ληστῆς προαιρέσεως οὐ γίνεται· τὸ τοῦ Ἐπικτήτου.

¹ Ἰσ. γρ. Τῷ Περδίκκου. ² Ἰσ. γρ. Ἐπικουρείων. ³ παιδίον, ἐλεγεν. ⁴ τὸ σάχυας.

λξ'. Τέχνην δὲ ἔφη περὶ τὸ συγκατατίθεσθαι εὐρεῖν, καὶ ἐν τῷ περὶ τὰς ὁρμὰς τόπῳ τὸ προσεκτικὸν φυλάσσειν, ἵνα μεθ' ὑπεξαίρεσεως, ἵνα κοινωνικαί, ἵνα κατ' ἀξίαν· καὶ ὀρέξεως μὲν παντάπασιν ἀπέχεσθαι, ἐκκλίσει δὲ πρὸς μηδὲν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν χρῆσθαι.

λη. Οὐ περὶ τοῦ τυχόντος οὖν, ἔφη, ἐστὶν ὁ ἀγών, ἀλλὰ περὶ τοῦ μαίνεσθαι, ἢ μή ¹.

λθ'. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε· Τι θελετε; λογικῶν ψυχὰς ἔχειν, ἢ ἀλόγων;—Λογικῶν.—Τίνων λογικῶν; ὑγιῶν, ἢ φάυλων;—Υγιῶν.—Τί οὖν οὐ ζητεῖτε ²;—Ὅτι ἔχομεν.—Τί οὖν μάχεσθε καὶ διαφέρεσθε;

B I B Λ I O N I B.

ΠΑΝΤΑ ἐκεῖνα, ἐφ' ἃ διὰ περιόδου εὐχῇ ἐλθεῖν, ἤδη ἔχειν δύνασαι, εἰ μὴ σαυτῷ φθονῆς. Τοῦτο δὲ ἐστὶν, εἰ μὴ πᾶν τὸ παρελθὸν καταλίπης, καὶ τὸ μέλλον ἐπιτρέψῃς τῇ προνοίᾳ, καὶ τὸ παρὸν μόνον ἀπευδύνῃς πρὸς ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνην. Ὅσιότητα μὲν, ἵνα φιλήῃς τὸ ἀπονεμόμενον· σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σὲ τούτῳ. Δικαιοσύνην δὲ, ἵνα ἐλευθέρως καὶ χωρὶς περιπλοκῆς λέγῃς τε τάληθῃ, καὶ πράσῃς τὰ κατὰ νόμον, καὶ κατ' ἀξίαν μὴ ἐμποδίζῃ δέ σε, μήτε κακία ἀλλοτρία, μήτε ὑπόληψις, μήτε φωνή, μηδὲ μὴν αἰσθήσεις τοῦ περιτετραμμένου σοι σαρκιδίου· ὅψεται γὰρ τὸ πάσχον. Εἰ μὴ οὖν, ὅτεδήποτε πρὸς ἐξόδῳ·γένῃ, πάντα τὰ ἄλλα καταλιπὼν, μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου καὶ τὸ ἐν σοὶ θεῖον τιμῆσης, καὶ μὴ τὸ παύσεσθαι ποτε τοῦ ζῆν ³ φοβηθῆς, ἀλλὰ τό γε μηδέποτε ἄρξασθαι κατὰ φύσιν ζῆν· ἔσθ' ἄνθρωπος ἄξιος τοῦ γεννησάντος κόσμου, καὶ παύσῃ ξένος ὢν τῆς πατρίδος, καὶ θαυμάζων ὡς

¹ εἰ μή. ² τί οὖν ζητεῖτε; ³ καὶ τὸ μὴ παύσεσθαι ποτε ζῆν.

ἀπροσδόκητα τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, καὶ κρεμάμενος ἐκ τοῦδε καὶ τοῦδε.

β'. Ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικά γυνὰ τῶν ὑλικῶν ἀγγείων καὶ φλοιῶν καὶ καθαρμάτων ὁρᾷ. Μόνῳ γὰρ τῷ ἑαυτοῦ νοερῷ μόνων ἄπτεται ¹ τῶν ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ταῦτα ἐρρυθρότων καὶ ἀπωχετευμένων. Ἐάν δὲ καὶ σὺ τοῦτο ἐξίσῃς ² ποιεῖν, τὸν πολὺν περισπασμὸν σεαυτοῦ περιαιρήσεις. Ὁ γὰρ μὴ τὰ περικείμενα κρεάδια ὁρῶν, ἥπου ³ γε ἐσθῆτα, καὶ οἰκίαν, καὶ δόξαν, καὶ τὴν τοιαύτην περιβολὴν καὶ σκηνὴν ⁴ θεώμενος, ἀσχολήσεται.

γ'. Τρία ἐσὶν, ἐξ ὧν συνέστηκας, σωματίον, πνευματίον, νοῦς. Τούτων ἄλλα, μέχρι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι δεῖν, σά ἐσι· τὸ δὲ τρίτον μόνον κυρίως σόν. Ἐάν οὖν χωρίσῃς ⁵ ἀπὸ σεαυτοῦ, τουτέστιν, ἀπὸ τῆς σῆς διανοίας, ὅσα οἱ ἄλλοι ποιοῦσιν ⁶, ἢ λέγουσιν, ἢ ὅσα αὐτὸς ἐποίησας, ἢ εἶπας, καὶ ὅσα ὡς μέλ-λοντα ταράσσει ⁷, καὶ ὅσα τοῦ περικειμένου σοι σωματίου, ἢ τοῦ συμφύτου πνευματίου, ἀπροαίρετα πρόσσεσιν, καὶ ὅσα ἢ ἐξῶθεν περιῥρέουσα θίγη ἐλίσσει, ὥς τε, τῶν συνειμαρμένων ἐξηρμένην καὶ καθαρὰν ⁸ τὴν νοερὰν δύναμιν, ἀπόλυτον ἐφ' ἑαυτῆς ζῆν, ποιοῦσαν τὰ δίκαια, καὶ θείλουςαν τὰ συμβαί-νοντα, καὶ λέγουσαν τὰ ληθῆ· ἐάν χωρίσῃς, φημί, τοῦ ἡγεμονικοῦ τούτου τὰ προσσηρημένα ἐκ προσπαθείας, καὶ τοῦ χρό-νου τὰ ἐπέκεινα, ἢ τὰ παρωχηκότα, ποιήσῃς τε σεαυτὸν, οἷος ὁ Ἐμπεδόκληος

Σφαῖρος κυκλοτερὲς, κώνη περιηγῆ ⁹ γαίῳν, μόνον τε ζῆν ἐκμελετήσῃς, ὃ ζῆς, τουτέστι, τὸ παρόν· δυνήσῃ τό γε μέχρι τοῦ ἀποθανεῖν ὑπολειπόμενον ¹⁰ ἀταράκτως καὶ εὐ-γενῶς καὶ ἰλεως ¹¹ τῷ σαυτοῦ θαίμονι διαδιῶναι.

¹ ΔΓ, νοερῷ ἄπτεται. ² ΔΓ, ἐξίσῃς σαυτόν. ³ ἥπου. ⁴ ἴσ γρ. σκευὴν*. ⁵ σόν. Ὁ ἐάν χωρίσῃς. ⁶ ὅσα ἄλλα ποιοῦσιν. ⁷ ταράτσεις. ⁸ ΑΤ, ἐξηρμένην καθαρὰν*. ⁹ κωνὴ περιήγει. ¹⁰ ὑπολειπόμενον. ¹¹ ἴσ. γρ. εὐμενῶς καὶ ἰλέως*.

δ'. Πολλάκις ἐθαύμασα, πῶς ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος μᾶλλον πάντων φιλεῖ, τὴν δὲ ἑαυτοῦ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν ἐν ἐλάττω λόγῳ τίθεται, ἢ τὴν τῶν ἄλλων. Εἴαν γοῦν τινα θεὸς ἐπισᾶς, ἢ διδάσκαλος ἔμφρων, κελεύσῃ, μὴδὲν κατ' ἑαυτὸν ἐνθυμεῖσθαι καὶ διανοεῖσθαι, ὃ μὴ ἄρα γινώσκων ¹ ἐξοίσει, οὐδὲ πρὸς μίαν ἡμέραν τοῦτο ὑπομενεῖ. Οὕτω τοὺς πέλας μᾶλλον αἰδούμεθα, τί ποτε περὶ ἡμῶν φρονήσουσιν, ἢ ἑαυτούς.

ε'. Πῶς ποτε πάντα καλῶς καὶ φιλανθρωπῶς διατάξαντες οἱ θεοί, τοῦτο μόνον παρεῖδον, τὸ ἐνίους τῶν ἀνθρώπων, καὶ πάνυ χρηστούς, καὶ πλείους πρὸς τὸ θεῖον ὥσπερ συμβούλεια θεμένους, καὶ ἐπὶ πλείστον ² δι' ἔργων ὁσίων καὶ ἱερουργιῶν συνήθεις τῷ θεῷ γενομένους, ἐπειδὴν ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθις ³ γίνεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ παντελὲς ἀπεσθηκέναι; Τοῦτο δὲ εἶπερ *καί* οὕτως ἔχει, εὖ ἴσθι, ὅτι, εἰ ὡς ἐτέρως ἔχειν ἔδει, ἐποίησαν ἄν. Εἰ γὰρ δίκαιον ἦν, ἦν ἂν καὶ δυνατόν καὶ εἰ κατὰ φύσιν, ἦνεγκεν ἄν αὐτὸ ἡ φύσις. Ἐκ δὲ τοῦ μὴ οὕτως ἔχειν, εἶπερ οὐχ οὕτως ἔχει, πιστεύσω σοι, τὸ μὴ δεῆσαι οὕτω γίνεσθαι ⁴. Ὅρας γὰρ καὶ αὐτοὺς, ὅτι τοῦτο παραζητῶν δικαιολογῇ πρὸς τὸν θεόν· οὐκ ἂν δ' οὕτω διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ ἄριστοι καὶ δικαιοτάτοί εἰσιν. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν τι περιεῖδον ἀδίκως καὶ ἀλόγως ἡμελημένον τῶν ἐν τῇ διακοσμήσει.

ς'. Ἐθιζε καὶ ὅσα ἀπογινώσκεις. Καὶ γὰρ ἡ χεὶρ ἡ ἀρισερά, πρὸς τὰ ἄλλα διὰ τὸ ἀνέθιστον ἀργὸς οὔσα, τοῦ χαλινοῦ ἐρρώμενέσερον, ἢ ἡ δεξιὰ, κρατεῖ τοῦτο γὰρ εἶθις.

ζ'. Ὅποιον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου καὶ σώματι καὶ ψυχῇ· τὴν βραχύτητα τοῦ βίου, τὴν ἀχάνειαν τοῦ ὀπίσω καὶ πρόσω αἰῶνος, τὴν ἀσθένειαν πάσης ὕλης.

¹ ἄρα γε γινώσκων. ² πλείους. ³ αὖθις. ⁴ Ἰσ. γρ. γινέσθαι*.

η. Γυμνά τῶν φλοιῶν θεάσασθαι τὰ αἰτιώδη· τὰς ἀναφο-
ράς τῶν πράξεων· τί πόνος· τί ἡδονή· τί θάνατος· τί δόξα·
τίς ὁ ἑαυτῷ ἀσυχολίας αἴτιος· πῶς οὐδεὶς ὑπ' ἄλλου ἐμποδίζεται
ὅτι πάντα ὑπόληψις.

ζ'. Ὅμοιον δ' εἶναι δεῖ, ἐν τῇ τῶν δογμάτων χρήσει, παγ-
κρατίαςῃ, οὐχὶ μονομάχῳ· ὁ μὲν γάρ τὸ ξίφος, ᾧ χρῆται,
ἀποτιθεται καὶ ἀναιρεῖται· ὁ δὲ τὴν χειρα ἀεὶ ἔχει, καὶ οὐδὲν
ἄλλο, ἢ συσφέβει αὐτήν, δεῖ.

ι. Ὅποια αὐτὰ τὰ πράγματα ¹ ὁρᾶν, διαιροῦντα εἰς ὕλην,
αἴτιον, ἀναφοράν.

ια. Ἠλικὴν ἐξουσίαν ἔχει ἄνθρωπος μὴ ποιεῖν ἄλλο, ἢ
ὅπερ μέλλει ὁ θεὸς ἐπαινεῖν, καὶ δέχεσθαι πᾶν, ὃ ἂν νέμῃ
αὐτῷ ὁ θεός.

ιβ'. Τὸ ἐξῆς τῇ φύσει μήτε θεοῖς μεμπτέον· οὐδὲν γάρ
ἐκόντες, ἢ ἄκοντες, ἁμαρτάνουσι· μήτε ἀνθρώποις· οὐδὲν γάρ
οὐχὶ ἄκοντες. Ὡς οὐδενὶ μεμπτέον.

ιγ'. Πῶς οὐ γέλοιος ² καὶ ξένος, ὁ θαυμάζων ὅτι οὖν τῶν
ἐν τῷ βίῳ γινομένων;

ιδ'. Ἦτοι ἀνάγκη εἰμαρμένη, καὶ ἀπαράβατος ³ τάξις, ἢ
πρόνοια ἰλάσιμος, ἢ φυρμὸς εἰκαιότητος ἀπροσάτητος. Εἰ μὲν
οὖν ἀπαράβατος ⁴ ἀνάγκη, τί ἀντιτείνεις ⁵; Εἰ δὲ πρόνοια,
ἐπιδεχομένη τὸ ἰλάσκεσθαι, ἄξιον σαυτὸν ⁶ ποιήσου τῆς ἐκ τοῦ
θεοῦ βοηθείας. Εἰ δὲ φυρμὸς ἀνηγεμόνευτος, ἀσμένιζε, ὅτι ἐν
τοιούτῳ κλύδωνι ⁷ αὐτὸς ἔχεις ἐν σαυτῷ τινα νοῦν ἡγεμο-
νικόν. Κἂν παραφέρῃ ⁸ σε ὁ κλύδων, παραφερέτω τὸ σαρκί-
διον, τὸ πνευμάτιον, τᾶλλα· τὸν γάρ νοῦν οὐ παροίσει.

ιε. Ἡ τὸ μὲν τοῦ λύχνου φῶς, μέχρι σθεσθῆ, φαίνει, καὶ

¹ ΑΤ, Τοιαῦτα τὰ πράγματα*. ² ΑΤ, Πῶς γέλοιος*. ³ εἰμαρ-
μένη, ἀπαράβατος (ΔΓ, εἰμαρμένης, ἀπαράβατος). ⁴ Εἰ μὲν ἀπαρά-
βατος. ⁵ ἀντιτείνης. ⁶ αὐτόν. ⁷ τοιούτῳ τῷ κλύδωνι. ⁸ περιφέρει.

τὴν αὐγὴν οὐκ ἀποβάλλει· ἡ δὲ ἐν σοὶ ἀλήθεια, καὶ δικαιοσύνη, καὶ σωφροσύνη προαποσδήσεται;

ις'. Ἐπὶ τοῦ φαντασίαν παρασχόντος, ὅτι ἤμαρτε, τί δαὶ οἶδα, εἰ τοῦτο ἀμάρτημα; εἰ δὲ καὶ ἤμαρτεν, ὅτι κατέκρινεν αὐτὸς ἑαυτόν; καὶ οὕτως ὅμοιον τοῦτο τῷ καταδρύπτειν τὴν ἑαυτοῦ ὄψιν. Ὅτι ὁ μὴ θέλων τὸν φαῦλον ἀμαρτάνειν, ὅμοιος τῷ μὴ θέλοντι τὴν συκὴν ὁπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν, καὶ τὰ βρέφη κλαυθμυρίζεσθαι, καὶ τὸν ἵππον χρεμετίζειν, καὶ ὅσα ἄλλα ἀναγκαῖα. Τί γάρ πάσῃ, τὴν ἐξιν ἔχων τοιαύτην; εἰ οὖν γοργὸς εἶ, ταύτην θεράπευσον.

ιζ'. Εἰ μὴ καθήκει, μὴ πράξης· εἰ μὴ ἀληθές ἐστι, μὴ εἴπῃς. Ἡ γὰρ ὁρμή σου ἔσω ¹.

ιη'. Εἰς τὸ πᾶν αἰεὶ ὄραν, τί ἐσιν αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ τὴν φαντασίαν σοι ποιοῦν, καὶ αναπτύσσειν, διαιροῦντα εἰς τὸ αἴτιον, εἰς τὸ ὑλικόν, εἰς τὴν ἀναφοράν, εἰς τὸν χρόνον, ἐντὸς οὗ πεπαῦσθαι αὐτὸ δεήσει.

ιθ'. Αἰσθου ποτὲ, ὅτι κρείττον τι καὶ δαιμονιώτερον ἔχεις ἐν σαυτῷ τῶν τὰ πάσῃ ποιούντων, καὶ καθάπαξ τῶν νευροσπασούντων σε. Τί μου νῦν ἐσιν ἡ διάνοια ²; μὴ φόβος; μὴ ὑποψία; μὴ ἐπιθυμία; μὴ ἄλλο τι τοιοῦτον;

κ'. Πρῶτον, τὸ μὴ εἰκῇ, μηδὲ ἄνευ ἀναφορᾶς Δεύτερον, τὸ μὴ ἐπ' ἄλλο τι, ἢ ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος τὴν ἀναγωγὴν ποιεῖσθαι.

κά. Ὅτι μετ' οὐ πολὺ οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ, οὐδὲ τούτων τί, ἃ νῦν βλέπεις, οὐδὲ τούτων τίς τῶν νῦν βιούντων. Πάντα γὰρ μεταβάλλειν καὶ τρέπεσθαι καὶ φθεῖρεσθαι πέφυκεν, ἵνα ἕτερα ἐφεξῆς γίνηται.

κβ'. Ὅτι πάντα ὑπόληψις ³ καὶ αὐτὴ ἐπὶ σοί. Ἄρον οὖν,

¹ Ἰσ. γρ. ἔσω * (ἰδ. ἡ, 28). ² Ἰσ. γρ. Τί μου νῦν ἐσιν ἐν τῇ διανοίᾳ. ³ Ὅτι πάντα ἡ ὑπόληψις.

ὅτε θέλεις, τὴν ὑπόληψιν, καὶ, ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν, γαλήνην, σταθερά πάντα, καὶ κόλπος ἀκύμων.

κγ'. Μία καὶ ἡτισοῦν ἐνέργεια, κατὰ καιρὸν παυσαμένη, οὐδὲν κακὸν πάσχει, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὁ πράξας τὴν πράξιν ταύτην, κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται, κακὸν τι πέπονθεν. Ομοίως οὖν τὸ ἐκ πασῶν τῶν πράξεων σύστημα, ὅπερ ἐστὶν ὁ βίος, ἐὰν ἐν καιρῷ παύσῃται, οὐδὲν κακὸν πάσχει κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὁ καταπαύσας ἐν καιρῷ τὸν εἰρμόν τοῦτον, κακῶς διετέθη. Τὸν δὲ καιρὸν, καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις, ποτὲ μὲν καὶ ἡ ἰδίᾳ, ὅταν ἐν γήρα, πάντως δὲ ἡ τῶν ὄλων· ἥς τῶν μερῶν μεταβαλλόντων, νεαρὸς ἀεὶ καὶ ἀκμαῖος ὁ σύμπας κόσμος διαμένει. Καλὸν δὲ ἀεὶ πᾶν καὶ ὥραϊον τὸ συμφέρον τῷ ὄλῳ. Ἡ οὖν κατάπαυσις τοῦ βίου ἐκάσῳ οὐ κακὸν μὲν, ὅτι οὐδὲ αἰσχρόν· εἴπερ καὶ ἀπροαίρετον, καὶ οὐκ ἀκοινωνήτον· ἀγαθὸν δὲ, εἴπερ τῷ ὄλῳ καίριον καὶ συμφέρον, καὶ συμφερόμενον. Οὕτω γάρ καὶ θεοφόρητος, ὁ φερόμενος κατὰ ταῦτά θεῷ, καὶ ἐπὶ ταῦτά τῇ γνώμῃ φερόμενος.

κδ'. Τρία ταῦτα δεῖ πρόχειρα ἔχειν. Ἐπὶ μὲν ὧν ποιεῖς, εἰ μήτε εἰκῇ, μήτε ¹ ἄλλως, ἢ ὡς ἂν ἡ δίκη αὐτῇ ἐνήργησεν· ἐπὶ δὲ τῶν ἔξωθεν συμβαινόντων, ὅτι ἦτοι κατ' ἐπιτυχίαν, ἢ κατὰ πρόνοιαν· οὔτε δὲ τῇ ἐπιτυχίᾳ μεμπτέον, οὔτε τῇ προνοίᾳ ἐγκλητέον. Δεύτερον, τὸ ὁποῖον ἕκαστον ἀπὸ σπέρματος ² μέχρι ψυχώσεως, καὶ ἀπὸ ψυχώσεως μέχρι τοῦ τὴν ψυχὴν ἀποδοῦναι, καὶ ἐξ οἷων ἡ σύγκρισις, καὶ εἰς οἷα ἡ λύσις. Τρίτον, εἰ ἄφνω ³ μετέωρος ἐξαρθεῖς κατασκέψῃς τὰ ἀνθρώπεια, καὶ τὴν πολυτροπίαν, ὅση, κατανοήσῃς, συνιδὼν ἅμα καὶ ὅσον τὸ περιιοκοῦν ἐναερίων καὶ ἐναϊθερίων· ὅτι ⁴, ὅσάκις

¹ ΑΤ, μηδεῖ*. ² σερήματος. ³ ἄνω. ⁴ ΑΤ, ἐναυθερίων· (καὶ) ὅτι*.

ἀν ἐξαρθῆς, ταῦτά ὕψει, τὸ ὁμοειδὲς καὶ τὸ ὀλιγοχρόνιον ¹.
Ἐπὶ τούτοις ὁ τύφος;

κέ. Βάλε ἔξω τὴν ὑπόληψιν· σέσωσαι. Τίς οὖν ὁ κωλύων ἐκβάλλειν;

κς'. Ὅταν δυσφορῆς ἐπὶ τινι, ἐπελάθου τοῦ, ὅτι πάντα κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν γίνεται, καὶ τοῦ, ὅτι τὸ ἀμαρτανόμενον ἀλλότριον, καὶ ἐπὶ τούτοις τοῦ, ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον οὕτως αἰεὶ ἐγίνετο, καὶ γενήσεται, καὶ νῦν πανταχοῦ γίνεται, καὶ τοῦ, ὅση ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος· οὐ γὰρ αἱματίου, ἢ σπερματίου, ἀλλὰ νοῦ κοινωνία. Ἐπελάθου δὲ καὶ τοῦ, ὅτι ὁ ἐκάστου νοῦς θεὸς, καὶ ἐκεῖθεν ἐρρύηκε· τοῦ ², ὅτι οὐδὲν ἴδιον οὐδενός, ἀλλὰ καὶ τὸ τεκνίον, καὶ τὸ σωματίον, καὶ αὐτὸ τὸ ψυχάριον ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν· τοῦ, ὅτι πᾶνθ' ὑπόληψις· τοῦ, ὅτι τὸ παρὸν μόνον ἔκχσος ζῇ, καὶ τοῦτο ἀποβάλλει.

κς'. Συνεχῶς ἀναπολεῖν τοὺς ἐπὶ τινι λίαν ἀγανακτήσαντας, τοὺς ἐν μεγίσταις θόξαις, ἢ συμποραῖς, ἢ ἔχθραις, ἢ ὅποιαισοῦν τύχαις ἀκμάσαντας· εἶτα ἐφιστάνειν, ποῦ νῦν πάντα ἐκεῖνα; καπνὸς, καὶ σποδὸς, καὶ μῦθος, ἢ οὐδὲ μῦθος. Συμ-προσπιπτέτω δὲ καὶ τὸ τοιοῦτο πᾶν, οἷον Φάδιος Κατουλ-λῖνος ἐπ' ἀγροῦ, καὶ Λούσιος Λοῦπος ἐν τοῖς κήποις ³, καὶ Στερτίνιος ⁴ ἐν Βαίαις, καὶ Τιθέριος ἐν Καπρίαῖς, καὶ Οὐήλιος Ροῦφος ⁵, καὶ ὅλως ἡ πρὸς ὁτιοῦν μετ' οἴσσεως ⁶ διχοφρά· καὶ ὥς εὐτελὲς πᾶν τὸ κατευτεινόμενον· καὶ ὅση φιλοσοφώ-τερον τὸ ἐπὶ τῆς δοθείσης ὕλης ἑαυτὸν δίκαιον, σώφρονα, θεοῖς ἐπόμενον ἀφελῶς παρέχειν. Ὁ γὰρ ὑπὸ ἀτυφία ⁷ τυφόμενος, πάντων χαλεπώτατος.

¹ τὸ ὁμοειδὲς, τὸ ὀλιγοχρόνιον. ² Ἰσ. γρ. ἐρρύηκε, καὶ τοῦ, ἢ, ἐρρύη, καὶ τοῦ*. ³ Ἰσ. γρ. ἐν ταῖς Καπύαις. ⁴ Λοῦπος, καὶ Στερ-τίνιος. ⁵ Ἰσ. γρ. καὶ ἐν Οὐηλία Ροῦφος. ⁶ ΔΓ, ἢ πρὸς ὁτιοῦν μετα-ποιήσεως. ⁷ ὑπὸ ἀτυφία τύφος τυφόμενος.

κή. Πρὸς τοὺς ἐπιζητοῦντας, Ποῦ γὰρ ἰδὼν τοὺς Θεοὺς, ἢ πόθεν κατειληφώς, ὅτι εἰσὶν, οὕτω σέβεις; πρῶτον μὲν καὶ ὕψει ὁρατοί εἰσιν· ἔπειτα μέντοι οὐδὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ ἐώρακα (*), καὶ ὁμῶς τιμῶ. Οὕτως οὖν καὶ τοὺς Θεοὺς, ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐκάστοτε πειρῶμαι, ἐκ τούτων, ὅτι τε εἰσὶ, καταλαμβάνω, καὶ αἰδοῦμαι.

κθ'. Σωτηρία βίου, ἕκαστον δι' ὅλου αὐτὸ τί ἐσιν ὄραν, τί μὲν αὐτοῦ τὸ ὑλικόν, τί δαί τὸ αἰτιώδες· ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ δόκαια ποιεῖν, καὶ ἀληθεῖ λέγειν. Τί λοιπόν; ἢ ἀπολαύειν τοῦ ζῆν, συνάπτοντα ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ ἀγαθόν, ὥσε μὴδὲ τὸ βραχύτατον διάστημα ἀπολείπειν.

λ'. Ἐν φῶς ἡλίου, καὶ διείργηται τοίχοις, ὅρεσιν, ἄλλοις μυρίοις. Μία οὐσία κοινὴ, καὶ διείργηται ἰδίως ποιοῖς σώμασι μυρίοις. Μία ψυχὴ, καὶ φύσσει διείργηται μυρίαῖς καὶ ἰδίαις περιγραφαῖς. Μία νοερά ψυχὴ, καὶ διακεκρίσθαι δοκῇ. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέρη τῶν εἰρημένων, οἷον πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ἀναίσθητα καὶ ἀνοικεῖντα ἀλλήλοις· καίτοι κακῆϊνα τὸ νοοῦν συνέχει καὶ τὸ ἐπὶ τὰ αὐτὰ βρῖθον ¹. Διάνοια δὲ ἰδίως ἐπὶ τὸ ὁμόφυλον τείνεται ², καὶ συνίσταται, καὶ οὐ διείργεται τὸ κοινωρικόν πάθος.

λβ'. Τί ἐπιζητεῖς; τὸ διαγίνεσθαι; ἀλλὰ τὸ αἰσθάνεσθαι; τὸ ὀρμαῖν; τὸ αὔξεσθαι; τὸ λήγειν ³ αὔθις; τὸ φωνῇ χρῆσθαι; τὸ διανοεῖσθαι; τί τούτων πόσου σοι ἄξιον δοκεῖ; Εἰ δὲ ἕκαστα εὐκαταφρόνητα, πρόσσιτι ἐπὶ τελευταῖον, τὸ ἔπεσθαι τῷ λόγῳ καὶ τῷ Θεῷ. Ἀλλὰ μάχεται τὸ τιμᾶν ⁴ ταῦτα, τὸ ἄχθεσθαι, εἰ ⁵ διὰ τοῦ τεθνηκέναι σερήσεται τις αὐτῶν.

λβ'. Πόσον μέρος τοῦ ἀπείρου καὶ ἀχανοῦς αἰῶνος ἀπο-

(*) Σωκρατικὸν ἐπιχείρημα ("Ἰδ. Ξενοφ. Ἀπομνημ. Α, δ', 9)*.

¹ τὸν νοῦν συνέχει καὶ τὸ ἔπειτα αὐτὰ βρῖθον. ² ΑΤ, γίνεταί*.

³ Ἰσ. γρ. τὸ μὴ λήγειν*. ⁴ ΑΤ, τῷ τιμᾶν. ⁵ ἢ.

μεμέρισται ἐκάσῳ; τάχιστα γὰρ ἐναφανίζεται τῷ αἰδίῳ. Πόσον δὲ τῆς ὅλης οὐσίας; πόσον δὲ τῆς ὅλης ψυχῆς; ἐν πόσῳ δὲ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἔρπεις; πάντα ταῦτα ἐνθυμούμενος, μηδὲν μέγα φαντάζου, ἢ τὸ, ὡς μὲν ἡ σὴ φύσις ἄγει, ποιεῖν, πᾶσχειν δὲ, ὡς ἡ κοινὴ φύσις φέρει.

λγ'. Πῶς ἐαυτῷ χρηταὶ τὸ ἡγεμονικόν. Ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ἐστὶ. Τὰ δὲ λοιπὰ, εἴτε προαιρετὰ ἐστίν, εἴτ' ¹ ἀπροαίρετα, νεκρὰ καὶ καπνός.

λδ'. Πρὸς θανάτου καταφρόνησιν διεγερτικώτατον ², ὅτι καὶ οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν καὶ τὸν πόνον κακὸν κρίνοντες, ὅμως τούτου κατεφρόνησαν.

λέ. Ὡς τὸ εὐκαιρον μόνον ἀγαθόν, καὶ ὧς τὸ πλείους κατὰ λόγον ὀρθὸν πράξεις ἀποδοῦναι τῷ ὀλιγωτέρας ἐν ἴσῳ ἐστὶ, καὶ ὧς τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι, ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ οὐ διαφέρει, τούτῳ οὐδὲ ὁ θάνατος φοβερόν.

λς'. Ἄνθρωπε, ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει· τί σοι διαφέρει, εἰ πέντε ἔτεσιν, ἢ τρισί; τὸ γὰρ ³ κατὰ τοὺς νόμους, ἴσον ἐκάσῳ. Τί οὖν δεινόν, εἰ τῆς πόλεως ἀποπέμπει σε οὐ τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἄδικος, ἀλλ' ἡ φύσις ἡ εἰσαγαγοῦσα ⁴; οἷον εἰ κωμῳδὸν ἀπολύει τῆς σκηνῆς ὁ παραλαβὼν στρατηγός. — Ἀλλ' οὐκ εἶπον τὰ πέντε μέρη, ἀλλὰ τὰ τρία. — Καλῶς εἶπας· ἐν μέντοι τῷ βίῳ τὰ τρία ὅλον τὸ δράμᾳ ἐστὶ. Τὸ γὰρ τέλειον ἐκεῖνος ὀρίζει ὁ τότε μὲν τῆς συγκρίσεως, νῦν δὲ τῆς διαλύσεως αἴτιος· σὺ δὲ ἀναίτιος ἀμφοτέρων. Ἄπιθι οὖν ἰλεως. Καὶ γὰρ ὁ ἀπολύων ἰλεως.

¹ ΑΤ, εἰ προαιρετὰ ἐστίν, ἢ*. ² ΑΤ, ἐγερτικώτατον*. ΔΓ, δι-
εγερτικώτατον. ³ εἰ πέντε ἔτεσι; τὸ γὰρ. ⁴ φύσις, εἰσαγαγοῦσα.

ΠΙΝΑΞ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ.

ΑΓ — ΑΝ.

ΑΓΓΕΙΩΔΕΣ, ι, 38.

Ἀγέλη, ζ', 3, 48. ς', 9, 30.

Ἀγευστος ψευδολογίας, ς', 2.

Ἀγρίδιον, δ', 3.

ΑΓΡΙΠΠΑΣ, η, 31.

Ἀθλητικῶς, ια', 18, σελ. 116.

Ἀδιάστροφος, α, 15.

ἈΔΡΙΑΝΟΣ, δ', 33. η, 5, 25,
37. ι, 27.

Ἀδυσώπητον, α, 16.

Ἀθεώρητον τῶν οἰομένων, α, 9.

ἈΘΗΝΟΔΟΤΟΣ, α, 13.

ἈΘΩΣ, ς', 36.

Αἶα, ς', 10.

Αἰρῶν λόγος, β', 5. ι, 32.

Ἀἴςος, δ', 33.

Ἀἴτιον, ζ', 10.

Ἀἴτιον [ἴσ. γρ. Σωμάτιον] περι-
κείμενον, η, 27. Ζήτει, Περι-
κείμενον.

Αἰτιῶδες, δ', 21. ε, 13. ζ',
29. η, 11. ιβ', 8.

Ἀκάκωτος, ε, 18.

Ἀκαριχίος βίος, ια', 18.

Ἀκατάληπτον, ζ, 54.

Ἀκλήρημα, ι, 33.

Ἀκοινώνητον ἔργον, ια', 18. ιβ',
23. — τί πράσσειν, η, 34.
ι, 6.

Ἀκοινώνητος ἄνθρωπος, γ', 5.

— ὀρμή, β', 2.

Ἀκολάστημα, ια', 20.

Ἀκολουθία (ἢ τοῖς θεοῖς), γ', 9.

Ἀκοσμεῖν, ς', 1.

Ἀκύβευτον (ἀναμφισβόλως), α, 8.

ἈΔΕΞΑΝΔΡΟΣ ὁ γραμματικὸς,
α, 10. — ὁ Πλατωνικὸς, α,
12. — ὁ Μακεδὼν, γ, 3. ς',
24. η, 3. ς', 29. ι, 27.

ἈΛΚΙΦΡΩΝ, ι, 31.

Ἀμαρτητικὸς, ια', 18.

Ἀλλοτρίωσις, ι, 7.

Ἀμετάπτωτος, ε, 10.

Ἀμετασρεπτι, ι, 12.

Ἀμετατρεπτι, η, 5.

Ἀναδίδομαι, ε, 26.

Ἀναίσθητος πονηρίας, γ', 4.

Ἀνακινεῖν, γ', 2.

Ἀνακλητικὸν, γ', 5.

Ἀνακυκλούμενα, β', 14.

Ἀναλήθως, β', 16.

Ἀναλογίζομαι, δ', 3.

Ἀνανέω, δ', 3.

Ἀναπολητέον, δ', 32.

Ἀνατεῖναι. Ἀνατετακός, εἰς
τὸν, γ', 5.

Ἀναφορά, β', 16. γ', 4. ς', 4.
ς', 23.

Αναχώρησις, δ', 3.
 Ανδρογόγυος, γ', 16.
 Ανδρονομούμενοι, ι, 19.
 ΑΝΔΡΩΝ, α, 6.
 Ανεμπόδιςος, ή, 7.
 Ανέπαφος ὕδρεως, γ', 4.
 Ανεπιτάτως, ς', 42.
 Ανεπιτήδευτον, ζ', 60. Ανεπιτη-
 δεύτως ἄπτεσθαι, α, 16.
 Ανεπιφάντως πολυμαθές, α, 9.
 Ανηγερόμεντος, ιβ', 14.
 Ανθρωπάριον, γ', 10. ζ', 25.
 Ανθρώπιον, ς', 29.
 Ανθύλλιον, δ', 20.
 Ανόδυρτοι κάματοι, ζ', 51.
 Άνορεκτείν, ζ', 64.
 Αντεμπλοκή, ς', 10. ζ', 50.
 Αντικαθίσθαι τῷ λογικῷ, γ', 6.
 ΑΝΤΙΣΘΕΝΗΣ. Αντισθενικόν, ζ', 36.
 Αντιτείνειν, ιβ'. 14.
 Αντιτυπία αἰσθητική, ς', 28.
 ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ, δ', 35. ς', 26, 30, 44. ή, 25. ι, 27.
 Ανυπεξαίρετως ὀρμαίν, ή, 41.
 Ανυποθησία, ε, 8.
 Άνω κάτω, ς', 46. ζ', 1. ς', 28.
 Αξιόπιζα πράγματα, ς', 13.
 Αξιόπιστως, ι, 54.
 Απαιθριάσαι, β', 4.
 Απαιτήματα ανθρώπου, ε, 15.
 Απαλλακτιῶ, ι, 36.
 Απάνθρωποι, ζ', 65.
 Απαρκαλουθῆτως ὁτιοῦν ἐνεργεῖν, β', 16.—ποιεῖν, ε, 6.
 Απαρκατρέπτως ἀπονεμετικόν, α, 16.

Απαρενθύμητον, ι, 8. Απαρ-
 ενθυμήτως πρὸς τινι γίνεσθαι, ς', 53.
 Απελέγχω, ή, 36.
 Απέρισσον, ε, 5.
 Απηχεῖν, ή, 44.
 Απήχησις, δ', 3.
 Απλῶσαι ἑαυτὸν, δ', 26.
 Αποβλέπειν πρὸς τινα σκοπὸν, ιά, 6.
 Αποδέξις, ι, 8.
 Αποδυσπετεῖν, δ', 32. ε, 9.
 Αποκαθίσαι, α, 17.
 Αποκισαρωθῆναι [εἰς Καίσαρα μεταβληθῆναι], ς', 50.
 Απολαυσικά φαντάσματα, γ', 4.
 Απολειτουρηῆσαι, ι, 22.
 Απολήξις, ή, 20.
 ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ, α, 8, 17.
 Απολύπραγμον, α, 5.
 Απονέμησις, ή, 6.
 Απονεμόμενα (τά) δέχεσθαι, β', 17.
 Αποπατεῖν, ι, 19.
 Αποπτώσις, ι, 12.
 Απορρέμβεσθαι, γ', 4. δ', 22.
 Απόσημα κόσμου, β, 16. δ', 29.
 Αποσχισμα πόλεως, δ', 29.
 Αποσχίζων ἑαυτὸν, ή, 34. οὐδὲν ἀπεσχισμένον. 3, 8. Άνθρωπος ἀνθρώπου ἀποσχισθεῖς, ιά, 8.
 Απότευγμα, δ', 49.
 Αποφορά, ε, 28.
 Αποχωρεῖν, ι, 26. ιά, 8.
 Απροπτωσία, γ', 9. Απρόπτωτον, ζ', 55.

Ἀπροσάττητος, ιβ', 14.
 Ἀπροφασίστως (τὸ) καὶ αὐτῶς
 χρησικόν, α, 16.
 Ἀπτῶς ἐξάναι, ζ', 61.
 Ἀπυτος, δ', 33.
 Ἀράχμιον. ι, 10.
 ἈΡΕΙΟΣ, ή, 31.
 Ἀρεσκευεσθαι, έ, 5. ιά, 14.
 Ἀρεσκευτικόν (τὸ), α, 16.
 Ἀριθμοὶ (οἱ τοῦ καθήκοντος),
 γ', 1.
 ἈΡΧΙΜΗΔΗΣ, ς', 47.
 ἈΣΚΑΗΠΙΟΣ, έ, 8. ς', 43.
 Ἀσμενίζειν, έ, 9. ζ', 27.
 Ἀσυντελής βίος, γ', 8.
 Ἀταρακτέω, ϑ', 41.
 Ἄτομος (ή), δ', 3. ή, 17. ϑ',
 28, 39. ι, 6. ιά, ή, 17. ιά,
 18.
 Ἀτραγῶδως, α, 16.
 ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ, δ', 33. ή, 5, 31.
 Αὔθαδες. ι, 9. Αὐθαδέζεσθαι,
 δ', 32.
 Αὐλή, α, 17. έ, 16. ς', 12.—
 Αὐγούσου, ή, 31.—Ἀδριανοῦ
 κ.τ.λ. ι, 27. Ὁ ἐν αὐλῇ βίος,
 ή, 31.
 Αὐτάρκεια, γ', 11.
 Αὐτοειδής, ιά, 12.
 Ἀφέλεια, γ', 11.
 Ἀφίεναι ἐπ' οὐδένα σκοπὸν, β',
 16.
 Ἀφλύαρον, έ, 5.
 Ἀφορμή, ϑ', 1, 42.
 Ἀφύη, ι, 10.
 Ἀφυσιλογήτως, ι, 9.
 Ἀφυσιόλογος, ϑ', 41.

Ἀχάνεια, ιβ', 7. Ἀχανής αἰὼν,
 ιβ', 32. Τὸ ἀχανές, έ, 23.
 ϑ', 32.
 Ἀχθοφορίαι μυρμηκῶν, ζ', 5.
 Ἀχραντος ἡδονῶν, γ', 4.
 Ἀψικάρδιον, ϑ', 3.
 Ἀψίκορον, α, 16.

Β.

Βάζειν χαλεποῖς ἔπεσσι, ιά, 32.
 ΒΑΪΑΙ [χωρίου πλησίον Νεαπό-
 λεως τῆς ἐν Ἰταλίᾳ, ἐπίσημον
 διὰ τὰ θερμὰ ὕδατα. Ἰδ. Στρά-
 βων. Μέρ. Α, σελ. 327 ἐμ.
 ἐκδ.], ιβ', 27.
 ΒΑΚΧΙΟΣ, α, 6.
 Βάνανσος, ς', 35.
 Βάπτεσθαι, ς', 30.—ὑπὸ τῶν
 φαντασιῶν, έ, 16.—δικαιοσύ-
 νη, γ', 4.
 Βαρεῖν, ή, 36. Βαρείσθαι, ή,
 44.
 Βάτος, ή, 50.
 Βδάλλειν, ι, 25.
 BENEΔΙΚΤΗ, α, 17.
 Βενετιανός [Venetianus]. Οὗ-
 τως ἐκαλεῖτο ἵπποδρόμων τι
 τάγμα παρὰ Ῥωμαίοις ἀφ' οὗ
 ἐφόρει Βενέτου χρώματος,
 ὥσπερ καὶ Πρασιανοὶ ἀφ'
 ἐτέρου χρώματος, ὃ ἐκοσμοῦν-
 το, οἱ τῆς ἐναντίας τοῦτοις
 τάξεως ἵπποδρόμοι. Καὶ τοῦτο
 μὲν ἦν τὸ καὶ νῦν ἔτι καλού-
 μενον Πράσινον χρῶμα. Τὸ δὲ
 Βένετον, τὸ καὶ Καλλάτι-
 νον λεγόμενον, ἄλλων ἄλλως

ἐξηγησαμένων, εἰσικεν εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ παρ' ἡμῖν ὀνομαζόμενον, Γαλάξειον· καὶ γὰρ τας αὐτῶ κεχρωσμένας ἐσθῆτας, Καλλάϊζειν καὶ Γαλλάϊζειν ἔλεγον, ὥς φησιν ὁ Οὐόσσιος. Τοσοῦτον δ' ἐσπούδαζον Ῥωμαῖοι περὶ τὰ τάγματα ταῦτα, ὥστε τοὺς πατέρω προσκειμένους, οὐ μόνον ὁμόχρουν ἐκείνῳ εὐλογῆν περιβάλλεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς εὐφημοῦσι πατέρον ἀπεχθάνεσθαι, καὶ μάχας θεινάς πολλάκις μάχεσθαι], α', 5.

Βιωτική [ἐλλειπτ. τοῦ τέχνη], ζ', 61.

Βλακικὸν, θ', 28.

Βόλδιτον, γ', 3.

Βόσκημα, γ', 16. ζ', 16. ι', 25.

Βοσκηματῶδες ἦθος, θ', 28.

Βρενθύνεσθαι, ζ', 66.

Βρίθυσσα δύναμις, ι', 26.

ΒΡΟΥΤΟΣ, α', 14.

Βολάριον, ζ', 36.

Γ.

ΓΑΪΟΣ. Ζ. ΚΑΪΣΑΡ.

Γαυροῦσθαι, ι', 19.

Γεραρὸν, α', 15.

Γίνεσθαι ἐν τροπῇ, γ', 7. Θεώρει τί γίνεται, θ', 40.

Γλισχρεύεσθαι, ε', 5.

Γλίσχρως ἐνδιατρίβειν τῷ βίῳ, θ', 50.

Γλοιῶδες, η', 24.

Γλώσσημα, θ', 33.

Γνωρίζειν. ζ', 29.

Γογγυσμός, θ', 37.

Γοργός, ιβ', 16.

Γραμμῆς (ἐπὶ τῆς) τρέχειν, θ', 18.

ΓΡΑΝΟΥΑΣ [ποταμός, Gran tanyn καλούμενος ἐν τῇ λεγομένη Ὀγγαρίᾳ, ἥπερ ἐστὶν ἐκ μέρους ἡ αὐτὴ τῇ παλαιᾷ Παννονίᾳ. Ἰδ. τὸν Γεωγραφικ. Σησαυρ. τοῦ Ὀρτελίου. Μεταξὺ δὲ τοῦ Γρανούα καὶ ἐτέρου ποταμοῦ Μάρου, τοῦ νῦν Μοραύα καλουμένου, ὧκουν οἱ Κοιῶδοι, ἐν οἷς εἰκὸς τὸν Μάρκον γεγραφέναι τὸ πρῶτον τῶν Εἰς ἑαυτὸν βιβλίον, ἥνικα τοῖς Μαρκομάνοις ἐπολέμει], α', 17, σελ. 9.

Γράσας, η', 37. θ', 36.

Γράσων, ε', 28. ια', 15.

Γυναικάριον, ε', 11.

Γωνίδιον γῆς, γ', 10.

Δ.

Δαίμων ὁ ἐν ἀνθρώπῳ, γ', 6, 7, 16.

Δάκνω, ε', 9. Ζ. Ἐπιδείξει.

Δενδρύφιον, θ', 20.

Δεξαμεναί, ζ', 3.

Δεύτερος πλοῦς, θ', 2.

Δηλητήριον, ζ', 36.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ὁ Πλατωνικός, η', 25.—ὁ Φαληρεὺς, θ', 29.

Δημοκοπικὸν, α', 16.

ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ, γ', 3.

Διαγωγὴ πλουσικῇ, α', 3.

Διατάσσονται, έ, 33.
 Διαδορατίζεσθαι, δ', 3.
 Διαδορατισμός, ζ', 3.
 Διαδραματίζειν, γ', 8.
 Διακόσμησις, ιβ', 5.
 Διαλαμβάνω. Διειλημμένα λελο-
 γίσθαι, α, 16.
 Διαλεκτικεύεσθαι, ή, 13.
 Διαληπτική έπίσασις, ί, 8.
 Διαπνίσκεσθαι, δ', 39.
 Διαρθροῦν, γ', 1, ια, 1.
 Διαρρίπτεσθαι, ζ', 60. ὀρθὸν
 μὴ διερρίμμενον, δ', 18.
 Διασοδεῖν, β', 12.
 *Διασόδησις, ια, 22.
 Διατρέπεσθαι [αἰδεῖσθαι], ια,
 2.
 Διαφέρεσθαι, έ, 35. ς', 2. 23,
 32. θ', 27, 40.
 Διαφορὰ, ς', 41. ιβ', 27.
 Διαφύεσθαι, ή, 54.
 Διεzeugμένον (τὸ), δ', 3.
 Διεκπορεύεσθαι, ζ', 19.
 Διεξάγεσθαι, ί, 7.
 Διεξαγωγή, ή, 20.
 Διέξοδος διανοητική, ς', 28.
 Διεχθρεύειν, δ', 3.
 Δικαϊκός. Δικαϊκῇ διαδέσει, έ,
 34. Δικαϊκὸν νοῦν, θ', 22.
 Δικαιοπραγεῖν, δ', 37. ί, 11.
 Δικαιοπράγημα, ια, 20.
 Δικαιοσύνης λόγος, ια, 1.
 Δικαιότης, β', 5.
 Δίνη (ή ἔξωθεν), ιβ', 3.
 ΔΙΟΓΕΝΗΣ, ή, 3.
 ΔΙΟΓΝΗΤΟΣ, α, 6.
 ΔΙΟΤΙΜΟΣ, ή, 25, 37.

ΔΙΩΝ, α, 14.
 ΔΟΜΙΤΙΟΣ, α, 15.
 Δοξάριον, ή, 8, ί, 8.
 Δοξοκοπία, ια, 18, σελ. 115.
 Δόσεις θεῶν, α, 17.
 Δραγήριον, ς', 48.
 Δριμύτης, έ, 5.
 Δρυπέπεις ἐλαῖαι, γ', 2.
 Δύναμις ἀνωφερής, ή βρίθουσα,
 ί, 26.
 Δυσασποκατάστατον, ια, 8.
 Δυσεπινόητος, ς', 17.
 Δυσκαταπόνητον, ς', 19.
 Δυσμεταχείρισον, ζ', 68.
 Δυσπαρακολουθητότερος, έ, 5.

Ε.

Εγκατατήκονται. Ζ. Συγκατα-
 τήκονται.
 Εγκαταχώνυσθαι, ζ', 10.
 Εγκεντρίζεσθαι, ια, 8.
 Εγκομμα, ί, 33.
 Εγκόπτειν, ια, 1.
 Εγκύλλια, θ', 28.
 Εἰδίω, ί, 22, 37. ιβ', 2.
 Εἰκαιότης, β', 5, 13.
 Εἴπερ ἄρα, θ', 3.
 Εἰτφέρεσθαι σπουδῇ, δ', 35.
 Ἐκασος. Ζ. Παρ' ἑκασα.
 Ἐκδόρυσθαι, ή, 51.
 Ἐκθυμιᾶσθαι, ς', 4.
 Ἐκκλισις, ή, 7, 28.
 Ἐκπεριέρχεσθαι, β', 13.
 Ἐκπυροῦσθαι, ί, 7.
 Ἐκπύρωσις τοῦ κόσμου, γ', 3.
 Ἐκτρέφειν, ή, 21.
 Ἐκτείνεσθαι [ἀποθνήσκειν], δ', 3.

Ἐκτιμᾶσθαι, ε', 10. ζ', 15.

Ἐλαττοῦσθαι εἰς τὰ μέσα, ε', 36.

Ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ ἐν τινι, ε', 15.

ἘΛΒΪΔΙΟΣ, α', 14.

ἘΛΙΚΗ [πόλις Ἀχαΐας τῆς ἐν Πελοποννήσῳ, ὑπὸ σεισμοῦ καταποθεῖσα], δ', 48.

Ἐλυτρον, θ', 3.

Ἐμβολοι, ε', 36.

ΕΜΠΕΔΟΚΛΗΣ. Ἐμπεδόκλειος σφαῖρος, ιβ', 3.

Ἐμπωτος, ι, 7.

Ἐμφανταζόμενον, β', 12.

Ἐμφασις. Ζ. Παρέχειν.

Ἐμφιληθεῖν, ε', 5.

Ἐμφιλοτεχνεῖν, ζ', 54.

Ἐναφανίζεσθαι, β', 12.

Ἐνδελεχῆς, α', 16.

Ἐνδειςις, ι, 28.

Ἐνδον, ἡ, 28.

Ἐνδόσιμον, ια', 20.

Ἐνδοτικῶς ἔχειν πρὸς τι, α', 16.

Ἐνέργημα, δ', 2. Ἐνεργητικὸν, α', 7.

Ἐνίσασθαι, ἡ, 32, 35.

Ἐνρήγνυσθαι. Ἐνραγείς, ς', 20.

Ἐνσατικὸν, ε', 20.

Ἐνσημα, ἡ, 41.

Ἐντείνεσθαι. Ζ. Τίς.

Ἐντέριον, ς', 13.

Ἐντρέχεια, α', 8.

Ἐντρεχέζερον, ζ', 66.

Ἐντρεχῆς, ς', 14.

Ἐξακιμάτωσις, δ', 21.

Ἐξακτέον, γ', 1.

Ἐξειλεῖσθαι, ι, 36.

Ἐξελθὼν [ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ μέλλοντος, Ἐξελευσόμενος, κατὰ τὸ, Ἐξιῶν] ε', 29.

Ἐξῆς (παρὰ τὸ), δ', 5. Κατὰ τὸ ἐξῆς, δ', 10, ἡ, 45. Τὸ ἐξῆς τῇ φύσει, ιβ', 12.

Ἐξίς, ς', 14.

Ἐπαγγέλλεσθαι, γ', 9. ε', 15.

Ἐπαγωγὸν, γ', 2.

Ἐπακολούθησις, γ', 2. ς', 36, 44. ζ', 75. θ', 28.

Ἐπαφρόδιτον, γ', 2.

Ἐπεῖ τοι, ἡ, 56.

Ἐπερωτᾶν, θ', 21. ι, 29.

Ἐπευφημεῖν, ι, 54.

Ἐπί. Ἐφ' ἑαυτῷ ἔχειν τὸ ἡγεμονικόν, θ', 7.

Ἐπιβολή, ια', 6.

Ἐπιγραφαὶ χρόνων, δ', 32.

Ἐπιδείξει [ἔσ.γρ. Ἐτι δῆξει], ε', 9.

Ἐπιδιαμονή, δ', 21.

Ἐπιδήματα, α', 16.

Ἐπίκοτον (τὸ) τοῦ προσώπου, ζ', 24.

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ, θ', 41.

ΕΠΙΚΤΗΤΟΣ, ζ', 19, ια', 34, 36. Ἐπικτήτεια ὑπομνήματα, α', 7.

Ἐπικυματώσεις μεταβολῶν, θ', 28.

Ἐπιλαβεῖν τοῦ χρόνου, α', 17.

Ἐπιπλέεσθαι, ς', 38. ζ', 9.

Ἐπισημαίνεσθαι, ς', 20.

Ἐπισκύνιον λέοντος, γ', 2.

Ἐπισύνδειςις, ς', 38.

Ἐπισύρειν, ἡ, 51.

Ἐπιτεινόμενον, θ', 9.

ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΟΣ, ἡ, 25.

Επιτυχία, ιβ', 24.

Επτοῖσθαι, α', 6, δ', 19.

Εσχatóγηρος, ς', 33.

Ετεροίωσις, δ', 59.

Εὐανακλήτως ἢ εὐδιλλάκτως δια-
κεῖσθαι, α', 7.

Εὐαρεσιῇ διάθεσις, ς', 6.

Εὐαφῶς, ια', 18.

ΕΥΔΑΪΜΩΝ, ἡ, 25.

Εὐδιλλάκτως. Ζ. Εὐανακλήτως.

Εὐδιον τοῦ προσώπου, ς', 50.

ΕΥΔΟΞΟΣ, ς', 47.

Εὐεργές, ζ', 68.

Εὐζωεῖν, γ', 12.

Εὐθανατεῖν, ι', 36.

Εὐθδεῖαν περαίνειν, ε', 3. ζ', 55.
ι', 11.

Εὐθυρρήμοσύνη, ια', 6.

Εὐκίνητον, ι', 12.

Εὐκλήρημα, ε', 12.

Εὐκοινωνησιὰ, ια', 20.

Εὐκοσμία, δ', 3.

Εὐκρατον (τὸ) τοῦ ἡθους, α', 15.

Εὐλαβεῖσθαι, ἡ, 60.

Εὐλογισία, δ', 26.

Εὐμάρεια, δ', 3.—Βίου, α', 16.

Εὐοθεῖν, ς', 17. ἡ, 7.

Εὐπαρατύπωτον, ε', 35.

Εὐπαράφορος, α', 15.

Εὐποτμος, ι', 36.

Εὐσαθεῖν, ε', 18.

Εὐσχολεῖν, ια', 18.

Εὐσχολώτερος, δ', 24.

ΕΥΤΥΧΗΣ, ι', 31.

ΕΥΤΥΧΙΟΣ, α', 6.

ΕΥΤΥΧΙΩΝ, ι', 31.

Εὐφημον, α', 9, 15.

ΕΥΦΡΑΤΗΣ, ι, 51.

Εὐχαρι. Ζ. Κατακόρως.

Εὐχαριεντίζεσθαι. Ζ. Χαριεντι-
ζεσθαι.

Εὐχέσθαι ἀπλῶς, ε', 7.

Εἴςτεια γράμματα, ια', 26.

Εἴκτον, ς', 19.

Εἶναι τι πρὸς ἐνέργειαν, γ', 4,
σελ. 18. Ζ. Ἐνδοτικῶς, καὶ
Εἶναι.

Εἶς καὶ τρίτην ἡμέραν, ι, 7.

Εἶσω, ς', 3.

Ζ.

Ζῆλος σοφιστικός, α', 7.

Ζητητικὸν ἀκριβῶς, α', 16, σελ.
5.

Η.

Ἡγεμονικόν, β', 2, γ', 9, ἡ, 43,
καὶ ἀλλαχοῦ πολλοῦ.

Ἡγούμενα (τά), δ', 1.

Ἡμίγυμος, δ', 30.

ἩΡΑΚΛΕΙΤΟΣ, γ', 5. ς', 42,
47. ἡ, 3.

Ἡρκλάνου [Herculanum, Her-
culaneum, καὶ Hercula-
nium, Ἡρκουλάνεον, ὡς περ
ὠνόμασεν αὐτὸ Δίων ὁ Κάσ-
σιος (ξς', σελ. 1095), καὶ
κατὰ συγκοπὴν συνήθη τοῖς
Ἕλλησιν ἐν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ὀνό-
μασιν, Ἡρκλάνου (ἴδ. Οὐ-
ερκλάνος καὶ Τοῦσκλα)· ἥς
συγκοπῆς ἐστὶ καὶ Ῥωμαϊκὸν
παράδειγμα ἐν αὐτῇ τῇ κλη-
τικῇ τοῦ Ἡρακλέους ὀνόματος

Hercle! Ἡράκλεις! Εἴσι γάρ
τὸ Ἡρκλάνον, Ἡράκλειον,
καθάπερ ὠνόμασαν Στράβων
τε (τόμ. Α, σελ. 331 ἐμ. ἐκδ.)
καὶ ἕτεροι τὴν ὑπὸ σεισμῶν
καταποθεῖσαν τῆς Ἰταλίας Ἑλ-
ληνικὴν πόλιν, κειμένην με-
ταξὺ Πομπηίων καὶ Νεαπό-
λεως, ἔνθα νῦν ἐστὶν ὁ καλού-
μενος τοῖς Ἰταλοῖς Ἕλληνας
πύργος Torre di Greco.],
δ', 48. Ἰδ. καὶ Πομπήιοι.

Θ.

Θᾶπτον ἔλθοις, ὦ θάνατε! θ', 3.
Θελεὶ οὐ θέλει. [Τοῦ παρακμά-
ζοντος Ἑλληνισμοῦ, παραπλή-
σιον τῷ ἐν τῇ συνηθείᾳ, Θέ-
λει δὲν θέλει, ἀνθ' οὗ οἱ
ἀρχαῖοι ἔλεγον, Ἦν τε βού-
ληται, ἢν τε μὴ], ια', 15.

ΘΕΟΔΟΤΟΣ, α', 17.

Θεουδῆς, β', 5.

Θεοφόρητος, ιβ', 23.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ, β', 10.

Θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς
τέχνης, δ', 2.

Θηλύτερος, β', 10.

Θηριομάχοι, ι', 8.

Θηριοῦσθαι, ς', 39.

Θῖνες (αἱ), ζ', 34.

ΘΡΑΣΕΑΣ, α', 14.

Θραύειν, δ', 49. ι', 33.

Θρεπτός, ι', 36.

Θύλακος, ἡ, 37.

Θυμοῦσθαι, ζ', 38. ια', 6.

Θύται, ἡ, 31.

Ι.

ἰδίως ποιῶν, ς', 25. ι', 7.

ἰδιῶται, α', 9. ς', 35.

ἰδιωτικόν, δ', 3, 36, 50, θ', 3.

Ἰκνουμένως εἰρημένον, ε', 12.

Ἰλάσιμος, ιβ', 14.

ἰλιγγῶν, α', 17.

Ἰνα. Τοῦτο ἵνα αἰεὶ πρόχειρον
ἀπαντᾷ [σημειῶσαι χρῆσιν
τοῦ Ἰνα ὁμοιοτάτην τῇ ἐν τῇ
συνηθείᾳ τοῦ Νά], ια', 4.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, δ', 50.

Ἰππάριον, ζ', 23.

ἸΠΠΑΡΧΟΣ, ς', 47.

Ἰππασία, ε', 8.

ἸΠΠΟΚΡΑΤΗΣ. γ', 3.

Ἰσηγορία, α', 14.

Ἰσχεσθαι (κινεῖσθαι καὶ), ς',
16. ς'. 12. Κινούσης καὶ
ἰσχύουσης αἰτίας, ι', 38.

Κ.

Καβαλικώτερος [Ἀντὶ τοῦ Κατα-
βαλικώτερος, τουτέστιν ὁ
μᾶλλον ἐτέρου καταβάλλειν
ἱκανός. Ἰδε Πλουτάρχου Λα-
κωνικ. ἀποφθεγμάτων. τὸ τέλος.],
ζ', 52.

ΚΑΔΙΚΙΑΝΟΣ, δ', 50.

Καθυπερτερεῖν, ἡ, 8.

ΚΑΙΗΤΗ [Cajeta, Ἰταλίας πό-
λις, τανῦν τοῖς ἐπιχωρίοις
Gaeta καλουμένη.], α', 17.

ΚΑΙΣΑΡ (ΓΑΪΟΣ), γ', 3. ἡ, 3.

ΚΑΙΣΩΝ, δ', 33.

Καίτοι, ε', 1. ἡ, 50.

ΚΑΜΙΛΛΟΣ, δ', 33.

Κάμνειν. Οἱ κεκμηκότες ἐν τῷ
βίῳ, β', 7.

Κάμπτειν ἄκραν, ιβ', 22.

Καπηλικόν, δ', 28.

ΚΑΠΡΙΑΙ, ἡ, ΚΑΠΡΕΑΙ [Ca-
preæ, νήσος προσκειμένη τῇ
Ἰταλίᾳ, οὐκ ἄπωθεν Νεαπό-
λεως, Capri τανῶν καλουμένη.
Ἰδ. Στράβων. Μέρ. Α, σελ.
332 333 ἐμ. ἐκθ.], ιβ', 27.

ΚΑΡΝΟΥΝΤΟΝ [Carnuntum
Πανοννίας πόλις, ἐν τῷ με-
ταξὺ Οὐίνδοβόνης (Vienne)
καὶ Ποσονίου (Presbourg)
ὑπάρξασα πάλαι], β', 17.

Καρποφόρος, ς', 43.

Καταγορτεύειν, ς', 13.

Καταδρύπτειν, ς', 20. ιβ', 16,
σελ. 6.

Καταθρασύνεσθαι, ι, 14.

Καταιόνησις, ε', 9.

Καταιτίσις, α', 16.

Κατακόρως (οὐ) εὐχαρι, α', 16,
σελ. 6.

Καταληκτικῶς διδόναι, ς', 42.

Ζ. καὶ Καταληπτικῶς.

Καταληπτικὸν (τὸ), δ', 22.

Καταληπτικῶς ἀποφαίνεσθαι,
ιά, 18. Καταληπτικῶς ἐξευ-
ρετικόν, α', 9. Καταληπτικῶς
[ἴσ.γρ. Καταληκτικῶς] εὐφραί-
νειν, ς', 13.

Κατάλληλος, ε', 8. ς', 2.

Καταμύειν, ι, 34.

Κατάπλασμα, ε', 9.

Καταπυκνῶσθαι, ε', 9.

Κατασμιρύνεσθαι, ἡ, 36.

Κατατάσσεσθαι, ἡ, 25.

Καταφρνάττεσθαι, ς' 3. ς', 41.

Καταχέεσθαι, ἡ, 57.

Κατεντείνεσθαι, δ', 3. ς', 26. ιβ',
27. Κατενταδέντες, δ', 32.

Κατεξαναστατικὴ ἀρετὴ, ἡ, 39.

Κατεξανίστασθαι, ε', 15.

Κατορθώσεις, ε', 14.

ΚΑΤΟΥΛΛΙΝΟΣ. Ζ. ΦΑΒΙΟΣ.

ΚΑΤΟΥΛΟΣ, α', 13.

ΚΑΤΩΝ, α', 14. δ', 33.

Καυματίζεσθαι, ς', 64.

ΚΕΚΡΩΨ, δ', 23.

ΚΕΛΕΡ [ἢ ΚΕΛΗΡ], ἡ, 25.

Κενοσπουδία, ς', 3.

Κερκίς, ι, 58.

Κίνησις λεία, ἡ τραχεῖα, ε', 26,
ι, 8.

Κλάδος ἀποκοπείς τοῦ φυτοῦ,
ιά, 8.

Κλαυθμυρίζεσθαι, ιβ', 16

Κλινάριον, ιά, 18, σελ. 115.

ΚΛΩΘῶ (ἡ), δ', 34.

Κοινονοημοσύνη, α', 16.

Κοινωνία, ε', 16.—νοῦ, ιβ', 26.

Πρὸς κοινωνίαν γεγόναιμεν, ε',
16. Κοινωνίξ ψυστικός νόμος,
γ', 11.—λυτικόν, ιά, 19.—
ἀποπίπτειν, ιά, 8.—ἀποσπᾶ-
σθαι, ι, 24.

Κοινωνικὴ διάνοις, ς', 64.—
ὁρμὴ, ιά, 37.—πραξις, δ',
31. ς, 7, 30. ἡ, 12. ς', 6,
23.

Κοινωνικόν, ς', 55.—ἔργον, ε',
6. ς', 71, ἡ, 7.—ζῶον, γ'

4. ε', 29. ή, 2.—πάθος, ιβ',
 30.—τέλος, θ', 23. ιβ', 20.
 Κοινωνικός ἀνὴρ, ε', 6. ζ', 67.—
 νοῦς, ε', 30.—σκοπὸς, ια', 21.
 Κοινωνικῶς ἐνεργεῖν, ε', 6.—
 ἔχειν, ς', 14.—τὶ ποιεῖν, ια',
 4.—πράττειν, θ', 31.—χρῆ-
 σθαι τοῖς ἀνθρώποις, ς', 23.
 Κοινωνός, γ', 11. ι, 36.
 *Κοίνωσις. Κοίνωσις τοπικὴ, ς', 38.
 Κοινοφελές, 3, 4.
 Κομφεία, γ', 5.
 Κοσμοποιία, ζ', 75.
 ΚΟΥΑΔΟΙ, α', 17. Ζ. ΓΡΑΝΟΥΑΣ.
 ΚΡΑΤΗΣ, ς', 13.
 Κρατιτεύοντα (τὰ), ε', 30.
 Κρεανομεῖν, ή, 51.
 Κρεάδιον, ε', 33.
 Κρεμάμενος ἐκ τοῦδε, ιβ', 1.
 Κρίμα, θ', 3. ε', 19. ή, 47. ια', 11.
 ΚΡΙΤΩΝ, ι, 31.
 ΚΡΟΪΣΟΣ, ι, 27.
 Κροκύφαντος, β', 2.
 Κυκεών, θ', 27. θ', 39.
 Κύλινδρος, ι, 33.
 Κυρίαν (τὴν ἰδίαν) ἔχειν, ή, 56.
 Κυριεῦον (τὸ ἔνδον), θ', 1.
 Κώνη, ιβ', 3.

Λ.

ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΙ, ια', 24.
 ΛΑΜΙΑ, ια', 23.
 Λαμπάδες, α', 17.
 ΛΑΝΟΥΒΙΟΝ [Lanuvium πο-
 λίχιον Ἰταλίας, τανῦν Civita
 della vigna καλούμενον],
 α', 16, σελ. 7.

ΛΕΟΝΝΑΤΟΣ, θ', 33.
 Λειποτάκτης, ια', 9.
 ΛΕΠΙΔΟΣ, θ', 50.
 Ληρεῖν διὰ πράξεων, β', 7.
 Λιθανωτός, θ', 15.
 Λογίζεσθαι διειλημμένα, α', 16,
 σελ. 7. Λελογισμένος ἄνθρω-
 πος, θ', 3.
 Λόγος αἰρεῖ, ι, 32. Λόγου γυ-
 μνάσματα, ι, 31. Λόγους καὶ
 δυνάμεις γονίμους, θ', 1, σελ.
 87. Λόγος δικαιοσύνης, ια', 1.
 —ὁρθός, Αὐτ.—πολιτικός, θ',
 12.—σπερματικός, θ', 14,
 21. ς', 24.

ΛΟΥΚΙΑΔΑ, ή, 25.

ΛΟΥΠΟΣ. Ζ. ΛΟΥΣΙΟΣ.

ΛΟΥΣΙΟΣ ΛΟΥΠΟΣ, ιβ', 27.

Λούσης, α', 16, σελ. 7.

Λύθρος, β', 2. γ', 3. ή, 37.

Λυκοφιλία, ια', 15.

Λυσσόδηκτος, ς', 57.

ΛΩΡΙΟΝ [Lorium, ἔπαυλις, ἡ
 χωρίον Ἰταλίας, οὐ πολὺ διέχον
 τῆς Ῥώμης, ἐν ᾗ ἐτράφη ὁ τοῦ
 Μάρκου πατὴρ, Ἀντωνῆνος ὁ
 Εὐσεβῆς], α', 16, σελ. 7.

Μ.

ΜΑΙΚΗΝΑΣ, ή, 31.

Μάγευμα, ζ', 51.

ΜΑΚΑΡΩΝ ΝΗΣΟΙ, ι, 8.

ΜΑΞΙΜΟΣ, α', 16, 17 (σελ. 7
 καὶ 8). ή, 25.

ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ, α', 6.

Μάρμαρον, θ', 36.

Μαχαίριον, θ', 20.

Μεγαλείον, *έ*, 5.

Μεγαλοφροσύνη, *ί*, 11.

Μέλος. Ζ. Μέρος.

Μελύδριον, *ζ'*, 68.

Μεμνῆσθαι. Ζ. Μνάεσθαι.

Μέμφεσθαι, *ς'*, 41.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ, *ς'*, 47.

Μέσα, *έ*, 36. *θ'*, 42.

Μέρος τί διαφέρει τοῦ Μέλος,
ζ', 13.

Μετάθασις, *ή*, 32.

Μεταπτωτικός, *ιά*, 10. Μεταπ-
τωτός, *έ*, 10.

Μετάσχις, *έ*, 53.

Μετονομάζεσθαι, *ί*, 8.

Μικρόν καὶ καταμύσεις [ἀντί τοῦ
Μετά μικρόν καταμύσεις, ὡς
τὸ παρὰ τῷ Εὐαγγελιστῇ, Μι-
κρόν καὶ ὁψέσθ' ἐμε], *ί*,
34.—καὶ τέθνηκα, *ή*, 2.

Μίσος συγκέχ. τῷ Μίμος, *ί*, 9.

Μνάεσθαι. Μεμνῆσθαί τινος, *δ'*,
6, 19. *ζ'*, 64, 67. *ή*, 25,
29. *ί*, 8.

Μνημονεύειν, *ζ'*, 64. Οὐδὲ ἐπ'
ὀλίγον μνημονευσέντες, *ή*, 25.

ΜΟΝΙΜΟΣ ὁ κυνικός, *β'*, 15.

Μονομάχος, *ιβ'*, 9.

Μόνον (ἐν καὶ), *β'*, 17.

Μόνον [σύνθεσμος, ὡς τὸ Ἀλ-
λεῖν τῶν Γερμανῶν], *γ'*, 6.
ζ', 17. *ή*, 5. *ί*, 27, 38.

Μουσηγέτης, *ιά*, 18, σελ. 117.

Μῦθος, ἢ οὐδὲ μῦθος, *ιβ'*, 27.

Μυθίδιον, *ζ'*, 3.

Μύλη, *ί*, 35.

Μυξάριον, *δ'*, 48.

Μυξῶν μετὰ ἀνθρώπων, *θ'*, 29.

Μῦς ὀρεινός, *ιά*, 22.

N.

Ναρκῆν, *ζ'*, 69.

Νεκυία, *θ'*, 24.

Νεοσσοτροφίαι, *θ'*, 9.

ΝΕΡΩΝ, *γ'*, 16.

Νευροσπασία, *ς'*, 28. *ζ'*, 29.

Νευροσπασεῖσθαι, *β'*, 2. *γ'*,
16. *ζ'*, 3.

Νήφειν ἀνειμένως, *δ'*, 26.

Νομισί (πάντα), *ζ'*, 51.

Νόσιμον, *β'*, 15.

Νωθεία, *έ*, 5.

Ξ.

Ξανθίππη, *ιά*, 28.

Ξενίζεσθαι, *ή*, 15.

ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ, *ς'*, 13.

ΞΕΝΟΦΩΝ, *ί*, 31.

Ξέσμα, *ή*, 50.

Ο.

Ὁδῶ καὶ ἀληθεία ἐλέγχειν, *γ'*,

11.—δυσεπινόητῳ προῖεναι,

ς', 17.—περαίνειν τὸ προ-

κείμενον, *ς'*, 26.—ἐξευρετι-

κόν, *ά*, 9.

Ὁζοσόμος, *έ*, 28.

Οἰκογενής. Ζ. Οὐερνάκλος.

Οἰκονομίαν (δι'), *δ'*, 19. κατ'

οἰκονομίαν, *ιά*, 18, σελ. 115.

οἰκονομίας ἀπαλλάσσει, *δ'*, 51.

Ὀλίγιςον (πρὸς), *ζ'*, 25. ἐντὸς

ὀλιγίτου χρόνου, *δ'*, 6.

Ὀλιγόχρονον, *έ*, 10.

Ολίγου χρόνου [ἀντί τοῦ, Μετ' ὀλίγον χρόνον], ἡ, 5.

Ολικῶς, ιά, 16, 18, σελ. 116.

Όλοσχερῶς, ά, 7. έ, 36. 9', 3.

Όλυ (δι') ὄραν ἑκασον, ιβ', 29.

Όμαλές, ά, 14. 5', 30.

Όμοδογματεῖν, 9', 3. ιά, 8.

Όμοθαρμεῖν, ιά, 8.

Όμολογουμένως τῇ φύσει βιοῦν, γ', 4, σελ. 18.

Όμότονον. ά, 14.

Όπός, ιβ', 16.

Όργανιον, ί, 38.

Όργια, γ', 7.

Όρεωκόμος, 5', 24.

Όρθούμενος, γ', 5. 5', 12.

ΟΡΙΓΑΝΙΩΝ, 5', 47.

Όρμητόν, θ', 28.

Όρτυγοτροφεῖν, ά, 6.

Όσα τοιαῦτα, γ', 1, 4, σελ. 17.

Ό τί ποτε, ιά, 8.

Όρνάκλος [κατά συγκοπήν συνήθη τοῖς Ἕλλησιν τοῦ Όυερνάκουλος Vernaculus, ὑποκοριστικοῦ τοῦ Verna, ὃ Ῥωμαῖοι σημαίνουσι τὸν Οἰκογενῆ, τουτέστι τὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ δεσπότου γεννηθέντα δούλον· μεταφορικῶς δὲ καὶ τὸν δουλοπρεπῶς θωπεύοντα, καὶ ῥήμασι βωμολόχοις θηρώμενον τὴν παρά τῶν ἄλλων εὐνοϊαν.], ά, 16, σελ. 6.

ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ, δ', 32.

ΟΥΗΔΙΟΣ ΡΟΥΦΟΣ, ιβ', 27.

ΟΥΗΡΟΣ, πάππος τοῦ Μάρκου, ά, 1, ἡ, 37. ΟΥΗΡΟΣ ~~475~~

ρος, 32ος ἀδελφὸς τοῦ Μάρκου, ὁ καὶ συμβασιλεύσας αὐτῷ, ἡ, 25.

ΟΥΌΛΕΣΟΣ, δ', 33.

Οὔτι γε [ἀντί τοῦ, Μή τι γε· εὐρηται δ' ἡ σπάνιος αὐτῇ χρῆσις καὶ παρά τῷ Λουκιανῷ, Ἀνάχαρσ. ἡ περὶ γυμνασ. § 11], γ', 10.

Όφρῦς συσπᾶν, δ', 48.

Όχεύειν, ί, 19.

Όχλοχαρές, ά, 16.

Όψεται [Viderit. Ῥωμαῖσμός, ὃν ἐσιν εὐρεῖν καὶ παρά τῷ Εὐαγγελιστῇ Ματθαίῳ, κζ', 24, Αὐτοὶ ὄψονται, καὶ ἐν τῇ παρ' ἡμῖν συνηθείᾳ μετὰ τοῦ προσεκτικοῦ μορίου, Ἄς ὄψεται. Ἡ δὲ χρῆσις ἐφ' ὧν ἐτέροις φροντίζειν περὶ τοῦ κακῶς, ἢ γοῦν μὴ καθ' ἡμέτερον νοῦν πεπραγμένου, ἐώμεν, αὐτοὶ μὴ βουλόμενοι κοινωνεῖν.], έ, 25. ἡ, 41. ιά, 13. Όψονται, 9', 29.

Π.

Παθολογεῖν, ἡ, 15.

Παιδαγωγεῖν ἑαυτὸν, 9', 29.

Παιδοτροφεῖν, δ', 32.

Παλιγγενεσία περιοδική, ιά, 1.

Παλμουλάριος [Ὄφειλεν εἶναι Παρμουλάριος ἀπὸ τοῦ Ῥωμαῖκου Parmularius, παρὰ τὸ Parmula, τὸ δηλοῦν τὴν μικρὰν Πέλτην. Ἐκάλουν δὲ οὕτως τοὺς φιλοτίμως σπουδάζοντες.

ζοντας περί ἐκείνους τῶν μονομάχων, οἱ πέλτη ἐχρῶντο ἐν ταῖς μάχαις, τοὺς καὶ Θράκας, Threcas, καλουμένους], α', 5.

Παμμυγές, ζ', 48.

ΠΑΝΘΕΙΑ, ἡ, 37.

Παραζητῶ, ιβ', 5.

* * Παράθηγμα [οὕτως διώρθωκα ἀντὶ τοῦ Παράπηγμα], θ', 3.

Παριτοῦμαι, α', 16.

Παρακολουθεῖν, β', 8. ε', 6. ζ', 3, 4.

Παρακολουθήσεις τῶν πραγμάτων, γ', 1.

Παρακολουθητικὴ δύναμις, ε', 9.

Παρακολουθητικῶς, ς', 42.

Παρακρατεῖσθαι, ια', 20.

Παραλθεῖν, γ', 1.

Παραλογισῆς, ς', 13.

Παραπέμπειν, β', 17. ι', 9. — ἀναισθήτως, α', 8. — τὴν αὐγὴν, ἡ, 57.

Παράπηγμα. Ζ. Παράθηγμα.

Παράσημα, γ', 11.

Παρασησαι, ς', 21.

Παρατάττεσθαι ἀλόγως, ἡ, 48.

Παράταξιν (κατὰ ψιλὴν), ια', 3.

Παραφορά, ε', 23.

Παρεῖπεν [παραλογίσασθαι, ἀπατήσαι], ε', 3.

Παρ' ἑκάστα, θ', 24, ε', 11, ς', 15, 43.

Παρεκδέχεσθαι τὸ λεγόμενον, ε', 6.

Παρέλκουσαι πράξεις, θ', 24.

Παρεμπόρευμα, γ', 12.

Παρενθυμεῖσθαι, ε', 5' ς', 20.

* Παρεσήκω, ι', 56.

Παρέχειν ἔμφασιν, α', 9. — φαντασίαν, α', 15.

Παρορᾶν, ζ', 26. ι', 4.

Παρυπόμνησις, α', 10.

Πατρονομούμενος οἶκος, α', 9.

Παῦλα ὑπολίψεως, θ', 21.

Πεῖσις, ε', 26. ς', 51. ζ', 55. θ', 16.

Πεπρωμένη (ἡ), γ', 8.

Περαίνειν. Ζ. Εὐθεῖαν.

ΠΕΡΓΑΜΟΣ, ἡ, 37.

ΠΕΡΔΙΚΚΑΣ, ια', 25.

Περιδύλλειν αἰσχροῦ, β', 1. — κακῷ, β', 11.

Περιδύπεσθαι, θ', 18. ε', 3. ζ', 55. θ', 29.

Περιγράφειν, ε', 26. ζ', 29.

Περισκεμμένως κρίνειν, ἡ, 48.

Περίχον, θ', 39.

Περίσασθαι, γ', 4.

Περικείμενα κρεάδια, ιβ', 2.

Περικείμενον σῶμα, ι', 1. — σωματίον, ιβ', 3.

Περικρατεῖν, ι', 8, σελ. 101.

Περιλαλεῖν, α', 7.

Περιληπτικωτάτη φύσις, ια', 10.

Περιόντος (ἐκ τοῦ), ζ', 56.

Περιορίζειν, ε', 26. ζ', 67.

Περιουσίας (ἐκ), ς', 42.

Περιπλοκῆς (χωρὶς), ιβ', 1.

Περιπόφυρος, ς', 13.

Περικελές ἦθος, θ', 28.

Περιπτωτικός, ι', 7.

Περισπᾶν, ς', 22. ζ', 20. ἡ, 1.

Περисπασμός, ιβ', 2.

Περίσσεις, α', 15. ϑ', 13, 41.

Περισσικόν, ι', 9.

Περίτμημα, η', 50.

Περίτρανῶς, η', Περιτράνωσ, η', 50.

Περιτρέπειν, η', 35.

Περιτρέφασθαι. Περιτεθραμμένον
φύραμα, ζ', 68.—σαρκίδιον,
ιβ', 1.

Περπερεύεσθαι, ε', 5.

Πιθάνον, γ', 2.

Πιθηκισμός, ϑ', 37.

Πλεγμάτιον, β', 2.

Πλοῦς δεύτερος, ϑ', 2.

Πλευσιακή διαγωγή, α', 3.

ΠΛΑΤΩΝ, ϑ', 29. ι', 23. ζ',
48.

Πλατωνικόν, ζ', 35, 44-46.

Πνεῦμα, β', 2. δ', 5. ϑ', 2. ιβ', 30.

Πνευματικόν, ϑ', 36. ι', 7.

Πνευμάτιον, β', 2. η', 25, 56.
ϑ', 24.

Ποῖον (τὸ ἰδίως), ϑ', 25. ι', 7.
ιβ', 30.

Πολίτευμα, ια', 8.

Πολιτικόν ζῶον, γ', 5, 7. δ',
24.—σύστημα, ϑ', 23.

Πολιτικὸς λόγος, δ', 29. ϑ',
12.

Πολυτροπία, ιβ', 24.

ΠΟΜΠΗΙΟΙ [Pompeji, Ἰταλίας
πόλις καταποθεῖσα ὑπὸ Σεισ-
μῶν. Ταύτης οἰονταί τινες τοῦ-
νομα ἐν τῷ νῦν Pomigliano
καλουμένῳ σώζεσθαι], δ', 48.

ΠΟΜΠΗΙΟΣ, γ', 3. η', 3.

Πομφύλυξ, η', 20.

Πόσον μέρος, ε', 24.—γωνί-
διον, δ', 3.

Πράγμα, δ', 3, 50. ε', 29. η'
1, 5, 17.

Πρανοῦς (κατὰ), ι', 33.

Πρασιανός. Ζ. Βενετιανός.

Προάγομαι, ϑ', 50.

Πρὸ ἔργου, ε', 20.

Προηγούμεναι φαντασίαι, η', 49.

Προηγούμενον, ε', 20. ζ', 55.
ϑ', 41.

Προπίπτειν, α', 17, σελ. 7.

Προπτωτικός, ια', 10.

Προσαναπαύεσθαι, ε', 9, 10.

Προσγυμναζόμενοι (οἱ), ϑ', 20.

Προσδοξάζειν, ζ', 64.

Προσεσηρός, α', 15.

Προσίξασθαι, ϑ', 46.

Προσκόπτειν, ϑ', 42. ι', 50.

Προσκόπτεσθαι, ϑ', 3.

Προσπάθεια, ιβ', 3.

Προσπάσχειν, ε', 1.

Προσπίπτειν, γ', 2.—ἐναργές,
ια', 7.—ἐναργέστερον, ϑ',
24.

Προσπλέκειν, ι', 7.

Προσσυνοικίζεσθαι, δ', 21.

Πρόσχημα, ζ', 24.

Προῦφεςῶτα, ε', 19.

Προφασίζεσθαι, ι', 33.

Πρωτίζεῖν, ζ', 55.

Πτύρεσθαι, η', 45.

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ, ϑ', 47. Πυθαγό-
ραιοι, ια', 27.

Πυρέσσειν, η', 15, 21.

Πυῶδες, γ', 8.

Πωλοδάμνης, ϑ', 16.

Ρ.

Ραζώνη, ι, 33, 36.
 Ρέμβεσθαι, β', 7.
 Ρητορεία, ι, 38.
 Ριπτάζεσθαι, ε, 5.
 Ριπταζικόν, α, 16.
 Ρόμβος, β', 17. ε, 36.
 ΡΟΥΣΤΙΚΟΣ, α, 7, 17.
 Ρύμβος. Ζ. Ρύπος.
 Ρυπαρόν, β', 12. ς', 14.
 Ρύπος, ε, 10 [ἐνθα ἀντὶ τοῦ
 Ρύπω, ἱσ.γρ. Ρύμφω. Ζ.
 Δίνη.], ζ', 47.

Σ.

Σαρκίδιον, ή, 56.
 Σαρκίου, β', 2.
 ΣΑΡΜΑΤΑΙ, ι, 10.
 ΣΑΤΥΡΩΝ, ι, 31.
 Σεβασμός τοῦ λόγου, 4, 16.
 ΣΕΚΟΥΝΔΑ, ή, 2⁵.
 Σεμνοτυφία, ς', 29.
 ΣΕΟΥΗΡΟΣ, α, 14, ή, ΣΕΥ-
 ΗΡΟΣ, ι, 31.
 ΣΕΞΤΟΣ, α, 9.
 Σεσηρὸς (τὸ), ιά, 18, σελ. 116.
 Σηκὸς ἐν ὄρει, ι, 23.
 Σημειωταὶ ἐσθῆτες, α, 17, σελ. 8.
 Σιγιλάρια [Ρώμ. Sigillaria.
 πληθ. ὑποκοριστ. δηλοῦν
 Ἀγαλματίδια, ἀφ' ἐτέρου
 ὑποκοριστ. Sigilla, τοῦ δη-
 λούντος Ἀγαλμάτια, οἳ εἰσι
 τὰ παρὰ τοῖς Γάλλοις καλού-
 μενα Marionettes], ζ', 3.
 Σίκυος, ή, 50.

Σικχαίνειν, ε, 9. Σικχαντόν, ή,
 24.

ΣΙΛΟΥΑΝΟΣ, ι, 31.

ΣΙΝΟΕΣΣΑ [Sinuessā, πόλις Ἰτα-
 λίας, τανῦν Monte-Dragone,
 καλουμένη], α, 7.

Σκάλμη [λέξις ὑποπτος], ιά, 15.

Σκεδάσις, ι, 18. Σκεδασμός, ς',
 10. ι, 7.

Σκέπαρνον, ι, 38.

Σκίμπους, α, 6.

ΣΚΙΠΙΩΝ, δ', 33.

Σκορπισμός, ζ', 50.

Σκουτάριος, [εἰ μὲν ἐς παρὰ
 τὸ τῶν Ρωμαίων Scutarius,
 εἴη ἂν ὁ ἀσπίδι (scutum)
 ὠπλισμένος, ή ἀσπιδοφόρος.
 Ἔτεροι δ' οὐκ ἀπιθάνως, ή
 Σεκουτάριος γράφειν δεῖν
 φασιν, ή κατὰ συγκοπὴν ἀπὸ
 τούτου γενέσθαι τὸ Σκου-
 τάριος, παρὰ τὸ Secutor,
 ὥπερ ἐσήμαινον μονομάχων τι
 γένος], α, 5.

Σμαράγδιον, δ', 20.

Σορὸς, ή, 37.

Σπαράσσεσθαι, ι, 8.

Σπάσθαι, ς', 27.

Σπειρᾶσθαι, ιά, 12.

Σπερματικὸς λόγος, δ', 14, 21.
 ς', 24.

Σπογγάριον, ε, 9.

Σταφύλιον, ς', 13.

Στερέμνιον, ή, 57. ι, 7.

ΣΤΕΡΤΙΝΙΟΣ, ιβ', 27.

Στῆναι εἰσὶν πολεμίου, ς', 41.

Στιβαρὼς φροντίζειν, β', 5.

Στοιχειώδεις, δ', 3.
 Στολή, α', 7, 16, σελ. 7.
 Στοχαζικὸν τῶν φίλων, α', 9.
 Στρατείας [γραφτεὶον ἴσως, Τε-
 ρατείας], δ', 51.
 Στρατηγός, ιβ', 36.
 Στρουθάριον, ε', 1. ς', 15.
 Στρωμάτιον, ε', 1.
 Συγγνωμονικόν, α', 15.
 Συγκατάθεσις, ε', 20.
 Συγκατατάτθονται (γρ. Εγκατα-
 τήκονται) τοῖς ἔργοις, ε', 1.
 Σύγκλητος, ή, 30.
 Συγκλώθειν, ι, 5.
 Συγκλωθόμενον, γ', 16. ς', 57.
 Σύγκλωσις, β', 3. γ', 11.
 Συγκοσμεῖν, ς', 9, 48.
 Σύγκριμα, ς', 10. ς', 67.
 Συγκριμάτιον, ή, 25.
 Συγκρίνεσθαι, ε', 26.
 Συζῆν θεοῖς, ε', 27.
 Συλλαγχάνειν. Οἷς συνειληχας ἀν-
 θρώποις, ς', 39.
 Σύλληξις, γ', 11.
 Συμβαίνειν, ε', 8.
 Σύμβαμα, ς', 58.
 Σύμβασις, ς', 54. ι, 5.
 Συμβόλαιον, ιβ', 5.
 Συμμερῶεσθαι, γ', 11, ή, 23.
 Συμμήρουσις, δ', 40.
 Συμνημονεύω, ή, 5. ι, 31.
 Συμπερινοεῖν, ή, 36.
 Συμπεριφαντάζεσθαι, ι, 38.
 Συμπληρωτικὸς, δ', 2. ς', 23.
 ι, 8.
 Συμπολιτεύεσθαι θεοῖς, ι, 1.
 Συμπροσπίπτειν, ς', 22. ι, 31.

Συμφέρεσθαι, ιβ', 23.
 Συμφορέειν. Συμπεφορημένος (ἔσ.
 γρ. Συμπεφυρμένος), δ', 27.
 Συμφύρειν. Ζ. Συμφορέειν.
 Συναγελάζειν, ς', 39.
 Συναγωγὸν, θ', 9.
 Συναίσθησις, ς', 24.
 Συναναφορά, γ', 13.
 Συναρμόζειν, ε', 8.
 Σύνδεσις ἱερὰ, ς', 9.
 Συνδιήληψις, α', 10.
 Συνδυομένη, ή, 45.
 Συνειλεῖσθαι εἰς ἑαυτὸν, ς', 28.
 Συνεῖλκεσθαι τῇ ψυχῇ, ή, 51.
 Συνεμφέρεσθαι καὶ συνεμφέρειν,
 γ', 4.
 Συνεπιβάλλειν, γ', 11.
 Συνεργητικόν, ς', 42. θ', 42.
 Συνεσηκὸς, ι, 12.
 Συνιζάνειν, ι, 12.
 Συννησται, δ', 34.
 Σύννησις, δ', 40.
 Συντάττεσθαι, ε', 8, σελ. 39.
 Σύντευξις, γ', 11.
 Συντρέχειν, ι, 12.
 Συσπᾶν. Ζ. Ὀφροῦς.
 Συσολή, β', 10.
 Σφαῖρα, ι, 12. Σφαιρίον, ς',
 57. ή, 20. Σφαῖρος, ή, 41.
 Σφύζειν, ς', 43, 69.
 Σχέςις, ς', 60.
 Σχετλιάζειν, ε', 23.
 Σχετλίως κατεργαστικός, α', 15.
 Σχολαστικός, α', 16.
 ΣΩΚΡΑΤΗΣ, α', 16, γ', 3. 6. ς',
 47. ς', 19, 66. ή, 3. ι, 23,
 25, 28, 39. Σωκρατικός, ι, 31.
 Σώματα

Σώματα [τουτέσι δούλοι], α,
16, σελ. 7.
Σωματικόν, ι, 33.
Σωμάτιον, ζ', 16. ή, 27.

Τ.

Ταμειυτικὸν τῆς χορηγίας, α,
16, σελ. 5.
ΤΑΝΔΑΣΙΣ, α, 6.
Τάριχος, δ', 48.
Τείνεσθαι. Τείνεται κατ' εὐθὺ τὸ
ἀφ' ἡλίου φῶς, ή, 57.—ἐπὶ
τὸ ὁμόφυλον ή διάνοια, ιε',
50.
Τεκνίον, ι, 34, 35.
Τέλεον (οἱ) ιδιώται, έ, 8.
Τερατεία. Ζ. Στρατεία.
Τέφρα, δ', 48.
Τεφροῦσθαι, δ', 3.
Τεχνίον, δ', 31.
ΤΗΛΑΪΓΗΣ, ζ', 66.
ΤΙΒΕΡΙΟΣ, ιε', 27.
Τίς, Εν τίνι [ἕσ.γρ. Ἐντείνη],
9', 28. ι, 31.
ΤΟΥΣΚΛΑ [Ῥωμ. Tuscula πλη-
θυντικῶς, παρὰ τὸ Tusculum
Τούσκουλον, πολίχμιον Ἰτα-
λίας, τανῦν Frascati καλοῦ-
μενον, ὁ κατὰ συγκοπὴν Ἐλ-
ληνες ἐπρόφερον Τοῦσκλον,
ἢ Τύσκλον, ὥσπερ καὶ τὸ
ἐθνικὸν Tusculanus, Τοῦσ-
κλάνος, ἢ Τυσκλάνος. Διὸ
καὶ ὁ Μάρκος, καίπερ Ῥωμαῖος
ᾧν, Ἑλληνιστὶ γράφων, οὐδ' ἐν
τούτῳ, τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθους

ἠξίωσεν ἀποσχέσθαι. Εἵρηκε
δὲ παραπλησίως καὶ Οὐερ-
νάκλος, ἀντὶ τοῦ Οὐερνά-
κουλος Vernaculus, καὶ
Ἡρκλάνον, ἀντὶ τοῦ Ἡρκου-
λάνον Herculanum], α,
16.

Τραγωδεῖν, 9', 29.
Τραγωδία, ιά, 6. Τραγωδίαν
ποιεῖν, γ', 7.
Τραγωδός, έ, 28.
ΤΡΑΙΑΝΟΣ, δ', 32.
Τριγερήνιος, δ', 50.
Τριχίον, ς', 13, 9', 36.
ΤΡΟΠΑΙΟΦΟΡΟΣ, ι, 31.
Τρυπάνου περιστροφῇ, ι, 17.
Τυποῦσθαι φανταστικῶς, γ',
16.
Τύραννον (μήτε), μήτε δούλον,
μηθενὸς ἑαυτὸν καΐσιαν, δ',
31.
Τύφος, β', 17. ς', 13.

Υ.

Υγιής λόγος, ή, 30.
ΥΜΗΝ, ι, 31.
Υπάγειν, ι, 36.
Υπάρχοντα, 9', 1.
Υπεξαγωγή, έ, 23.
Υπεξαίρεισις, δ', 1. έ, 20. ς',
50. ιά, 37.
Υπέρτασις, ι, 8.
Υπέρφρων, ι, 8.
Υποδύεσθαι τὸ μέλλον, β', 2.
Υποκατακλίναςθαι ἀλλήλοις, ιά,
14.

Υπολαμβάνειν, ς', 52. ζ', 2.
 Υποληπτική δύναμις, γ', 9.
 Υποληπτικῶς τρέπειν ἑαυτὸν,
 ζ', 16.
 Υπόληψις, γ', 9, ζ', 33.
 Υπομνημάτια, γ', 14.
 Υπομνήσεις (τάς ἐκ τῶν θεῶν),
 α', 17, σελ. 8.
 Υποσάβμη, ς', 36.
 Υπόσασις, ς', 1.
 Υπουλος, γ', 8.
 Υποχή [τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ Ἀπό-
 χιον καὶ Ἀπόχι], ι, 10.
 Υσεροφημία, β', 17. γ', 10. δ',
 19. ή, 44. ι, 34.

Φ.

Φάβιος κατουαλιῖνος, ιβ',
 27.
 Φαιδύρνειν ἑαυτὸν, ζ', 31.
 Φάλαρις, γ', 16.
 Φάλερνος, ἡ μᾶλλον Φαλερ-
 νος [κατ' ἑλλειψιν τοῦ Οἰ-
 νος, ἀπὸ τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ ΦΑ-
 ΛΕΡΝΟΥ ἄγρου (Falernus
 ager) ἐπισήμου ὄντος διὰ τὸ
 εὐάμπελον], ς', 13.
 Φαντάζεσθαι ἐναργῶς, α', 17.
 Φαντασίαν λαβεῖν, α', 7.—παρ-
 ἔχειν, α', 15. Φαντασία πρό-
 χειρος, α', 16.
 Φαντασιολήκτως, α', 7.
 Φαντάσματα ἀπολαυστικά, γ', 4.
 Φανταζόν, γ', 11.
 ΦΑΥΣΤΙΝΑ, ή, 25.
 Φελώνης (ὁ), α', 16.

Φιλεῖν, ἀντὶ τοῦ εἰωθεῖναι, ι, 21.
 ΦΙΛΙΠΠΟΣ, ς', 29. ι, 27.
 ΦΙΛΙΣΤΙΩΝ, ς', 47.
 Φιλοψυχεῖν, ζ', 46.
 Φλοιός, ιβ', 2, 8.
 ΦΟΪΒΟΣ, ς', 47.
 ΦΡΟΝΤΩΝ, α', 11.
 Φρύαγμα, δ', 48.
 Φυλλάριον, ι, 34.
 Φύμα κόσμου, β', 16.
 Φύειν. Πρὸς ὃ τι πέφυκε, ή, 52.
 Φύραμα, ζ', 68.
 Φύρεςθαι, γ', 4, σελ. 18. ς', 16.
 Φυρμός εἰκαῖος, ς', 10.—εἰκαί-
 ὀτητος, ιβ', 14.
 Φυσιολογεῖν, γ', 3. ή, 13.
 Φυσιολόγως, ι, 31.
 Φύσις, ς', 14. Z. Ὁμολογου-
 μένως.
 Φυτάριον, ε', 1.
 ΦΩΚΙΩΝ, ιά, 13.

Χ.

ΧΑΒΡΙΑΣ, ή, 37.
 ΧΑΛΔΑΙΟΙ, γ', 3.
 Χάος τοῦ ἀπείρου αἰῶνος, δ',
 3, σελ. 25.
 ΧΑΡΑΞ, ή, 25.
 Χαριεντίζεσθαι [ὅπου ἀντὶ τοῦ
 συνθέτου, Εὐχαριεντίζε-
 σθαι, γραπτέον, Εὐ χα-
 ριεντίζεσθαι], α', 15.
 Χολίον, ς', 57.
 Χρεῶν (τὸ), δ', 17.
 Χρηστική πᾶσιν ἐκείνοις, ζ',
 55.
 Χριτιανοί, ιά, 3.

ΧΡΥΨΙΠΠΟΣ, ς', 42. ζ', 19.	13. τὸ ἔπεσθαι ψιλὸν, ι', 28.
Χυλάριον, ς', 13.	Ψοφοδεής, ς', 30.
Χώραν διδόναι, γ', 6.	Ψυχαγωγεῖν, γ', 2.
Χωρεῖν. Πῶς χωρεῖ σοι ὁ βίος, δ', 25.	Ψυχάριον, ζ', 16.
Ψ.	Ψυχρολουσία, εἰ, 8.
Ψιλός. Κατὰ ψιλὸν, δ', 46. ς', 14. Κατὰ ψιλὴν παράταξιν, ιά, 3. ὡς πρέπον ψιλὸν, ζ',	Ψύχωσις, ιβ', 24.
	Ω.
	Ὡςικῶς ἔχειν, ς', 3.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΠΑΡΟΡΑΘΕΙΣΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ,

Η

ΕΙΚΑΣΙΑΙ.

ΣΕΛΙΔ. 26, στ. 7, Ἐφ' ὧ.] ΗΔ, ΑΤ, Ἐφ' ὧν. — ΣΕΛΙΔ. 35, στ. 1, Θραυόμενος.] Ἰσ.γρ. Θραττόμενος, τουτέστι, ταραττόμενος. — ΣΕΛΙΔ. 38, στ. 7, Παρ' ἑαυτῶ.] Ἰσ.γρ. Περὶ αὐτοῦ, τουτέστι περὶ τοῦ εὐεργετηθέντος. — ΣΕΛΙΔ. 42, στ. 5, Χείρη.] Ὑπεσημείωσα τὴν ἐτέρων εἰκασίαν, Θείσῃ ἥδη δὲ καὶ χωρίου μέμνημαι μαρτυροῦντός πως αὐτῇ παραπλησίον (Εὐριπίδ. Ἡρακλ. Μαινομέν. 1245),

Γέμω κακῶν δὴ, κούκέτ' ἔσθ' ὅπη τεθῇ.

Ἰσως τοίνυν καὶ παρὰ τῷ Μάρκῳ γραπτέον, Ὅπη θέσῃ. — ΣΕΛΙΔ. 56, στ. 27, Κατὰ τὴν περιπτῶσιν τοῦ τριούτου κακοῦ.] Ἰσ.γρ... τῷ τοιοῦτῳ κακῷ. Καὶ γὰρ τὰ ῥηματικά πρὸς τὴν αὐτὴν πολλαῖς τοῖς ἀφ' ὧν παρῆκται ῥήμασι φέρεται πῶσιν, οἷον ἐστὶ τὸ παρὰ Πλάτωνι (Ἀπολογ. Σωκράτ. σελ. 30), Τὴν ἐμὴν τῷ θεῷ ὑπηρεσίαν, καὶ, Τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν. — ΣΕΛΙΔ. 77, στ. 2, Τί θαυμάζεις; καὶ ὁ ἥλιος ἐρεῖ.] Ἰσ.γρ. καὶ σικτ. Τί θαυμάζεις, εἰ καὶ ὁ ἥλιος ἐρεῖ. — ΣΕΛΙΔ. 88, στ. 1, Ἐνεργειῶν ὡς νῦν περιμένεις κ.τ.λ.] Ἰσ.γρ. Ἐνεργειῶν. Ὡς οὖν περιμένεις. — ΣΕΛΙΔ. 92, στ. 15, Μὴ καὶ σὺ εἰκῇ. Ἡδὴ πάντας κ.τ.λ.] Ἰσ.γρ. Μὴ καὶ σὲ εἰκῇ δεῖ; Πάντας. — ΣΕΛΙΔ. 94, στ. 12, Ὅτι ἐγίνετό τε πάντα, καὶ ὅτι πάντα αἰεὶ κακῶς ἔσαι.] Τί μὲν ἕτεροι εἴκασαν περὶ τοῦ χωρίου, δεδῶλωται ἴσως μέντοι ἄμεινον γράφειν, Ὅτι ἐγίνετό τε πάντα κακῶς, καὶ αἰεὶ κακῶς ἔσαι. — Στ. 27, Τάχα δ' οὐχ ἡμαρτεν.] Ἰσ.γρ. Τάχα δὲ οὐδ' ἡμαρτεν. — ΣΕΛΙΔ. 95, στ. 3, Τί οὖν ταρασσῇ; τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις; τέθνηκας κ.τ.λ.] Ἰσ.γρ... λέγε· τί τέθνηκας, κ.τ.λ. — ΣΕΛΙΔ. 97, στ. 22, Ἀέρων εὐκαιρίας.] Ἰσ.γρ. Ἀέρων εὐκρασίας. — ΣΕΛΙΔ. 100, στ. 1, Ἀμα δὲ ὡς ἐπὶ τινι κ.τ.λ.] Ἐστὶ καὶ οὕτως διορθοῦν· Ἀμα δὲ ὡς ἐπὶ τινι παρὰ φύσιν συμβαίνοντι. — Στ. 16, Πρόσεχε κ.τ.λ.] Ἐστὶ καὶ οὕτως γράφειν καὶ ζῆζειν· Πρόσεχε, μήποτε μετονομάξῃ καὶ ἀπολλύης ταῦτα τὰ ὀνόματα· καὶ ταχέως κ.τ.λ. — ΣΕΛΙΔ. 104, στ.

10, Τά τοῦ Πλάτωνος.] Ἰσ. γρ. Τὸ τοῦ Πλάτωνος.—Στ. 19, Δραπέτης. Ἄμα καὶ ὁ.] Ἐστὶ καὶ οὕτως διορθοῦν καὶ ρίξειν Δραπέτης· ἄμα δὲ καὶ ὁ.—ΣΕΛΙΔ. 107, στ. 11, Θράνυι.] Ἰσ. γρ. Θράττει, τουτέστι, ταράττει.—ΣΕΛΙΔ. 117, στ. 25, Παρακρατεῖται ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ συγκρίματος.] Ἰσ. γρ. Περικρατεῖται ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ συγκρίματος.—ΣΕΛΙΔ. 120, στ. 1, Τέχνην δὲ ἔφη.] Ἰσ. γρ. Τέχνην δεῖν ἔφη.—ΣΕΛΙΔ. 123, στ. 19, Ἦτοι ἀνάγκη κ. τ. λ.] Ἀμείνων ἢ ἐτέρα γραφή, Ἦτοι ἀνάγκη Εἰμαρμένης καὶ ἀπαράβατος τάξις.—ΣΕΛΙΔ. 124, στ. 4, Εἰ δὲ καὶ ἤμαρτεν, ὅτι κατέκρινεν κ. τ. λ.] Μετ' ἀρνήσεως γράφειν ἴσως ἄμεινον· Εἰ δὲ καὶ ἤμαρτεν, ὅτι οὐ κατέκρινεν αὐτὸς ἑαυτόν; Ὁ γὰρ νοῦς. Οὐκ ὀργισέον τῷ ἀμαρτάνειν δόξαντι τοῦτο μὲν, ὅτι οὐ σοι ῥάδιον εἶδέναι βεβαίως, εἰ ἀμάρτημά ἐστι τὸ ὑπ' αὐτοῦ πραχθέν· τοῦτο δὲ, ὅτι καὶ ἀποδεδειγμένου τοῦ ἀμαρτήματος, οὐκ οἶσθα, εἰ οὐκ αὐτὸς ἑαυτὸν ἤδη κατέκρινεν ἀμαρτήσαντα. Ἀποχρῶσαν γὰρ ἔδωκε δίκην ἑαυτὸν κατακρίνας (ὅπερ ἐστὶν οἶον εἰ καὶ κατέδρυψε τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον), καὶ οὐκέτι χρήξει τῆς παρ' ἐτέρων ὀργῆς ἢ κατακρίσεως.

ΤΩΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤ. ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

ΣΕΛΙΔΙ 2, εἶχω 18, γρ. συγκατατίθεσθαι.—ΣΕΛ. 12, στ. 21, γρ. πᾶν.—ΣΕΛ. 14, στ. 5, γρ. ὃν ζῆ. Στίχ. 9, γρ. Ὁ γάρ.—ΣΕΛ. 15, στ. 14, γρ. εἰκῆ.—ΣΕΛ. 56, στ. 22, γρ. μάλλον.—ΣΕΛ. 123 στ. 27, γρ. λύχου.
